

ORATI

ODAK ETA EPODOAK

AITA ONAINDIA'K
EUSKERAZTUTA

I.S.B.N.: 84-604-3179-7

Depósito Legal: BI - 1.276 - 92

NUN ZER

ITZAURREA.....	7
I'GO SAILLA.....	13
Liber Primus.....	14
II'GARREN SAILLA.....	83
Liber secundus.....	85
III'GARREN SAILLA.....	128
Liber tertius.....	131
IV'GARREN SAILLA.....	207
Liber quartus.....	209
EPODO SAILLA.....	249
Mende-buruko Kanta.....	290
Carmen saeculare.....	293
Orati'ren Oda ta Epodoetan aurkitzen diran bertso-mota bere- ziak.....	295

ITZAURREA

Grecia'n olerkari nagusi Omer dan bezela, Erroma'n bi ditugu zein baiño zein bikaiñagoak: Bergili ta Orati. "Unai-kantak", "Alor-kantak" eta "Eneida" idatzi zituanbertsoz. Euskarera ere itzuliak dira lanok. Onen mailen, lirika poesian alegia, Orati daukagu, olerlanezko gorputz bat bikain egiña neurkeraz, gaiez eta txukuntasunez, ain zuzen. Gerkar koplari lirikua jarraituz, lan txalogarria osatu zuen.

Mundu guztiko literaturetan, leen eta gaur, eragin bizia izan duen olerkaria izan dala, esatea ere, ez datorkigu gaizki, nik uste. Besteak beste bereak ditu Orati'k: 1) Lau olerki liburu, odak eta epodoak; guztiz 120 olerki, ta urte-buruko kanta edo *Carmen saeculare*; 2) *Satirak*, liburu bi; lenengo liburuak X satira, bigarrenak VIII; 3) *Eskutitzak*, lenengo liburuak XX eskutitz eta bigarrenak III, azkenengo onek dakar "Epistola ad Pisones" deritzana.

Orati'ren izen osoa: Kinto Horazio Flaco (latinez Quintius Horatius Flaccus). Kristo aurreko 65-8 urte bitartean bizi izan zan. Odolez etzan erromarra, Venusia'n, Apulia ondoan, jaioa baiñO. Gaztetxo zala bere aitak Erroma'ra eraman zuen eta ementxe azia ta eskolatua dugu noski. Atenai'n ere luzaro xamar egon zitzaigun, Bruto'k Kaisar il zuenean, Orati ere eraillearekin batera, ara bait zan zuzendu, gero 42'garren urtean Pilipo'ko burrukaldian parte arturik.

Azkenez Erroma'ra itzuli zan eta kuestore baten lantegian idazkari sartu. Ementxe asi zitzaigun olerkigintzan eta entzute aundiko dizdiz egiten, batez ere 38'garren urterantza, Bergili ta Bari'ren bitartez Mekena'rekin adiskidetu zanean; onek egi-egiazko laguntza ta babesa eman zizkion bizitza guztian, an Sabina lurraldean beronek eukan etxalde bat emanez eta orduan Erroma'kO gizartean ospetsu ta aundiki ziranakin, baita August berarekin ere, ar-emanetan sar-aziz. Atzenez, Erroma'n il zan Orati Kristoren aurreko 8'garren urtean, 57 urte zitularik.

Kritikariaren gardiz, ezta beti berdintsu azaltzen bere olerkietan. Izkeran, poesi-neurkeran eta abarretan, orraitio, ez du inolaizko akatsik, ez itzik betegarri bezela sartzen, asi ta amaitu labur, tinko ta garbi gauzak adieraziz: solasez eta gogaiz beti osotasun bikaiñez. J. Zaitegi'k esan zuenez, "soñez, txikar eta gizen xamarra" ba'zen ere, gogo-biotzez alai ta betea genduan. Poesian liriku antzo berau jotzen dute askok munduko oberentzat. Onako denak beintzat, berau izan dute eredu, ta berau begi-aurrean dutela ondu dituzte olerki ederbizienak. Lirikar poesia beti izan oi da motza, laburra, baiña pentsamentuz aberats eta biotz-dardaraz abaildua.

Egia esan, alaere, labur eta tinko izateagatik bear bada, beronen maitezko poemak dibidez, jende arteko olerlan bitxi batzuk ez om en dira besterik eta berekoak biziari buruzko gogaketak, eta eriotzari buruzkoak, funtsik ez dutenak; garrantzi aundiko gaiak egiazki, baiña utsaren urrenge bezela erabilliak. Bakoitzari berea emate-rakoan, ordea, poema batzutan olako zerbait erakutsi arren, esate ori ba'leiteke egiaz bat ez etortea.

Irizpidea azaltzerakoan egoki duzu au ere gogotan izatea: August erromatar egintari nagusiaren olerkari genduan Orati, Erroma uria ta bertoko gizon-emakume ta agintariak adeitasuna ta maite-itzala zor zietanak. Orati'k, beraz, bertokoak or-emen irabazi oi zituzten gudu, azpiraketa, liskar eta erasoak bizi ta bertso gartsuz margoztea ezta arritzekoa; orrez gain. kutun zuen bere Erroma, oillo-lur etzela ere, eta berau goretsiz aapaldi bikain-bikaiñak eundu zizkgun. Orati nainoiz da anima onekoa, zintzo ta adeitsu.

Gorago esan dugunez, Orati'ren adiskide min genduan Mekena, zernaitan laguntza eman oi ziona. Berdin August ere. Baiña adiskidetasun eta laguntzok gorabera, Orati une guztietan izan zitzaigun bere buruaren jabe, bere eskuko noski. Mekena'k Sabina'n eman-dako landetxean egonaldi politak eginarren, etzan origatik aren mendeko itsu; berdin, August'ek ere etzun egundo eratxita euki. Adiskidetasun leiala bai, baiña morrontza itsurik ez. Gizonak ez du iñoiz ere bere duintasuna galdu bear.

Bestalde, August'en laguntzaille errimea izan zitzaigun Orati. Erromar erria jaso ta ondu gurarik zebillen August Kaiserra; oitura ta jardunak altxatu nairik, erromatarren aspaldi bateko uzkurtza ere zuzpertz, garbitu ta goi-maillaratu nairik. Eta Orati'k, al neurri ta giñoan, xede orretan lagundu zion; eta esan-izpizko bakarrik izan ez zedin obekuntzara jo-gurari au, eurak biak ere, olerkariaren sorpenetatik dakusagunez, ortan saiatu zitzaizkigun menpeko ta erritarren begipe. Orati'ren gaztaroa etzan izan nai besteko arteza, gero ordean bereak erre zituan igaroa zuzendu ta eredu ta ikasbide onez egiñak ordaintzeko. Jauretxe arrakalduak berriztatzen ba'dira, zergatik ez erritarren kontzientziak ere?

Aspalditik gurean bezela, soro, landa ta mendiak utzirik, au da, baserri bizitza laga ta kalera zijoan jendea Italia'n. August'ek berak garrantzi geiago ematen zion uriari, baserriari baiño. Goikoen erakutsia, ordea, beti kaltekor. Lugintza baztertu ta uritar bizi nai izan, goldaketa utzi ta kalean egurastu; etxe-lerro, oin-bide ta espaloi zabalak eta zugatz kerizpetsuak bear ziran; mendi ta muiñoetako potzuak utsik, eta parkeetan urmael bete-dotoreak, ur jauzi ta zirris-tada disditsuekin. Apaiñik jendea, ille-luze gazteak, ondo usain-duta...

Erromar jende xeeak, baiña, ez zeukan orrenbesteko aukera ta erosotasunik. Baserrin eta landa aldean zaramatena bizimodu alai ta errezagoa iduritzen zitaion Orati'ri: maiz ari da ari buruz odetan. Erroma'n, anaitasuna eskatzen duen berdin-izatea eramateko, ilduta ta laztasun pitin bat bear zan, eta garraxika eskatu ere; aintziña bateko bizimolde neurritz eratua bear zan. Artzaiñak eta nekazariak egin ornen zuten Erroma'ren aunditasuna. Eta, urteak aldatuz joanarren, auxe zan Orati'k otsegin zuena; eta Bergili'k orobat, base-rriko aintza ta urrea kantatzen ditu aspertu barik. Erroma'ko bi olerkari aundiok, August'i aolku emoka, garai artako munduaren ardatza esku artean zeukanari aolku ematen.

Ur zabal gaiñez untzia iduri, pakez zijoazten Orati'ren egunak eta urteak. Etzan berau inñundik ere goi-uts-zale, ez aundi-gura; zugaitz eder baten erdiko adar izanik ere, etzan kezkatzen. Erroma'tik kanpo bizitzean, an zegoen Tivoli bere urjauzi zuriakin; Erroma barruan, an zegoen bere egoitza Mekena'ren jauregian. Gazte zala, zer asko zio, Sabina Lurralde a eder ba'zitzaion ere, orain emen zeukan toki atsegintsua, izadiaren magala, oianez, iturriz eta giro azin-obeaz asea. Ezin zitekean billatu bazter zoragarriagorik bere odak idazteko, eta ementxe osatu zituen laugarren liburuan eskin-tzen dizkigunak bederen.

Gizasemea, baiña ez izan betiko. Orati etzan oraindik zaarra ere; baiña osasunez aulduz zijoan. Augüst'en sendalari zan Antonio Musa'k galazi arren, goizero Orati'k, Baia uretan, negu-biotzean ere bai. ur otzeko baiñuak artu oi zituan, baiña opera egin gabe. Tivoli dakar gogora Erroma'n ba'dago, eta Tivoli'n ba'dago, Erroma. Ez du inñu ere giro onik. ez atsedetik. Illuna benetan aurrez-aurre zeukan ikuspegia.

Bere adiskide olerkariak, ia denak illak; makal Mekena ere, osasunez makal, Erroma irasita 746'garren urtean, udan, itzali zana. Orati ere, erentziz bezela bere poema liburuak August'i lagarik, urte aretako azaroaren ogei ta zazpian, gaixoaldi labur neketsu ondoren, il zan, berak sari begien aurrean izan zuen Erio larua beste munduratu zuen.

Naiz-ta esku-erakutsi atsegingarri bezela utzitako olerkiak pozik jaso, lurra joa gelditu zan August. Eta bere adiskide ta laguntzailleari egin azken-mesedea bai litzan, ez zuen nai izan, aiek biak -Orati ta Mekena- noski, lurrean ainbat elkar maite izan zutenak, betiereko loan ere elkarregandik bereizterik, eta Mekena'ren illobi ondoan, Eskilia'ren lur-mutur batean eortzi nai izan zuen aren gorpua.

Ona olerkaria, beraz, lurbirako literatura guztietan garai nabari zitzaiguna. Gizaldiak gizaldi, esan dezakegu, oso irakurri, ikasi ta

izkuntzetara biurtua. Eta guk, euskaldunok, zer? Aren poema labur, eredugarrietatik, aren "Arte poetika" deitutik ikasi ote dugu zer-edo-zer? Merketxu saltzen dan arrokeria, ez da gero... Munduko elertietako bitxirik asko, oraindiño euskerara itzuli barik dauzkagu. Eta ez zaigu origatik pau-azala bat ere lotsa-gorritzen. A nolako abertza-leak!

Nik leendik nekarren nai bizia, Bergili'ren "Eneida" itzuli neone-tik, Orati'ren lanak ere euskeratzekoa. Urteak dira "Egan"-en asi nintzala orretan, eta gero "Olerti"-n. Eta azkenez, astia arturik, arian-arian, odak eta epodoak beintzak, denak itzuli ditut eta emen dauzkazu, iralurle. *Satirah* eta *Eshutitzah* palta dira oraindik. Ea nor duen kemendik asid beurokin gure euskal altxorra aberatsago egi-teko. Lan bikaiña litzateke, ziur asko. Nik neurtitzez biurtu ditut Orati'k ere neurkeraz egiñiko odak eta epodoak. Itz-lauz biurtuak ere ez lirateke gaizki ikusiak izango palta diranak. *Satirah* eta *Eslutitzah* ez dute, ba, orrenbesteko garrantzitik, ez gaurkotasunik, "Epistola Ad Pisones" kendu ezkerro; au, egia, betikoa duzu ta jakin-garria oso elerti aldetik. Orati'k damazkigun kentseju ta legeak, beti-betikoak dira literatur-saillan.

Au ere jakingarri zitzaigu emen. No rtzuk izan ote dira, gurean, lan onetan ari izan diranak? Jokin Zaitegi'k, bere olertizko leen liburu "Goldaketan" deritzaionean (Mexiko. 1946, 203, orr.), berak bere kasa aspaldian, ikasle zala-ta, ondutakoen artean, ainbat olerki dakazki itzuliak. Sail ortan baita Orati'ren 6 ere. Ona: 1) *Quo, quo, scelesti ruttis?* 2) *Rectius vives*; 3) *O navis referent*; 4) *Non semper imbre nubibus*; 5) *Otium divos regat*, eta 6) *Aequam memento rebus in arduis*. Auen itzaurretxo bezela, "Orati ene begietan" izenpean, Orati no-lakoa zan eta beste zer batzuk adierazi ondoren, aren olerkien sorburua eta euskaldunok eratutako itzulpen batzuk aipatzen dizki-gu. Ona berak:

"Izan dan lirikurik aipatuemanikoa. Aren gogoa, ota abar igarra su-nai baño olerki zaleago zenun. Idaztankera zaintsu, landu ta yasoa du. Kemen eta irardausi oneko olerkaria duzu. Berak bezin labur eta indarrez bere asmoak adierazi ditun olerkaririk oraindiño ez da izan. Dirudinez, izenondo bete, egoki ta tinkoa erabiltzeko uzi aundia zizun. Alare, girgilleririk ez zun nai. Belaxka ta urrixa ez zan, gizaki ta orotsa baizik. Ikasteak ez zion biotza lego rtu. Aren olerkien ezo mardulak ozkamin egiten digu. Bulkoz yori da, ordea.

"Gañera, aren olerkietan itz-neu rtu baldan, zabar eta baldarrik ez duzu nabaituko. Itz-neurtu biribillez ahapaldi ozenak idatzi zitun, Elade'tik Erroma'ko zelaietara ahapaldi berriak ekarki. Zatarri edo ripiorik iñoiz ez zun idatzi. Neurtizkera erabiltzen ere ederraren

sena zizun, oso ao goxo izaki. Orati'ren olerkiak geienez agitz laburrak dira. Olerkari danaren biotzondoa bospasei ahapaldietan ustu baiditeke. "Orixe" izpidean dago. Euskal-olerkiak sarritxo luze-giak dituzu.

"Orain, ordea, Erroma'ko beste olerkari bikañen buruz, bekalde-tu nai ditut. Obidi'ren olerkiak, eskuarki, gurrullen begarra bezin ots bakarrak dituzu, edo, zoi tartean txir-txirka ari dan kilkerra bezin montzo-bakarra du. Orati, berriz, batean bere adiskideekin izandako yai-edateaz alaitzen da; bestean, gaztedia gudazale egin nai du; urrengoan, olerkarieri bide zuzen eta arteza erakusten die; beste batean, bere erkide ezagunei parre zantzoz ta purrustadaka eztena sartu oi die. Gizon zimelak beren naigabeak yaurtitzen ditute aren olerkiak irakurrita; gaztien buru-biotzak alaitzen ditu aren olerkietan aruntz-onuntz dabillan zaragiko ardoak. Noizpenka, an doa egazka mendirik mendi, arrano ortzizalearen antzera; gero, berriz, lore txuri gorri urdiñen kukulu garbian poliki ta maitiro sartzen da, erle langille irudi, lorearen baitan ezti-gai a biotzez biltzera.

"Euskal-elertian Orati'ren aztarnarik ote da? Bai, noski. Orainaldi ontako olerkietan aren oñatza oar dezakegu. Alegia, "Orixe" k "Beatus ille" euskeratzean antza lan ikusgarria egin zuzen. Aren zaiña ta muiña ederki alda zitun. Orren mardul izkera gutxi itzuli dutelakoan nagokizu. Ain zuzen ere, Ormaetxea yaunaren elertiazatza edoia artuarena duzu. Areago aorindik. Ez zaitte arritu. "Lauaxeta" orrazi-zalearen zenbait olerki ere Oreti'ren yarioa dute. Antxiñako ta oreingo ainitz olerki irakarri bai-ditu Urkiaga aipagarriak. Beraz, "Neguko gaba" irakurtzean bederen, "Non vides ut alta stet nive Soracte" gogoratzen zait batez ere lenbiziko bi ahapaldietan.

"Lizardi bikaiñaren idaztankera beteta laburrak ezarian Orati'rena burura dakarkit; beste irizle batzuk ere onelatsu uste dute".

Aldaketa luze xamarra dugularik ere, J. Zaitegi'ren iritzia beti bai dugu eder, merezi zulakoan naukazu. Or-emen aurkitu ditut nik gure literaturan latindar goi-olerkarietan poema batzuk euskerara iraulitakoak. Neu ere, urte askotxo dirala, olerkigintzan asi-berri oraindik, orretan saiatu nintzaizun. Badu Orati'ren jarioa, nire "Ontziska ta Ekaitza" izenez "Yakintza" aldizkarian 1934'ko agorril-urrilla, 11'garren zenbakian agertutakoak. Eta orrelaxe gainakoak. Baiña esanarekin asid.

Ez nuke, baiña, au osorik utziko beste izen bat ere aipatuko ez banu. Azken urteotan gerkar eta latindar idazle zale bat ari zaigu aintziñako idazleei buruzko lanean: Etxebarria'tar Jon Gotzon, Santurtzitar jatorra. Euskaldun barria? Leen etzekian euskera ikasi,

euskeraz crakutsi ta ainbat cuskal liburu bertsoz ta itz-lauz osatu dituna. Kutun ditu gerkeru ta latera. Leen lihuruxkak eta orain aldizkari "Excerpta" deritzaionaren bidez lan eder asko rnamitu digu.

Orati ez du albora utzi, ta azken epeko 5'garren zenbakia, 1986-azarokoa, oso-osorik Orati'ri eskeiñi dio. 40 orrialde dauzka zenbaki onek, eta azalak onela dio: "Quintus Horatius Flaccus Olerkiak". Poemok dauzkazu bertan, latinez eta euskeraz: "Ad Lyrarn" (Lirari), "Ad Agripam" (Agripa-ri), "In Maevium" (Mebio-ren aurka), "HOratti et Lydiae dialogus" (Orati eta Lidia-ren elkarriketa), "Ad Thaliarchum" (Taliarko-ri), "Ad Rernpublicarn" (Errepublikari), Zaitegi'k itzulitako "O navis referent", "Ad Melpomenem" (Melpomen-i), eta Lauaxeta'ren "Neguko gaba", bizkaitar Olerkari onen eta Orati'renetan antzeko jario pizkat atzeman nairik.

Besteak beste, Jokin Zaitegi ta Estepan Urkiaga, ikaskide izan ziran Loiola'n eta Oña'n. grezi-erromatarren lanak, olerki klasikoak sustraiz ikasi zituzten, eta irakurriak, naiezta ere, beti utzi oi du idazlearen eta irakurlearen artean berarizko jariora. Zer irakurten dan, beraz, badu garrantzia. Ikasbide bi gazteak Orati'k kutsutu zitula esanaz, ba, ez diogu gezurrik. Gogora dezagun azkenez, Arrasate'tar argiak dasana: "Orati'ren olerkiak irakurtzean, gogoa narc, soña osasuncz, biotza kezka gabe ta urdailla erdi beterik zitula dirudi. Geiegikeri guziak iñausi zitun. Erdi-unean lotu zan. Aberaski geiegi edo urriegi izatea ere ez zitzaion atsegin" (*Goidaketart*, 203 orr.).

Larrea, 1989-1-21

AITA ONAINDIA

I'go Sailla

MEKENA'RI

Gaia: Askotarikoak, dakigunez, gizonaren joera ta agO-xuri. Eder du aunitzek aipua; au gOizale duzu, ura soro ta landak pozten dute; ark gizartea du maite, onek soin-atsegiñak; urliari kutun ba'zaio gudaritza, aizea sandiari. Nik, ordea, begiko dut Olerki lirkarra; batez ere zuk, Mekena, ederretsia baldin bada.

Maecertas atavis...

Oi, Mekena! errege Odoljatorriko,
ene igesleku bigun ta dirai deduzko:
leiaz opa du askok goitar autsa astindu,
gurpil goriz orobat mugarik ez iku
5 eta garaitz- abarrez nausitu alairik,
lur-jabeak, Jainko lez, gora eraikirik.
Ikus or Ori, pozik, bera iru aintz-deduz
gOretsi naiz, zaldun-sail txepela ba'dakus.
Au ere zoritsua, Libi-larrain oro
10 aletegi barnean bil ba'du osoro.
Aiteen lurra, Ordea, gOldetu nai duna,
edO Atako antzo diru zaletua,
nekez jarriko duzu, itxastar bildurti,
Kipri-egur ontzian Mirtoo urez bidazti.
15 Iker uñeri buruzko negu aizeen izu,
saltzailleak pakezkO lurra gorets oi du;
baiña Ontzi ausiak berriz ondurikan,
itxasora itzul da iñOiz, ezeuki asalketan.
Ez du ark erdeiñu oi ardo zar ontzirik,
20 eztare eguneangO jan edan ederrik,
naiz burbiz ezepean soin-lasai etzanik
naiz ur doneen sorburu ondoan, pakerik.

- Eder ditute askok dunbots, turut-adar,
 gudarozte ta gerla, amaentzat negar.
- 25 Gau ozkarbitan dirau otzez eiztariak,
 -emazte beratza aantzi aren oroimenak
 so ba'dute zakar esangiñak,
 edo sare nasiak eten basaurdeak.
 Ni, berriz, untz-ostoaak -kopet argi sari-
- 30 goitar Jainko artean, oi! naute nahasi;
 Bakarrera naroa bas-oian leituak,
 bai Ninpa ta Satir'en dantz-jolas ariñak,
 Euterpe'k ezpa-dit txirulik gaiazten,
 ta Polimnia'k Lesbi-lira ba'dit ozentzen.
- 35 Lirikar Olerkari baltsan sar ba'naizu,
 izarrak joko ditut bekoki ausartsu.

Oarrak. - 1. Mekena zeritzaion erromatar zaldun au, August
 Kaiser'en kutuna izan zan; jatorriz toskain erregeen odolezko, zen-
 bait edertiren babestzaille jator. - 7. Iru dedu, edo erromatarren
 arteko omenik aundienekin. - 9. Libi'ko alorrak oso joriak ziran,
 batez ere garitan. - 12. Atalo, Pergamo'ko errege txit aberatsa. - 14.
 Txipre'ko egurra ornen zan onena itxas-ontziak egiteko. - 22. Antxi-
 ñakoak, gauza donetzat zeuzkaten iturriak. - 33. Euterpe, bederatzi
 musaetako bat. - 34. Beste musa bat.

CARMINUM

Liber Primus

Carmen I

Ad Maecenatem

- Maecenas atavis edite regibus,
 O et praesidium et dulce decus meum,
 Sunt, quos curriculo pulverem Olympicum
 Colegisse iuvat, metaque fervidis
- 5 Evitata rotis palmaque nobilis
 Terrarum dominos evehit ad Deos.
 Hunc, si mobilium turba Quiritium
 Certat tergeminis tollere honoribus;
 Illum, si proprio condidit horreo,

- 10 Quidquid de Lybicus verritur areis.
 Gaudentem patriOs findere sarculo
 Agros, Attalicis conditionibus
 Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
 Myrtoum pavidus nauta secet mare.
- 15 Luctantem Icariis fluctibus Africum
 Mercator metuens, Otium et Oppidi
 Laudat rura sui; mox reficit rates
 Quassas, indocilis pauperiem pati.
 Est, qui nec veteris pocula Massici,
- 20 Nec partem solidO demere de die
 Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
 Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae,
 MultOs castra iuvant, et lituo tubae
 Permixtus sOnitus, bellaque matribus
- 25 Detestata. Manet sub Iove frigido
 Venator, tenerae cOniugis immemor,
 Seu visa est catulis cerca fidelibus,
 Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 Me dOctarum ederae praemia frOntium
- 30 Dis miscent superis: me gelidum nemus
 Nympharumque leves cum Satyris chori
 Secernunt populo: si neque tibias
 Euterpe cOhibet, nec POLyhymnia
 Lesboum refugit tendere barbiton.
- 35 Quodsi me lyricis vatibus inseris,
 Sublime feriam sidera vertice.

II

AUGUST KAISARI

Gaia: JupiterJainkoenAitak, Juli Kaiser'en eriOtza dala-ta, gordin zigortu du Erroma, elur, kazkabar eta tximist.oiñaztarriz.Bigarren ugoldea uste zuten batzuk. Bildurgarriak, nOski, Tiber ibaiaren oldarra ta anai arteko gudu. NOri eskatu laguntza? Nork ordaindu egin zan gaiztakeria? Zatoz zu, Apol, gu Onez ateratzera; edo zu, Venus; edO zu, Marte. Azkenez, Augustii dei, Merkuri irudian, dagokion asperkuntza artu dezan. Ezpadi itzuli, beratu baizik, zerura; bebil lurrean, garaitzez garaitze, arerioen menderatzaille.

Iam satis terris...

Onezkero, elur ta txingor beltzik aski
Jainkoen Aitak digu lurrera bidali,
ta toki deunak eskui goriz gezíturík
Uria utzi du beldurrik.

5 Erriak ere bai izu jar ditu, Pirre bera,
arrigarriz, dardartu zun aldi gaiztoa
itzuli ez dedin; ots, Proteu menditara
eli oroz jun zanekoa.

Eun arrai mOta orra tink zumar buruan,
10 lenbizi uso-abi ziran erpiñetan;
bai ta igeri zegiten zelai edetuan,
orein uzuak aunetan.

Tiber gOrria ikusi genun, txit biotz-jausi,
Etruskar ertzetatik lazki biurtuta,
15 Errege'ren oroiak nai zitula suntsi,
Vesta'ren elizak bota.

Nasai ta zabal dabil -maite garrak joa?-
11 i negartiaren apentzaille lerdea;
ezker aldeko ibarrez arroputz dijoa,
20 Tzeu'k aintz eman ez arren.

Gaztedí gurasoen erruz gutxituak,
anai arteko gudan, sarri entzun oi du
iñoizka ditutela ezpatak zorrOztu,
Persi'tarren aurka eñak.

25 Zein Jainkori erriak deadar egingo
amil-bera dijoan Aberri'ren alde?
Nolako bertsoz Neskatz onak saiatuko?
Zein oiuz Vesta'ri galde?

Jainkoen Aitak, nori iraiñen ordaiña
30 egotzík? Zu, Apol azti, azkenik,
erdu, OtOi, gurera, laiño zuri-urdiña
besagaiñez duzularik.

Edo obeki, zatoz zu, Erikina irrikor,
egazka dituzuna biran Jolas, Maite,
35 Naiz enda utzi ta illobak begi errukior
gura ba'dituzu gorde.

Zatoz zu, Marte, naiko jolasez asea,
eder bait zaizkizu ots, ardail ta babeski;
40 ta Mauri oiñezkoren betondo errea,
etsai odoltsuri aitz.

Edo zu, Mai argiren, oi! seme egoduna,
Kaisar'en apentzaille deitu aurrezean,
eta, antza aldatu, gazteren jarduna
bete ba'daizu lurrean.

45 Belu zoaz zerura; guztiz luzaroan,
emen zaude Kirin'en erriakin pozik;
aize zakarrak ere ez zaitza eroan,
gure gaitzez setaturik.

On bekizkizu emen garaipen aundiak,
50 Aita ta Lendakari deitzea noiznairik.
Ez laga, gure Kaisar, Medotar etsaiak,
zigorge, zaldiz gudarrik.

Oarrak. - 7. Itxas-idi zaiña. - 13. Toskana'ko itxasoak, aizez puztuta, berezko bidetik jaurti zitun ibaiko urak. - 15. Numa Ponpili'ren jauregia, Tiber ezker aldera.- 16. Vesta, Ope ta Saturno'ren alaba, Numa Ponpili'k jauretzea jaso ziona. - 18. Erromul Erroma irasi zunaren ama. - 20. Jupiter Jainkoen Aitak ez omen zun nai Kaisar'en eriotza iñork apentzerik. - 32. Erikina, Venus'i Sikili'ko Erix mendi donetik zetorkion izena. - 37. Marte, Erromul'en aita. - 41. Erromul'en beste izen bat.

Carmen II

AD AUGUSTUM CAESAREM

Iam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras iaculatus arces
Terruit urbem,

5 Terruit gentes, grave ne rediret
 Saeculum Pyrrhae, nova monstra questae,
 omne quum Proteus pecus egit altos
 Visere montes,
 Piscium et summa genus haesit ulmo,
 10 Nota quae sedes fuerat columbis,
 Et superiecto pavidas natarunt
 Aequore damae.
 Vidimus flavum Tiberim, retortis
 Litore Etrusco violenter undis,
 15 Ire deiectum monumenta regis.
 Templaque Vestae,
 Iliae dum se nimium querenti
 Iactat ultorem, vagus et sinistra
 Labitur ripa, Iove non probante,
 20 uxorius amnis.
 Audiet cives acuisse ferrum,
 Quo graves Persas melius perirent;
 Audiet pugnas vitio parentum
 Rara iuventus.
 25 Quem vocet Divum populos ruentis
 Imperi rebus? prece qua fatigent
 Virgines sanctas minus audentem
 Carmina Vestam?
 Cui dabit partes scelus expiandi
 30 Iupiter? Tandem venias, precamur,
 Nube candentes humeros emictus
 Augur Apollo;
 Sive tu mavis, Erycina ridens,
 Quam locus circumvolat et Cupido;
 35 Sive neglectum genus et nepotes
 Respicias, auctor,
 Heu! nimis longo satiate ludo,
 Quem iuvat clamor galeaeque leves,
 Acer et Marsi peditis cruentum
 40 **Vultus in hostem;**
 Sive mutatu iuvenem figura
 Ales in terris imitatis, almae
 Filius Maiae, patiens vocari
 Caesaris ultor;
 45 Serus in caelum redeas, diuque
 Laetus intersis populo Quirini,
 Neve te nostris vitiis iniquum
 OciOr aura

Tollat; hic magnos potius triumphOs,
50 Hic ames dici Pater atque Princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos
Te duce, Caesar.

III

BERGILI DARAMAN ONTZIARI

Gala: Atenai'ra doa Bergili; eta Olerkariak oles dagio hura daraman antziari, arren, onez eramateko eskaturik; galzori ezkuz betea bait du ur-azpia. Bide batez, mingots maiseatu ta astintzen du gizasemeen ausardia. Naiz-ta gebendua izan, arako dugu joera, ara goaz Lasai.

Sic te Diva potens...

Elene'n bi anai, izar distikorrak
Txipre'ko Erregin, adorez kementsu,
ta aizeen aita orrek -Yapigo ez beste,
aize oro jarriz beretsu-.

5 Zuzendu zazute, ontzi bikaiñena;
arek bait darama Vergili guria.
Itzul, otoi, onez Atika mugatiz,
zaindu ene bizitz-erdia!

Galtzairuzkoa zun bularra, iru biraz,
10 ontzi-gain itxaso len-ibilli zanak;
etzun ez izutu Ipar'ek Ego'kin
dagien burruka gordiñak;

Ezta Iade illunak, ez Notu erreak,
au baita Adria'ko jaube ta nausi;
15 orain jaika, orain bare, erabil oi ditu
naitara itxas-ertzak nasi.

Zein erio-maillak izutu dezake
begi-txau ba'dakus ugerlariak,
itxas arrotua ta Akrozeraunia'n
20 ur-azpiko arri dongiak?

Lur eta kresal-zelai banatu eziñak
alper Jainko zurrak ebaki zituan,
ontzi beltzak Orain be ur-ertz iku-gaitzak
jo ba'ditua nai gartsuan.

25 Gizakumea, gain-zale te oldarkor,
egipen galaziz amil-bera dna.
Japet-enda ausartak, iruzur gaiztoan,
sar zun gizartean goi-sua.

Zeru-biztokitik sua ostutzean,
30 lurra eror zan laru-itzalpean,
ta sukar-talde berri ta izuz bete;
erio, len urrats-nagi, orain dabil
azkarki, egundo ez beste.

Dedal, gizonari eman ez egatsez,
35 goi-utsune zear egazka saia nai;
Herkul-lanak jarein du Akerento
Gaur ilkorrak zernaiz dira gni.

Tenteltzar, zerua bera irítxi gura;
Jupiter onari ez diogu uzten,
40 gaiztakeri aundiz, bere iñar zakarrak
guri egotz gabe puskatzen.

Oarrah: - 1. KastOr ta Polux, itxastarren izar on. - Venus, batez ere, Txipre'n zan gurtua. - 2. EoI, Jupiter'en seme, gogo setati ta naspillen irudi. - 3. Yapiga lurraldeko aizea, on ta egoki Grezi'ra itxaso dagitenentzat. - 7. Akai errialdea, Atcnai buru zuda. - 13. Taur bekokian bOst sar-irtenetan euri kaltegarriak bialdu oi ditue. - 19. Epir'ko muturra, gaur Kimera mendia deritxoan; Akrozeraunia, arek eta onck madarikatua izan da sarri, berton gertatu oi ziran ontziondatze maiz egiñakaitik. - 27. Japeto'ren enda, edo Prometeujainkoai ostu ta sua gizasemeen artean sartu zuena,. - 35. Dedal, argizaizko egoz eguratsez ibilli zana. - 36.1-Ierkuren alegiñak.

Carmen III

AD VIRGILIUM

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera
Ventorumque regar pater,
Obstrictis aliis praeter Iapyga,
5 Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis,
Reddas incolumen, precor,
Et serves animae dimidium meae.
robur et aes triplex
10 Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyades, nec rabiem Noti;
15 Quo non arbiter hadriae
Maior, tollere seu ponere vultu freta.
Quem mortis timuit gradum,
Qui rectis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum et
20 infames scopulos alta Ceraunia?
Nequidquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae
Non tangrnda rates transiliunt vada.
25 Audax omnia perpeti
Gens humana per vetitum nefas.
Audax iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.
Post ignem aetheria domo
30 Subductum Macies et nova Febrium
Terris incubuit cohors;
Semotique prius tarda necessitas
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Daedalus aera
35 Pennis non homini datis.
Perrupit Acheronta Hercules labor.
Nil mortalibus arduum est;
Caelum ipsum petimus stultitia, neque
Per nostrum patimur scelus
40 Iracunda Ioven ponere fulmina.

IV

L. SEXTI'RI

Gaia: Udaberria iritxi zaigu, Orati'k ederki margoztua. Biziaren laburpena gogorazten dio bere adiskide L. Sexti'ri, eta gaur ere askok uste duenez eskuetan daukagun pizka orri guna aterateko diotsa. Udaberria, erromatarren artean, aundikiro ospatzen zan, urtearen lenengoetan, otsaillan asita. Itxastarren lanak aurreko azaroaren iruan amaitu oi ziran eta epaillaren lenengoetan asi. Venus'i eskiñitakoa zan apirila; onek jagon eta zaintzen zitun erromatarren dantzak. L. Sexti, aurrena Ponpei'ren alderdiko ta gero Augusten kutun, Kontsula izan zan Kristo aurreko 23'garren urtean.

Solvitur acris hiems...

Udaberria itzuli eta aizeak leunki
negu zakarra doa lazatuz guriki,
ta ontzi leortuak narrastuz urera.

Abereak ez daude okulluan alai,
5 ezta ere lugiña sutondoan lasai,
ez lanak dagoneko izotz-zama zuriz.

Venus Kitaretarra, illargia jaikiz,
or dantza-zuzendari. Ta Esker liraiñak
Ninfaekin, oin neurti, lurra dute joten,
10 Vulkan erreke artean sua bizi-azten
Kiklopeen sutegia kee-multzotan jarten.

Orain da ordu mirtuz buruak jazteko,
edo lur leunak eman liliz apaintzeko.
Paun'i ointxe ilketak eskaiñi ordua,
15 nai ba'du, artxo bat ta, naiago ba'luke,
oian itzaltsuan. auntz-eme txit rnalgua.

Oin berdiñez oi du iku eriak gaziak
apalen txabolak naiz nausi-jauregiak.
Oi Sexti doatsua! Bizitz laburraren
20 gurpillak ez digu, ez, uzten biziaren
urte luzeko usterik guregan loratzen.

Laster dituzu estuntz gaua ta alegizko
il-itzalak, Pluton'en egoitza landerra.

25 An, sartuz gero, ez da txiri egiterik,
ardo-erregetzari ortz-erakusterik,
ez duzu miretsiko Lizida samurra,
naiz-ta gaur gaztedia artaz bizi sutan,
naiz neskatz garbiak be gorbiztuak izan.

Carmen IV

AD L. SEXTIUM

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,
Trahuntque siccas machinae carinas.
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
Nec prata canis albicant pruinis.
5 Iam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna;
Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
10 Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet inmolare lucis,
Seu poscat agria, sive malit haedo.
Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
15 Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
Et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
Nec regna vini sortiēre talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere, quo calet iuventus
20 Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

Oarrak. - 1. Fabonio deitu aizeak, sortaldetik zetorren, eta otsaillaren asieran jo oi zuen. - 7. Venus'ek, Ziterea zeritzan ugar-tean artzen zuen gurtza. -11. Horati'k uste zuen, Kiklopeen sutegiak udaberrian pizten zirela, berriz ere lanari ekiteko; nakazariak eta itxas-gizonak bezela. - 17. Aintziñakoen artean oitura zanez, atea joten zuten barne sartu aurretik, sartzeko baimena eskatuz edo. -25. Zotzean izentatua zan oturuntzetan ardao-zerbitzaria, eta onek erabakitzen zuen maikide bakoitzak zenbat kopa edan bear zituan; baita abestu ta alkar-izketak zuzendu bear zituenak ere.

PIRRA'RI

Gaia: Oso ederki asarre dagio Horati'k bere maitale zintzo-ezari gozo-gozo eiotako olerkitxo onetan. Zergatik ote? Berriz irabaztearren bear bada. Antziñakoen artean oitura au jagOn oi zan: itxasoan naiz gizartean ezbear edo tirabira bat izan zuenak ol aundi bat margozten zuen, galzori zeudela onik atera zuenaren oroiz noski, gerokoen biotzak erruki-azteko edo. Azkenez ol margoztu ori Neptuno'ren jauretxean gordetzen zuten.

Quis multa gracilis te...

Zein mutil leun pospolin larrosaz koroituk
gantzuki jariotan estutzen zuk, Pirra,
leize ezkotu barne? Norentzat lau, zabar
txortatzen duzu zeure urrezko uledia?

5 Ai!, noizbait negartuko zeure fede ta Urtzi
naspillak! eta nola, oiez ta mamorti,
itxasoa ikusiko aize-zakar naasi!

Ark ikusko orain leun gozatzen zaitunak,
aizearen ezjakin, maltzur zai duzunak,
10 beti aske ta kutun! Oiek bai kankiñak!

Zuk itsutuak, ez bait zaitue ezaguna,
Niketz, orma doneak eta eskain-olak,
lekuko ditut, ortxe daude zintzilik,
itxas jainko dongari jantzi urtuk emanik.

Oarrak. - 1. Erromatarrak, Horati'ren garaian, larrosa ostoak erabilten zituzten eurrez. Jan-edan eta oturuntzetanbaitikbat. Keleopatra'k Antonio'ri opatu zion orritsan, onek zauta aretoa larrosa-osto ugari-ko oin-zapi lodiz estaltzea nai izan zuen; naien ziran larrosak Mileto'tik, Asia Txiki'tik ekarriak izan oi ziran, zuriak nunbait. Itali'n ere asko landu oi zituzten landara oiek, Kanpania'n, eta Preneste inguruetan bereziki. - 3. Italia'n esku antzetsuz egiñik, lilitegi ta atsegin-baratzetan alegia, asko egoten ziran leize antzeko etxetxoak, aize ta giro berotik babesteko, itxura danez.

Carmen V

Ad PYRRHAM

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam
5 Simplex munditiis? Heu, quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
10 Qui semper vacuum, semper amabilem
Sperat, nescius aurae
Fallacis. Miseri quibus
Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva palies indicat uvida
15 Suspensisse potenti
Vestimenta maris Deo.

VI

AGRIPA'RI

Gaia: Agripa, J. K. aurretik 63-12'garrenean bizi izan zan; Kaiser August'en laguna ta laguntzaille guduan eta erri-gorabera askotan. 19'gn. urtean antza, Kantauri itxas-aldeko guztieri gaiñak arturik, bustarri latza leporatu nai izan zien. L. Vari Errupo olerkaria, Bergilli'ren adiskidea, "Thyeste" deritzan negar-antzerkia ta "De morte Caesaris" poema garaia idatzi zituna. Vari onek bai -dio Horati'k- goraiatuko ditu, o Agripa! zure egiñen arrigarriak; zuk itxaso ta legor egiñak oro, olermen bizitan jasoko ditu. Nik, ordea, tikia naiz-ta, zer egin nezake? Gai xee ta utsaletan jardun noski, jatordu ta maite-miñak gatzatuz.

Scriberis Vario fortis...

Vari'k meandar kantan urretxindor danak,
zail ta etsai-garaille goretsiko zaitu:
gudari azkorrak, zu buru, ur-lur egiñak
mintzo giar bizitan aipatuko ditu.

5 Nik orreri, Agripa!, ez diot ekin nai;
ez Paleu-semearen su ta gibel-miña,
ez Ulise izurtsuak gezal-gain egiña,
ez Pelope-nea, ez ditut nik kantagai.

Kaxkarra naiz, ta ezin saia gai gurenez.
10 Zer al dezaket ene liratxo zurbillez?
Musa agintzailleak ez dit aurki lagatzen
zu ta Kaisar -biok goi- zatarki azaltzen.

Nork jaso duinki Marte burdiñez jantzia,
edo MediOn troiar autsez beltzitua?
15 Nork goratu oraindik Tideu'ren semea,
Pala lagun, jainkoen kide biurtua?

Nik oturuntzat ditut soil-soil abestuko;
baita neskatx zangarren liskar-otsak ere,
mutillez jarein naita jardunik atz-tinko,
20 nai su gabe, nai, oi lez, mee-igikor erre.

Oarrah. -1. Poesi omerotarra. Meun, gaur Lidi, Asia Txiki'ko uria; Esmirna du urrean, ta, diotenez, ura ornen zan Omer'en seaska. -14. Medion, Kerete'ko gizurena, Moloa'ren seme, Idomeneu'ren eskutari. - 15. Diomene'k, Tideu'ren semeak, Pala'k lagunduta, Venus eta Marte zauritu zitun; augatik, aiekin neurtuta burrukarako gai dugu.

Carmen VI

AD AGRIPPAM

Scriberis Vario fortis hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

5 Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravera
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei
Nec saevam Pelopis domum.

Conamur, tenues grandia: dum pudor
10 Imbellisque lyrae Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et mas
Culpa deterrere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troio
15 Nigrum Merionem? aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

Nos convivias, nos proelia virginum
Strictis in iuvenes unguibus acrium
Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

VII

MANUTZI PLANKU'RI

Gata: Planku'k, gizarteko zalapart eta erriketaz nazkatua, Itali'tik at joan nai du arrotz. Horati'k ez du ori maite, ta ezetz diotsa, olakorik ez egiteko. Ba-dirala, Grezi'n eta abar, uri ospez astunak. Tibur ez ote olako? Antxe dauzka, bai, berak ere lurralde joriak; bijoa ara, ta itxaron adu aldakorraren itzulia, goiak ez bait dira beti euritan ageri oi. Teukru'k ere orrelaxe egin zun beñola, aitaren asarre.sumiñetik igeska zebillelarik: urrutirako asmoa izan arren, etzan arako bidea artu, ots, atzerakoa.

Laudabunt alii clareen...

Gorets bitzate batzuk Mitilen, bai Rodas argi,
bai Epean, bai Korint-oin, bi itxas-gain jarria,
bai Tebas Bako'z aundi, bai Delpos Apol'en uri,
Baita Tenpe ere, Tesali'ko lur-sail guria.

5 Ba-dira, batzuk Pala aratzaren iri gurena
bertso luzeetan jalki-naiean dabiltzanak,
ta aren kopeta edozein ostoz jos-nai dutenak.
Askok, Juno'ren omenez, Argos, zaldiz ona,
goraltzen dute; berdin Mikena aberatsa.

10 Nik ez dut eder Lakedemoni zeinbat, jasane,
ezta Larisa ibar narotan txit apatza;
bai baiña Albune, leiza iskanbiltsuz betea dana,
ta Ani ixurkoi ta Tibur'ko baso ta lats artegak,
aunitz sagasti intz joriz busti oi dituztenak.

15 Noto bareak sarri uxatzen odei goibela,
goiak ez dira beti agertzen euri dutela:

20 orla zuk ere Planku zugurra, otoi, gomazu,
ta ardo goxoaz bizitz-itun ta lanak aitu,
nai gudadoki berein ikurdiz dizdizak euki,
nai zure Tibur'ko itzal gurian lasai bizi.

Salamina ta aita utziz Teukro'k iges eitean,
ardoz ezkotu lertxun-ostoz oi zun soiña jantzi,
itz egiñikan lagun aulei ots batean:
"Edozein zorien aita baiño, nunbait obea;
25 nekekide la lagun maiteak, arat goaz gu;
ez etsi, Teukro, buru ta nausi, zuekin baita;
Apol'ek, ziñez, lur-sail jorian zidan opatu
geroko baten Salamina bai, ezbaizko uria.
Oi gizaki-sail enekin sarri lor miñagoa
30 limurituok: agurtu orain arretak ardoz:
biar berriro asiko dugu lan aundia".

Oarrak. - 1. Erromatarren agindupean, Rodas ta Mitilene izan ziran aberritik iges egin bear zutenen gordeleku begikoenak, Agripa beiñola Mitilene'ra baztertu zan, Tiberi Rodas'era. - 2. Egeu ta Jonik itxas-arteak. - 3. Atenai. - 9. Mikena, Agamenon'en sorterri ta iñoiz Grezi'ko uririk nagusiena. - 11. Gaur Larisa-Kremasli. - 13. Ots aundikoa zan artzulo au, Bergili'k, Laktantzi'k eta gaiñerako tatitar idazlariak baitik bat, maiz goraiapatua. - 21. Salamina, gaur Koluri, Egeu itxasoko ugarte ta uri, Atika ta Penepoleso bitartean. Telamon zan ango errege, Ajax eta Teukro'ren aita. Oneik anai biok Troia'ra joan ziran bata bestea gabe etzirala etxera biurtuko zin egiñik; baiña ango ondamendi ostean, Ajax'ek bere burua il zun, eta Teukro'ri aberrira itzultzeran, akar egin zion aitak gordintsu, anai gabe zeto-rralako.

Carmen VII

AD MUNATIUM PLANCUM

Laudabunt alii claram Rhodom, aut Mitylenen,
Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
Insignes, aut Thessala Tempe.
5 Sunt, quibus unum opus est, intactae Palladis arces
Carmine perpetuo celebrare,
Indeque decerptam fronti praeponere olivam,
Plurimus in Junonis honorem

- 10 Aptum dicit equis Argos ditiesque Mycenas.
 Me nec tam patiens Lacedaemon,
 Nec tam Larissae percussit campus opimae,
 Quam domus Albunae resonantis,
 Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et uda
 Mobilibus pomaria rivis.
 15 Albus ut obscuro deterget nubila caelo
 Saepe Notus, neque parturit imbres
 Perpetuos; sic tu sapiens finire memento
 Tristitiam vitaeque labores
 20 Molli, Planee, mero; seu te fulgentia signis
 Castra tenent, seu densa tenebit
 Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
 Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,
 Sic tristes adfatus amicos;
 25 Quo nos cumque melior Fortuna parente,
 Ibimus, O socii comitesque.
 Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro;
 Certus enim promisit Apollo,
 Arnbiguam tellure nova Salamina futuram.
 30 O fortes, peioraque passi
 Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas;
 Cras ingens iterabimus aequor.

VIII

LIDE'RI

Gaia: Sibari gaztea txepel itzuli zaigu; ez du nai gudu-zelai ta kaperdietara irten, ez da zaldiko jardunaren zale; ez izkillurik jantzi nai, ez birla edo agarik egotzi; ez Tiber'ko ur ozkirrian gorputzik busti. Oso beleskata limuri egin da emakumezkoen artean. Augatik, ez dio jipoia gaizki astintzen olerkariak.

Lidia, dic per omnes...

Esaidazu, oi Lide, urtzitarrakaitik,
 zer dala-ta maitez gal nai duzu Sibari?
 Len auts-euzki zaleak gudu-zelaia utzi?

Zergaitik lagunekin ez dabil zaldi-gain,
 5 edo prantses aoak sarrantx latz ez ezi?
 Zergatik Tiber larua ukutzeko izuti?

Suge-odol antzo du saiesten olio;
zergatik iskillu-orbanez besoak,
len birlaz nai azkonez maiz azkarra zanak?

10 Zergatik gordetzen da, Teti'ren semea
gorde oi zanez, Troia'ko galkera aurrexean,
giz-antzak sarraskira eramán ez zezan?

Oarrak. - 5. Prantzi'ko zaldiaik oso ezikaiz ziran. - 7. Olio-gantzukiz igurtziten ziran erromatarrak, edozein burruka-saio aurretik. - 10. Tetis, Akil'en ama, Nereu itxas jainko zarraren alaba. - 11. Omer osteko asela zarrak dionez, Akil'ek andrazko jantzia gorde zun bere burua Eskiro'n, Likomene'n alabaen artean, gudara ez joatearren.

Carmen VIII

AD LYDLAM

Lydia dic, per omnes
Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum
Oderit campum, patiens pulveris atque solis?
5 Cur neque militaris
Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
10 Cautivus vitat? neque iam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,
Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinae
Filiu dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
15 Funera, ne virilis
Cultus in caedem et Lycies proriperet catervas?

IX

TALIARKU'RI

Gata: Irudiz sorturiko norbaiti zuzendua duzu oda au. Gerkar izenak "Orrits-bakaldun" nai du esan. Negu-biotza dalarik ere, badira sukaldean atsegin gozoak. Biarkoak zer ekarri galdeka, ez gaitezen geiegi zurbildu.

Vides ut alta stet...

Ez al dakusu Sorakte zuri elur aunditan,
eta oianak jadanik arminduta lorretan,
eta izotz estuan nola
ibaiak ezin joanda?

5 Uxa otza, mukur aundiz beterik suetea;
baita atera, oi Taliark, sarri bezin ernea,
lau urteko ardaoa,
Sabina-uriñez ondua.

10 Utz jainkoei gaiñekoak; gesak borbor artatik,
aize burrukalariak eratx zituztenetik,
ezta dardar nekostarik,
ezta eze ametz zarrik.

Ez nekatu biarkoz zer gerta-miñez, al danik;
ar zoriak lemaikezun zernaiko egunetik;
15 zaputz ez utzi gazterik
maite biguin ta dantzarik.

Soil-aro gogaikarria gaur urruti bait duzu;
orain, ordu autuetan, Marte-zelaira maiztu,
eder zutzat enparantzak,
20 eder gau-jardute ixillak.

Billa orain zokondoan kuku neskatx lotsorra,
salatzen dun kizkur mea ta aren maite-gaillua;
ken atzetik ereztuna,
itxuraz baizik eztuna.

Oarrak. - 1. Sorakte, faliskotarren mendia, Erroma'tik ikusten zana. - 4. Urin, gider biko ontzia, dolaretan erabilli oi dana; Sabina zeritzaion eskualdean egiten omen zituzten auetariko onenak.

Carmen IX

AD THALLARCHUM

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

5 Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
Deprome quadrimum Sabina,
O Thaliarche, merum diota.

Permitte Divis cetera: qui simul
10 Stravere ventos aequore fervido
Deproeliantes, nac cupressi
Nec veteres agintantur orni.

Quid sit futurum tras, fuge quarere; et
Quem Fors dierum cumque dabit, lucro
15 Adpone; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas;

Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et Campus et areae,
Lenesque sub noctem susurri
20 Composita repetantur hora;

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

X

MERKURI'RI

Gaia: Jainko aundi orren gorapenez idatzia nunbait. Merkuri bait dugu itz-jariO ta esan ederraren aita. Onez gaiñera, joko ta jolasak ere, mezu ta lapurretakin batera; baiña batez ere olerkirako lira sortu zulako dugu ots aundiko, eta basati zan gizona adeitsu biurtu zuelako. Noiz idatzi ote zun oda au? Merkuri'ren omen edo goratzarreko jairen baten bear bada? Ba-liteke. Ala olerkariaren goiargi-aldiko jardun utsa ote? Jakin ez ziur.

Mercuri, facunde nepos Atlantis...

Oi Merkuri, Atlante'ren billoba txit eletsu,
len-gizon anker uzua zuk bait zenun neurritu,
Zuhur ta nare biurtuz itz-jario indarrez,
ta saio-zelai bikaiñez.

5 Zuri deskintzaut, Tzeu zendi ta jaikoen mezudun,
zuri lira makurraren aitakanta bigun;
trebe maltzurra bait zera, jolaska ta ixilpeko,
zer-nai ta ura ostutzeko.

10 Parrez lertu zan bein Apol, gezi-ontzi gabea,
zuk artzain itxura arturik ebatsi bei-taldea
abots sendorik zemaik.

15 Piriamo aberatsak ere, Ilion uztean,
Atereu-semeak lauso zitun, zure zaipean,
eta maltzurki saiestu bai Tesal'go su garaiak,
bai Troia'ko kapar-etsaiak.

20 Zuk aulki alaietan oi dituzu jar-erazi
gogo deunak, eta urrezko aal-makillaz bereizi
itzal-talde me-ariña: eder goietan jainkoei
eder su-lezan bekoei.

Oarrak. - 1. Atlante' ren billoba, aren ama Maia'ren etorkiz ta
belaunez. - 4. Gorputz-saio ta iñarkunez, edertasuna iritxi oi
dugu. - 6. Aita, asmatzaille; bein turtu-maskor bat aurkitu zun
Merkuri'k eta oneri eriak ezarriaz, jogaillu edo tresna osotu. Lirak
iru ari zeuzkan bakarrik, gitarra edo kitarak, ordea, zazpiraiño.

Carmen X

AD MERCURIUM

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recetum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae;

5 Te canam, magni Iovis et Deorum
Nuntium curvaeque lyrae parentem;
Callidum, quicquid placuit, iocoso
Condere fructo.

TE, bo^yes olim nisi reddidisses
10 Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
15 Thessalosque ignes et iniqua Troiae
Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
20 Gratus et imis.

XI

LEUKONOE'RI

Gaia: Leukonoe, izen emana dugu antza, Siñeskerara makurrak ziran sortaldekoak; izar-igarkizun eta indarretan uste betea zeukaten Erroma'n, baitik bat emakumezkoak. Uzteko diotsa Horati'k oietariko bati etortzekoa. Ez ote lar gaurkoa? Gure biziak ba-ditu egunik egun bere atsegín eta alderdi pozkorrak. "Zagoz gaurko -dio Orati'k-, utz biarkoa". Ar dezagun gaur jaio lorea, ez bait dakigu biar jaiotzekoaren berri.

Tu ne quaesieris, scire nefas...

Ez eizu jakin nai -ez baita on-, Leukonoe,
Jainkoak zuri ta neri zotz egindako oboe,
ez galde Babilon-atzeak. Datorrena ar, obe!
5 Aunitz negu Tzeu'k emanak? Ala au atzena ote,
Tirren itxasok aurreko aitzak oldartzen dituna?
Zur zaitez, irazi ardoak, eta itxaron luzea
ebaki aldi laburrez. Guk itz-ala, iges doa
adin bekaizti. Atzi gaur, ta ez uste geroa.

Oarrak. - 3. Babilon urian bizi ziran geienbat kaldaitarrak, eta jauretsi ortzi-gorputzak jauresten zituzten. Izar jakintza, beraz, oso zabal zegoan aien artean, izar zenbakera, einka, atza ta abar, kaldaitarren jakituri berezia dugu. - 6. Aintziñakoen ardao lodiak, ots, uitan onduak, elurrez beteriko metal-irazkian irazi bear ziran.

Carmen XI

AD LEUCONOEN

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Di dederint, Leuconoe; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quicquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Iupiter ultimam,
5 Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liges, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas. Carpe diem, quam minimum credula postero.

XII

AUGUSTI

Gala: Jainkoak, giz-urenak eta Erroma'ko beste gizaseme leiñargi ta ospe aundiko batzuk gorai patu ondoren, Kaisar Augusten gorat-zarrea ari du azkenik. Pindaro'ren gizaz diardu asieran, eta zein jainko edo zein gizuren goretsiko dun, galdetzen du olerkariak. Jupiter dugu jainkoetan lenen; onen ondorengo batzuk: Palas, Bak, Diana, Poibu. Gero, gizon arnas eundiko ta erromatar garaiak erpintzen ditu, batez ere Julitarren sendia, Markel gaztea ta August. Tzeu'ri dagokio goietako jaurlaritzaz; August'i, Tzeu'ren mendean, lurreko agintea.

Quem virum aut beroa...

Zein gizon, zein gudari zur artu, oi Klio!
liraz edo txirula zorrotz goraltzeko?
Nungo jainkoren izen bir-kantako pozkor
abotsaren antzak
5 nai Elikon'go mutur eze-itzaltsuan,
nai-ta Pindo gain edo Emo zurdatsuan?
Oian auek jarai bait zuten, barbar utsez,
Orpeu'ren kantua;
amagandiko antziz ibai txit lasterrak
10 tink-eraz oi zituna, baita aize bizkorrak,
adeitsu erakarriz, kantagai goxotan,
arte adikorrak.
Ta aurrena zer esan nik, duin aiñako goraz,
gizon ta jainko jaurri oi dituan Aitaz,

- 15 ur ta lur ludi dana, ordu aldakorrez,
ematu oi dunaz?
Ez du ark bere baiño aundiegorik sortzen,
ez kide, ez bigarren zaionik garatzen,
Palas'ek, alara, izan zitun aren gisa
20 naiko ospe ta ornen.
Zu, oi Bak! barbail-zale, etzaitut ixil nai,
ezta zu ere, Neskatz, piztitzarren atsai;
ezta zu ere, Apol, gezi dardaratzen
bizkor bezin arrai.
- 25 Baíta Alkide ta Leda'ren aurrak nik jaso,
bata zaldiz ta ukaldiz bestea zail oso;
auen izar gardenak, argituaz gero,
itxastarrak naro,
Arkaitzetatik dad ezkoa biurri;
- 30 aizeak alkar jo ta odeiak igesi,
ugin zemaitsua (zuk orrela nai noski)
itxas-gain datza ezti.
Nor goretsi ez jakin nik auen ostean,
Erromul edo Ponpil, aginte narean,
- 35 Tarkin'en garbaputza edo Katon bera
eriotz argian.
Oldez goítuko ditut, bertso yaukaletan,
Erregul, Eskauritar, eta Pabiritzi,
Eta Peno'k eratxi zuen Paul Emili,
40 biotz aundikoa.
Au eta Kuri, ille ertsia, ta Kamil
gudarako txit suar zituzten biurtu
txirotasun gOrriak, asaba-soroak
ta suete estuak.
- 45 Zugatz antzo azten da aldi-lan ixillez
Markel'en izen Ona; Juli'ren izarrak
gainditik dirdir dagi, su txiki artean,
alan illargiak.
Gizadiaren aita ta jagole azkar,
- 50 Saturno'n seme ori: aduak zizuten
eman Kaisar'en arta: bakalduna beite
zure urrengo Kaisar.
Naiz lazki azpiratu garaipen-zurrian
Lati aitzí dabiltzan Partar ezituak,
- 55 naiz-ta sorkalderantza Serar ta Inditarrak
uztarpeko jarri;
zu baiño txikigo, ark ludia jaurriko.
Zuk, orde, gurdi latzez olinpu izutuko.
Zuk oian kutsutuak etsai-oiñaztarriz
60 dituzu erreko.

Oarrak. - 4. Oiartzuna. - 5. Parnaso'tik urbil zegoen mendia, ApOl Mueri eskiñia; besteak orobat, an inguruko mendi-erpiñak. -8. Orpeu Kalipso'n seme zan, musikaren musa. - 23. Diana, jainkosa eiztaria. - 25. Kastor ta Polux, Leda'ren semeak. - 35. Tarkin arropu-tza, etruskotarrak menderatu zituna. - 46. Kauldi Markel, bost bider kontsul izana; ta Markel gaztea, Oktabia'ren semea, ogei urteko illa. Juli'ren izarra, eta, Kaisar'en sendia, August buru zalarik.

Carmen XII

AD AUGUSTUM

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia sumus celebrare, Clio?
Quem Deum? cuius recinet iocosa
Nomen imago,
5 Aut in umbrosis Heliconis oris,
Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
Unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,
Arte materna rapidos morantem
10 Fluminum lapsus celeresque ventos,
Blandum et auritas fidibus canoris
ducere quercus.
Quid prius ducam solitis Parentis
Laudibus? qui res hominum et Deorum,
15 Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis?
Unde nil maius generatur ipso,
Nec viget quidquam simile aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
20 Pallas honores.
Proeliis audax, neque te silebo
Liber, et saevis inimica Virgo
Belluis; nec te, metuende certa
Phoebe sagitta.
25 Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,
Defluit saxis agitata humor;
30 Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax, nam sic voluere, ponto
Unda recumbit.

Romulus post hos prius, an quietum
 Pompili regnum memorem, an superbos
 35 Tarquini fascas, dubito, an Catonis
 Nobile letum.
 Regulum, et Scauros, animaeque magnae
 Prodigum Paullum, superante Poeno
 40 Gratus insigni referam Camena,
 Fabriciumque.
 Hunc, et incomitis Curium capillis,
 Utilem bello tulit, et Camillum,
 Saeva paupertas et avitus apto
 Cum lare fundus.
 45 Crescit, occulto velut arbor arvO,
 Fama, Marcelli; micat inter omnes
 Iulium sidus, velut inter ignes,
 Luna minores.
 Gentis humanae pater atque custos,
 50 Orte Saturno, tibi cura magni
 Caesaris fatis data, tu secundo
 Caesare regnas.
 Ille, seu Parthos Latio imminentes
 Egerit iusto domitos triumpho,
 55 Sive subiectos Orientis orae
 Seras et Indos,
 Te minor latum reget aequus orbem:
 Tu gravi curru quaties Olympum;
 Tu parum pastis inimica Mittes
 60 Fulmina lucis.

XIII

LIDE'RI

Gaia: Lide au, nor ote gugu? Liburu ontako zortzigarren odan aipatua bera, aurki? Ba'liteke. Ortakoan, emakume azpisugeak utzia zan Sibari ta Orati'ri itsatzi; laster asko utzi zun eu ere, Telepo'ren ordez. Safo dakar oroira oda onek.

Cum tu, Lydia, Telephi...

Zuk, oi Lide!, Telepo'ren
 larrosa-lepogain ta ezko-besoak
 goratzean, Ai! bibelak
 dirakit, beztun gaitzez anpatua.

5 Oraindik ez sen ez margo,
ez dut toki onik; masail- bera darit
maitezko ari ixilkorra,
ene barne-sua ezalduz, txit zorra.

 Dirakit lepo zuriak
10 narda ba'dizkitzu ardozko liskarrak;
naiz gazte beroren batek
agin-aztar iraunkorrez beztu zure ezpaina.

 Jakin nai baldin ba'duzu,
ez uste betikoz maiteko zaitunik
15 Venu'k gOxo-muiña jar zun
pa leunak kutsutu zituna, zatarrik.

 Eun aldiz zoritsuago
estun etengabez loturik daudenak;
ots, egun aundi aurretik
20 espaz maitasuna ausi ez dutenak!

Oarrak. - 2. Larrosazko lepegain, au da, ederra; ezko edo argizagiak bi gauza ditu: zuritiesuna ta dirdira. - 5. Gizonak, sumindu ezker, ez du senik, ez margorik; abere antzo jarri oi da. - 10. Erromatar gazte artean maiz sortzen ziran esarre ta iskanbillak ardao geiegi edanetik.

Carmen XIII

AD LYDIAM

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, vae! meum
Fervens difficili bile tumet iecur.

5 Tunc nec mens, nec color
Certa sede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens,
Quam lentis penitus macerer ignibus.

Uror, seu tibi candidos
10 Turparunt humeros immodicae mero
Rixae; sive puer furens
Impressit memorem dente labris notam.

Non, si me satis audias,
Speres perpetuum, dulcia barbare
15 Laedentem oscula, quae Venus
Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter et amplius,
Quos irrupta tenet copula, *nec* malis
20 Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

XIV

ERKALARI

Gaia: Antza-irudizko oda. Erromatarrak naiko gudu ta eztabaida izan dituzte anai artean, naikoa ekaitz eta aize-eraso gordin ta zakar. Berriren berri arako gertatu? Ezpei olakorik egin Laterri-ontziak; ez du arraunik, masta gabe ta endaitz erdi-autsi, zer egingo uin-besoe-tan? Oialak ere urratuta, jainkorik ez nori oles egin. Iges begi aizeen kolkotik eta Ziklade-ugarte arriskutsutik.

O navis, referent in mare...

Oi ontzi!, itxasora berriz ere uin-zear?
Ene! zer dagizu? Zaude kain geldi.
Ez ote dakusu ongi
arraun-uts saiets-aldea?
5 Ego-aize-jasak masta du autsia,
ta ez el dantzuzu ardatzen adia?
Nola, ba, lokarri gabe
kresal-erauntsia zaildu?
Zapi osorik ez, ez jaunik deitzeko,
10 berriz zoritxarpe, zer zuk, ai! egingo?
Naiz izan POntO'ko lerra,
oian ospetsuko seme,
naiz-ta zeure endako ta izenak arrotu
itxastar uzkurak txopa margoztutan
15 ez du itxaro. Zur zabiltz zu,
aize-par nai ez ba'duzu.
Len lor gogaikarri, orain kezka ta nai,
ez gutxi, zatzaidan orrek! Alde, otoi,
Ziklade argietako
20 olatu nastetatik.

Oarrak. - 9. Ez jaun edo jainkorik, Apol, Kastor, Polux edo besteren bat, deitu-orduan laguntza emateko. Aintziñako ontziak txopetan eraman oi zituzten onako jainkoen irudiak, ezaugarritzat eta laguntza-zurrian. - 11. Ponto basoetako ler-zura zan onena ontzigiñarakO. - 13. Erromatarrak, beuren gardiz, Marte ta Venus zituzten sortzaille. - 19. Gizaldiak zear, Ziklade-ugartea ureztatzen zun itxasoa galzoriz betea zan oso. Argitsua batez ere, ango mendiak atxuriz aberats ziralako.

XIV

AD REMPUBLICAM

O navis, eferent in mare te novi
Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,
5 Et malus celeri saucius Africo
Antennaeque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius
Aequor? Nun tibi sunt integra lintea
10 Non Di, quos iterum pressa voces malo;
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,
Iactes et genus et nomen inutile,
Nil pictis timidus navita puppibus
15 Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.
Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium, curaque non levis,
Interfusa nitentes
20 Vites aequora Cycladas.

XV

NEREU'REN IRAGARPENA

Gaia: Paris, Elene ostuta, Troia'rentzun doa itxasoz. Nereu'k, berriz, aizeak geldi-azo ta, iragarle zurrean, diotsa: "Palas ez duzu lo, bide ertzak ondotxo artuak bai ditu. Zangar eta aunitz doaiz ornitua uste izan arren, ez zuk larregi entzin gaitasun oietan; gezi ta aizta-makilletatik iges ta ere, narras irauliko zaitute azkenik. Ulise duzu

erasotzaille, Nestor, Teukro, Merion; nola basauntza otsoagandik itzuri? Akil'ek bai luzatuko du zure ondarena, baiña, ala ere, gerkarrak kiskalduko dute Troia". Olerkariak, Paris ta Elene irudi-pean, Antoni ta Keleopatra ezkonberriak gordetzen ditu nunbait. Antoni, bere emaztearekin iges, Peloponeso'n geratu zan eta andik, gudarozte aundi batekin, Itali'ra sartu nai zuen, Keleopatra Erroma'ko erregiña egiñik. Olerkariak, ostera, ezetz diotsa ez egiteko olako zorakeririk, erri arteko gudarik sor ez zedin.

Pastor cum traheret per freta...

Idatar ontzietan Elena arrotza
artzaiak zeramala gaizto itxaso zear,
Nereu'k barerik dauzko aize ego-ariñak,
iragaririk adu txar:

5 "Damurik daramazu urira, iñoiz Grezi
gudari askoz eman-aziko duzuna,
zure ezta ta Priamu'ren erreñu zarra
autsi naita dabiltzuna.

Al!, zenbat izerdi-pats zaldi naiz zaldidun!
10 dardanitar jendeentzat zenbat illet-erre!
Pala'k jada prest ditu bere buru-oskol,
ikurdi, gurdi ta aserre.

Alperrik zuk, Venu'ren babespean uzu,
andrai bertsu pozkorrak dizkiezu onduko,
15 buru-kasket orraztu ta kitara legun;
alperrik urrun-aziko.

Aizta-makil zamatsu, Keret-gezi zorrotz,
gudari-barbail ta Aiaz ariña jarraika;
beranduxe, baiña, autsez, ai! ezainduko duzu
20 buruko illedi izundua!

Ez dakusu Laerte-semea, zure enda
ondatzaille, ta Nestor. Pili'ko bakaldun!
Zure kaltez dabilta Teukro salamindar
t'Estenel jakitun.

25 Edo, bearrezkoan, zaldizai azkarra,
Merion zuk ezagun. Ta Tideu'ren seme
azkarra, bere aita baiño zuarrago,
orra zure billa aserre.

Ibarrez bestaldetik otsoa ikustean,
30 belarra aitzurik, iges doan orein antzu,
igesi zoakioz zu ere, estu ta uzkur,
t'ori ez ari abindu!

Akil'en ontzidiak Ilion'en eguna
luzatuko ta prigitar emakumeena.
35 Negu labur ondoan, baiña, gerkar amak
kiskail Troia'ko egoitzak!".

Oarrak. - 1. Ida Prigi'ko mendi bat zan, eta ango zura egokia nunbait itxas-ontziak egiteko. 2. Paris, Priamo ta Ekuba'ren semea, ardi-zain ibillia zenun Ida mendian. - 3. Itxaso ta Gaia'ren aurra, berrogei ta amar Nereitarren aita; geienik Egeu itxaspean bizi izan zan eta beste itxas jainkoen antzera, iragarpen eta antz-aldatze doaiz ornidua. - 17. Kerete'ko ugartean azten ziran kañaberakin egiñiko geziak, oso gogorrak ziran. - 26. Dumene, Tideu'ren semea. - 32. Elene'ri, noski, zangar itza ari baitzion eman.

Carmen XV

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE

Pastor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
 Ventos, ut caneret fera.
5 Nereus fata: "Mala ducis avi domum,
 Quam multo repetet Graecia milite,
 Coniurata tuas rumpere nuptias
 Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest viris
10 Sudor! quanta moves funera Dardanae
 Genti! iam galeam Pallas et aegida
 Currusque et rabiem parat.
Nequidquam, Veneris praesidio ferox,
 Pactes caesariem, grataque feminis
15 Imbelli cithara carmina divides;
 Nequidquam thalamo graves.
Hastas, et calami spicula Gnosii
 Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
 Aiacem: tamen, heu, serus adulteros
20 Crinas pulvere collines.

Non Laertiaden, exitium tuae
 Gentis, non Pylum Nestora respicis?
 Urgent impavidi et Salaminus
 Teucer, te Sthenelus sciens
 25 Pugnae, sive opus est imperitare equis,
 Non auriga piger. Merionen quoque
 Nosces. Ecce furit te reperire atrox
 Tydides, melior patre;
 Quem tu, cervus uti vellis in altera
 30 Visum parte lupum graminis immemor,
 Sublimi fugies mollis anhelitu;
 Non hoc pollicitus tuae,
 Iracunda diem proferet Ilio
 MatrOnisque Phrygum classis Achillei;
 35 Post certas hiemes uret Achaius
 Ignis Pergameas domos".

XVI

ZURI-ALDIA

Gaia: Oda ontan Orati'k, emandako itza jaten du, ots, esana ezezten du. Sumifialdi batean, andere gazte bat iraindu du janbo-bertso mergatzak idatziz. Jitezko asarreak dula dio erre guztia, au baita griñetan gaizto ta izugarriena, ta kalterik andienak dakarzkiguna. Bide ortatik ez jarraitzeko diotsa apalki, aantzi dazala, albait, egindako belzkeria ta ar dezala, arren bai arren, bere kutun-miñen saillean.

O matre pulchra filia pulchrior...

Ama ederragandik, oi zu, ume ederrago!
 Egotz naitara nire ziri-aapaldiak;
 nai ba'dituzu, sutara,
 edo-ta Adria itxasora.

5 Ez du Diomene'k, ez Piti eliztarrak
 orla bere otsaiñen gogoa asaldatzen,
 ez Bak'ek, ez Korinbate'k
 arratzean orla jotzen,

 asarre gaiztoak lez: au ez bai du izutzen
 10 ez norikar ezpatak, ez itxas gaizkiñak,
 ez su, ez Jupiter berak,
 ots-izu goitik jetxiak.

Prometeu'k izan zun nun-naitik arturiko
kiziak len-loiari itsatsi bearra
15 ta gure barruan sar el zun
leoi erroaren erra.

Sumiñak eraman zun Tieste ondamen
gaitzera, ta uri zutak ere asarreak
erauzi zitun errotik,
20 gudarozte arropuzak.

Etsai goldez irauliz bere arresiak
bare zaite. Ni ere bular-irakiñak
jo nindun gazte txorotan,
eta bertso erifñetan.

25 Ustu nun barnea. Gaur, baiña, latza otzan
biurtu opa dut nik; egiñaz damurik
ene laztantxo zaitezán,
gogoa atzera itzulirik.

Oarrak: - 5. Kibele dugu au, Prigi'n, Galatzi'ko muga ondoan,
Dindimo mendian jauretze bat zulako. - Piti, Apol'en izen-goitia. -
8. Kibele'n jaupariak ziran Koribante auek; eta, dirudienez, gure
tanbor antzekoren bat jo oi zuten beren jaureslundeetan. - 10.
Norika'ko burnia oso bikaiña ornen zan ezpatak egiteko, Plini'k
dionez. - 17. Tieste alderrai zebillen, bere anai Atereu'k erbestetua;
bein Plistene igorri zion ura iltzeko aginduz; baiña Atereu'k erbes-
tetua; bein Plistene igorri zion ura iltzeko aginduz; baiña Atereu'k
berak il zun Plistene. Atereu'k, aierkor, itxuraz onezkoak egiten
zituztelako oturuntza baten, Tieste'ri jan aragin zion Plistene'ren
aragia. - 21. Goldez irauli oi zuten uri kiskalitako lurra, zorua obeki
lautzearren. Kartago'n orrela egin zuten, baita Troia'n ere, Propertzi'k
dioskunez.

Carmen XVI

PALINODIA

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum
Pones iambis; sive flamma,
Sive mari libet Hadriano.

5 Non Dindymene, non adytis quatit
 Mentem sacerdotum incola Pythius,
 Non Liber aequae, non acuta
 Si geminant Corybantea aera,
 Tristes ut irae; quas neque Noricus
 10 Detarret ensis, nec mare naufragum,
 Nec saevus ignis, nec tremendo
 Iupiter ipse ruens tumultu.
 Fertur Prometheus, addere principi
 Limo coactus particulam undique
 15 Desectam, et insani leonis
 Vim stomacho apposuisse nostro.
 Irae Thyesten exitio gravi
 Stravere, et altis urbibus ultimae
 Stetere causae, cur perirent
 20 Funditus, imprimeretque muris.
 Hostile aratrum exercitus insolens.
 Compesce mentem: me quoque pectoris
 Tentavit in dulci iuventa
 Fervor, et in celeres iambos.
 25 Misit furem; nunc ego mitibus
 Mutare quero tristia: dum mihi
 Fias recantatis amica
 Opprobriis, animumque reddas.

XVII

TINDARI'RI

Gaia: Sabina eskualdean ba-zeukan Orati'k etxaguntza edo base-
 rri, obeki, basetxe bat, Mekena'k emana. Toki aitor, jori, oparotsu,
 atzamarra ziñez, landa, zelai ta zugatzez inguratua. Jainkoek ere
 eder zuten noski, ara baitziran aldatzen noizik bein, beuren egoitza
 oituzkoak utzirik. An danetik zan ugari: aize ozkirri ariñak ostotzan
 jostalari, auntz eta ardiak jauzika txiluraren otsera. Araxe dei dagio
 Tindari neskatxari, artzain-irudipean, an baita seguru izango, Kir
 mutil gaztearen espa ta zakarkerietatik aske.

Velox amoenum saepe...

Maiz aldatzen da Fauno txit ariñak Likeu
 Lukretil joriaz, ta suzko uda-garaitik
 ta aize euritsuetatik
 begiratzen dizkit auntzak.

5 Lasai billatzen dute, oian orritsuan,
senar atsituaren emazteak an-or
kurpitz ezkutu ta izpikak;
musker motzak ez dituzte

auntz-eskortak izutzen, ez otso erraiak,
10 ustika datzan ibar eta arkaitz tipiak
txirul goxoz, oi Tindari!
oska daudenetik gero.

Jainkoek alde ditut: ene on ta musa
eder dituzte aiek. Oparoak emen
15 adar naro ixuriko dizu
ene zelai-soro-onaurkiz.

Emen, ibar gordean zera uda-galdatik
zainduko; ta Teia-aria Penelope duzu
aipuan, ta kirke ederra,
20 irrits berdiñean zala.

Emen, itzal lasaian, Lesbi-ardo leuna
txarroz duzu edango; Tioneu Semelei'k
ez du Marte'kin liskarrik;
ta ez dukezu bildurrik:

25 Kir, zure maitatzaille gaizto latzak ere
ez dizu, indar ez berdin, eskurik jarriko,
ez ille-lokirik eutsi,
ez gona-mendelik suntsi.

Oarra. - 1. Fauno, baita Pan ere, artzaien jainkoa. Likeu, Arkadi'ko mendi bat, Fauno'ri opariak eskeintzen zizkiotena. - 2. Sabina'ko mendia, Orati'k bere etxauntza joria zeukana. - 6. Aker eta auntzak. - 10. Orati'ren etxaldetik ur samar zegoen muiñoa. - 15. Amalte'ren adarra dakar gogora, ekoizpenaren ikur eta gauza guztien oparotasuna. - 18. Teia urian jaioa duzu Anakreonte, bertso guri goxoak idatzi oparotasuna. - 18. Teia urian jaioa duzu Anakreonte, bertso guri goxoak idatzi zituna; aren antzeko neurtitz arin leunez esan nai du. - 21. Lesbi ugarteko ardoa emea duzu, kasketa astuntzen ez duelako. - 22. Bak, ardoaren jainkoa, bere ama Semele ta Tione, izen bikoitzez deitua.

Carmen XVII

AD TYNDARIDEM

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
5 Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma, deviae
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales haeduleae lupos;
10 Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles et Usticae cubantis
Levia personuere saxa:
Di me tuentur: Dis pietas mea
et musa cordi est. Hic tibi copia
15 Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus: et fide Teia
Dices labotantes in uno
20 Penelopen vitreamque Circen.
Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia: nec metues protervum
25 Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes inficiat manus,
Et scindat haerentem coronam
Crinibus, inmeritamque vestem.

XVIII

KINTILI VARO'RI

Gala: Neguz, zugatz-abetxoak aldatzerakoan, sartu lenbizi mats-aiena; onek bai damaigu ardoa, ta mama goxoak, neurrian edanik, biotza alaitzen digu; baiña zintzurra geiegitxo ezkota ezkerero, buru-arin ta oin-zanbulu, makiña bat liskar, itz-jario, lizeunkeri ta panparroiots sortu oi da bazterretan. Gogora, adibidez, Kentaur ta Lapitarren arteko eztaiburruka.

Nullam, Vare, sacra vite prius...

Matsa baiño len ez arren, Varo, zugatzik sartu,
ez Tibur'ko lau zabal ertezez, ez Katil'gox, orma ur.
Jainkoak zorrotz barne-samintzen of edan-zurрак,
ta ardoaz soilki iges dagite kezka miñak.

5 Nork du nazkatzen, edan ezkerо, guda naiz txiro?
Nork ez, obeki, zu, Bak aita, ta zu, Venus eder, gorai patzen?
Baiña Liber'en doaiak inork ez bitza igaro,
Bogora, berriz, Kentaur ta Lapit su-liskartzen.

Baita gogora, aragi-garrez neurtu eziñik,
10 Ebi zeatzak Sitoni-tarrei eman-zea.
Ez dizut nik, oi Basareu ona!, gogait-aziko,
gutxigo iragar ostoz gordeta daukazuna.

Aske nazazu ots barezintar, turut latzetik,
ta aren jarraiak berez dakarren doiñu otsetik;
15 norberekiko zale itsu ta aintz utsal goitia,
ixilla bera utz oi duzuna leiar argia.

Oarrak. - 2. Katil, Tiburto ta Kora, iru anai izan ziran, gerkar agintariak, Itali'n ainbat uri irazan zituztenak; beren izenak toki askori eman zizkioten. - 5. Gudaldiko laztasunak, naiz txiro ta ez-eukian bizi izatea bera ere, edan ezkerо ez dira ain gordin. - 7. Liber, Bak'en beste izen bat; baita Ebi ta Basareu ere. - 8. Tesali'ko mendi-egaletan bizi ziran Lapitarrak, Piriton, Kentaur'tarren anaia zuten errege; Hipodami'kin ura ezkondu zan egunean, baiña, danak ordi, Lapitarrekin sekulako iskanbil negargarria sortu zuten, auek garaille irtenik. -10. Ponto Euximo'n bizi ziran trazitarrak. - 13. Berezin-to, Prigi ko mendi bat; Kibele'n omenezko jauresketak emen ospatu oi ziran, turut, zinburrun, atabal, txistu ta antzeko soiñugaillu askoz.

Carmen XVIII

AD VARUM

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem,
Circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

- 5 Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
 Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
 At ne quis modici transiliat munera Liberi,
 Centaura monet cum Lapithis rixa super mero
 Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
- 10 Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
 Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
 Invitum quatiā: nec variis obsita frondibus
 Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
 Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui,
- 15 Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
 Arcanique Fides prodiga, perlucidi Or vitro.

XIX

GLIZERE'RI

Gaia: Griña ta apeta askoren leize beltza dugu giza-barnea. Zar ta gazte, denok daramagu barruan ondo josia, irrits orren zimiko. HO rati ere, naiz-ta gizon jakitun ta goi-zalea izan, maitakerizko kasketaldi aldakorretan zerbait sartuta maiz ibillia dugu, berberak aitortzen digunez. Glizere maite zun beiñola, ta orain nabariturik, sor ta lor, idazten digu urrengo oda.

Mater saeva Cupidinum...

Soin-apeta zakarren ama oldarkoiak
 ta Teba'tar Semele'k beiñola sortuak,
 ta Lizun likiñaz, bultz dagite gogotik
 zarbail nun maite-sua piztarazi nairik.

- 5 Glizere bikaiñak nau osoan armintzen,
 Paro'k atxurdiña beste baita argia;
 aren arpegi zardain leunak nau erretzen,
 so dagi Onarentzat jausgarri guria.

- Venus, Kiper utzirik, ixur zait barnean,
 10 t'ez du nai eskitarrak nik gorai patzerik,
 ez zaldiak itzul oi ditun Partar aulik:
 ezertxo ere ez du nai, bere izanean.

- Mutillak!, jarri emen zoi eze bizia,
 ereiñotz, kedats, urte biko argO-ontzia.
 15 Orla zaigu, apika, Venus arinduko,
 eder zaion opari bat eskein ezkeru.

Oarrak. - 2. Au da: Venu ta Bak, Teba'ko errege Kadmo'ren alaba Semele'gandik jaioak. - 6. Paro, Kiklade ugarte-sailleko bat. - 11. Ots, asietarrak, eta partarrok, diotenez, igeska burrukatu oi zuten elkarrekin. - 16. Tazito'k dioskunez, edozetariko opagaiak eskeintzen zitzaizkion Venus'i, Pafo'n zeukan jauretze ospe aundikoan. Begikoen, orraitio, bigantxak, auntz zuriak, bitñiak, erbiak eta usoak zitun.

Carmen XIX

DE GLYCERA

Mater saeva Cupidinum,
Thebanaeque uibet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
5 Urit me Glycerae nitor,
Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
Et voltus nimium lubricus adspici.
In me tota ruens Venus
10 Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil attinent
Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque,
15 Bimi cum patera meri;
Mactata veniet lenior hostia.

XX

MEKENA'RI

Gaia: Mekena, iñork deitu gabe nunbait, Horati'renera doa jatordu bat egiten. Horati'k txeraz artzen du, aspalditik adiskide miñak dira-ta. Baiña maiean ez du ark ardo onik aurkituko, Sabina'ko txepel samarra baizik. Ala ere, berak aldakatua da, ondu ziten, gerkar upel tipieta; ain zuzen ere, gaitzaldi txar bateren ondoan, berak (Mekenak) antzokian aurkeztu ta txalo jotze ederra izan zuen urtean.

Vile potabis modicis Sabinum...

Gopor ñimiñoetan daukat nik maiean,
Mekena zaldun maite, sabindar ardo auta.
Baiña neuk ondu nizun gerkar upelean,
zuri bein antzokian
5 aunitz txalo eder jo zitzaizkizun artan;
Tiber ibai egalak dardartu ostean,
Batikano mendiak oiartzun alaian
erantzun zizunean.
Kekubo dedazu zuk, ta Kalen'ek trinka
10 mahats-mordoz egiña. Ez Falero-mastiak,
ez Formi'ko muiñoak, ez ditu ornitzen
ene mai-edontziak.

Oarrak. - 2. Zaldun ain aundiarentzat edari eskaxa. - 6. Batikano muiñoa, Tiber ibaiaren eskubi aldera dagO; Ponpei antzokia, berriz, ezkerretera. Mekena'ri egindako txalo-otsak, dirudinez, bi alderdiak iñarrosi zitun. - 10. Matsmuetarik onenak zeinbatzen ditu emen. Plini Zarrak diñOnez, alere, aintziñakoak naiago zuten SOrrento'ko ardoa.

Carmen XX

AD MAECENATEM

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graecca quod ego ípse testa
Conditum levi, datus in theatro
Cum tibi plausus,
5 Clare, Maecenas, eques, ut paterni
Fluminis ripae, simul et iocosa
Redderet laudae tibi Vaticani
Montis imago.
Caecubam et praelo domitam Caleno
10 Tu bibes uvem: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

XXI

DIANE TA APOL'EN GORALPENAK

Gaia: Neska ta mutil, kantari ikusi nai ditu Orati'k, Diana ta Apol goraturik. Orrela, Erroma gain dabiltzan gaitz-laiño usiak itzaliko lirake, noski. Egin eresi -dio- Diana ta Apol'i, Latone saiets utzi gabe. Txalo, zuok, neskatxok, ibai, baso ta oianak ditunari; goretsi, zuok, mutillok. Tenpe ta Delo, ta Apol'en gezi ta lira; eta onek zuon eslariak entzunik, Erroma'tik uxatuko ditu gaitz guztiak, beronen etsaien kaltez auek irauliz.

Dianam tenerae dicite virgines...

- Abestu Diane'ri, bi neskatx samurrok!
Jo eresi, mutillak, Zintar illetsuari;
jo Tzeu goikoaren
maite Latone'ri.
- 5 Jo alai ibar-oianak eder ditunari,
aundi bait duzu nunai, naiz Algido otzean,
Erimant beltzean,
naiz Krago ezean.
- 10 Gorets, zuok, gazteok!, Tenpe, txalo-zartaz;
baita Delo, Apol'en sorterri bikaiña,
gezi-ontzi lepo,
anai-lira beso.
- 15 Ark ditu, errukiz, erri ta Kaisar zaipe:
guda, gose ta izurri, gugandik uxatuz
Persi-britandar gain
eiek itzuliko.

Oarrak. - 2. Illetsua edo iñoiz ebaki gabe; Zinto, Delo ugarteko mendia: an jaiok, alegia, Diana ta Apol. - 6. Algido, Lati'ko mendi-zerrenda dugu, oso otza ta beso zarratutsua. - 7. Erimant, Arkadi'ko mendia, Krago Liki'koa bezela. - 12. Anaigandikoa, Apol'i, Hermes bere anaiak esku-erakutsizat eman ziolako. - 15. ErrOmakOen etsai gordiñak ziran bai persitarrak, bai inglesak.

Carmen XXI

IN DIANAM ET APOLLINEM

Dianam tenerae dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium:
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi.

5 Vos laetam fluviis et nemorum coma.
 Quaecumque aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi
 Silvis, aur viridis Cragi:
 Vos Tempe totidem tollite laudibus,
 10 Natalemque, mares, Delon Apollinis
 Insignemque pharetra
 Fraternaue humerum lyra.
 Hic bellun lacrimosum, hic miseram famen
 Pestemque, a populo, principe Caesare, in
 15 Persas atque Britannos
 Vestra motus aget prece.

XXI

ARISTI FUSKO'RI

Gaia: Bizibide oso ta zuzena daramana, edonun da goretsia, Errugabea ez da iñoren beldur; Jainkoa bai du berekin, nola izu? Oian ta baso trinko zear arriskueta ibilli arren, ez du bear azkonik, ez gezi pozoiturik. Bein batean Orati'k berak, bere lendetxe ormaz bestalde, Sabina zeritzaion txara itsuan egurasten zebillela, otso aundi bat ikusi zun beragandik igeska. Beraz, naiz Iparralde izoz-tuan, naiz eguzki galdatan, barne- baretasun berdiñean dirauke, ezeren kezabide gabe. Nainora doala, gogoaren bakea ta maitasun xaloak berekin daramazki. - Horati'en adiskide kutun Aristi au, olerkari ta gramatikari zenun.

Integer vitae scelerisque puros...

Bizitz osoa dunak ta, gaitzetik garbi,
 ez du bear, oi Fusko! mairutar azkonik,
 ez uztairik, ez ere izkillu-ontzirik,
 gezi ilkorrez beterik.

5 Naiz Sirte gurietan barrena bidegin,
 naiz Kaukas azkibela aron zearkatu,
 naiz Idaspe izkutuak miazkatzen ditun
 lurraldeak ikertu.

Bein baten, ez izkillu, ez barren-urduri,
 10 ene Lalage jasoz, Sabina oianean
 alderrai nenbillela, otso bat ikusi nun
 nigandik igesean.

Bere artadi ta ametz-baso trinkoetan
Pizti berdiñik ez du sor Dauni biurrak;
15 ez du azten parerik Juba'ko lur zabal
legoi-toki legorrak.

Jarri nazazu landa otz, egutaizeak
zugatzik laztantzen ez dun lur elkorretan,
illun ta giro latzak txik nekatutako
20 nainungo sorlekutan.

Jar nazazu Eguzki urbillegiaren
gurdipean. etxeari ukatu lurrean;
noiz ta nun-nai Lalage -irriz ta itzez goxo-
duket nik biotzean

Oarrak. - 5. Sirte, au da Libi'ko zabaldi idor, bero, ondartsuak. -
6. Kaukas, mendi-kate luzea, Ponto Euxino'tik Kaspi itxasoraiño. - 7.
Idaspe, gaur Djelem, Indo ibaia ugaritzen duna. Gezur ta arrigarri,
gauza asko esan oi zituen aspaldiko aldietan, bere ibillian urre-pipi
ta arri pitxiak zeramaztela ta olakoak. - 14. Apuli'k, Dauno errege-
gandik Dauni, gudari kementsuak ematen zitun. - Mauri-erria,
Juba'ko erreñua.

Carmen XXII

AD ARISTIUM FUSCUM

Interger vitae scelerisque purus
Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
5 Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quae loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
10 Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem.
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
15 nec Iubae tellus generat, leonum
Anida nutrîx.

Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulae malusque
20 Iupiter urget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata:
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

XXII

KLOE'RI

Gaia: Kloe, ezkongai dalarik, olerkariari muxin dagio, ez onekin ezer nai. Antxume antzera, beti amaren magalpe ta berean; edozerk izutzen du gaiñera, orbel dardartí batek, musker baten begi-ziztak. Olerkariak, ala ere ez du arekiko asmo gaiztorik.

Vitas hinnuleo me similis, Chloe...

Urrun zoazkit, oi Kloe! mendiz mendi
ama billa izu doan oreinkume lez,
aize mee ta oian leunen
alperriko beldur utsez.

5 Naiz egutaizeak jota ostoak dardartu,
naiz musker orlegiak sasitzak igitu,
izutan du ark bularra,
dardaraz du ark belauna.

Katamotz uxu antzo, legoi Aprika'ko,
10 nik etzaitut egiaz jazarten lertzeko.
Utz zazu azkenik ama,
jadan senargai bait zera.

Oarrak. - Gerkarrak ba'dituzte gisa ontako kopla arin txairoak, Anakreonte'k esate baterako. - 2. Orein-kumea, izan ere, *oso* bildurkorra duzu. - 9. Afrika'ko legoia, Getuli'koa batez ere, naiz-ta beste toki askotan legoia izan.

Carmen XXIII

AD CHLOEN

Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sive vano
Aurarum et silvae metu,
5 Nam seu mobilibus vepris inhorruit
Ad ventum foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera,
10 Gaetulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

XXIV

BERGILI'RI

Gaia: Bergili'ren adiskide laztan Kintili Varo, Kremona'n sortua, il zan, eta aren itzalia eraman-eziña, alegia. Olerkariak arindu nai dio pitin bat negar-zioaren astuna, atsekabeen lagunduz. Baiña, galpen gogor orretan nork ez ote zinkurin? Berezkoa dugu malko-jarioa, maite gendunaren gorpu ondoan. Alabearrez jazo danari, zer egingo? Begi ta biotz goi, egonarriari atxiki.

Quis desiderio sit pudor aut modua...

Nor lotsaz, zer erak atzeraziko ote
lagun ona alatzetik? Jar niri min-kantak,
Melpomene!; abots ta kitara zoliz, ba,
orni nindun zure aitak.

5 Kintili artu dula lo betirakoak?
Noiz aurki ote dute berdin danik Lotsak?
Sifiiste orbangabe Zuzenaren aizpak,
edo-ta Egi billutsak?

Zindo askorentzat il zitzaigun negar-duin;
baiña zutzat, Bergili! txit negargarria.
10 Zuk, ai!, alperrik orain eskatzen Jainkoei
len ustetsu goraintzia.

Naiz-ta lira zugaitzak dardar-aziaz jo
Treizitar Orpeu'k bezin trebe ta esku-antzez
15 irudi illaunik ez du odolik artuko,
bein zigor ikarakorrez.

Adurik eskarika aldatzen ez dunak,
Itzal-talde zurbilla, Merkuri'k bultz ba'du,
mingotza! Baiña aldatu eziña dana ere
20 eroapenak goza oi du.

Oarrak. - 1. Jupiter eta Mamosine'gandik sortuak ornen dira
Musa edo Maitagarriak. - 5. Betiko loa ta Erio orobat. - 11. Iñoiz,
olako uste gabe, jainkoen babesean ipiñi zenun Kintili. - 15. Bein il
ezkero, ez dago bizira biurtzerik ez kantuz, ez negarrez. - 18.
Ildakoak. Txibita beltza erabilli oi zun Merkuri'k arimak inpernura-
tzeko.

Carmen XXIV

AD VIRGILIUM

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecepte lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.
5 Ergo Quinctilium perpetuus sopor,
Urget? cui Pudor, et Iustitiae soror,
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?
Multis ille bonis flebilis occidit:
10 Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
Pocis Quinctilium Deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
Ausitam moderere arboribus fidem,
15 Non vanae redeat sanguis imagini,
Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! Sed levius fit patientia.
Quidquid corrigere est nefas.

LIDE'RI

Gaia: Lide beztu naiean egindako oda, alderdoi gaiztoz aurkitzen zala nunbait. Zartuz doa Lide au; eta, jakiña, beste egunetako maitale puztuak erebakanago jotzen dute aren atea. Gizona beti bat: gazte-zale, berri-zale.

Parcius iunctas quatiunt fenestras...

Orain ez, ez ditue zure leio itxiak
onen sarri kaskatzen gazte limuriak,
lorik ere ez dizute ainbat galerazten:
geldi datza atea.

5 Len orpo-gain errezto ibilli oi zana,
gutxigo dantzuzu, bai gero ta gutxigo;
"Ni il egiñean, Lide!; zu, berriz, gau luzez
lasai zauzkat lo!"

Lastertxo, zar ta bakar, zurkulu illunean,
10 Trazi'ko ipartzar mende, naiz gau illargigean,
negartuko dituzu beiñola zeintun
izorle makoak.

Gibel bira minduen maite-su gaiztoak,
beorrak ziztatu oi ditun ar-ara antzo,
15 kiñakari zaitula erretzen oartzuz,
kexu zera oso.

Gaur, gaztedi alaia, untz eze antzean,
ta mirtu illaunen Eurori eskeintzat egiñik
ostotza zimelez.

Oarrak. - 7. Bi bertso auek erri-kantaren batetik artuak, noski. Baziran gerkarren artean. *Paraelausithiron*, ots, ate itxi eurreko kanta zeritzaienak, mutik gazteak neskatillen leio edo ate aurrean abestu oi zituztenetakoak. - 10. Gerkarrak uste zutenez, Trazi omen zan aizeen sorleku; andik zetorren batez ere, ondo puztua, mendi ta alor ederki astintzen zitun iparra.

Carmen XXV

AD LYDIAM

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt; amatque
 Ianua limen,
5 Quae prius multis facilis movebat
 Cardines,¿. Audis minus et minus iam:
 Me tuo longas pereunte noctes,
 Lydia, dormis!
Invicem moechos anus arrogantes
10 Flebis in solo levis angiportu:
 Thracio bacchante magis sub inter-
 lunia vento:
 Cum tibi flagrans amor, et libido,
 Quae solet matres furiare equorun,
15 Saeviet circa iecur ulcerosum;
 Non sine questu,
 Laeta quod pubes edera virenti
 gaudeat pulla magis atque myrto:
 Anidas frondes Hiemis sodali
 Dedicet Euro.

XXVI

ELI LAMI'RI

Gaia: Oda onek ez du balio aundirik, ez azalez, ez mamiz; olerkalen-saioaren bat dugu aurki. Beronen bitartez, bere adiskide Eli Lami, gizarteko gorabera ta urduri latzetatik urrundu nai du; berak ere orrelaxe egin zun, Musaen lagun kutun gertaturik. Lami bere arteko gura leuke, ta maitagarriari eskatzen die arentzako kOroe bat, aren oroitzapena illezkortuz. K. Emili Lami oso jakintsua duzu, erromarrak Euskalerrian izandako gudaz ederki idatzi zuna.

Musis amicus, tristitiam et metas...

Eder zaizkit Musak, eta bioaz urrun
ene ituan ta izua aize ankerren egora,
eraman ditzatela Kreta'ko itxasora.

Bebiltza urrun Ipar lur izoztuetan
5 Erregeren ikaraz, Tiridate antzo
nik kezka gabe eresi dagidan artiñO.

Oi zu, Pinplear ezti?, Iturri gardenak
alaitzen zaituena: edo lore-txOrtak,
eio ene Lami'ri buruntza sotilla.

10 Zu gabe, deus ez dira ene ohoreak;
zuk eta zure aizpak on da jardutzea.
Ari berri ta Lesbi'ko esku-abarñoa
Gizon au gora jazo eta illezkortzea.

Oarrak. - 3. Kreta'ko itxasoa guztiz ekaizti da. - 5. Armeni'kO
errege, partitarren egintariak, Praate'ri negusitza kendu zion, eta
gero onek ari; luzaro asko, arat-onat ibilli zitzaigun ondoren. - 7.
Pinple, Pieri'ko errialdea, Musai opatu; ba-ziran aintziña izen aun-
diko iturriak -Agapine, Kastali, Ipokrene baitik-bat- musa oiek
maite zituztenak. Olerkariak, gaur ere, alakoetan xurgatu dute
goitiko argia.

Carmen XXVI

DE AELIO LAMIA

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis, in mare Creticum
Portare ventis: quis sub Areto
Rex gelidae metuatur orae,
5 Quid Teridatem terreat, unice
Securus. O, quae fontibus integris
Gaudes, apricos necte flores,
Necte meo Lamiae coronam,
Pimplei dulcis; nil sine te mei
10 Possunt honores: hunc fidibus novis,
Hunc LesbiO sacrare plectro,
Teque tuasque decet sorores.

MAIKIDEERI

Gala: Oturuntza bat, eta Horati ere maikide. Ondo jan eta edan ostean, maiz oi danez, iskanbilla ta zeratots izugarria sortu da maikideen artean. Horati'k ez du olakorik nai, mama goxoa ez bait da bururako, pozerako egiña baizik. Bak'ek ere, lotsati izanik, ez du noski olakorik opa. Olerkariak ederki dagi, giroa goi-arnas kutsuz astundurik, edalarien artean pakea sortzeko. Maian jarraituko du, aiek beren lipizta, leia, jardun latz eta eztabaidak bizkarka uzten ba'dituzte; ortarako, ots, aien adimenak nesteratu ta jostatzeko, aietako batek ditun maite-lelo ta ixillak gogora dakartzi, oso bizi ta txairo.

Natis in usum laetitiae scyphis...

Poz-biderako egin murkoz liskartzea
Trazitarrena bai da. Utz oitura uxua,
Bak lotsorra gorderik
auzi odolezkotik.

5 Medotar sastakaiak bestelako nOski
ardo z nai zuziz! Ibi, arren, lagun miñok,
ots gaitza, ta zaudete
geldi, ukondo bete.

Nai al duzute nik ere nerea artzea
10 Falern latzetik? Besat Megila'n anaiak
zer zauri duen eder,
zer geziz dagOn iltzer.

Ez du nai? Nik ez dut ba edango, orla ezik.
Dana dala mendean zauzkan Venus ori,
15 maite aalkizun gabez
garretan zaude barnez.

Maite ziñari beti zuk amor. Duzuna
jar belarri onetan. -Aur zori gaiztOko!
Zein Karibdis zuk duzun!
20 Obeki bear zenun!

Zein sorgiñek, zeln aztik Tesali'ko irazkiz,
Zein Jainkok ote zaitu ortik erauziko?
Nekez Pegaso'k ere
Kimer ortik jareiko.

Oarrak. - 2. Trazitarrak, antza, osoan edariari emanak ziran; bein gaiñak zurbildu ezkerO, tema ta barbailla zaleak ere bai. - 5. Aintziñakoan, medotarrak, baita persitarrak eta eskitarrak ere, sastakai motzak erabili Oi zituzten aldean. - 8. Ez ziran antziña gu bezela maian jartzen jaterakoan, oe txikietan etzanik ezker ukOndoa buruko gaiñean zutela baiño. - 10. Plini Zarrak iru ardo-mota Falerno'ko aipatzen dizkigu: latz.goxo.mee. Latza oberena aurki. Megila neskatx lerdena, oso ezaguna. - 21. Ots aundikoak, Tesali'ko mendietan sortzen ziran belar edentsu ta kaltegarriak. - 23. Pegaso zaldi azkarean zijoan Beleropont Kimer'i eriotza eman zionean.

Carmen XXVII

AD SODALES

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Baecchum
Sanguineis prohibete rixis,

5 **Vino** et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.

Vultis severi me quoque sumere
10 Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere, qua pereat sagitta.
Cess at voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cumque domat Venus,
15 Non erubescendis adurit
Ignibus, ingenuoque semper.

Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. -Ah miser
Quanta laboras in Charybdi!
20 Digne puer meliore flamma?

Quae saga, qui te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

XXVIII

ARKITA'RI

Gaia: Ontzilari baten eta Talento'ko Arkita'ren arteko alkar izke-
ta. Arkita au oso azkarra zenun, Platon'en egunetakoa: izarlari,
laterri-gizon, pilosOpu, matematiku ta abar. Ontzi-galtze bat irudit-
zen du Orati'k, Tarento'ko jakintsuaren gorpua zetzan itxas-ertzean.
Ontzilariak diotsa: -Zertako zure jakiteak oro, il ezkeru? Eta Arkita'k:
-Denon zoria duzu ori, gazte ta zar, jakintsu ta ez-jakin, il bearra bait
dugu. Ni itxasoan ito nintzan. Eortz zazu, ontzilari, ene gorpua
ondar gorrian. Orla, nolaiko arriskutan izan, onez aterako zaitute
urtzitarrak.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae...

- Zu, itxas, lur ta kopuru gabeko ondar neurle,
oi Arkital auts gutxiren emari erkiflak
Matima-egitik ur esiz lotzen zaitu.
Ez duzu ezertako, il bearra bait zera,
5 goi-etxeak aztertu ta andik ibiltzea.
- Bai, il zan Pelope'n aita, Jainkoen maikide;
il Titon ere, aize gaiñez goratua;
ta Tartar'ek dauko bai Pantoi semea,
10 bi aldiz su-lezera ziurki jetxia;
ta onek troiar azken orduko ikuslari,
bular -babeski ostuz, ez zion eman deus
Balbe beltzari larru ta kirio ezik:
zure iritzi zurrez, izadi ta egi
15 txit gorai patu zitun idazlari argi.
Baiña denok daukagu zai gau illun berdiña.
ta bein oinkatu bear eriotz bidea.
Asarreak Marte'ri batzuk oi ematen,
itxaso ase-eziñak aunitz iruntsiten,
20 **Nasian** oi ditugu zar-gazteen illetak,
buru bat bera ez du Proserpina'k uzten.
Ni bere Notu'k nindun jo iliri uiñetan,
Orion makurraren lagun txit azkarrak.

Baiña zuk, ontzilari, naiz-ta txar, ez utzi
 25 ene ezur eta buru lurpetu gabeak,
 ondar artean toki puskat eman gabe.
 Euro'k, Esperi-uiñez zemaitzen dun oro,
 Benusin-oianetan sar beza, zu jarei,
 ta Jupiter ongillak ta Neptun Tarento
 30 deuneko zaiña danak bial bezaizkizu
 aberaski joriak, atertu gaberik.
 Zabar al zera, apika, aur errugabeeri
 gero kaltekor zaien gaitza osatzeko?
 Erortzer dituzu zuk ere, bear bada,
 30 Zuzenaren zorra ta aldizka mergatza.
 Leia au iritxi gabe ez naiz ni asetuko,
 t'etzaitu nolanaiko oparik jareingo.
 Iradu ibilli arren, ezta luze egona;
 frutan autsa bota, ta itxasoz zabiltza.

Oarrak. - 3. Gargano menditik urbil, Apuli'ko itxas-adar oiñean luzatzen dan ur-egal zabala. - 6. Tantalok, Jainkoeri oturuntzara dei egin zien, bere Jainkotasuna erakustearren, eta jan bitartean bere semearen aragia azpil borobilletan. - 7. Laomedon'en seme ta Piriamo'ren anai; Eguantzak senar egin zun, lurretik bere gurdian indarrez altxata, Etiopi aldean zartzaroraiño bizi izanik. - 8. Karete'ko agintari zala, Jupiter'ek berak eman zizkion erria jaurtzeko bear zitun lege artez jatorrak. - 9. Euforbi, Pantoo'ren semea, Pitagore'gan berriz aragitua. -12. Pitagora'k, Euforbi bera zala erakusteko, Argos'en Ere'n jauretxean ostutako Pantoo'ren semearen bular-oskola beretzat ezagutu zuen. -23. Orion izartegia beerantza zijoanean, azillaren lenengoz geien bat, eguardi aldeko aize biurriak zakar astinduta, ekaitz eta euri jasa naspiltsuak sortu oi ziran. - 27. Euro, egoaldeko aizea, Adriatiku itxasotik zetorreana, noski.

Carmen XXVIII

ARCHYTAS

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
 Mensorem cohibeat, Archyta,
 Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera: nec quidquam tibi prodest
 5 Aerias tentasse domos, animoque rotundum
 Percurrisse polum, morituro,

Occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Ti thOnusque remotus in euras,
 Et Iovis arcanis MinOs admissus: habentque
 10 Tartara Panthoiden, iterum OrcO
 Demissum; quamvis, clypeO Troiana refixO
 Tempora testa tus, nihil ultra
NervOs atque cutem Morti cOncesserat atrae;
 Indice te non sordicus auctor
 15 Naturae verique. Sed Omnes una manet nox,
 Et calcanda semel via leti.
 Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:
 Exitio est avidum mare nautis:
 Mixta senum ac iuvenum densentur funera, nullum
 20 Saeva caput Proserpina fugit.
 Me quOque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.
 At tu, nauta, vagas ne paree malignus arenae
 Ossibus et capiti inhumato
 25 Particulam dare; sic, quodcumque minabitur Eurus
 Fluctibus Hesperii, Venusinae
 Plectantur silvae, te sOspite, multaue merces,
 Unde pOtest, tibi defluat aequo
 Ab IOve, NeptunOque sacri custode Tarenti.
 30 Negligis immeritis nOcituram
 Postmodo te natis fraudem committere? FOrs et
 Debita iura vicesque superbae
 Te maneant ipsum: precibus nOn linquar inultis;
 Teque piacula nulla resolvent.
 35 Quamquam festinas, nOn este mOra lOnge, licebit
 Iniecto te pulvere curras.

XXIX

IKI'RI

Icci, beatis nunc Araburn invides...

Orain, Iki, Arabi'ko Ogasun doneak
 txibiz zauzkate ta latz dituzu artu nai
 iñoiz goiti gabeko Sabar erregeak
 ta Medotar zuharra katetan ipiñi.

5 Baiña, neskatxek otseinduko zaitu
gudaldian senarra sakail ba'diozu?
Zein mutil ille igurtzik beteko dizkizu
xurgatzeko txangillak zeur'jauregi barru?

Seretar gezi meeak aita-uztaiz jaurtzen
10 ikasi ezkeru? Lats ariñak, nork uka,
mendi goienetara ausarditsu *igo*,
baita Tiber ere etor litekela atzera?

Zuk be baituzu alda nai, obe bearrez,
naunun erosi Paneki idazti ospetsu,
15 Baita Sokrate'n etxe oso leiñargitsu,
Españar soin-babeski latz medarren ordez?

Orrak. - 1. Uste zanez, arabitar aberaskiak zeuzkana zoriontsu egin oi zuten. Gaza zan izan Persi'ko erregeen altxorra. - 2. Txibiz, ots, bekaitzez, ondamuz, inbidiz. - 3. Izan ere, erromarrak etziran egundo eldu urre ta lurriñez aberats ziran Sabes deritzan Arabi zoriontsuko alderdiataraiño. - 14. Peneki, jakinzale estoitarra, Rodas'en jaio zan eta Atenai'n il, III'garren urtean; edonun erosi zeitekezan aren liburuak. - 16. Kordoba'ko larruak ospe aundia zuten.

Carmen XXIX

AD ICCIUM

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo
5 Nectis catenas? Quae tibi virginum
Sponso necato barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuatur unctis,
Doctus sagittas tendere Sericas
10 Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronus relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;
Cum tu coemtos undique nobiles
Libros Panaeti, Socraticam et domum
15 Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

xxx

VENUS'I

Gaia: Glitzeri'k, bere etxean, aldare bat eraiki ta apain jarri dio Venus'i. Oni dei dagio olerkariak, neskatz lirain orren egoitzera bere jarraigo osoarekin etor dedilla neurtitz berotan eskatuz.

O Venus, regina Gnidi Paphique...

Oi Venus, Gnido ta Pafko'ko erregin,
laga zazu, otoi, Kiper maite ori,
ta eder bekizu Glitzeri'k ke-lurrin
gert dizun ondi.

5 Betor zurekin Aur txit sutua be
gerri-aske Eskerrak; betOz Ninfak guri,
baita zu gabe zer ez dan Gaztedia;
betor Merkuri.

Oarrak. - 1. Gnido, Kari'ko uria, berton lakedemonitarrak bizi ziran geienbat; kai bi zitun eta salerosketan ederki saiatzen ziran bertako biztanleak. Venu jainkosak ere an zeukan jauretxea, eta bertan Praxitele'k landutako irudi bikaiña. Pafko, berriz, Kiper edo Txipre'ko uria. - 5. Aur sutu, Cupido edo Maitagarria; Eskerrak, Venu'ren urtzemearen lagun ta zerbitzariak; Gaztedia, Venu'ren jarraitzaille zintzoak; Merkuri, jainkosari zernai adierazten ziona.

Carmen XXX

AD VENEREM

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Spene dilectam Cypron, et vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram
Transfer in aedem.

Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Iuventas,
Mercuriusque.

'MI

APOL'I

Gaia: Galdor-jaiak egiten dira, au, da, Akik'k lorturiko garaipenaren oroiz eskerrak eman bearrez Apol'i jaso zioten jauretxea eskeintzea. Jainko au zun August'ek kutun. Zer eskatuko berari jai ontan? Olerkariak ez beintzat abererik, ez etxagintzarik, ez soro-alorrik, ez urremarfilik. Osasuna ta sena bakar-bakarrik, zart-aroa ohorez igaro al izateko.

Quid dedicatum poscit Apollinem vates?...

Oler-zaleak zer deskain Apol'i
galdor jaiegunez? Zer otoiztu murkoz
ardo berri ixurka? Ez Zerdein nareko
uzta pillorik, ez Kalibri berOko
5 artalde ederrik, ez Indi-urre-bolirik,
ez Liri'k -lats ixil-bere ur me-geldian
miazkatzen ditun alor ugaririk.
Zoriz dauzkatena inausi bitzate
Kalenar maketsez beren mahastiak;
10 aita bitza aberats merkatari danak
urrezko oporretan Siri-saleroskiz
aldatu oi ditun ardao bakanak
Jainkoek maitea, urtean irulauz
Atlanti-itxasoa al izan bait du ikus.
15 Niri oli-kimuak bemaite janari;
nik txikoriz dut ta malba ariñez aski.
Idazu, arren, oi Latona'ren seme,
irabazietan poz nadilla mardul
eta sen osozko; ez zarretan baldar,
ez kitaraz ere inoiz gabetua.

Oarrak. - 3. Mediterran-itxasoko ugarte oso emakor duzu Zerdeinã. - 4. Kalabri, Itali'ko egoalderantza, Apuli barman. Emen negua igarota, udara Lukani'n ematen zuten artaldeak. - 6. Liri errekea, gaur Garigliano. - 9. Kaleno, Kanpani'ko iria; emen egin oi zituten marraz berezi batzuk, ots, igitei makoak, mats-aienak ebaki ta matsa biltzeko. - 11. Siri'kO salgaiak, batez ere lurrin, usaiki, ongaillu, oinpeko ta abar ziran. - 19 Apol.

Carmen CI

AD APOLLINEM

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non Opimas
Sardiniae segetes feracis;
5 Non aestuosae grata Calabriae
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum,
Non rura, quae Liris quieta
Mordet aqua taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
10 Fortuna, vitem; dives et aureis
Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Armo revisens aequor Atlanticum
15 Impune. Me pascant olivae
Me cichorea, levesque malvae.
Erui paratis et valido mihi
Latoe, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
20 Degere, nec cithara carentem.

XXXII

BERE LIRARI

Gaia: Orati'k, bere jogaillu edo lirari dei dagio aintziña baten Alkeu'ren atz artean dardaratu zan bezela, orain bereen artean ere laterar kantuz durundu dagiala eskaturik. Bere lagunak, antza, bein eta berriz eskatu zioten erakuts zezaiotela zuen liriku asmamena, Erroma'ri buruzko gai goitarrez saiaturik. Orrela dagi; baiña gauza bat gogoraziz, Alkeu bulartsua ere iñoizka, oso gogara, uskeri ta biotz-samurkerietan ari izan zala.

Poscímur: -si quid vacui...

Eska bai didate: -itzalpean lasai,
bein jo ba'zindudan, aurtan ta aleun urtez
bizi izan zaizala-, idazu, dardar gaur
Latin eresi,

5 Lesbi uritarrak beiñola jo zunez;
ark, ba, gudan zaillu, bai izkillu artean,
bai ontzi jaurtia ur ertzari itsastean,
Liber ta Musai,
Venus'i ta aren Aur beti atxikiari,
10 ta Liki're ere -begi-beltz, ille-beltz-
kantu ñimiñoak lira-soiñu ozan
zizkien jotzen.
Oi Poibu'ren dirdai, agur!, oi danez,
Jupiter goiaren maietan atsegin,
15 nire lan-nekeetan aringarri sorgin,
dei nik biotzez!

Oarrak. - *Eskatu didate*, easkun olerkitsua, noski; August'ek eskatu zion Orati'ri, Olerki Betikorra idatzi zazala. - 5. Alkeu, Lesbos ugartekoa zan jatorriz; olerki lirikuaren aita ta eredu dugu. Gudari izan zan, eta bere oler-larik geienak errikoiak dituzu. - 10. Liki, Alkeu'ren adiskide ta lagun begiko. - 14. Jainkoen jan-edanetan, Apol'ek jotzen ornen du txaberrama-oskolez egiñikO lira.

Carmen XXXüI

AD LYRAM

Poscimur: -si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, et plures-, age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
5 Lesboo ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Litore navim,
Liberum et Musas, Vaneremque, et illi
10 Semper haerentem puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis nigrosque
Crine decorum.
O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, O laborum
15 Dulce levamen, mihi cunque salve
Rite vocanti.

XXXIII

ALBI TIBUL'I

Gaia: Albi Tibul'ek maite zun Glizere, ordaiñez ordea etzun erdaiña ta otza besterik jasotzen. Olerkariak, bere aldetik, irain eta ezespen ontan poztazi nai du, beste askori ere berdin gartatzen zaiola esanik. Venu'k du orren errua, burni-uztarriz lotzen bait ditu gogo alkartu eziñak.

Albi, ne doleas plus nimio, memor...

Zu, Albi, etzaitez geiegi samindu
Glitzere gordiña orla oroiturik;
ez jo illeta aulik negarrez itunki,
gezurti alenak, eman-itz jaleak
5 gaztego batgatik utz ba'zaitu ere.

Kir-ganako maitez dago erre-dirdir
Likori kopeta liraiña; ta, aldiz, Kir
Foloe latzaren atzetik dabilizu;
ta Foloe'k ezkontz-nas au utzi baiño len,
10 Apuli'ko otsoak auntzakin bilduko.
Onela nai Venu'k; eder bait zaio
kiderik ez duten gogo ta biotzak
borontzezko uztarriz josta-latz lotzea.

Ni ere, maite-gar obez erretzean,
15 arte goxoz nindun atxillo Mirtale'k;
Mirtale azkatuak, Kalabri'ko arkaiz
makurrak tai gabe ozkatzen dituten
Adri-uiñak bezin zital suminkorrak.

Oarrak. - 15. Venus otzana ta maitati dagerkigu emen; Mirtale, berriz, urduri, sutsu ta asarrekor. - 18. Adriatik itxasoko ugiñak, Kalabri ertzera iristekoan, kolko antzeko biribilla idorotzen dute-lako, eztialdi narean egokitu oi dira.

Carmen XXXIII

AD ALBIUM TIBULLUM

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycerae, *neu* miserabiles
Decantes elegos, cur tibi iunior
Laesa praeniteat fide.

5 Insignem tenui fronte Lycorida
 Cyri torret emor, Cyrus in asperam
 Declinat Pholoen; sed prius Appulis
 Iungentur capreae lupis,
 Quam turpi Pholoe peccet adultero.
 10 Sic visum Veneri; cui placet impares
 FOrmas atque animos sub iuga aenea
 Saevo mittere cum iocO.
 Ipsum me melior quum peteret Venus,
 Grata detinuit compede Myrtale
 15 Libertina, freti acior Hadriae
 Curvantis Galabros sinus.

MOCIV

BURU ZURITZE

Gaia: Epikur'tarren aurkako Oda. Ajen irakatsi lasai labanez ibillia dogu Orati ere, aldaikada baten beintzat. Ez zun Jainkorik gurtzen, ez gora begi rik jaso. Baiña soin ta gogo arriskutan ikusirik, bide ibillia utzi ta atzera dagi, zugur-arauz; guztion bizia, bada, goi-NDAR baten eskuetan dago, ta on da noski gezur-siñistea utzi ta ta egiazko uzkurtz jarduneri ekitea.

Parcus Deorum cultor et infrequens...

Urtzitarren gurtzaille zabar ta maiz-eza,
 jakite ergel mendeko an-or naiz leiatu;
 oraín, Ordez, oialak atzera emanik,
 urratsak utziak bear naitaez berriztu.

Egun-aitak su argiz odeieak etenda,
 sarri aizatu ditu, ozkarbian ñarñar,
 bere zaldizko talde zalapartariak,
 gurrillez aterarik zearkako dardar.

Aiekin ñarrosten ditu lur estuna
 10 ta ibaso me-narrasak; Estigi beiñena
 ta Tenaro iguiñaren egoitza izukorra,
 ta Atlante'ren mugako ertzik urrunena.

Urtzitarrak al du, bai, goiak leize biur;
baita illuna argituz, izen aundikoa
15 beztu; Sirats zitalak, aiots gordiñetan,
emen jartzendu pozik an ostu koroa.

Oarrak. - 2. Epikur jakinzalearen aburuz, ez da Jainkorik, eta izan ezik, ez dago zertan ez denari agur egiterik ere. - 3. Amandako oinkadatatik berriz ibilli bear, aolkuz aldaturik, ontzi-oialak bestera jarri ta itxastarrak egin oi zutenez. - 5. Egun-aita, ots, Jupiter. - 10. Estigi, su-lezako aintzira. - 11. Tenar au, olerkarien artean, Peloponeso'ko artzulo sekonbat ornen, emendik jaisten bide zan su-lezara; gaur Matapan itxas-muturra dugu. - 12. Aintziñakoak uste zutenez, lurraren atzena atlante itxasoan kokatzen zan. -13. Jainkoak apaletsi dezake goitua, baita apaletsia goitu ere.

Carmen XXXIV

CONFESSIO POETAE

Parcus Deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
5 Cogor relictus. Namque Diespiter
Igni corusco nubila dividens
Plerumque, per purum tonantes
Egit equos volucremque currum;
Quo bruta tellus, et vaga ilumina,
10 Quo Styx et invisi horrida Taenari
Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis
Mutare, et insignem attenuat Deus,
Obscura promens. Hinc apicem rapax
15 Foruna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

XXXV

SIRATS'ARI

Gaia: Oda txit bikaiña. Urtzemeari gorapen-itzez dei egin ondoan, August zaitu dezala eskatzen dio barnemin. Kaisar, izan ere,

laster Bretaña'tarrei guda egiteko zan; baita asmotan zerabilen arabitarren kontrakoa ere, iru urte geroago ustel urten arren. Beraz, zaindu ta babes beza Jainkoak gudaldi arriskutsu oietan, August, eta berdin Erroma'ko gaztedi bulartsua. Gero, barruko iskanbil eta zoritxarrak dakazki gogora, negargarriak beti ere. Ez bedi olakorik berriz gertatu.

O Diva, gratum quae regis Antium...

O Jainkosa, Anti inkai jagoten duzuna!
Naiz beeko maillatik soin ilkorra jasotzen,
naiz-eta gurendarik aintzaz gorenenak
kirmentsua bait zera negar-progu itzultzen.

5 Zuregana dijoa otoitz arduatsua
nekazari landerra; zu, gezal-andera,
Karpati'ko urak zear oleska dauzkazu
Bitiniar ontzian doaztenak ere.

Bildur zaitu Dak latzak, eskitar igestik,
10 uri ta enderriak, ta Lati azkarrak;
bildur zaitu errege basatien amak,
ta gorri jantzitako almendun zoharrak.

Bildur zaitu zauden zutabe tinkoa
oin-zarta iraunkorrez ez dezazun eratsi,
15 ta erri naspildua gudara ez dedin,
alperrak gudara, ta enderria suntsi.

Bear zorrotza beti doakizu aurrez,
iltze lodi ta ziri ditula eskuan;
baita ba-daramazki orma-kizki gogor
20 ta urturiko beruna, bere atz-kaskuan.

Jarrai duzu Itxaro, ta Siñes soil-bakanak
ez zaitu utzitzen, zapi zuriz estalia;
lagun duzu berarik, jantzi illuna aldatuz,
jauregi altsuan zuk uztean bizia.

25 Baiña erri gerurti t'ematxar likiñak
gibel dagite. Upelak uts, igesi doaz
kide-lagunak, uztar astuna elkarrekin
jasan-miñak dakarren marruzko dordoaz.

Zain zazu Kaisar, ludi azkenetariño
30 bait doa, Britandarrei gudu egitera;
lagun itzazu gazte-mulko berriak ere,
Sortalde ta Itxas gorri beti dardar-bera.

Lots bekigu anaien zauri ta erio!
Garai mingarri artan, noren bildur giñan?
35 Gaiztoak, zuzitu, gabe, zer utzi genuan?
Jainkoen ikaraz, noiz gazte-eskuak motz?

Opa-mairikan laga ote zan errukiz?
Burni-mutur kamotsak tximure berrian
Onduko ba'zenitu ta itzul erazkoan
Masagetar ta arabiarren on-ezean!

Oarrak. - 1. Anti, bolskotarren uriburu zarra; Sirats edo ZOriak emen zeukan bere jauretxea, bi irudikin: *Fortuna equestris*, ots gudakoa, ta *Fortuna felix*, ots pake emakorrekkoa; *inkai* itzak zoritsu, atsegingarri esan nai du. - 8. Bitina'ko berebiziko zura ekarri oi zuten itxas-ontzietarako. - 9. Dakotarrak, Danubi ta Karpati mendi tartean bizi izan ziran, Traiano'ren agintaldirarte iñork ere goitu gabe; eskitarrak. ordea, Europa'ko ego-sortalderuntz eta Asia iparraldera, eta arriskuetatik iges egiteko lurralde lau zabalak zeuzkaten aurrez-aurre. - 17. Anti'n gurtzen zen Sirats'aren laukian Berra margoztua, ta onek iltze ta ziriak zeramazkin eskuan, bere sendotasun goitu-eziñaren ikur: iltzeak, askatu-ezin-alan gauzak lotzen ditulako, ta ziriak, oro xati ta ezpall biurtzen dulako. - 21. Ezbear ta zoritxarrik aundienetan ere Itxaropenak pozten bai gaitu eskuarki. - 31. Orduntxe zekarten Medi ta Persi'tarren aurkako gudurako aukeratu zituzten gazte-taldeak. - 23. Erri arteko liskar eta matxiñadan arturiko zauriak, noski. - 40. Erri zalapartariak, Kaspi itxas mendelean bizi ziranak.

Carmen XXXV

AD FORTUNAM

O Diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

5 Te pauper ambit sollicita prece
 Ruris colonus; te dominam aequoris,
 Quicumque Bithyna lacessit
 Carpathium pelagus carina.
 Te Dacus asper, te prOfugi Scythae,
 10 Urbesque, gentesque, et Latium ferOx,
 Regumque matres barbarorum et
 Purpurei metuunt tyranni,
 IniuriOsO ne pede proruas
 Stantem columnam, neu populus frequens
 15 Ad arma cessantes ad arma
 Concitet, imperiumque frangat.
 Te semper anteit saeva Necessitas,
 ClavOs trabales et cuneos manu
 Gestans aena, nec severus
 20 Uncus abest, liquidumque plumbum.
 Te Spes et albo rara Fides colit
 Velata panno; nec comitem abnegat,
 Utcumque mutata potentes
 veste domos inimica linquis.
 25 At volgus infidum et meretrix retro
 Periura cedit: diffugiunt cadis
 Cum faece siccatis amici
 Ferre iugum pariter dolosi.
 Serves iturum Caesarem in ultimos
 30 Orbis Britannos, et iuvenum recens
 Examen EOis timendum
 Partibus, Oceanoque rubrO,
 Eheu cicatricum et sceleris pudet
 Frantrumque. Quid nOs dura refugimus
 35 Aetas? quid intectum nefasti
 Liquimus? unde manum iuventus
 Metu Deorum continuit? quibus
 Pepercit aris? O utinam nova
 Incude diffingas retusum in
 40 Massagetas Arabasque ferrum.

PLOTI NUMIDA'RI

Gaia: Nu mida, Angu st'ekin batera iru urtez kantaunitarren aurka gudukatu ondoren, etxera itzultzen da, Espaiña'tik. Ango poz-dirdi-

ra! Lagun ta adiskideak oro laztandu ta besarkatzen dute samurkiro. Eta batez ere, aren aurtzaroko lagun miña, Lami, ez titan, noski. Ondoren jaialdi ederra, soiñuz eta dantzaz ornitua. Noiz idatzi ote zun? J. K. aurretiko 25 edo 26'garren urtean; kantauritarren aurkako gudatik 24'garren urtean bait zan August itzuli.

Et ture et fidibus iuvat...

Lurrin-keetan nai ditut ta lira-ots biziz
ta zekor baten odol bearra ixuriz,
Numida'ren Urtzitar jagolak leun-azi.

Esperi urrunetik zoriz bait zaigu itzul,
5 t'orain laztanduz dabil lagunekin urgul;
Lami da biotz-bera txerutzen gogotik,
maixu bat-baten, mende aurtzaroa igaro
ta toga berdin alda zutela oroirik.

Ez bijoa egun au arri zuri gabe;
10 txangil lasterrari ez ipiñi neurrik,
Sail'tarren arauz ez oñak etsedenik;
Treiziar txol zapala txurrutatzen bikain,
Baso'ri Damali'k ez bein irabazi.
Ez bedi otoruntzan peitu arrosarik,
15 ez api bizikorrik, ez lili utsalik.

Damali'ri dizkie begiak orditsu
denak ezarriko, t'ez dio Damali'ri
iñortxOk erauziko maitale berria,
untzorri lizuna lez ari atxikia.

Oarrak. - 6. Adiskide au, Eli Lami dugu; lenengo liburuko XXVI'garren oda ere, ikusi gendunez, onitxi eskeiñia da. - 8. Adin berdiñekoak ziralako, erromatarren oitura zanez, aur-toga utzi ta erri-toga jantzi batera egin zuten; amasei-amazazpi urtetan egin oi zan aldakuntza au, Libera/ia deitu jaialdiz. - 9. Trazitarrak arri zuriz marratzen ornen zituten egun zoriontsuak, eta beltzez zoritxarrekoak. - 11. Salitarrak, marte gudu- jainkoaren apaizak zenitun.

Carmen XXXVI

AD PLOTIUM NUMIDAM

Et ture et fidibus iuvat
Placare et vituli sanguine debito
Custodes Numidae Deos,
Qui nunc, Hesperia sospes ab ultima,
5 Caris multa sodalibus,
Nulli plura tamen, dividit oscula,
Quam dulci Lamiae, memor
Actae non alio rege puertiae,
Mutataeque simul togae,
10 Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu promptae modus amphorae,
Neu morem in Salium sit requies pedum:
Neu mutil Damalis meri
Bassum Threicia vincat amystide:
15 Neu desint epulis rosae,
Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
Deponent oculos: nec Damalis novo
Divelletur adultero,
20 Lascivis hederis ambitiosior.

XXXVII

NERE LAGUNERI

Gaia: Edan ta dantzatu, lagunak, dio Orati'k; len zoritxarpean geundela, etzan egoki orrelako jairik. Orain, bai, edan ta dantzatu pozik, zemaika zeunden odei beltzak urrutirazi bait dira. Izan ere, Aki' ren garaipenak alaitasuna zekarren bereiziki. Keleopatere arrOputzak gaiñez eraginda zeukan erria, bere zikituekin bat, erro-matarren egoanarria nunbait; baiña eratsia izan da aren ausardia. August'ek eraso zion, sapelaitzak usOari bezela, atxillotzeko asmoz; alare, azken dirdaitsuagoa gura zun: bere jauregiari begiratu bat emanik, suge pozOitsuz ozkatua il zan, bekandera ain argía izanik, apal eta erOria, garaitz-egunerako eraman ez zezaten.

Nunc est bibendum, nunc pede libero...

Edan Oraintxe, ta jo Orain, lagunak;
sorua oin-sarkin; oraintxe baita
Jainkoen oetzak Salitar jakiz
goxO apaintzekO garai txit auta.

5 Asaben sototfk len etzan aizu
Kekubo artzea; Kapitol bai zun
erregin eroak bere mendeko,
ta gizaki erkin saldo betekin,
oso ustetsu ta zori onez mozkorrik,
10 gure aginterri zabala ere
ondiko ta illetaz xeatu nairik.

Baiña, gutxitu zan aren sumiña
sutatik ontzi bat doi irtenik;
Kaisar'ek lot zion bildur biziaz
15 ardo zorakorrez kuin zan gogoa,
Itali'tik egaz zijOalarik,
-uso izua saiak edo erbia
eiztari ariñak Emon-zabaldi
elurtu zear lez-, arraunez ekin
20 ta mamutzar likits eriozkiña
gura izan zunean katepe atzi.

Ura orraitio, leiñuki il nairik,
ez zuen ezpatak eme antzo izu,
ezta etzan saia zOko ixillera
25 bere ontziakin azkarki ta u zu.
Lerden, sozko bizi so egíñkan
bere egoitz jausira, suge biurrak
asarrazi zituneden xurga-min;
are anker baitzan, iltzea etsiz
30 Ots, Liburni'tarran ontzi latzetan,
bera, andere ez-apal, edonor bai litza,
garaitz-arro ager zezaten murriz.

Oarrak. - 3. Salitar apaizen jan-edanak, Ots aundikoak ornen ziran, batez ere aoxuriz ta aundikiro ospatzen ziralako. - 6. Lati-lurraldean, Kekubo zeritzanean, ardo ona artu oi zan. - 7. Keleopaterre (Kleopatra), AigitO'ko erregiñak, Mark Antoni'rekin aituta, Erroma zuzitu nai izan zun. - 17. Emon edo Tesali, Grezi'ko zabaldia. -

27. KeleOpatere'k etsaien atz artean ez eOrtzearren, suge-edenez pOzOitu zun bere sOña; OrtarakO, bere aurka suge bat esarrazi naita, urrezkO ardatzez sakatu Ornen ziOn. - 30. Liburnitarrak, itxas-lapur bait ziran, Ontzi bizkOr latzak erabili Oi zituzten.

Carmen XXXVII

AD SODALES

Nunc est bibendum, nunc pede liberO
Plusanda tellus; nunc Saliaribus
Ornare pulvinar DeOrum
Tempus erat dapibus, SOdales.
5 Antehac nefas deprOmere Caecubum
Cellis evitis, dum CapitOlio
Regina dementes ruinas
Funus et ImperiO parabat
CONTaminato cum grege turpium
10 MORbO virOrum, quidlibet impOtens
Sperare, fOrtunaque dolci
Ebria. Sed minuit furOrem
Vix una sOspes navis ac ignibus;
Mentemque lymphatam MareOticO
15 Redegit in veros timOres
Caesar, ab Italia vOlantem
Remis adurgens; accipiter velut
Molles cOlumbas, at lepOren citus
Venator in campis nivalis
20 HaemOníae; daret ut catenis
Fatale monstrum; quae generOsius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras;
25 AUSA est iacentem visere regiam
Vultu sereno, fOrtis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
CorpOre cOMBiberet venenum;
Deliberata mOrte ferociOr;
30 Saevis Liburnis scilicet invidens
Privata deduci superbo
NON humilis mulier triumphO.

XXXVIII

BERE OTSEIÑARI

Gala: Gauza arrunt zalea duzu Orati, ta ez zaio bat ere atsegin persitarren antzeko aundiferia; ez du nai larregikerizko ikusgarri ta gaiñerakorik.

Persicos odi, puer, adparatus...

Iguin ditut, otsein, Persitar apaindurak;
nazkagarri zaizkit koroe iraz eioak;
ez zazu azter nun edo lorez diteken
arrosa berandua.

5 Arduraz naukazu mirtu soilla ezertan
geitu ez dezazun otsein zaitudan orrek
on duzu mirtua; baita nik ere, lasai,
edan arren mats-pean.

Oarrak. - 1. Persitarrak oso emanak ziran atsegin eta aragi-irritseri, ta olako jaialdi ospetsuetan batez ere buruntza antzez eio, usaiki ta igurtziki ta abar, oparo erabili oi zuten. - 5. Mirtu edo arraia, zugatz txiki ezea, gure mendietan ere, Araba'n bereziki, aurkitzen dana.

Carmen XXXVIII

AD PUERUM

Persicos odi, puer, adparatus;
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.

5 Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus curae; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub a rta
Vite bibentem.

II'garren Sailla

I

ASINI POLION'I

Gaia: Legegizon argi onek gai arriskutsua darabil eskuetan, ots ordun jazotako erri arteko listar eta gudaketak antzerkitan ondu. Orati'k, ordea, auzi ori utzi ta edestiari lotzeko diotsa, poliki asko. Kaisar eta Ponpei'ren artekoa aipatzen du emen, Polion, Antoni'ren kide ta lagun baitzan, August'ekin etzan joan Aki'ra; origaitik, baiña, ez du aren gizantza txikitu bear kondairakizunean, pakea baitzion munduari ekarri. Polion onek, Kristo aurreko 76'garren urtean jaioa, politikari on, bere garaikO naste ta matxiñada guztietan eskuartu zun; eletari bezela, Atenai'ko irakatsiz zebillen; olerkari zanez, -Bergili'ren jagola ta lagun min-, Katul, Kalvo, Zimna'ren taldea osatzen zun.

Motum ex Metello consule civicum...

Metelo' n ordeztogatik erriko igidura,
gudu-zio ta griñak ta xede biurrak,
Zori'aren joko ta erri-agintarien
alkar-ituntze astunak ta gudu iskilluak,
5 -txautu gabe oraindak odolez gorritan-,
lan gaitza duzu bizkar gain artzen duzuna:
gezur-autsak estali su-gaiñez zabilta.

Urrun bego pizkaten antzokietatik
10 larrizko trajedien Musa odolzale.
Gero, erri-auziak eratutakoan,
lan ori bir-asiko Kepropi'tar gisan.
Polion!. babes bare atxilotientzat
ta batzarrarentzako argia ta onu;
15 zu, ereiñotz-koroiak dedu betikorrez
Dalmatzi'ko garaitzan goraipa ziñuna!

- Dagoneko, zemaikor, zinburruaren otsak
erauziz dardaraten dizkit belarriak.
Turut-iskanbil latza! Izkillu-dirdaiak
- 20 zaldi izi ta zaldiko uxatzen guztiak!
Bai, entzun bide ditut buruzai yaoiak,
laidotsu utz ez dakien autsez ugertuak,
eta mende jarririk lurbira osoa,
Katon'en barne latza tartckO ez dala.
- 25 Juno ta Jainko banak -aperkarren lagun,
lur aspergabe ura utz bait zuten eziñez-
garaitzailleen ilObak dituzte eramanik
Yugurta'ren il-eskeintz erruki gabetzat.
Nungo zelaik ez ote il-Obiz lekutzen
- 30 latin-odolez gizen burruka gaiztoak?
T'Esperi'ren erOrtze abarrots nasia,
Meditar aiek ere luzez aditua?

- Ote da zingirarik, edO ibai-egalik,
gure guda zurbillen berri ez dutenik?
- 35 Zein itxaso ez zuten margoz gorrizkatu
Dauni'tarren ilketa erdiragarriak?
Zein uregi ote da gure odol gabe?

- Baiña, Musa ñabar, jokuak utzita,
ez zakioz lot, otoi, Kear kanta itsari,
- 40 Billa zazu enekin, DiOnear leizan,
sOiñu leunago baten neurkera obeak.

Oarrak. - 1. MetelO Keler, 60'garreanean, ordezkari edo konsul zan; Kaiser, POnpei ta Kraso'ren arteko itunbeana, beronen garaian Osotu zan, eta edeslarien iritziz, emendik sortua zuten amar urte geroago ErrOma'k jasan zun erri-matxinada mergatza. - 3. Agintariok, Kaiser, Ponpei ta Kraso ziran. - 6. Bizi ziran Oraindik gerra artakO geienak, sutan zegOn oraindiño ordun piztuazitako elkar ikusi-eziña ere, bizi ta odOl-jariO azpiratze lOtsagarriaren zauria. - 12. Atenai'tarrak KeprOpi izena ere bai zuten, beren len-errege KeprOpegandik. AngO antzerkigilleak -Sopokel, Euripide ta abar- aomen aundia zuten, trajedi-sailllean batez ere. - 16. Grezi'n, Dalmatzilik egoaldera, Iliri'n zeuden Partinotarren kontra garaipen Oskidetsua lortu zun. - 24. Katon, biotz-gogor ura, erromatarren askatasuna begitan zeukana. - 28. Yugurta, Numidi'ko aprikar errege, Mari'k azpiratu ta atxiloturik, garaitz-zurrean, Erroma'ra eraman zuna. - 36. Daunitar edo italiarrak, Dauno baitzan Itali'kO Pulla'n bakaldun.

39. Ken, Ugartediko izarO bat; eta Kear, kanta itunak egin zitun Simonide angoxea zalako. - 40. Dione zeritzan Venus'en amad.

Liber secundus

Carmen I

AD ASINIUM POLLIONEM

MOtum est Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
 Ludumque Fortunae, gravesque
 Principum amicitias et arma,
5 Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
 Tractas, et incedis per ignes
 Suppositos cineri doloso.
Paullum severae Musa tragoediae
10 Desit theatris: mox, ubi publicas
 Res ordinaris, grande munus
 Cecropio repetes cothurno,
Insigne moestis praesidium reis,
Et consulenti Pollio curiae,
15 Cui laurus aeternos honores
 Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt;
 Iam fulgor fugaces
20 Terret equos equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,
 Et cuneta terrarum subacta
 Praeter atrocem animum Catonis.
25 Iuno et Deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
 Retulit inferias Iugurthae,

Quis non Latino sanguino pinguior
 30 Campus sepulcris impia proelia
 Testatur, auditumque Medis
 Hesperiae sonitum ruinae?
 Qui gurges, aut quae Iumina lugubris
 Ignara belli? quod mare Dauniae
 35 Non decoloravere caedes?
 Quae caret ora cruore nostro?
 Sed, ne, relictis, Musa procax, iocis,
 Caeae retractes munera Naeniae:
 Mecum Dionaeo sub antro
 40 Quaere modos levio re plectro.

II

KRISPU SALUSTIRI

Gaia: Aberastasunak, nola erabilli? Pendiz malkartsua, noski baiño noskiago. Askoren jabe danak geiago opa du. Ta orrela beti gure biotz ondasun-zalea. Diruari, baiña, aldiña (balioa), erabilliak ematen. Esku-zabal danak, txaloak merezi ditu, zekena ta zikoitza, berriz, iguingarri zaigu; bera ere zurbil, kopetillun ta dedurik gabe bizi da. Olerkariak Prokulei goratzen du, bere anai artean zeuzkan ondasunak zatitu bait zitun. Ureari (sudur-erio) antzera azi da diru-zalekeria.

Nullus argento color est, avaris...

Krispu Salusti, meatz-zerra etsai!
 Lur azkenean ostendu zillarrak
 ez du margorik, zuur erabilliak
 emana ezik.

5 Anaiak aitak lez artu bait zitun
 mende luzez da Prokulei biziko,
 omenak aizez du iraunkor gorako,
 iñoiz aitzeke.

Nausi ziñake, gogo leitsu eziz,
 10 Gades urruti Libi'kin ba'zenu
 uztartuko, ta zu soilki otseindu
 Kartago biak.

Urmiña geitzen gaitzari emanik,
Egarri ezin aiza gaitz-erroak
15 zaiñak utz arte, ta uraren ildeak
gorputz larua.

Kir'en aulkira Prate itzuli arren,
onoimen ziñak -erritarren aurka-,
zorun-taldetik uzten du saieska,
20 Egi irakatsia.

Orrela, arentzat soilki ziurkatuz
aginterri ta areiño-buruntzak
erdeiñu-nardaz begiz joten urretzak
ditunarentzat.

Oarrak. -1. Salusti'kba-zitun antza, Plini Zarrak dioskunez, zillar-
meatz edo miñak, Alpe-mendietan. - 6. Prokulei, errOmatar zalduna,
August'en adiskide miña; bere anaieri kendu zizkietan zeuzkaten
ondasunak, erri arteko gudan Ponpei'ri jarraitu zioelako, eta arek
beraren anaiekin zatitu zun zeukan etxaguntza. - 10. Kartago
Apirka'koa, ta Kartago Espaiñi'koa. -17.Orode'n seme ta Parti'tarren
errege Praate IV'garrena, oso odolzale zalako, bakaulkitik egotzia
izan zan; gero, alare, Eskitarren laguntzaz, berriz eskuratu zun ango
aginpidea.

Carmen II

AD CRISPUM SALLUSTIUM

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris, inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
5 Vivet extento Pruculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente salvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
10 Spiritum, quam si Lybiam remotís
Gadibus iungas, et uterque Poenus
Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
15 Fugerit venis, et aquosus albo
CorpOre languor.
Redditum Cyri sOlio Phraatem
Dissidens plebi numero beatorum
Eximit Virtus, pOpulumque falsis
20 Dedocet uti.
Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingerentes oculo irretorto
Spectat acervOs.

III

DELI'RI

Gaia: Zoritxarra ate-joka datOrkígunean, ez gera naigabe iñoiz erori bear; ezta zoriak par-irri egitean, geiegi pizkortu ere. Goiak damaizkigun ogasunak, igazkor eta utsal baitira, zurtasun-gogoz darabilzkigun. Gaitzak beren azkena dute, baita onak ere, ta, zein txiro zein aberats, amai berdiña; eriotzan ez dago ezberdintasunik. Urduri ta egOn-eziña zenun Deli au; Dolabela, Kasi, Antoni ta August'en adiskide zan.

Aequam memento rebus in arduis...
Orizu, zuk, Oi Deli!, ji bear bait duzu,
eta aldarte berdiñez jardun zazu beti;
ez lar zurbil zOri malkartsuz,
onaldiz poz zoro neurritsuz.

5 Zein oiñaze-miñetan aldi OrO bizi,
zein jai-egunez txito pozari atxiki,
aski urrutian etzuna,
FalernO zarrenez kunkaiña.

An ler sendOak giar ta lertxun zuriak
10 ostoz itzal guria dagi ten tokian;
ura be an bait doa igeskor,
lats makurgunez dardarakor.

15 Bekarzkite ona, bai, ardao ta usainki,
ta larrosa panpoxen lore lar ertunak,
diru ta adin laket deudeño,
ta iru aizpen ari beltzeño.

20 Utz bearko erosi zugazti ta etxe,
utz bearko baserri, Tiber gorrik urtu;
eta oiñordekoak gozar
zuk metaturiko onibar.

Naiz aberats Inako zarretik jaioa,
naiz lander, enda xeeko, ozkarbide bizi,
deus ez; Suleize ezpaita kupi,
ta uzu opa zaitu sarraski.

25 Den-denok garamatzi; guztion zoria,
bizkor edo nagi, da kutxatik irtena;
potiñean gero jarriko
ta gu erbestera betiko.

Oarrak. - 2. Zori gaiztoa, aldapa latz antzera margozten digu Orati'k; baiña, bai gorantz bai beerantz, aldapa onetan, ots, ondasun-auzian gogo ta kemen berdiñez jokatu bear dugu. - 10. Balbe edo eriotz-aizpak iruten duten mataza askatu-eziña. - 21. Argos'ko len-errege, mitu-nortzua, Itxaso ta Teti'ren seme, aintziñateak diñoanez.

Carmen III

AD DELLIUM

Aequam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture, Delli,
5 Seu moestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni.
Qua pinus ingens albaque populus
10 Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:

Huc oina, et unguenta, et nimium brevis
 FIOrEs amOenOs ferre iube rOsae,
 15 Dum res et aetas et SOrOrum
 Fila trium patiuntur atra.
 Cedés coemtis saltibus et domo,
 Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
 Cedés, et exstructis in altum
 20 Divitiis potietur haeres.
 Divesne prisco natus ab Inacho,
 Nil interest, an pauper et infima
 De gente, sub divo moreris,
 Victima rail miserantis Orci.
 25 Omnes eodem cogimur: omnium
 Versatur urna serius ocus
 SOra exitura, et nos in aeternum
 Exsilium impositura cymbae.

IV

XANTI POKEU'RI

Gaia: Xanti au, gerkar gazte bat dugu, Fili neskatx jopuak maite-
 sare artean atzia. Mailla ezberdiñeko maitasun onek ez du, noski,
 lotsarazi bear. Orla egin zuten Akil'ek, Ajax'ek, Agamenon'ek. Alare,
 Brisei, Tekmese ta Kasandere, errege alabak ziran, gudako gorabe-
 raz jopu mendeko egiñak. Eta Fili'ren aurretikoak ere ez ote dira
 gero olako?

Ne sit ancillae tibi amor pudori...

Ez bekizu lotsa-zio, o Xanti Pokeu!,
 mirabeari diozun maite-su.
 Leun, margo zun Brisei'k griñatu
 Akil ozarra.

5 Tekmese jopuk be Ajax nausia,
 TelamOn- seme zun sutu, ederrez;
 ta garaitz erdi beretu neskatxez
 Atereutarra.

Gudu-saldoak basati jaustean,
 10 Tesal-garaitzea, eta Ektor illik,
 gerkar aulduak aisago azturik,
 PergamO uria,

Ez dakizu zuk Pili lerdnaren
aitak, doatsu, suintzat nai zaituten;
15 errege-etorki ark noski negartzen,
tetxezain tzarrak.

Zure maitea, siñitsazu, ez da
kiskil-kume; eta ain emazteki leial
ta irabaz-etsai ezin sort-azi al
20 ama galdutik.

Beso ta arpegi ta berna borobil,
txit goragarri. Etzaitez susmoti,
nik, bada, adiñez amarreko zortzi
laster ertsiko.

Oarrak. - 3. Brisei, adats eder gaztea, beiñola guda-ondakin banaketan Akil ausartari jausia. - 5. Tekmese, Prigi'ko errege Teutrant'en alaba, arako gerrate baten Aiax'ek arrapatua. - 7. Troia'ko ateetan bertan ebatsi zun Agamenon'ek Kasandere, burrukaldirik gogorrean ari zala. - 23. Ez izan susmo txarrik; Orati'k bai ditu berrogeitamar urte laster osotuko.

Carmen IV

AD XANTHIAM PHOCEUM

Ne sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem:
5 Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae;
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta,
Barbarae postquam cecidere turmae
10 Thessalo victore, et ademptus HectOr
Tradidit fessis leviora tOlli
Pergama Graiis.
Nescias, te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
15 Regium certe genus et penates
Moeret iniquos.

Crede non illam tibi de scelestā
Plebe dilectam; neque *sic* fidelem
Sic lucro aversam potuisse nasci
20 Matre pudenda.
Brachia et vultum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octavum trepidavit aetas
 Claudere lústrum.

V

LALAGE'RI

Gaia: Lalage neskatz eder bat besterik ez da oindiño, urte gutxikoa, maitasun-kezka gabe jolasean ari dana. Beragandik bego urrun irrits eta zalekeri oro. Antzeko ta iduri bizitan, orrela aolkatzen du Olerkariak.

Nondum subacta ferre iugum valet...

Ezin dizu oindio uztarririk eutsi
bizkar ezian; ezin soro-lanik ere;
ezta jasan ergi-oldarrik,
aragi-dardar erasorik.

5 Landa musker zalea duzu zure biga,
orain du ibar ozkirriz bero zapala uxa,
oraín sarasti busti ezez
txalakin jolas atsegiñez.

Zeba t'egotz ezazu erraien zokotik
10 mahats umO-ezaren irrika bizia;
laster dira morda orizkak
odol-margoz panpox jantziak.

Laster duzu atzetik, bizkor bai doa adin
zakarra, ta ari jarriko zuri kendu urteak;
15 laster daukakezu Lalage
senargai billa, lotsa bage.

20 Ta zuk maiteko duzu Foloe muxiña
edo Kloris ez beste, lepor dirdir aratz,
illargi lez gau-siñean,
edo Gnitar Giges antzera;

T'onek, neskatz artean lekuta ba'dadi,
begi zurrenei ere ziria sartuko,
bai ille jareien zurbil jokoz,
bai betarte izun bi erakoz.

Oarrak. - 5. Gerkarren artean ere idurikizun au, edo antzekoak, sarri egiri dira; baita mahats-mordo eldu-ezarena ere. - 17. Foloe oso latza ornen, Kloris ederra ta Gnitar Giges maitagarria; Gnitar edo Gnititar, sortzez Gnido'koa bait zan.

Carmen V

LALAGE

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
5 Circa virentes est animus tuae
Campos iuvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto,
Praegestientis. Tolle cupidinem
10 Immitis uvae; iam tibi lividos
Distinguet Auctumnus racemos
Purpuro varius colore.
Iam te sequetur; currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demserit,
15 Adponet annos; jam proterva
Fronte petet Lalege maritum.
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris, albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
20 Luna mari, Gnidiusque Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

VI

SEPTIMI'RI

Gaia: Irudi danez, alkarrekin gudan ibilliak dira Orati ta Septimi; bizi-bizi alkar maite zuten. Septimi, ordea, berriz ere gudu-zelairako gertu dago, naiz Kantauritarrak azpiratzera, naiz Libi'ko ondar gorrietara pozik joango litzateke. Ezetz diotsa Olerkariak, oda arin onen bitartez; Tibur aldean naiz Tarentino'n askoz obeki emango du zartzaroa. Berak ere an iltzea opa du ta gorpua adiskidetasunaren maiko beroz ezotua ikusi.

Septimi, Gades aditure mecum, et...

Enekin, Septimi, Gades'a ta Kantauritar
iñore uztarrik iñoiz ar ez dutenetara,
naiz mauri-uiñak beti borbor diran lurra
ziñoiakezan ori:

5 Tibur bekit leun, argeutarrak irazia,
ene zartzaroaren atsedeen tokia;
bekit, bai, ene itxaso, lur ta gumatiko
naigabe-lorren muga

Balbe galazi ezik, ardi illetsuk
10 maite duten Galesi ibaira noake;
baita Palant Lakoni'tarrak mende zeuzkan
lurralde zear ere.

Ezer ez aiña irrika dut lur-zokondo ura:
eztik eztago an Himeto'ri amor,
15 ez eta Venapro'ri oliondo orleiak
ez diote ezer zor.

Luze duzu an uda berria, negua illaun,
Jupiter'ek emana: ta Bak ugarikorrek
eder dun Aulon'i ez dio bekaitz-miñik
Falerno'ko mahatsak.

20 Bakartegi ta muiño atsegarrak auek
ar nai zaituzte enekin: ta an bustiko duzu,
zor-malkoz, nolerkari adiskidearen
autsa, bero, pilpiltu.

Oarrak. - 1. Gaur Kadiz; au da, lurbiaren azkena. - 2. Batez ere Bizkai ta GipuzkOa egunO, osorik beintzat, erromatarren mende egon etziranak. -Aien uztarria onela zenun: ate antzeko bat, lurrean sarturiko taket bi alboetan eta euen gaiñean beste bat, Emendik igaro-azten zituten azpiratuak, su izkillu ta gudari jantzi gabe. - 10 Itali-egOaldeko ibaia. - 14. Himeto, Atika'ko mendia; ezti goxoa Ontzen zuten bertan erleak. 15 - Kanpani goialdeko mendiska, ()dotan ospetsu. - 18. Aulon, Tarento inguruko mendi.

Carmen VI

EPTIMIUM

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum incloctum higa ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda;
5 Tibur, Argeo positum colono,
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit mOdus lasso maris et viarum
Militiaeque.
Unde si Parcae prohibent iniquae,
10 Dulce pellitis ovibus Galaesi
Flumen et regnata petam LacOni
Rura Phalantho.
Ille torrar= mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
15 Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro.
Ver ubi longum tepidasque praebet
Iupiter brumas; et amicus Aulon
Fertili Baccho minimun Falernis
20 Invidet uvis.
Ille te mecum locus et beatae
POstulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
Vatis amici.

VII

PONPEI VARO'RI

Gaia: Zorionak damazkio Orati'k bere adiskide Ponpei'ri; au gudari ta arrotz ibillia bai zun. Bego, onezkero, bere ondoan, atsedenetan, jan-edanari emana. Geienbat arriskutik igestu ondoren, ego-ki zaio egonaren goxotasuna. Eskein Tzeuri oturuntza agindua; ez ager mukertsu ardoa edatean, ez gantzukiak izurtzean. Nork eundu guri buru-ustaiak? Jazokun pozkor ontan josta gaitezen neurri gabe.

O saepe mecum tempus in ultimum...

O Ponpei ori, ene maitenetan aurrena!
Nerekin bizitz-azken-urbil sarri izana,
Bruto buru zalako gudaldi eretan:
nork biur zaitu berriz, erromatar ori.

5 Aberri-jainkoekin Itali-zerura?
Zurekin ez al nuen edanez burua
ta Siri'ko igurtzikiz adatsa dirditsu?
Zugaz nintzan Pilopon'n eta iges nik azkar,

Zugaz nintzan Piloponen, eta iges nik azkar,

10 soin-beso-babeskia itsusi galdurik;
Adore ta indar gabe, aurrenen izanak
lur-gaiña jo bai zuten okotzez, laidorik.

Baiña ni, ikarakoi au, Merkuri ariñak
ganduz eraman nindun etsaien erditi;
15 zu, ordea, itxasok uin irakiñez murgil;
gudara zinduzan, ai!, berriz ere itzuli.

Biur, ba, Jupiter'i orrits agindua,
ta jar ene erriñotzpe saiets guda luzez
aunatua; eta ez asketsi upelik,
20 zuretako aspaldi axolaz gorderik.

Masik akorreko usul jaiki-lauak bete,
maskor arruetatik ixur gantzukia.
Ustaiak atontzeko nork du ardurarik,
api ezkoz edo-ta mirtuz nork apaindu?

25 Nor du Venu'k aukerako edari-epaille?
Enaiz ni edanean inñolaz izango
Edoniarrek bezain ere zuhurrago.
Samur bai zait irrirts au, laguna itzultzean.

Oattak. - 3. Pilipo'ko burrukaldian baiño lendik ere, Bruto'ren gudarozteak saiorik asko egin zituen; au zan gure Orati ere. - 8. Lateraz *Malobathrum* deritzaion gantzuki au India'ko zingiretan suster gabe sortzen diran ostos egiña zan. - 13. Merkuri, joere makurraren aita, olerkarien babes-lagun. - 18. Ereiñotz-abetxoren bat zeukan nunbait Orati'k bere etxe ondoan. - 21. Bi kirtendun edontzi aundia, oso egOkI ta artez egiña. - 27. Nesto ta Estrimon bitartean dagoen Edoni edo Tratzi errikOak, edalari amorratuak ziran.

Carmen VII

AD POMPEIUM

O saepe mecum tempus in ultimun
Deducte, Bruto militiae duce,
 Quis te redonavit Quiritem
 Dis patriis Italoque caelo,
5 Pompei, meorum prime sodalium?
 Cum quo morantem saepe diem mero
 Fregi, coronatus nitentes
 Malobathro Syrio capillos.
 Tecum Philippos et celerem fugam
10 Sensi, relictæ non bene parmula;
 Quum fracta Virtus, et minaces
 Turpe solum tetigere mento.
 Sed me per hostes Mercurius celer
 Denso paventum sustulit aere;
15 Te rursus in bellum resorbens
 Unda fretis tulit aestuosus.
 Ergo obligatam redde Iovi dapem,
 Longaque fessum militia latus
 Depone sub lauru mea, nec
20 Parce cadis tibi destinatis.
 ObliviOso levia Massico
 Ciboria exple: funde capacibus
 Unguenta de conchis. Quis udo
 Deproperare apio coronas

25 Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor EdOnis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

VIII

BARINE'RI

Gaia: Oda txairo, egalaria; greziar Olerkrariren baten antzera osotua. Orati'k, eskertsu, pi permi ñez goratzen du jauregitar emakume gordin baten biziera. Bariñe gerkar izena damaiO berari, baiña diotenez, alako Jule Bariñe, Erroma'ko sendi ezagunekoa genduan.

Ulla si iuris tibi peierati...

Iñoiz etzaizu izan, itz origatik,
ezeren kalterik, ene Bariñe;
Ortz bat beltz itzuli, naiz atzazkal bat
zuri motz biur.

SiñistukO nizun. Baiña anker Ori,
ziñitzez burua loi duzularik,
ederrago zaitut, ta gazte denak
dabiltz kezkarik.

Laket zaizu aman auts estaliak,
10 gezurtzea, naiz gau-itzal ixillak,
naiz zero Osoa, ta ango jainkO
eriotz-geak.

Venu'k irri dagi, au ikusiaz;
baita Ninpa zalu ta Cupidu'k be:
15 au beti ari da odol-errotan
gezi-txingartzen.

Zuretzat azia da gazte oro,
morrOi-sail berri; ta len-maitaleak,
maiz zemaitu arren, ez dute utzi nai
20 Andre gaiztoa.

Amak beren txikiz bildur zaizkizu,
bildur zar ta neskatx ezkon-berrik;
zure agO-atsak senarrak ostu
bildur dituzu.

Oarrak. - 3. Antziñatean uste zutenez, agin bat naiz atzalkal bat
loi edo beltz agertzea, gezur naiz añena iruzur baten ezaugarri
zenun. - 6. Norbere buruagatik zin-egin Oi zuenak, ortarako beartua
gelditzen zan, eta naitaez bete bear zuen emandako itza. - 14, Gezur
ta ziri-sartze Oiek etzaituz-te zu ikaratzen, Venu'k eta Ninpa'k eta
Maitagarriak irri ta par bai dagite; Kupidu, ordea, atergabe ari da
bolu-ardatz OdOlduan gezi istatsuak zorrozten. -21. Au dala-ta, ikara
dira noski amak, zar zikoitzak eta andre gazte ezkon-berriak.

Carmen VIII

BARINEN

Ulla si iuris tibi peierati
POena, Barine, nocuisset unquam;
Dente se nigro fieres vel unO

TurpiOr ungui:

5 Crederem. Sed tu simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multO, iuvenumque prodis
Publica cura.

Expedit, matris cineres Opertos
Fallere, et tOtO taciturna nOctis

10 Signa cum caelo, gelidaque Divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido,

15 Semper ardentis acuens sagittas
COte cruenta.

Adde, quOd pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nOva; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt

20 Saepe minati.

Te suis matres metuunt iuvenis
Te senes parci, miserasque nuper
Virgenes nuptae, tua ne retardet
Aura mantos.

IX

BALGI'RI

Gata: Aldiaren aldakortasuna gai arturik, naiko negartu duela diotsa Balgi'ri Misye aurraren eriotza. Ortzia ezbaitagO beti euritan, ezta ur-zabaldia beti naspil. Omer'ek edesten ditun illete guren aundiak ere etziran betikoak izan. Nestor'ek etzunbetikoz eiagOratu bere Antilok gaztea, ezta Piriamu'ren alabak ere beren anai Troilu. Naitaez gerta-bearra dena gura izatea, zuhurtasuna Ornen. Balgi au kOntsul izan zan J. K. aurretiko 12'garren; olerkari bezela illotsak eta negar-bertsoak biribildu zizkigun; sendakintzaz ereidatzi zuen.

Non semper imbres nubants híspidos

Alor sasiz josira ez daror euria;
Balgi ediskidea, etengabe gOitik;
aize-jotze ezberdiñak eztu aldioro
Kaspi'ko itxas-azala zirimoltzen itsik;

5 Armeni' ko ur-aldeak ez diraute illik-il
izotz setatiaren azpiko maindire;
GarganO'ko arteak ez du beti ipar-lan,
ezta zumarrak beti alargun ostotan.

Zu beti zagoz Miste Ostuan oiuz,
10 bertsO gOibeletan; ez zaitu maite-miñak
uzten, ez Artazarra lerden jaikitzean,
ez euzki galdak jota iges uxatzean.

Alta iru aldiz zarrak etzun, ala ere,
AntilOk maitea urte aunditan negartu,
15 Trono aurra ere ez zuten beti malkotu
aren guraso eta prigitar arrebak.

Utz, bada, zinkurin ta espa izu melingak,
ta abes ditzagun August Kaiser'en egintza
berriak; ta Nipate leitu ta Medo ubel

20 enderri garaituei bidez itsatsia,
-iskanbil gutxigotan zapart dagitela-
ta gelOndar ozteak muga izentatu an
dabiltzela, lur-zelai medar ertseraziz.

Oarrak. - 4. Kaspi au zingira aundi bat duzu, Asia aldean, beste itxasoekin artu-emanik, agiriz beintzat, ez duena. - 5. Armeni au, berriz, Asia Txiki'tik Kaspi itxasoraiño edatzen da; mendiz inguratu dago, ta eguraldi guztiz otza geienik. - 7. Gargano, Apuli'ko mendia. - 9. Miste, jopu-izena arri-idazkunetan. -13. Nestor, Troia'ko arresi azpian il zan Antilok'en aita: larogeta amar urte bizi izan zan. - 15. Piriamo ta Ekuba'ren semea, Akileu'k erail zuna. - 19. Nipate ta Medo, Armeni'ko ibaiak. - 22. Gelondarrak, ots, Tansis sorkaldeko sarmatar erriak.

Carmen IX

AD VALGIUM

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros: aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque; nec Armeniis in oris,
5 Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urgues flebilibus modis
10 Mysten ademtum; nec tibi Vespero
Surgente decidunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antiochum senex
15 Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiae sorores
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
20 Caesaris, et rigidum Niphatem,
Medumque flumen, gentibus additum
Victis, minores volvere vortices;
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguus equitare campis.

LIKINI MURENA'RI

Gaia: Zori on naiz txar, ein berdiña zaindu. Bizialdi ontan Onela jOkatu bear dugu, alegia. Itxastarrak zer dagiten dakar gogora Olerkariak, irudi bizi-liraiñez: galzoriari bizkar eman, ta zigur irau-teko, ez dira aiek itxas zabalean lar sartzen, ezta ertzeregi urbildu ere. Beraz, gizonak ez du ibilli bear ez goregi ez sakonegi; erdiko bide dirdautstik jo baiñO.

Rectius vives, Licini, neque

Zurrago zenbilkez, ene Likini!
beti itxas aundiri aier gabea,
edo, ekaitz izu, geiegi ikutua
urertz gaiztoa.

5 Erdi-bide izpitsuz doan edonork
ez du izango sapai zar atsiturik;
ezta ere, zugur, iñarts lezaken
jauregi autik.

Ler zutiak geigO aizez dardartzen
10 dorre eskergak zarta aundigOz jausten,
tximistak maizago mendi garaiak
ditu zauritzen.

Gaitzean ditxaro, ta zori obez
bildur duzu biotz ongi gertua.
15 Jupiter'ek negu motza dakar gaur
ta biar uxa.

Orain gaizki arren, ez beti orla;
Apol'ek esnatzen kitaraz iñoiz
Musa ixilla, tez du beti gezitzen
20 ustai urtika.

Larrialdi oroz idor ta kementsu
ager zaitez beti; ta zeuk, zugurki,
aize leunak jOrik, dituzu ulduko
ojal puztuak.

Oarrak. - 1. Likini Murena, Prokulei'ren anai ta Mekena'ren ezkon anai dugu, Kikero'k ere sarri aipatua. Bigarren sail ontako bigarren odanberautazjardun genduan. August Kaisar'en matxañadan esku arturik, an ji zan. - 15. Nequak izadi osoa ederrik gabe jartzen du. - 18. Apol, Jupiter ta Latone'n semea, Olerti ta Ereserti'ren jainko zenun. - 22. Gizon begiratu ta umOak, bizitzako gora-berak, ibar-muiñoak, neurrira ekartzen jakin bear du.

Carmen X

AD LICINIUM

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urguendo, neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendO
Li tus iniquum,
5 Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Saeuius ventis agitatur ingens
10 Pinus: et celsae graviOre casu
Decidunt turres: feriuntque summos
Fulgura montes.
Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
15 Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter, idem.
Submovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
20 Tendit Apollo.
Rebus angustis animOsus atque
Fortis adpare: sapienter idem
CONtrahes ventO nimium secundo
Turgida vela.

IRPIN KINTZI'RI

Gaia: Kezka ta ardurak auzO utzirik, bizialdiak berekin dakarzkigun pOz atsegin alaikorretan murgil gaitezen. Etzaite berri-zale izan; etzaite geiegi saiatu bizitzako gauzetaz. Adin lilitsua irazezan doa, ta atzenik datorkigu, Itzal gogaikarri antzera, zartzaro aula. Lorak ere, erne-ala erortzen. Illargiak bere gOraberak ditu. Zergatik, bada, gogo-kezkatan? Buruak arrosa-ustaiz usaintsu, edan dezagun naitara. - Epikurtarrak zuten solaskera au.

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes...

Kantauritar zuharrak, eta Adri'k banatzen
gaitun eskitar beltzak zeren opa diran
atzeman-min asege ori,
laga ezazu, Irpin Kintzi!

5 Etzaite kezka gutxi eskatzen dun biziz
lastersko dOa atzeruntz GaztarO leun ederra,
burusoil igarrak uixatuz
maite-su loi ta lo erreza.

Uda-lOrak nola-nai ez dute eder berbera,
10 ez Illargi'k dizditzen aurpegi berdiñez.
Zergatik nekatu oi duzu
barne aula asmo betikorrez?

Albo zut naiz ler Onen azpian etzanik,
nOla ez edan kezka gabe, al dalarik,
15 ille sOillak arrosa-ustaiz diz,
Asiri'kO akaraz jori?

Axol marraskariak Ebi'k aitzen ditu,
zein morroik otzituko guri, lei bizian,
sua lako Falerno ontziak
20 joan doan ur Ozkirritan?

NOrk aterako digu, bere etxetik, Lide
maite mukerra? Tira, datorrela bizkor
bere boli-jogailluakin,
Lakoni-eraz adatsa dula.

Oarrak. - 1. Oda au, J. K. aurretiko 28'garrenaren amairuntz edo bestela 25'garrenaren asieran egiña da: Kantauri'n, bada, orduantxe izan zan olako mitxiñada gogorra ErrOmatarren aurka; baita Praate'k ere, garai artan Eskiti'n lenera itzuli nai izan zuen bere bakal-aulkia. - 2. Adriatek itxasoak bereizten zitun, batez ere, Itali ta — 7 - Berrogei bat urte zitun Orduan Orati'k; baiña, dakigunez, oso gazte-rik kaska-soildu zan. - 16. Akara edo nardua India'ko landaratxoa zan estutua olio txit usaitsua ematen zuna. - 18. Ebi, lenengo sailleko amartzigarren odan esan gendunez, Bak'en izengoitia.

Carmen XI

QUINCTIUM

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes,
 Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
 Divisus obiecto, remittas
 Quaerere: nec trepides in usum
 5 Poscentis aevi pauca. Fugit retro
 Levis Iuventas, et Decor; arida
 Pellente lascivos Amores
 Canitie facilemque Somnum.
 Non semper idem floribus est honor
 10 Vernis; neque unO Luna rubens nitet
 Vultu; quid aeternis minorem
 Consiliis animum fatigas?
 Cur non sub alta vel platanO, vel hac
 Pinu iacentes sic temere, et rosa
 15 Canos odorati capillos,
 Dum licet, Assyriaque nardo
 Potamus uncti? Dissipat Evius
 Curas. edaces. Quis puer ocius
 Restinguet ardentis Falerni
 20 Pocula praetereunte lympha?
 Quis devium scortum eliciet domo
 Lyden? eburna, dic *age*, curn lyra
 Maturet, incomtam Lacaenae
 More comam religata nodo.

MEKENA'RI

Gaia: Lira-neurriari ez dagokio gertaera astun eta odolkoirik; Orati'k, beraz, eztu nai kanta kartagotarren gudu ta liskarrik; ez lapitarren Ordikeririk, ez Erkul'ek lur-semba edo erraldOicn aurka irabazitako ereiñotz-abarrik. Gurago du, Mekena'k, bere adiskide kutunak, eskatzen dion ezker, Mekena beraren eta onen emazte Likimne Terentze'ren txera ta maitasunak abestu.

Nalis longa ferae bella Nurnantiae...

Numanti, izuko liskar luzeik etzazu nai,
ez Anibal zagairik, ez Sikul itxasoik,
kartagotar Odolez gorria, kitaraz
nik soinu leun artzerik;

5 ez lapitar ankerrak, ez Hileu, lar txerbel,
ez lur-gaztek, Erkul'en eskuz beeratuak,
Saturn zarraren etxe argia galzoriz
inarrrosi zutenak.

Zuk. Mekena, Obeki emango dituzu,
10 kondaira lan soillez, Kaiser'en burrukak
terrege zemaitien lepo arropuzak
tatarrez eramanak.

Nik, musa leun eztiatz, Likimne andrea
ta aren begi inartuak ditut goretsiko,
15 aren bular kirmena dut kantuz jasoko,
elkar-maitez asea.

Etzan ura lOtsa izan dantzatalde barru,
ez jokoan arituz, ez Diane'n jaiez
bere beso lerdanak neskatil aratzei
20 jostalari emonez.

Ta zuk orain Akemen joriak zeukanaz,
naiz Prigitar narroan migdondar on truke,
Likimne zeurearen illedi ederra
aldatu nai zenuke?

25 Truk ote, arabitar etxe ederrengatik,
zure musu gartsutik iduna baztertu
naiz, laztura-zur, naien zenukena ukarren
naiz berak ausaz ostu?

Oarrak. - 1. Nurnantiarrak -Duero ibaia jaioten dan tokirantza
bizi ziran, nunbait-, beren askatasuna jagon naiean, zortzi une
luzez bulartsu burukatu ziran erromatarren aurka. - 2. Sikili'ko
metan jokatu ziran Miles'ko (260) ta Egates'ko (241) erasoaldi gogo-
rrak. - 5. Hileu, Arkadi'ko Kentaur, lapitarren kontra gudukatu
zuen. - 21. Akemendar sendia guztiz aberatsa ornen zan; errO
ontatik irtenak ditugu Kir, Persi'ko errege, ta aren ondorengoak. - 23.
Migdon, Armon'en semea, emakume zaldizkoen aurka egin zuena.

Carmen XII

AD MAECENATEM

Nolis longa ferae bella Numantíae,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeno purpureurn sanguine, mollibus
Aptari citharae modis:
5 Nec saevos Lapithas, et nimium mero
Ilylaeum; dornitosve Hercuea rnanu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit demus
Saturni veteris. Tuque pedestribus
10 Dices histOria prOelia Caesaris,
Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantiurn.
Me dulcis dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
15 Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus;
Quam nec ferre pedem deducuit choris,
Nec certare iOco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
20 Dianae celebris die.
Num tu, quae terma dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae MygdOnias opes,
Permutare velis crine Licymniae?
Plenas aut Arabum dOmos,

35 Dum flagrantia detOrquet ad Oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi,
Interdum rapere occupat?

XIII

ZUGATZ BATI

Gaia: Egun batean, Orati bere landetxe Sabina'n zebillelarik, zugaitz bat erori zitzaion ziplo, eta ia-ia azpian zapaldu zun tantai aren aurka birao dagi emen. Zugaitz ura sartu zun gizona etzan ona, noski; aita-erail edo arrotz eregu eusle biurra zan, olerkari bati, Alkeu ta Safo'ren odoletiko bati, bizia kendu nai izan ziolako.

et nefasto te posnit die...

OndikOzko egunez, oi zugatz!, len-dartu
zinduzan arek, eta esku dongaz zaindu,
illobentzat nunbait galgarri
ta basauri ontan lotsari.

5 Olakoak, nik uste, ber'aitari ere
lepoa lezaioke aus ta arrotz-dol
gauetz ixurikoz orbandu
bere aterpe ta supízgu.

Egiz, kolkarren pozoi ta asma-aiñako gaitzak
10 izan zitun aidean zu, abe utsal zurbilla!,
lendizi landatu zindunak,
jabe errugearen kaltetan.

Gizon zurrenak ere zer bear dun ez daki
orduz-ordu itzuri. Beldur du Bosporo
15 Kartagotar itxasturuak,
ta ez ditu aduritsuak;

gudaria du izutzen igesi bizkorrak,
baita partar geziak; partarrak, ostera,
italiar ekin estuntzak:
20 erio-oldar beingoak, alare,
artzen eta artuko gizonak.

Zein ur, oi!, izan nindun Proserpiñe beltzak!

Ur euki genun Eak epaille zorrotza!

25 Ur zintzoen egoitz banakak,
 ur Safo, eOliar liraz.

Lesbi'ko neskatillen billa, negar malkOz;

eta zu, Alkeu, eres-soiñutam kantari,

urre-joarez, untzi-lorrak,

iges-lur ta guda mergatzak.

30 Txundioz dira itzalak bieri entzunik,

ixil-guren; naiago, baiña, aditzailleak,

belarri-zOliago izanik,

guda-zart ta ankar erauziak.

ArritzekO ote? Eresi oiekin sOr ta lor,

35 Eunuru pizkit ere belarri zurbillak

jetxi t'Eumenidar illetan

dira pozten *suge* biurrak.

Baita Prometeu berak ta Pelope'n aitak

lor-gaitza soiñu eztiz dute atzipetzen;

40 t'Orion'ek ez ditu izutzen

ez leoi ez lintz bildurriak.

Oarrak. - 4. Basauri, uritik urrutixe dagon auzunea; Orati'k, Mandele'n zeukanbere zabalegi, Ots, landetxea. - 9. Kolka zan Medea sorgiñaren lurraldea, Kaukas ta Ponto-Euxino tartean. - 14. Bospor itxasoa, ekaitzetan jori. - 23. Eak, Jupiter'en seme ta inpernuko ebazle. - 28. Safo ta Alkeu'k, eoli-izkelgiz idatzi zuten; jaiotzez Mitilene'koak, eta garai batekoak, seireun bat urte Kristo aurretik. - 32. Kankerber'ek, Pindar'en ustez, eun buru zeuzkan. - 36. Eumenidarrak, edo atso asarreak. - 38. Prometeu, Titan bakar-zalea, ortziko sua ebatsi zuna; Pelope'n aita, tanta!, ibai erdian goseak eta egarriak aitzen dagona. - 40. Orion, BeOtzi'ko erraldoi ta eiztari, eriotz ondOren izarkietan ezarria.

Carmen XIII

AD ARBOREM

Ille et nefasto te posuit die,

Quicumque primum, et sacrilega manu

PrOduxit, arbos, in nepotum

Perniciem, Obprobriumque pagi.

5 Illum et parentis crediderim sui
 Fregisse cervicem, et penetralia
 Sparsisse nocturno cruore
 Hospitis; ille venena Colcha.
 Et quidquid usquam concipitur nefas,
 10 Tractavit; agro qui statuit meo
 Te triste lignum, te caducum
 In domini caput inmerentis.
 Quid quisque vitet, nunquam homini satis
 Cautum est in horas. Navita Bosporum
 15 POenus perhorrescit, neque ultra
 Caeca timet aliunde fa ta;
 Miles sagittas et celerem fugam
 Parthi; catenas Parthus et Italum
 Robur; sed improvisa leti
 20 Vis rapuit rapietque gentes.
 Quam paene furvae regna Proserpinae,
 Et iudicantem vidimus Aeacum:
 Sedesque discretas piorum, et
 Aeoliis fidibus querentem
 25 SapphO puellis de popularibus;
 Et te sOnantem plenius aureo,
 Alcaeae, plectrO dura navis,
 Dura fugae mala, dura belli.
 Utrumque sacro digna silencio
 30 Mirantur Umbrae dicere; sed magis
 Pugnas et exactos tyrannos
 Densum humeris bibit aure vulgus.
 Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
 Demittis aÍras bellua centiceps
 35 Aures, et intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues;
 Quin et Prometheus et PelOpis parens
 Dulci laborum decipitur sOno:
 Nec curat Orion leones
 40 aut timidos agitare lyncas.

XIV

POSTUMORI

Gaia: Belzuri, gOibel agertzen zaigu Orati emen; labur dugu bizitzea, ta igarri gabe datorkigu eriotza. Zur ta arduraz ibillita ere, au ezin alboratu. Naiz errege altsu naíz baserritar langille, guztiOk

aren eskutik igaro bear. Eta orduan onik berezko ta etseginga-
rrienak naitaez utzi bear; eta zuk bilduak, oiñordeko eragiltzaille ta
arretage batek ondatuko ditu. Postumo au nor zanik ez dakigu.

Eheu fugaces, Postume, Postume...

Ai, urteak, Postumo, Postumo maite,
Igazkor dOaz! Eta Erruki'k ezin du
zartzaro igar ariña itzuri,
ez erio-eskutik kendu.

5 Ez, adiskide, egun-bira bakOitzean
naiz-ta begi-txau Pluton'i ji iru opari,
berak ditu cstutzen iru
erazko Gerion ta Tiki,

ur arrez; ta emendik guk ere ibil bear,
10 lur-emaitez osoro bizitzen geranak,
naiz izan errege jeikiak,
naiz nekazari ezeukiak.

Alperrik gabiltz iges Marte etoiagandik,
ta Adria oskorreko olatu autsitik;
15 alperrik, bai, udagoienez
aize gaiztoz soiñak zain naiez.

Ikus bearco dugu Kozit noski,
bere margOzko uarre nagian, alderrai;
bai DanaO enda galdua,
20 t'eoliar Sisip auldua.

Utz bearco dituzu lur, etxe, emazte leun,
ta lantzen ari zeran zugaitz auetatik
ez diO nekOsta iguiñak baiño
jabe utsalari jarraituko.

25 Oiñordeko duiñagO batek aituko du
KekubO zuk eun giltzez luzaro gordea.
Ta apain-buruen Orrits-gai zan
ardo gorritz bustiko bea.

Oarrak- 4. Opari bakoitza eun idiskoa zan; Tit Libi'k diñoanez
Trasimeno'ko burrukaldi ostean, Irureun zekor edo idi crail ziran,
iru il-opari eskeiñirik. - 8. Gerion, Krisaor ta GailirhOe'en semea,

Erakel'ek erailla; Tiki, ordea, Lurraren seme erraldoia, Apol'ek eriO emana, Orain sulezan aztoreak eten gabe erasoaz oiñazetua. — 16. EgoaldekOak dira auek, gaiztoak noski, Plini'k dionez; dagOnilletik iraillera bitartean putz dagie. — 23. Nekosta edo zipresak. PlutOn'i eskeiñitakO zugatzak ziran; erromatar etxe-ateetan, ezaugarri zan olako adar bat.

Carmen XIV

AD POSTUMUM

Eheu fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec Pietas moram
Rugis et instanti Senectee
Adferet, indOmitaeque Morti,
5 Non, si trecenis, quotquOt eunt dies,
Amice, places inlacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplun
Geryonem Tityonque tristi
COMpescit unda, scilicer omnibus,
10 Quicumque terrae munere vescimur,
Enaviganda, sive reges
Sive inOpes erimus coloni.

Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriae;
15 Frustra per auctumnOs nocentem
CorpOribus metuemus Austrum;
Visendus ater flumine languido
COcytos errans, et Danaï genus
Infame, damnatusque longi
20 Sisyphus Aeolides laboris.

Linquenda tellus, et domus, et placens
uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter invisas cupressus,
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet haeres Caecuba dignior
Servata centum clavibus: et mero
Tinguet pavementum superbum
Pontificum pOtiore coenis.

KIRKILLERI LARREGIAREN AURKA

Gaia: Txibita darabil Orati'k bere garaiko eralgitze larregiaren kOntra. Lurralde ta nekazaratarakO ona zala-ta, ainbat jauregi, baratz eta urmael egin zituzten sorO egaletan, alegia. Zumar zuri baiño albo (platano) geiago ikusten da bazterretan; olibo-sail emakor-rak baiño ugariago IOredi ta usaiarbazta arloak. Ez Erromul'ek, ez antziñako zarrak, etzuten onako geiegikeririk izan.

lam panca aratro tu pera regiaie...

Golde-lan gutxi dute lasterxe utziko
errege mukuluk. Non-nai dira ikusiko
apakin ta urtegiak garden,
zabal Lukrin-zingira baizen,

5 Ta albo soillak lertxuna jango; biol-larrain
ta mirtu, sur-atsegin ugari emango
ugazabarentzat lenago
jOri ziran olibo-saillak.

Eguzki-sastak ostrOz ditu galaziko
10 ereiñotz nasiak. Au etzun Erromul'ek nai,
gutxigO KatOn moztugeak,
ezta asabaen ekanduak.

Bakoitz-zerga motz zuten, eta aundi danena;
amar Oin zabaleko aterpe nasai rik
15 uritar bakarrei etzien
eman oi Artz otzak iñundik.

Etzun ere legeak galazten sOropil
Or aurkitua ta bai, guztien pentzura,
atxurdin berria txukuntzeko
20 zeia ta jainko-eliz oro.

Garra.. - 4. Kanpani'ko aintzira, ispeletan Ospetsu. - 12. M. POrtzi KatOn dugu eu, biziera latzekoa. Utika'ko Katon'en arbasO. Etzun illerik mOzten, ez bizarririk egiten. - 14. Garai artan etzuten erromatarrak, atari edO solairurik iparrera begira, amar oin zabal zanik beintzat: aize ozkirria artzeko ziran auek. - 16. Iparraldeko aize Otza; ba-clira Iparraldera izar-pilla bi, Artz nagusia ta Artztxikia.

CaL, Jen XV

LUXUM

Iam pauca aratro iugera regiae
MOles relinquent; undique latius

Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque caelebs,
5 Evincet ulmos, tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori;

Tum spissa ramis laurea fervidos
10 Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonat Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census eral brevis,
Commune magnum; nulla decempedis
15 Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu uibentes et Deorum
Fempla novo decorare saxo.

GROSPURI

Gaia: Eder zaigu atsedena, garatz arduratsu ta buruko min gabea. Gora ta joan-etorri aundia du onek gizonaren bizitzan. Oda onetan argi azaltzen du Orati'k *gi* za-bizitzak duen lasai-min asegaitza; izan ere, kezka, egon-eziñez eta barren-esturaz josita bizi gara ilkorrok, eta bearrezko dugu atsedena, lasaitasun ta zorion-egarri au. Batzuk, zOrion billa beti, asmo garaiak erabilli oi dituzte; ezin, alare, bizitzaren laburtasuna izpirik ere luzatu. Beste batzuk, aberria utzi ta giro obe billa dOatzi; baiña beren burua ezin dute aldatu. Ditugun oitura onak eta lera-grifñetan dugun neurriak dakarkigute arimaren lasaitasun gozoa.

Otium Divos rogat in patena...

Atsedeen-eske dago jainkoeri kartsu
Egeu agiri zear doan itxastia,
odei beltzak bait dio gorde illargia
ta argi ziurraz gabetu.

5 Pake nai du Tratzi'k, gudan asarrckor,
lasaia meditararak, Grospu, geziz arrai,
ez bitxiz, ez urrez, ez jantzi gorriz cros
ezin dezakegun lasai.

Ez diruak, ez nausi-aurretikO danak
10 aienatu oi ditu barne-kezka latzak,
ezta eskape landu baranOan egaz
dabiltzan ardura miñak.

Ondo bizi da, gutxiz, maigain neurrituan
guraso-gatzOntziak dirdir dagiona;
15 ta ez izu-lauorrik, ez griña zakarrak
lo mea austen eztiona.

Zergatik, aldi leburrez, urruti ameska?
Zertako beste eguzkiz berotu lur-gaiñak
Aberriz alda naita? Nork, erbestetua,
20 beregandik ere igeska?

Burnizko ur-ontzitara igo Oi zaizu kezka
griñati; ez ditu uzten zaldizko taldeak,
orein bezin bizkorak, odeipil-sakaka
Euro bestean ariñak.

25 Gaur gogO-alai dala, iguin du geroa
ta aren kezka; ta garratz oro arinduko
irripar narez. Ezin bean ezertxOrik
zOrion beteko danik.

Balbe illaunak eraman zun Akil gartsua,
30 Titon, berriz, zartzaro luzeak zun aitu;
ta, bear bada, Ordu'k zuri ukatua
gurako dit eskuratu.

Zure ur eundaka dabiltz Sikul'gO abere,
bei-samaldak, Orruaz; beorrak, irrintziz,
35 uztarri-gai; ta artille aprikar margozkoz
zu zera jantziko gorriz.

Niri, Balbe egitiak, alOr-sail txikiak
ta gerkar musaren atz mea dizkit eman,
ta gezur-edale dan gizOzte zearen
40 ainitz erdeiñu iñolan.

Oarrak. - Egeu itxasOa, Turki ta Natoil bitartean zabaltzen da; berein ugartez ereiñik dagOlako, guztiz zirimoltsu ta ekaizti. - 6. Meditar edo partitarrak, Eskiti'ko errikoak, persitarrak goitu ta azpiratu zituztenek ziran. - 21. Orduko guda-ontziak aurreko aldean, arpegi bezela, galtzairuzko iru-ortzeko bat eraman Oi zuten. - 28. *Balbe* edo eriotza. *Polixene*'kin ezkontzeko, *Apol'en* jauretxera joan zanean, Paris'ek gezi-zartakoa eman zion orpoan, eta ortik ji zan. - 30. *TitOn*, Laomedonte'ren semea; Eguantz, Onen emazteak, ezilkOrtasuna iritxi ziOn, baina ez zartzaro betierekoa; azkenean, zar ta Otz, bizitzakO ezeren atsegin bage zegOlako, berberak txilxar biurtu zun.

Carmen XVI

AD GROSPHUM

Otium DivOs rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
COndidit Lunam, neque ceda fulgent
Sidera nautis:
5 Otium bello furiOsa Thrace,
Otium Medi pharetra decOri,
GrOsphe, non gemmis, neque purpura
venale, neque auro.
NON enim gazae, neque consularis
10 Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta vOlantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
15 Nec leves sOmnOs TimOr aut Cupido
Sordidus aufert.

- Quid brevi fortes iaculamur aevo
 Multa? quid terras alio calentes
 Sole mutamus patria? Quis exsul
 20 Se quoque fuga?
 Scandit aeratas vitiosa naves
 Cura; nec turmas equitum relinquit:
 Ocior cervis, et agente nimbos
 Ocior Euro.
- 25 Laetus in praesens animus, quod ultra est,
 Oderit curare, ete amara lento
 Temperet risu. Nihil est ab Omni
 Parte beatum.
 Abstulit clarum cita mors Achillem,
 30 Longa Tithonum minuit senectus:
 Et mihi fors, tibi quod negarit,
 Porriget Hora.
 Te greges centum Siculaeque circum
 Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
 35 Aptam quadrigis equa; te bis Afro
 Muricae tinctae
 Vestiunt lanae; mihi parve rura, et
 Spiritum Graiae tenuem Camenae
 Parca non mendax dedit, et malignum
 Spernere vulgus.

XVII

MEKENA'RI

Gaia: Meken gaixotia izan zan beti ere. Plini'k dioskunez, etengabe euki zun sukarra; goiz-tar eta garai aurretik zaartua, susmo txarrak joa ibilli zitzaigun aldioro, kezkatu ta malkotsu: eriOtz bildur genun, alegia. Orati'k pOzkariO pizkat eman dio Olerki txukun onen bitartez; maite du ta maitasun ortan d'rauke il-Ondoren ere. NOranai joan, araxe jarraitu diO Orainarte; baita eriotz-zorian ere. Onetan ere bai: "zuri jarraituko dizut, ez baita indarrrik gu banatuko gaitunik".

Cur me querelis exanimas tuis?...

Zergatik nauzu zeure antziz biozkatzen?
 Jainkoei etzaie eder, ezta neri ere,
 zu lenen iltzea, Mekena,
 dirdir ta euskai ene gauzen.

5 Ai, ene bizitz-erdi!, zu indar aurrekoak
ba'zaramazkit, zer dagi beste erdiak,
neurri berdiñean, ez maite,
ez oso bizi etzaizunak?

Egun ark ondamena dakarke biona.

10 Ez, ez nun nik etoi zin egin. Ba-noa bai,
zu aurrez, ba-noa noranai,
prest ni zurekin azken-txandan.

Ez su-kimerren atsak, ez, berbiztu arren,
eun eskudun Gias'ek zugandik ni oildu;

15 Zuzen altsuak auxe du nai,
auxe zaie eder Balbeai.

Aztak naiz Erensugek - azkar ta bildurkor
au jaiotz-ordurako - ni ikusi jaiotzen,

20 bear bada Aker adartsuak,
Esperi itxas zigortzailleak.

Gu bion izarkia batean kaketzen.

Zu Jupiter jagolek zindun dirdaitsuki
Saturno'n eskutik erauzi
ta adur egalari egOak

25 geldiaz zitun, erri bilduak irutan
zu, antzokian, txalo alaiz agurtzean;
ta niri enbor eroriak
burua kraskatuko zidan.

Merkuri'k mait ditunen zaintzaille dan Paun'ek

30 bere eskoiz zartakoa ez ba'lit arindu,
gerta zuk eskiñi t'opamai:
artxo txaue nik nai larrutu.

Oarrak. - 13. Kimer suzko bidatzia zan, sugarra zeriola beti; leoi-burua zeukan, aunts-gOrputza ta irantsuge-buztana. - 14. Gias, erral-doictatik bat, zeru ta lurraren seme, Jupiter'ek, bere aurka jaiki zalako, Tallar edo su-leizen amildu zuena. - 17. Azta, Erensuge ta Aker, zodiok deritxon izartegiko iru ezaugarri; ezaugarri bakoitzari indar berezi bat ezartzen zitzaion, aintziñatean; batez ere norbaiten jaiotz-unerako; *Azta*, irailleko ezaugarria, izarki zorí onekoa zan, eta Venus'ek zeukan bere babespean; *Erensugea*, berriz, egertzorduan

betarte oso izugarria erakusten du, urrillako ezaugarria, zori txarra dakarkiguna noski: Gudu edo Marte'ren ezaugarria; *Akerra*, azkenez, Saturno'ren ardurapekoa, izar kaltegarri ta bildurkoi, lotazillako ikurra, eta ekaitzak sortzen dituna. Sarkaldeko itxasoen zigortzaille deitzen dio Olerkariak, eguzkia bada neguan sartu oi da ezaugarri ontan, aro euritsu ta eraso biurriduna. Bi *Esperi* ziran, Itali ta Espaiñi; Grezi'tik begiratu ezkeru, biok bait ziran sarkaldera jausten.

Carmen XVII

AD MAECENATEM

- Cur me querelis exanimas tui?
Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande clem-Lis columenque rerum.
- 5 Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera?
Nec carus aequae, nec superstes
Integer. Ille dies utramque
- Ducet ruinam. Non ego perfidum
10 Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Utcunque praecedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimaerae spiritus igneae,
Nec, si resurgat centimanus Gyges,
15 Divellet unquam. Sic potenti
Iustitiae placitumque Parcisi.
Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus
20 Hesperiae Capricornus undae;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
25 Tardavit alas, quum populus frequens
Lactum theatri ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium
30 Custos virorum. Reddere víctimas
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

XVIII

ZEKEN BATI

Gaia: Au, gai arrunta zun Orati'k, arrunta ta atsegin zitzaiona; alare, beti berri aren esku antzetsuan, egiaz ta biotz-ondOz ta zeeta sun ainba tez edertu ta aberasturik. POzarren bizi da bere eukian, ez gutxi ez asko: zentzu zur ta adin argiak ditu ondasunik ederrenetarik. Ba-dauzka lur ondasunak ere Sabina'n, etxe ta soro-arlo; ez du geiagOrik nai, ez du iñOr nekarazten etxaguntza ori edatu bearrean. Zertako? Aldia egaz dioa; eriotza daukagu zain, albora eziña, arentzat naiz onentzat berdiña. Ta hein il ezkerero, eztu ildakorik urreak berbiztukO:

Non ebur neque aureum...

Ez bolizko, ez urrezko
nire etxeak ez du gain-azpirik ditzikor
ez Imet-agarik ere
ez dute ersten Apirka'n urrun mozturiko;
5 zutOñak; ezta ez nion,
nausigai ez-esagun, Atal'i etxerik
artu; andere zardaiñak
Lakoniar jantzia etzidaten eundu.

Ba-dut, baiña, nik fedea
10 ta olermen gOria, ta aberats okiak
ezeukian nau billatzen.
Jainkoak ez ditut nik geiegi nekatzen,
ezta altsua lar zigOrtzen,
Sabindar alorrekin hai naiz zori ontzen.

15 Elkar joz dabiltz egunak,
ta eriora doaz illargi berriak.
Zuk, il-ur, aitzak lantzekO
agintzen duzu ausart; ta, zupuz aizturik,

etxeak dozuz jaso nai;
 20 ta lur-ertzeko lurrakin ez asid aberats,
 bai oskar dagian itxas
 egiak okerrazten saiatu oi zera
 eta zer, auzo-landetan
 mugak erroz erauzi ta zikoitz maizterren
 25 ertz-gaiñez jauz ba'dagizu?
 Jaurti senar t'emazte; t'or daramazkite
 gurasO-jainko ta aur IOiak.

Baiña aberatsak ere, eztu eskierki,
 beste jauregi-egoitzik
 30 Orko lapurrak autu diona izan ezik.
 Zer uste? Nolaz aurrera?
 Txiro naiz bakal- seme, lur-azala iriki
 oi du bientako berdin.
 Su-leizeko morroiak, urrez atsitua,
 35 etzun, ez, berriz izuli
 Prometeu txit maltzurra, Arka dauzka atzi Tanta]
 arrOa ta onen enda.
 Onek, bada, dei egin, edo-ta deirik ez,
 txiroari oi dio entzun,
 40 eta nekeetatik oi du Onez atera.

Oarrak. - 1. Eztitan jori ta atxurdiñetan aberats genun Imet mendia; aitz auek zuriak ziran geienik, arabegi urdin batzukin. - 4. MargO leuzko aitz auek Numidi'tik zetozten. - 6. Atal III'garrena, odoletikO oiñordeko bage u zan, eta errOmatarrak jabetu ziran aren aberaski joriaz. - 8. Kitere itxas-aldean eta Lakoni'ko urgaltzarrean purpur edO gorrikoa, artillea margOtzeko erabilli oi zana. - 13. Bere adiskide Mekena duzu altsu au. -21. *Bat* edo *Bata* erria, Napoles'tik ego-sarkalderuntz PuteOli'ri aurrez-aurre zegoan; ur bero ta metal-iturritan ugari oparoa. - 27. Etxeak eta etxeakoak zaintzen zituzten jainkoak; irudi txikiak ziran auek, lander eta beartsuenak geienez. - 34. Su-leizeko ontzikaria, Karont.

Carmen XVIII

ADVERSUS LUXUM

NOn ebur neque aureum
 Mea renidet in domo lacunar;
 Non trabes Hymettiae
 Premunt columnas ultima recisas

- 5 Africa: neque Attali
 Ignotus haeres regiam occupavi:
 Nec Laconicas mihi
 Trahunt honestae purpuras clientae.
 At fides et ingeni
- 10 Benigna vena est; pauperemque dives
 Me petit. Nihil supra
 Deos laccio: nec potentem amicum
 Largiora flagito,
 Satis beatus unicis Sabinis.
- 15 Truditur dies die,
 Novaeque pergunt interire Lunae:
 Tu secunda marmora
 Locas sub ipsum funus; et sepulcri
 Immemor, struis domos;
- 20 Marisque Baiis obstrepentis urges
 Submovere litora,
 Parum locuples continente ripa.
 Quid? quod usque proximos
 Revellis agri terminos, et ultra
- 25 Limites clientium
 Salis avarus; pellitur paternos
 In sinu ferens Deos
 Et uxor, et vir, sordidosque natos.
 Nulla certior tamen
- 30 Rapacis Orci fine destinata
 Aula divitem manet
 Herum. Quid ultra tandis? Aequa tellus
 Pauperi recluditur
 Regumque pueris: nec satellites Orci
- 35 Callidum Promethea
 Revexit auro captus. Hic superbum
 Tantalum, atque Tantali
 Genus coercet; hic levare functum
 Pauperem laboribus
- 40 Vocatus atque non vocatus audit.

XIX

BAKI

Gaia: Oda Ontan Bak maitagarri agertzen zaigu bere kutunentzat, baiña izugarri etsaiantzako. Orati'k gizonki abesten ditu aren

jainkozko gorapcnak. Ninpa ta Satir'i olerkia irakasten ikusi zun
bein; berak eusten die itxaso ta ibaieri, kalterik artu ez dezaten.
DiOtenez, ziri-olerkietakoa dugu au, gerkarren antzera taiutua.

Bacchum in remotis carmina rupibus...

Bak ikusi nuen nik arkaitz urrenetan
(siñistu gerokoak) bertso erakusten,
eta Ninpak ikasten, ta auntz
oinduk Satir'ak belarri-zut.

5 Eue!, oraingo izuz zait gogoia dardartzen,
eta bak'en bularra betean da poztan.
Eue!, askets, Liber, asketsi,
zeure tirsuz astun, lazgarri.

Kanta nitzake lasai Tiatar sumiñak,
10 ardo-sorburu ta esne-lats ugariak,
bein ta berriz miazkatu
ezti enbor arrotiko.

Aitzu zait zure emazte kantatzea pozkOr,
izar gain aipua, ta Penteu jauregia
15 triskantz ez txikiz jausia,
ta Likurgo'ren kaltea.

Zuk dauzkazu ibaiak teink, zuk itxas arrotza,
Zuk, mozkortua mendi gain urrutietan,
suge-IOkiz biltzen dituzu
20 gaitz-ge Bistondarren adatsak.

ErraldOi talde etOia, zerorren aitaren
aginterrira igonik zijola gorantza;
zuk zenun Erreku itzul-az
azkazal ta leoi Ormazaz.

25 Dantza, joku ta jolas azkar ziñala be
ta burrukan erneegi ez zioten arren,
zu egoki zail zera ziñez
pakez naiz gudaldi gordiñez.

Kerber'ek, irainkatu gabe, ikusi zindun
30 urre-adar jantzia; leun isatsa igitu,
ta iru miizko aoz, joanik,
Oin-zankOak zizkitzun iku.

Oarrak. - 5. Bakitar oiva, janko onen jaupalemeak beren barne-
 asazkaldieten erabiltzen zutena. - 8. Tirsu, Bak'en zantzua, igun edo
 lantza txiki bat zan, untzorritz ta mahats-ostoz apaindua. - 9. Tinta-
 rrak, Menade ta Bakante'tarren antzera, Bak'en jaupal-mirabeak. -
 14. Penteu, Tebas'ko errege; etzun onek nai izan Bak'en omenezko
 gurtzarik bere aginterrieten sartzerik; tximistarri fiaba r batek onda-
 tu zion jauregia. - 16. Trazitar Likurgo'k, edonitarren lendakariak,
 mahasti guztiak erakitzeke ta Bakantarrak atxilo artzekO agindu
 zuen, eta Bak'ek, asarre bizitan, adimen argi gabe utzi zun. - 20,
Bistone, Trazi'ko emakume bat, Bak'en mirabetzakoa. - 23. Erreku,
 erraldoien taldeko bat. - 29. Kerber, iru buru zeuzkan zakurra,
 suleizeko zaindari.

Carmen XIX

IN BACCHUM

Bacchum in rernotis carrnina rupibus
 Vidi docentem (credite pos teri!)
 Nymphasque discentes, et aures
 Capripedum Satyrorum acutas.
 5 Euoe! recenti mens trepidat metu,
 PlenOque Bacchi pectOre turbidurrl
 Laetatur! Euoe! paree, Liber!
 Paree, gravi metuende thyrsO!
 Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
 10 Vinique fontem, lactis et liberes
 Cantare rivos, atque truncis
 Lapsa cavis iterare mella.

Fas et beatæ coniugis additum
 Stellis honorem, tectaque Penthei
 15 Disiecta non leni ruina,
 Thracis et exitium Lycurgi.
 Tu flectis amnes, tu mare barbarurn;
 tu separatis uvidus in iugis
 Nodo coerces viperino
 20 BistOnidum sine fraude crines.

Tu, quum parentis regna per arduurn
 Cohors Gigantum scanderet impia,
 Rhoetum retorsis ti leonis
 Unguibus horribilique mala:

25 Quamquam, chorcis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
Pugnae berebaris; sed idem
Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
30 Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

MEKENA'RI

Gaia: Orati'k bere burua gorai patzen du, asmuz eta irudikizunez naro ta txinpartatsu; illezkortasunak irri gOxoz begiratzen dio. Mekena'k ez beza negarrik egin, bera ilda ere: egazti egalari biurturik, ludiko lurralde guztien gaiñez dabilke iparrean naiz egoan bizi diranak, ondO ezagutu dute, ta bere bertso ta olerkien bitartez, nainun txalotu ta goretsia izango da noski. "Ez egidazu, Mekena, obirik jaso: alperrik litzake".

Non usitata, non tenui ferar...

Egal oiez astunez, bi itxuran neurtizle,
eguratsean zear jeikiko naiz trebe,
ta ez naiz lurrean biziko
geiago, bekaitzez gaificko,

5 uriak ere utzirik. Ez naiz ni aituko,
guraso beartsuen odol, ez naiz ni ilko;
zuk, Mekena, diotsazun au
ez du Estigi-uñak ertsiko.

Bai, bai, nire bernetan larru latza dager,
10 -regarte zuri zait soin-goialdea bior,
ta bizkar-atz-erpiñetan
luma arin leunak zaizkit sor.

Bai, Dedal'en seme Ikar baiño azkarrago,
ikusiko ditut Bospor'ko ertz ulutsuak,
ta, txori kantari, getuldar
aretzak eta ipar-soroak.

Kolko'k, ta Marsa-saillan izua estaldu
oi dun Bak'ek, ta GelOn asauk naukete ezaun;
neri dit ikasko espaiñar
20 oitu ta Rodano'n dedanak.

Bioaz at nigandik il-erosta utsalak,
negar-ixurtxe ez aratz la intziri geldoak.
Galga oiva ta utzi saiets
ohi-dedu alperrekoak.

Oarrah. - 8. Estigi zingira, su-leize biran zazpi inguru egiten
zituna. - 13. Ikar, Dedal'en semea, Kerete'ko biurgune itsutik egoe-
kin irtenda, itxasora erori zan. - 15. Getuli, Apirka ipar aldeko zati
bat; ornen aurkitzen ziran Sirte edo aretza zabal aundiak, Libi'ko
itxas-ertzeruntz osO arriskutsuak. - 17. Marsatarrak, Itali erdirantza
bizi ziranak, bildurgarri-bildurgarriak, batez be guda-liskarretan. -
- 18. Dakitarrak, Europa'kO eskitiar bulartsuak ziran; Gelondarra,
Ordea, Asia urrutikoak.

Carmen XX

AD MAECENATEM

NOn usitata, nOn tenui ferar
Penna biformis per liquidum acthera
Vates; neque in terris mOrabor
Longius: invidiaque maior
5 Urber relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, nOn ego, quem vOcas,
Dilecte Maecenas, Obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.
Iam iam residunt cruribus aspera
10 Pelles, et album mutor in alitern
Superna; nascunturque leves
Per digitOs humerosque plumae.
Iam Daedaleo ocior IcarO
Visam gementis libra BOspori,
15 Sytesque Gaetulas canORus
Ales Hyperboreosque campOs.
Me COLclius, et qui dissimulat metum
Marsae cahortis Dacus, et ultimi
Noscent GelOni; me peritus
20 Discet Iber, Rhodanique poter.

Absint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

III'GARR EN SAILLA

BENETAKO ZORIONA

Gala: Epikur gisa, neurrizale dagerkigu Orati. Barne-atsegiña ta poztasuna ez daude aginpidean, ez asko eukitean, ez izen aundi ta ornenean, ez gorputz-edertasunean, arirnaren neurri ta otzanta-sunean baizik. Erregeak badituzte beren mendekoak, baiña Jupiter dago auen gaiñetik. Danak egoera bat berdiñean bizi ezta ere, ez gera larritu bear, erio bai dator aldaz-beera. Zikoitzak, egiaz, lur-azalean ez-ezik, itxas-gain ere etxeak jaso nai dituztenak. Ez etxe jaiki lerdanak, ez janzkera bitxiak, ez jateko goxOak, ez usaiki eztiak, gizase-meak duen rniña arindu ez ba'dagite, zertako gauza oien billa orren joratsu ta leiaz?

Odi profanum volgus et arceo..,

Jende zakarra iguin dut, ta nik zapuzten.
Ixil zaitzate: Muse'n apaiz, lendik iñoiz
entzun gabeko kanta batzuk
naska-mutillentzat nik ditut.

5 Erregeak, izukor, otseiñak dituzte,
ta aiek ere Jupiter dute agintzaille,
erraldoien garaitzez arro,
bere keiñuz igituz oro.

Gerta diteke onek aek baiñO ildOz ildo
10 maliats-landara berri geiago jartzea;
ura, odol jator, eskale
zelaira; au, oikun-ospez, obe.

Arek maizter geiago ditu, alegia;
Bearrak, baiña, gOiko zein beeko lege batez
15 ditu zori-jotzen; izenak
Oro igitzen kutxa ozenak.

Ezpata utsa buru-gain zemaika daukanak
en du gOxorik noski Sikul-jakietan;
ez kitara-kantuk zorik,
20 eztio itzuliko lorik.

Lo bigunak ez ditu asperkor iñolaz
soro-nekazarien etxe-supazterrak,
ez ur-ondoko itzal itsua,
ez Tenpe aizek dardartua.

25 NaikO dana nai dunik ez du itxasoak
zirika oi; ezta Arktur'en oldar-jas latzak,
itxas-altzOan murgiltzean,
ezta Auntz-txoak goiz jaikitzean;

ez erriak zigortu mahats-alorrek
30 ez soro gezurtiak; naiz zugatzak uren
erruz, naiz izar-galda kezaz,
naiz-ta negu gordiñen espaz.

Itxasoa erraiñei medarño antz zaie,
an ipiñi mukulua; antxe etxegiñak maiz
35 mOrrOiz ditu asoiñak jartzen,
bai lurrez aseak be lerdan.

Baiña, bildur ta zemai, jaun aiña gaillentzen;
Ontzi burniz jantzitik ez dira urrutitzen,
ta zaldizkoaren atzetik
40 Kezka beltza dOa jarririk.

Nork gurituko du min dana? Ez prigitar
arrik, ez izar bezin purpura gorritzak,
ez falerno-mats gorriak,
ezta Persia'ko usainkiak.

45 Bekaitz-miñez, zertako ditut nik jasoko
zutoin landu-berrizko atarte zangarrak?
Sabin-usa zertako alda nik
on-ibar ziztriñez, ziurrik?

Oarrak. -2. Apaiz antzo itz dagi emen Orati'k. -11 ErrOma'n, Odol argikoen etxeak muiñoetan zeuden geienbat, baiña agintari ta olakoen batzarrak zelaian ospatu oi ziran, eta ara jetxi bear zan. - 18.

Sirakusa'ko Damokel dakarkigu gogora; Sikilia'n orrits-maiak, bestalde, txit ugariak ornen ziran. - Tesali'ko Tenpe ibarrak entzute aundia zun. - 28. Arktur, Itzai izar moltzokoa; otsaillaren 18'an eta iraillaren 5'an azaltzen da, eta etzan maiatzaren 23'an eta urrillaren 28'an; naiz agerpena naiz sarrera, euri jasa ta aize erauntsi zakarrez egin oi ditu. *Auntzxoak*, Burtzaiñoaren moltzoko izarkoiak. - 41. Ospe aundia zuten Sinade, Prigi uriko marmol-aitzak; zuri zenun, katamotz margozkoa, orban gorriekin. - 44. *Achaemenium* (Partitar) *costum*, kostu au landara bat zan, Indu ibai muturreko Pataia izaroan batez ere aurkitzen zana, ta beronen sustraiekin usainki bikain-bikaiña egin oi zuten erromatarrak, ardao usain goxoz gantzututeko.

LIBER TERTIUS

Cal. .,len I

AD FELICITATEM

Odi prOfenum volgus et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
 Audita Musarum sacerdos
 Virginibus puerisque canto
5 Regum timendOrum in proprios *greges*,
 Reges in ipsOs imperium est Iovis,
 Clari giganteo triumphO,
 Cuneta supercilio moventis.
 Est ut viro vir latius ordinet
10 Arbusta sulcis; hic generOsior
 Descendat in Campum petitor;
 Moribus hic meliOrque fama
 Contendat; illi turba clientium
 Sit maiOr; aedua lege Necessitas
15 Sortitur insignes et imos;
 Omne capax movet urna nomen.
 Destructus ensis cui super impia
 Cervice pendet, non Siculae dapes
 Dulcera elaborabunt saporem,
20 non avium citharaeque cantus
 Somnum reducent. Somnus agrestium
 Lenis virorum non humiles domos
 Fastidit, umbrosamve ripam,
 Non Zephyris agitata Tempe.
25 Desiderantem, quod satis est, neque
 Tumultuosum sollicitat mare,
 Nec saevus Arcturi cadentis
 Inpetus, aut orientes Haedi:
 NON verberatae grandine vineae,
30 Fundusve mendax, arbore nunc aguas
 Culpante, nunc torrentia agros
 Sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
 Iactis in altum molibus; huc frequens
 35 Cacmcta demittit redemptor
 Cum famulis, dominusque terrae
 Fastidiosus: sed Timor et Minae
 Scandunt cOdern, quo dominus: neque
 decedit aerata triremi, et
 40 Post equitem sedet atra Cura.
 Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
 Nec purpurarum sidere clarior
 Delenit usus, nec Falerna
 Vitis, Achaemeniumve costum:
 45 Cur invidendis postibus et novo
 Sublime ritu mollar atrium?
 Cur valle permutem Sabina
 Divitias operosiores?

II

BERE LAGUNAI

Gaia: Gosea, egarria ta lan neketsuak eramaten gazte-gaztetatik erakutsi hear zaie Erroma'ko gazteai, gudate zakarrerako gai izan daitezen batez ere. Orla iritxitako kemenak, erritar xumeen gaiñez jartzen ditu auek. Gizonari dagokion dedurik garaiena gudari izatean datza, atsegingarri baila aberriaren alde bizia ematea. Eriok ez bezaie asketsi txepelai. Ona ez dago, bere ornem goraheretan, erri zearen ustetik zintzilika; ezetsí aren erabakiak eta zador ezagun-gaitzez zuzen itzazu ango gazteak, izarrak jotzeraiño aurki. Ixillak ere ba'du bere saria; zu etzaite ar-emanean sartu ezkutua agerian ipiñi dunarekin.

Angustam amice pauperiem pati...

Gogo onez ikas beza gazte bulartsuak
 gudu latzean txiro ta medar hizitzen,
 ta zaldizko izugarri, igunez
 partitar ankerrak aizatzen.

5 Bizi bedi aizetan, gauza izu artean,
 ta jauntxo gudarian andreak ta neskatx
 aziak, etsai-arresitik
 arduratsu begiraturik,

antsi dezatela: "Ai, ene bakal-senarrak,
10 burrukan otz, ez beza bultz leoi biurrik
gudara, asarre odoltsuak
iltze erditik ebats duenik!"

Aberri alde iltzea, ezti bezain eder,
iges doana ere Balbe'k du oratzen,
15 gazte emeen belaun ta sorbalda
izuei ez die parkatzen.

Makur lOtsakOrrik ez dakin onbideak
loi-ezaindu gabeko deduz dirdir dagi;
ez artzen ez uzten maketsak,
erri-aizearen jostari.

Onbideak, ilkor ez diranai zerua
irikiatz, zidor gal-aziz ibil naí du;
gizartea ta lur ezea
ego igesle nardatzen ditu.

25 Sari ziurra ba-du ixilkai zintzoak.
LegOrpe berdiñean bizitzen ez dut nik
utziko Kere ezkuatuaren
ixilla barria duenik,

ezta ura nigaz ontzi me itxasoz ibilli.
30 Egun-aitak maiz, zabar, lOiz bil du Osoa.
Zigor'ek ez du uzten, naiz oin-sor,
jo gabe iges doan gaiztoa.

Oarrak. - 1. Erromatarren artean, amazapi urtekin asten zan
gudaritza, eta an ikasi Oi zuten mutil gazteak, ezeukiak berarekin
ditun lazturak gogO-naiz eramaten. - 4. Oso burrukari ziran partita-
rrak, Eskiti'tik irten eta Persitarren ondakin triskantza gain egokitu
ziranak. - 6. Jauntxo edo tyrannns -gerkarrez *turannos*- itzak,
aintziñakoen artean, errege edo agintari esan nai zuen. Gerkarrak,
askatasun-zale baitziran, aginpide latz-gordiñcz erriak mendera-
tzen zituztenei ematen zien izan au. - 14. Balbe, naiz-ta sarri esan,
erio. - 19. Erri-epaikaaritza nagusiak bere ezaugarria zuen: agatxo-
sOria bat, aizkora edo maketsa erdian zeukclarik; au, Ordca, etzuten
jarri naiz kendu erriaren aizez egiten. - 27. Kere, Saturno ta Kibele'n
alaba zan; aren omenez ospatzen ziran ezkutukiak, txit ixillak bait
ziran, iñork iragarten bazitun, olakoa jainkOen asarrepean bizi
zalakO, ustea zuten. -30. Egun-aita -*Diespater*-, ots, Jupiter, jainkOen
nagusi ta buru.

Carmen II

AD AMICOS

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militis puer
 Condiscat; et ParthOs feroces
 Vexet eques metuendus hasta;
5 Vitamque sub divo trepidis agat
 In rebus. Illum ex mOenibus hOsticis
 Matrona bellantis tyranni
 Prospiciens, et adulta virgo,
 Suspiret: eheu! ne rudis agminum
10 Sponsus lacessat regius asperum
 Tactu leonem, quem cruenta
 Per medias rapa ira caedes.
 Dulce et decrum est pro patria mori;
 Mors et fugacem persequitur virum,
15 Nec parcit imbellis iuventae
 Poplitibus timidove tergo.
 Virtus, repulsae nescia sodidae,
 Intaminatis fulget honoribus;
 Nec sumit aut pOnit secures
20 ArbitriO popularis aerae.
 Virtus, recludens immeritis mori
 Caelum, negata tentat iter via:
 Coetusque vulgaris et udam
 Spernit humum fugiente penna.
25 Est et fideli tuta silentio
 Merces; vetabo, qui Cereris sacrum
 Vulgarit arcanae, sub isdem
 Sit trabibus, fragilemve mecum
 Solvat phaselon. Saepe Diespiter
 Neglectus incesto addidit integrum;
 RarO antecedentem scelestum
 Deseruit pede Poena claudio.

III

GIZASEME ZINTZOARI

Gaia: Artez eragikorra, bizitzako arrisku-zemairik audienetan ere ez da beingoan ikaratuko; bost axola olakoari erri-naste, alkar

ulertu-ezin, matxiñada, jauntxo odol beroen arrokeri ta antzekoakaitik: urki-garapa edo txirlore iduri zaizkionak. Munduari on egin diotenen izenak dakarki ondoren: Polux, Erkul, Bak, eta artean August, Erroma'ko agintari nagusia. Gero, olermen-egoak zabal, jainkoen goi-batzarretaraiño doa Orati, June'ren ezpaiñetan itzaldi arnaz aundikoa ipiñirik. Erroma troiar aritik etorri ba'dator ere, ura (Ilion, Troia) geiegi goratzea ez da egoki.

Iustum ac tenacem propositi virum...

Gizon zintzoa, bere asmoan zail dana,
ez du igitzen gogamen sustraitutik gaitza
zabaldu nai dun erri-aintzak;
ez jauntxoen betosko beltzak;

5 ez Adri durduritun jaun dan ipar lokak
ez Jobe aundiaren esku ziztariak;
mundua ausiz, beera ba'ledi,
izukaitz lekuske galkuntzak.

Polux: Erkul zarkaillak, entze ontan gogor,
10 goiko su gazteluak zituen iritxi:
August'ek auekin, etzanik,
guraiña deda ao gorri.

Ta zu ere, Bak aita, orla merezirik,
katamotzak eraman zindun muker leno
15 Kirin'ek orrela igestu zun
Akeront, Gudu'ren zaldizko;

June, baitzan jainkoen billera nausian
eder esko mintzatu: "Ilion!, Ilion!
epaile zatar gaizto batek,
20 emakume arrotza lagun,

errauts biurtua. Laomedon'ek opa
sari gabe jainkoak zitunetik utzi,
nik ta Minerba txauak zindugun
erri ta buru illun ezetsi.

25 Ez du gero dizditu Lakena loiaren
arrotz loillorrak; ezta Priamu'ren txamail
dongeak ekitar jauzkorrak.
Ektor lagun, ez ditu sakail.

Ta paketu zan gudu *geure* ezin ikusiz
30 luzatua. Aserre latz auek, geroari,
ta troiar jaupariak erdi
zun illoba ikuina Marte'ri

Itzuliko dizkiot. Ontzat ematen dut,
goitiko egoitzetan sarturik riirriari,
35 mistel-guriña txastatuz leun
jainko-mailletan dedin jarri.

Bego alere Erroma ta Ilion artean
itxas luzea asarre; erkatuak pozik
bebiltza nainon agindurik;
40 Priamu ta Paris'en gaiñik.

beude zartaz piztiak, ta abereak aske
gorde bitzate kumakaien obietan;
begO Kapitot, Erroma autak
legetuz medar garaituak.

45 Dardar edatu izena lur azkeneraiño;
erdiko urak EurOpa ta Aprika banendu
ta Nil putzituak alorrek
urtzen ditun lur artaraiño.

Bedi urre idoro-eza ezetsiz aundiki,
50 -lur-azpi dagolarik obe baita urrea-
ta ez gizagai Oreturik,
deun OrO ere eskuz osturik.

Dana dala, munduko mugarik zailena
ukitu beza iskilluz, sua ta illunpea
55 ta auri-kasik itsuenak
diran lekuan saia naita.

Baiña errOmar gudu-zaleai zoriak
digarzkit, On izanik ta lar ustekorrak
berriz jaso nai ez ditzaten
60 asaben Troia'ko sapaia.

Txori zurbilpe Trola zoriz ber-jaiorik,
berrirO leramake triskantza illunera,
Jobe'n andre-arreba naizan au
sail garaillen buru dalarik.

65 Ta, Apol egille, irutan zutitu ba'dadi
hurnizko ormea, frutan litzake suntsirik
nere gerkarak erauzia,
senar ta aur andreak mindurik".

Baiña au ez dagokio lira yaukalari.
70 NOra oa, Musa? Utz jainkoen autuak,
arrO edestu Vera txikiz
gai gurenak mee biurtzeak.

Oarrak. - 5. Adriatik itxasoa Itali, Grezi ta Iliri tarteko izpazter zabalada. - 9. Indar auetan tinko, Ots, eramankOr eta zuzentsu, ilkor zirala ezilkor biurtu ziran, izarki-arriz dizdiz dagian ortziraiño igonik; Erkul'ek, alderrai, ludi zarrekO iru alderdiak, Europa, Asia ta Aprika igaro ta zearkatu zitun. - 14. Bak'ek eziteko katamotzak gizeratasunaren eta aurrerakuntzaren ezaugarri dira; oroigailurik geienetan, eta olertian batez ere, panterak izan oi dira; iñoiz baita leoiak, giza-zaldiak, akerrak eta abar ere. -21. Laomedon'ek, Apol'ek eta Neptun'ek Troia'ko arresiak eraiki zituzten arren, eskeiñitako alogera ukatu agin zien eta zemai izugarritz uritik egotzi zitun, Omer'ek *Riada* Izo • I'garren kantuan dionez. - 24. Paris da doillor au, Elena ebatsi zuna; *Lakena*, Lakedemonno erregiña zalako. - 32. Erromul'en ama OdOlez troiarra zan. - 43. Kapitol, Tiber ibaiaren ezker-ertzean, Tarpei mendiska gaiñean jasotako gaztelu bat zan. - 46. ErrOmatarrak *fretum Gaditanum* deitzen zioten Gibraltar'ko itxas-atarraiño guztiari; Europa ta Aprika Onek bai ditu bereizten, - 65. Laomedon'en garaitik, Poibu edo Apol'ek eraiki oi zitun Troia'ko orma-murruak.

Carmen **III**

AD AMICOS

Iustum ac tenacem prOpositi virum
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
5 Dux inquieti turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Iovis;
Si fractus inlabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollus et vagus Hercules
10 Ensis arces adtigit igneas;
 Quos inter Augustus recumbens
 Purpureo bibit ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili iugum
15 Colio trahentes. Hac Quirinus
 Martis equis Acheronta fugit.
Gratum eloquuta consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
 Fatalis incestusque iudex
 Et mulier peregrina vertit
20 In pulverem, ex quo destituit DeOs
 Mercede pacta Laomedon, mihi
 Castaeque damnatum Minervae
 Cum populo et duce fraudulentio.
25 Iam nec Lacaemae splendet adulterae
 Famosus hospes, nec Priami domus
 Periura pugnaces Achivos
 Hectoreis opibus refringit:
 Nostrisque ductum seditionibus
 Bellum resedit. Protenus et *graves*
30 Iras, et invisum nepotem,
 Troia quem peperit sacerdos,
 Marti redonabo. Illum ego lucidas
 Inire sedes, ducere nectaris
35 Succos, et adscribi quietis
 Ordinibus patiar Deorum.
 Dum longus inter saeviat Ilion.
 Romamque pontus; qualibet exsules
 In parte regnanto beati:
 Dum Priami Paridisque busto
40 Insultet armentum, et catulos ferae
 Celent inultae; stet Capitolium
 Fulgens, triumphatisque possit
 Roma ferox dare Tura Medis.
45 Horrenda late nomen in ultimas
 Extendat oras, que medius liquor
 Secernit Europen ab Afro,
 Qua tumidus rigat arva Nilus:
 Aurum irrepertum, et sic melius situm,
50 Qutim terra celat, spernere fortior,
 Quam cogere, humanos in usus
 Omne sacrum rapiente dextra.

Quicumque mundo terminus obstitit,
 Hunc tangat armis, visere gestiens,
 55 Qua parte debacchentur ignes,
 Qua nebulae pluviique Tores.
 Sed bellicosus faca Quiritibus
 Hac *lege* dico, ne nimium pii,
 Rebusque fidentes, avitae
 60 Tecta velint reparare Troiae.
 Troiae renascens alite lugubri
 Fortuna tristi clade iterabitur,
 Ducente victrices catervas
 Coniuge me Iovis et sorore.
 65 Ter si resurgat murus aeneus,
 Auctore Phoebos; ter pereat meis
 Excisus Argivis; ter uxor
 Capta virum puerosque ploret.
 Non haec iocosae conveniunt lyrae;
 70 Quo Musa tendis? Desine pervicax
 Referre sermones Deorum, et
 Magna modis tenuare parvis.

IV

KALIOPE'RI

Gaia. Oda bikaiña, eta Orati'k bere lau liburuetan bildu zitunetarik luzeena. Bere gogai-ardatza auxe da: Aginterriak laister doaz amilbera, adimen argitsuak indarra ematen otsein duela lagundu ezik. Indarra bakarrik ezta ezer, au dala bere aundiz erori oi da. Orati'k auxe dirakas, eta August'ek auxe du lege bere aginte-arazoe-tan, Jakituri orren sorburu, ordea, ortzitar Musak dira. Orati aien apaiz eta igarle duzu; August'ek berdin aiengan du poza ta atsedena. Musa oiek ongille aundiak dira, beran argitan ibilki; Orati'k bezela, zuzen izanik, oitura onak irakatsi ditzagun, edo-ta August'en antzera ona lur gaiñean zabaltzeko bakarrik indarra erabiltzen dutenentzat batez ere. Onua ta zuurtasuna ditugu gantzuki eder bi, beti ondo jokatzeko geure bizibidean. Erraldoiak eta auen lagunak etzuten orrela egin; beraz, amildegi malkartsuz ondatuak izan ziran.

Descenda caelo, et dic age tibia...

Jetxi zerutik ba, ta, jo zazu txirulez,
 andere Kaliope, luzezko leun kanta;
 naiz -gurago ote?- aots zoliz
 edo Poibu'ren kitara-ariz.

5 Aditzen?... Oler-senak ote nau zoratzen?
Entzun uste dut eta aron nabillela
baso donetsi zear, or-an,
ur leun ta aizez asetuetan.

Bein, Vultur gain, jostaz ta loaz nekatua,
10 azi nindun Apuli mugaz bestekalde,
arako uso ospetsuak osto
berriz estal ninduten oso.

Arrigarri zitzaien au naiz Akeronte
goituko kabian ta Banki oianetan,
15 naiz Forenti apaleko zelai
gurietan bizi diranai.

Noiz ni egon ere lo, gorputz-eskier,
suge beltz ta artz artean? Noiz ereiñotz deun
ta mirtu ostos estalirik,
20 aur zankar, jainko-jaurri barik?

Zúena, Musak, zuen naiz Sabin-goi otzera
igorik, Preneste ezean gozatsu,
zein Tibur erpiñez aizetu,
zein Baia urtsuak atsegindu.

25 Zuen iturri-dantzen zala nintzalako,
ez nindun il Pilipo'n guda-oin utziak,
ez zugatz itsa, es Palinur,
etzaidan gaitz izan Sikul'go ur.

Zuok iñolez ere nekin zeratela,
30 Bospor zoroz ibilko naiz itxastar alai,
ta txangos Asiri mugako
ondar kiskaliz naiz zaiako.

Britandar arrotz-etsaiak ikertuko ditut,
Konkan ere bai, zaldi-odolez alaia;
35 berdin Gelondar gezidunak
t'oso Eskitiar ibaia.

Zuok, Pieri leizan poz zenuten Kaisar
gurena, bere lanak bukatu naiean,
gugari-talde erbalduak
40 uritan ertsi zitunean.

GOitar jOriok, Onu leuna damazue,
ta emaitz alaitzen. Jobe'k ba-dakigu
nola gOi-lantarrez garbitu
zitun Titan ta aietar donge.

45 Lege zur darabilzki ark lur igigea,
itxas putz-aunditua ta uri-buruak;
bai jargo illuna ta jainkoak,
berdin gizaki ilkOr taldeak.

Izu eskergea ekar zion Jupiter'i
50 beso-altsu uste zan gazteri lakarrak,
ta anaiak, Pelion jar nairik
Olindu beltzaren gaiñetik.

Zer, baiña, el dute Tipeu ta Mima zaintzailleak,
zer dagi Porpirion antz zemaikordunak,
55 zer Eretu'k, zer Eukeladu'k,
ausart jaurtiz supit ausiak?

Pala'n ikurdi Oskor aitzi, zer al dute
zirrilda oiek? Antxe zegon su-jarO
Vulkan, an zan Jone amandre:
60 antxe bizkar-gain, usteke.

Arranbel-eramaille, Kastali'ko iñotzez
bere ille txau askeak ezkotzen dituna,
Liki-tara t'oianak dauzkan
Deli ta Patara'ko ApOl.

65 Indar zur-eza bere aundiz da erortzen:
Jainkoak dute berriz neurtua ugaltzen,
edozein gaitz barrun oretzen
dunari ingira diOtela.

Ene esanen lekuko or Gigas eun eskudun,
70 ordun ere ezagun bai dugu Diane
ikugea zirika zana,
neskatsaren geziz ezia.

Miñez da Lurra bere bidutzi eOrtz gain,
bere aur Urkoitsera tximistaz jaurtiak
75 negartuaz; gain duten Etna
etzun su kiskalkorrek aitu;

ez du Liki loiaren gibela saitzarrak
uzten, nabarmenaren zaintza erantziz;
80 ta irureun katek lotzen dute
Piritoo maitalea ere.

Oarrak. - 2. Maitagari, Musaen artean Kaliope zan agurgarriena, ots, erregiña; ark idarokita kanta oi zuten aintziñakoak, bertso-sail luze soiñutsuetan, jainko ta gizurenak jauki ta buruturiko egipen arrigarriak. - 9. Vulkan, gaur Azerenza. - 11. Venus'en gurdia zerabilten usoak. - 14. Banki ta Forenti, gaur Bazi ta Forenza, bata mendartean sartua ta lur lauan nestea; Lukani'n zeuden biok, Orati loan artu zun lekuan. - 22. Preneste, gaur Palestrina, Lati'ko uri zarra, Erroma'tik egoaldera, Udan batez ere aize ozkirritan aberats. - 26. Pilipo, Tesali'ko uria; ementxe izan zan Bruto ta Kasi'ren aurkako erasoaldi latza; erromatar gudarosteak atzera egin zunean, an izan zan Orati ere, baiña Musak lagundurik etzun ezeren kalterik izan. - 27. Palinur, -Enea'ren ontzi-zuzendaritik du izena-, Lukani sarkalderuntz dugun itxas-muturra. - 34. Konkan, Españi'ko Tarrakone aldeko erria; atsegin basakar au ornen zuten, Bergili'k bere Lur-kantak'etan, III, 450-561, dionez, bisaltar eta gelondarrak ere. - 37. Pieri mendia Musai opalduta zegon, Tesali ta Makedoni'ko mugaldean. - 39. Uri askotan taldeka banandu zitun August'ek Aki-ko gudu-erasoan izan ziran eun milla gizonak. - 53. Tipeu, Tartar ta Lurraren azken-semea, aize kaltegarri ta asarre gaizkiñen aita, eun burundun bidutzia, Etna pean obiratua; Tipeu, Mima, Porpirion, Enkeladu, Eretu dira Erraldoien izenak, beren indarrenean ustetsu ortzi-goiraiño igo nai izan zutelako, Lurraren sabel-leizara amil-duak. - 41. Kasteli, Parnaso'ko iturri donetsia. - 64. Apol'ek, neguko sei illetan, Liki'ko Patara'n eman oi zitun bere iragarpenak, eta' Delos'en udako sei illebetetan. - 80. Ixion'en seme ta lapitarren bakaldun, Persefone ebatsi nai izan zun, Teseu bere adiskide miñak lagunduta.

Carmen IV

AD CALLIOPEN

Descende caelo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phoebi.

5 Auditis? an me ludit amabilis
Insania? Audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aerae.
Me fabulosae Volture in Appulo
10 Altricis extra limen Apuliae
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes
Texere: mirum quod foret omnibus,
quicumque celsae nidum Acherontiae,
15 Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Forenti;
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; Ut premerer sacra
Lauroque conlataque myrto,
20 Non sine Dis enimosus infans.
Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tiber supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.
25 Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbor,
Nec sicula Palinurus unda.
Utrumque mecum vos eritis, libens
30 Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et arentes arenas
Litoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros,
Et laetum equino sanguine Concanum;
35 Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Caesarem altum, militia simul
Fessas cohortes abdidit oppidis,
Finire quaerentem labores,
40 Pierio recreatis antro:
Vos Iene consilium et datis, et dato
Gaudetis almae. Scimus ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
45 Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Iovi
 50 Fidens iuventus horrida brachiis,
 Fratresque tendentes opaco
 Pelion inposuisse Olympo.
 Sed quid Typhoeus, et validus Mimas,
 Aut quid minaci Porphyrion statu,
 55 Quid Rhoetus, evolsisque truncis
 Enceladus iaculator audax,
 Contra sonantem Palladis aegida
 Possent mentes? Hinc avidus stetit
 Volcanus, hinc matrona Iuno, et,
 60 Nunquam humeris positurus arcum,
 Qui rore puro Castaliae lavit
 Crines solutos, qui Lyciae tenet
 Dumeta natalemque silvam,
 Delius et Patareus Apollo.
 65 Vis consili expers mole mit sua:
 Vim temperatam Di quoque provehunt
 In maius, idem odere *vires*
 Omne nefas animo moventes.
 Testis mearum centimanus Gyges
 70 Sententiarum, notus et integras
 Tentator Orion Dianae
 Virgínea domitus sagitta.
 Iniecta monstris Terra dolet suis,
 Maeretque partus fulmine luridum
 Missos ad Orcum: nec peredit
 Inpositam celer ignis Aetnen;
 Incontinentis nec Tityi iecur
 Relinquit ales, nequitiae additus
 Custos: amatorem trecentae
 Pirithoum cohibent catenae.

V

AUGUST'EN GORALPENEZ

Gaia: Jupiter goi jainkoak, odei ta laiño artean, iñuzturi ta tru-
 moi-ots diarduala, August'ek gudu-oiñaztarrak jaurtzen ditu britan-
 dar eta persatar gogaikarrien aurka. Kraso'tarrak, aíta ta semea, ta
 auekin bi milla erromatar jausi ziran Karres'ko triskantza ikaraga-
 rrian, Kristoren aurreko 88'garren urtean; ogei milla, gaiñera, atxi-

Ilo egin zituzten etsaiak, eta batzuk, bizirik irtetzearren, bertako emakumak emaztetzat artu ta partitarren gudari egin ziran. Auek darabilzki Orati'k darda gaiñean, Erregul'en ikasbide ederra, ordea, gogo beroz txalotzen du.

Caelo tonantem credidimus Iovem...

Odei-ots izu Jobe uste genun goian
maisu; baiña August dugu lurrean jainkoa;
bere erreñura uztar bai ditu
britandar eta persar izu.

5 Bizi al zan Kraso'ren gudaria zakar,
arrotz-andraren senar? Eta, -oi biltzarra
eta ekandu aldatuak!-
Marsotar eta Pulletarrak.

Medo errege mende aita izun lurrean
10 zaartu dira, ikurdiak, izen ta toga aantziz,
Veste betikorra, Jupiter
t'Erroma uria aratz dirala?

Au aitzindu zigun, bai, Erregul zorrotzak;
baldintza itsusiak baieztu naiezta,
15 gero gaitz aundiak izango
zitun naasia ezetzita.

Espa zegon gaztedi erruki duin-eza
ilkor etsiz, esan zun: "Neuk nitun ikusi
gure ikurrin ta armak, odolge,
20 Puni-elizeten zintzili;

Erritar askoen bizkar beso biurtuak,
sar-ateak zabalik, ta berriz landuta
zeuden gure gudu-kemenak
maizpildu zitun elor-saillak.

25 Urrez erosi arren, gure gudaria
ote zaillago eingo? Gaitzari kaltea.
Ezta leneratuko berez
Margo gal dun artillea.

Giza-kemena ere, bein auldu ezkeru,
30 ez da berriz itzul oi bular erdoitura.
Sara itsu artetik iges dan
oreiñak bai ba-du burruka.

Sendo izango ere etsai txarrari emana;
gudu, berriz, bai, joko ditu penitarrak.
35 Beso atzitan lokiak aul
 asma t'eriok izu zunak.

Onek, bizia nundik artu etzekila,
guduz nasi zun pakea. Au lotsaria!
40 Oi Kartago aundi!, Itali'ko
 mozkin laidotsuz goretsiar.

Esan oi da, jopu bai'litzan, bere emazte
garbiaren lazтана ta aurak bazterturik
eta bere giza-arpegia
beian itunki tinkoturik,

45 Guraso urduri aiek iñork lendik eman
gabeko onuz etsirik, gelduta so zeuden
lagun artetik joan zala
atzerrirako bidez lerdan.

Ta ba-zekin ark ondo zer sari emango
50 zion arrotz gaizkiñak! Alere, utzi zitun
senideak eta itzulia
galazi nai zion erria.

Joan zitzaigun bere zainpekoen garatz
luzetako auzirik garbirik utzita,
55 Venafro zoro naiz Lakede
 Tarento'ra lez ba'lioia.

Oarrak. - 6. Senadua. - 8. Itali'ko errí gudalaririk azkarrenak. - 13. M. Atili Erregul, Kristo eurreko 326'garren urtean, kontsul izana. Ur ta lur gauza arrigarriak egin ondoren, Lakedemoniar Xantípo buruzagi zuten kartagotarrak azpiratu ta morroillope jarri zuten. Esana danez, bost urte giltzapean egin ostean, Erroma'ra bialdu zuten pakezkoak egiteko, baiña zeramazkin erabakiak Erroma'n onartu etzitzaten berberak alegiñak egin zitun ango Biltzarrean. Kartago'ra biurturik, antxe il zan neke gorriz oiñazetua. - 23. Kartago'koak, alegia, zabalik bai zeuden pake betean bezela, ezeren koska gabe.

Carmen V

LAUS AUGUSTI

Caelo tonantem credidimus Iovern
Regnare: praesens Divus habebitur
Augustus, adiectis Britannnis
Imperio, gravibusque Persis.

Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? et hOstium -
PrO Curia, inversique mores!-
Consenuit socerorum in arvis,

Sub rege Medo, Marsus et Appulus,
10 AnciliOruIn et noIninis et togae
Oblitus, aeternaeque Vestae,
Incolumi Iove, et urbe Roma?

Hoc caverat mens prOvida Reguli,
Dissentientis conditionibus
15 FOedis, et exemplo trahenti
Perniciem veniens in aevum.

Si non periret in miserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Adfixa delubris, et arma
20 Militihus sine caede, dixit,

Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergO hrachia libero:
PORTasque non clusas, et arva
Marte coli populata nostro.

25 Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit. FlagitiO additis
Damnurn. Neque arnissos cOlores
Lana referí medicata fuco.

Nec vera virtus, quurn semel excidit,
30 Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis: erit ille fortis.

Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Poenos proteret altero,
35 Qui lora restrictis lacertis
 Sensit iners, timuitque mortem.

Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
40 O magna Carthago, probrosis
 Altor Italiae ruinis!

Fertur pudicae coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse voltum;

45 Donec labantes consilio patres
Firmaret auctor numquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat, quae sibi barbarus
50 Tortor pararet; non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
diiudicata lite relinqueret,
55 Tendens Venafranos in agros,
 Aut Lacedaemonium Tarentum.

VI

ERROMATARREI

Gaia: Kristoren aurreko 28'garren urtea zan. August, erromata-
ren buruzagia, zoli ta ajolatsu zebillen bere menpekoen oitura ta
ekanduak berriztatu nairik, oso eroriak bait zeuden garai artan.
Ortarako, jauretxe jausiak dotoretu ta berriak jasotzeko lanean
aspertu gabe ari zan; gizarteko legeak, eta batez ere ezkontzari
buruzkoak indar-berritu zitun. Egikizun ontan Orati'k laguntzen
dio bere lirakin. Geroak, izan ere, nor ez du kezkaraziko? Ta gaztedia
dugu geroaren itxarokizun. Eta zer ekarriko du, zer emanen gaizki

azitako gaztediak? Orati'k bada-ezpadako gurasOak azitakO gazteak zeuzkan bere begi aurrean, oda eder au idazterakoan batez ere. Zertan ote dugu osabidea? Aurretikoen oltura zindoetara itzuli ta aiek zaindu ta gordetea. Aldiak oro galdu oi du. Gure asabak eta aitonak baiñO txarragO gera, ta gure seme-alabak gu baiño okerra-goak izango dira. Gaitz-zulora jausi ez gaitezen, lenari autsi bearra daukagu.

Delicta maiorum inmeritus lues,..

- Errurik gabe, erromar, dituzu txautuko
asaben oker-utsak, jainko-jauretxeak
t'opamai jausi ta ke beltzak
IOitu irudiak osa arteño.
- 5 Jainko-peko bai zera, ortik zuk agintzen:
ortik asipen oro, orri egotz azken.
Jainkoak ezetsiz zaizkigun
gaitz asko sar Espera itsean.
- Lendik ere, Manes ta Pakor'ek, bi aldiz,
10 gur'oldar zurigeak burrukan zituzten
azpira, beren idun pitxi
txurrei berriago bat jantziz.
- uria, matxiñadaz arturik Dako'k
eta Etioplarrak garbitu ziguten;
15 ura, Ontzitan izugarri,
obea au gezia jaurtitzen.
- Aldiak, gaitz-ama on, lanen ezkontz-piak
loitu zizkigun, seme t'etxeak ere bai;
iturri ark emaniko loiak
20 aberri ta urira ixur ziran.
- JOniar dantza nai du neskatx zoiak jakin,
ta gogo biziakin da saiatzen ortan;
oraindik orpo samur, maite
loiak dakarkizki gogOtan
- 25 Senarraren ardo-mai saiets ere lazten
gaztegoak billatzen ditu ta ixillean
galazi atsak eroatean
argia il arte ezin du itxaron;

- 30 bai, esangin ta argitan, senarrak dakila
 jaiki ta otseñari izen-txar erosle
 bikain espaiñar ontzi-buru
 danari dei dagio satsu.
- Etzun guraso oietaz sortu gazteadiak
 35 puni-OdOl tantotan kresala gorritu,
 ez Pirro ta Antilok aunditu
 ta Anibal gordña gaititu.
- Bai, ordea, oian-gizon enda arrotzak
 40 Sabin-aitzurrez lurra iraultzen zekiñak,
 ta ama zeatz kernetsu batek
 esanera erakarriak.
- Eguzkiak mendien gerizea aldatu
 ta idi gurdiz ibilki aulduak, uztarge,
 a tsarte eztia ekartordu,
 zur-sortak igaroz eziak.
- 45 Zer eztu gutxitu egun galgarriak?
 Aiten aroak -txarrago aitonena baiño-
 gaiztoago egin ginduzan;
 ta guk ustelago emango.

Oarrak. - 3. Oparitako keak jainkoen irudiak baltzitu egin oi zitun, jauretxetako oormaetan. Baita aitu liteke gizarteko burruka, iraultza ta makillaz oiturik zeudela ere. - 5 Munduaren jabe zera, jainkoen esanera bizi zeralako. - 8. Emen Itali da, ez Espaiña. - 7. Monos partarrak, Karres'en, Kraso garaitu zun 53'garren urtean; eta Pakor, Orode erregearen serneak esku artu zun Dekidi Saka azpiratu zuten burrukaldian, 40'garren urtean. - 13. Dakitarrak eta etiopiarak ziran Antoni'ren gudarosteko saillik aundienak; eta garai artan bildur ziran ErroIna'n, bi erri auek curen aurka jaikiko ziralakoan. - 21. Joniarrak, lendabizi Grezi'ko, gero Asi Txikiko, nasal ta limuri bizi ziran. - 34. Leenengo punikar gudua aitutzen da emen, kartagotarrak, azkenengo burrukaldian bakarrik, Sikili ondoan 126 ontzi baiño geiago galdu zituztenekoa. -35. Pirro, Epiro'ko erregea, 275'garren urtean tarentindarra laguntzera Itali'ra eldu ta azkenez M. Kuri Dentatu'k umnirazi zuena. Antiokok aundia, ordea, 223'tik 187'ra Siri'ko errege izan zan; Anibal'i aterpea eman zion, baiña gerOagO Sifo mendi oiñean L. Eskipion'ek banatu zun, Magnesimalik urre. - 39. *Sabellis lyonibus*, sabindarren gisako aitzurrez, ots, edo-

zein alor-tramankuluz. - 42. Eguzkia etzatzean, itzalak aundiagotzen; baita aldatzen ere, arrats-beran sortalderantza jaurtitzen baititu goizean sartaldera zijoaztenak.

Carmen VI

AD ROMANOS

Delicta maiorum inmeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedesque labentes Deorum, et
Foeda nigro simulacra fumo.

5 Dis te minorem quod geris, imperas;
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiae mala luctuosae.

Iam bis Monaeses et Pacori manus
10 Non auspicatos contudit inpetus
Nostros, et adfecisse praedam
Torquibus exiguis renidet.

Paene occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus et Aethiops;
15 Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

Fecunda culpa saecula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos:
Hoc fonte derivata clades
20 In patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus;
Iam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.

25 Mox iuniores quaerit adulteros
Inter mariti vina: neque eligit,
Cui donet inpermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis;

Sed iussa coram non sine conscio
30 Surgit manto, seu vocat institor,
Seu navis Hispaniae magister,
Dedecorum pretiosus emptor.

Non his iuventus orta parentibus
Infecit aequo sanguine Punico,
35 Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque dirum;

Sed rusticorum mascula militum
Prolis, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severae
40 Matris ad arbitrium recisos

Portare fustes, sol ubi montium
Mutaret umbras, et iuga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

45 Damnose quid non inminuit dies?
Aetas parentum, peior avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosam.

VII

ASTERI'RI

Gata: Asteri, Gige'ren emaztea, atsekabetan dago, senarra ErrOma'tik Bitini'ra salerosketan joan zitzaiolako: negar dagi, batez ere, bere leikide Kloc'k txutxu espatsu bai dakar. Orati'k bere erara poztu nai du, Gige'ren leialtasuna baieztu ta ager-erazirik: uclaberria eltzerakoanlen bezin gotor ta atxikia itzuliko zaioa; erriskuak izanik ere, ez da Oietan eroriko. Beraz, bai, ba-du bere burua zaindu bearra Enipeu auzoko arriskutsuagandik bereziki. Itxi etxeko atea illunkeran, eta ez urbildu leiora aren gau-soiño lillurakorrak entzuteko: begi-belarriekin, kOntuz!

Quid fles, Asterie, quern tibi

Zerren negar, Asteri, beti itzekO zaizun
Gige mutillagatik? Uda astez dizute
aizeño otzanak itzuliko,
Tinar salerosketan naro.

5 Auntz-izar geldigaitza igaro ondorean,
Orik'era eraman zizun egoeak;
geroztik lo gabe, negar uts,
daramazki gaualdi otzak.

Arrotz kezkatuaren geznariak gero
10 eun eraz zirikatzen du, Kloe'z irrikan,
zuk besteko suaz erretzen
dala gaixoa esanikan.

Pretu siñist-erreza emazte malmutzak
nola atzi zun diotsa, gezurrezko gaizkiz,
15 Belerofonte garbiari
eriotza eldu eraziz.

Suleizan jausi zori egon zala Peleu,
Magnesar Ipolite'gandik txau igestean,
maltzur-ontzi pekaturako
20 jazoak edesten dizkio.

Baiña alperrik; Ikar'ko aitzak bezin gorra
editzen dio, ala ere oso. Baiña,
lar eder ez dakizun auzo .
duzun Enipeu, izan kontua:

25 Ez dakusgu, alere, ark aiña dakiñik
gudu-zelain zaldia trebe makur-azten;
Tuskar ibaia, berriz, ez du iñork
ziztu berdiñez igarotzen.

Gabaz erts etxea, tez zaitez leioratu
30 txirul buperaren ots leuna entzutean;
ta lakar iraun zazu sarri
"Ankerño" iñork esatean.

Oarrak. - 4. Tinarrak, Trazi'ko erriak ziran, eta Bitini'k ortik artzen du bere izena; gaur Anatoil deritzaio. Itxas Beltze'ko ur-ertzetan eta Asia Txiki'ko barrualdeetan bizi ziran gerkar talde aberats guztiak ementxe zeukatzen garai artan beren salerosketa tokia. Bertotik ekarri oi ziran miesa margoztuak, aizto ta sastakiak, baita Katul'ek, Varron'ek eta Mckena'k goraipaturiko erestun ederrak ere. - 5. Auntz-izar au, burtzaiñaren esku, ako sorbaldan agertzen zaizu, irailen azkenerantz. - 6. Orik, gaur Eriko,

Epiro'ko kaia. - 13. Pretu, Argosto'ko erregeren emazte Antea'k, bera aterpetu nai zuelakoa zabaldurik, salatu egin zan BelerOfonte azpi jokozko salakuntzaz nunbait. - 17. Peleu, Akileu'ren aita, Akastu Magnesi'ko erregearen emazte Ipolite'k salatu zuan, bere dedua orbandu nai ziola-ta. -21. Ikar, Atika'ko itxas-ertza, izaro ta arkaitzez beteta. - 27. Tuskar ibaia, ots, Tiber. Toskana'n bai dauka bere sorburua.

Carmen VII

■ ASTERIEN

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merco beatum,
Constantis iuvenem fide.

5 Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrimis agit.

Atqui sollicitae nuntius hospitae,
10 Suspirare Chloen, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.

Ut Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
15 Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.

Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens:
Et peccare docentes
20 Fallax historias movet;

Frustra: nam scopulis surdior Icarî
Voces audit adhuc integer. At, tibi,
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, cave;

25 Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus aeque
'fusco denatat alveo.

Prima nocte domum claude: neque in vias
30 Sub cantu querulae despice tibiae;
Et te saepe vocanti

VIII

MEKENA'RI

Gaia: Orati'k dei dagio Mekena'ri sabel-jai, oturuntza edo jan-edate batera. Baiña zergaitik, ain zuzen, epaillaren lenengoan? Erroma'ko andre ezkonduak egun ortan ospatu oi zituzten "Matronalia" deitu jaiak, sendi-ezkonduen jagole zan June Lukine'ren omenez. Orati, ostera, ezkongai dugu. Egun ori, alare, Orati'rentzat guztiz oroigarria da; egun orretan da bete-betea Sabina'ko bere landetxean aurkitzen zaka, zugaitz astun bat jausi ta doi doi eriotzatik iges egin zueneko urte-urrena. "Nik beti jaituko dut egun au ardao zar oncnakin", diño berak. Eta bere babesle aundi Mekena'ri dei dagio jan-edan artara. Jaurerria pakean dago; datzitarrak, medotarrak, kantauritarrak, eskitiarrak menderaturik daude. Ta olako atzedenaldi goxo bat bear du Mekena'k.

Martiis caelebs quid agam Calendis...

Arriturik diozu, ni ezkongai izanik,
zer ari naizen gertuz epail-lenengoan;
zer diran lore oiek, kee-ontzi beteok
ta zoi gaiñeko ikatzok.

5 Zuk diozu bi izkeran maisu zeren orrek,
nik, bada, zugaitz baten dantzan illik ia,
jan-edan atsegiñak eta aker zuria
Bak'i eskein nizkion.

Urteak, itzulika, dakardan jaionek
10 Tul kontsula zanetik keera egiñiko
txongil-zurari taputz pikez igurtzia
dio jauz eraziko.

Ar itzazu, Mekena, eun ontzi laguna
osasunez dalako, ta luza goizarte
15 argi jagolak: begoz emendik urruti
iskanbilla ta asarre.

Laga itzazu Uriko gizarte atazak.
Galdua da datzitar Kotison'en saldoa;
Medutarra, beretzat gaizkor, iskillu itsez
20 barru cgatua doa.

Otsein dugu Espaiña-rnugako etsai zar
katez berandu lot genun Kantauritarra;
eskitarrak be, ustai lasa, zelai-unak
nolaz utzi dabilta.

25 Aiztu erriagazko kezka apur batez,
etxeko, bai, utzazu axol geiegia;
ar zazu poz-pozikan oraiñak emana,
utziz kezka gorria.

Orrak. - 2. Acerra darabil Orati'k, au da, intzentsu kutxailla. - 4. Gure ikazkiñak zoi edo belar ezeaz nasturiko lur-zatiz estali oi dituzte beren txondorak; crromatarren ere, antza, onako lur-zotalez antolatzen zituzten beren oparimaiak. - 5. Makena oso jakituna zan izkuntzaz, bai latiñean eta bai griegoan. - 8. Raid beti ere aker bat eskeintzen zitzaion; onen ortz edentsuak, be, kalte aundia egin oi dute mastietan, mats-aienak eta txerdenak janaz. Zuria izan oi zan ortzi-endarrei eskeiñitako oparigaien kolorea; oparigai beltzak ziran, berriz, su-lezako jainkoeri eskeiñia. - 10. Errornarrak kontsularen izenez marratzen zuten beren ardaoaren urtea; oitura zanez, ardao zarrezko txongillak pikez igurtzitako kortxoz estaldu ta sueteko ketan jartzen zituzten. - 17. Mekena ordun Erroma'ko ta Itali osoko jauralaria zan. - 18. Kotison, datzitarren erregea, erromatarren ctsai aundi, M. Kraso'k azpiratu zun, Kristo aurreko 29'garren urtean. - 19. Medutarrak, beren artean, guda gordiñean zebiltzan, jo ta eratsi, Fraate ta Tiridate zirala-ta batez ere. - 22. Kantauritarrak, ots, Bizkai'tik Asturias bitartekoak, Agripa'k uztarpetu zitun. - 23. Eskitarrak, burruka-zelaia uzterakoan beren ustaiak lasatu oi zituzten.

Carmen VIII

AD MAECENATEM

Martiis caelebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, et acerra turis
Plena, miraris, positusque carbo
Cespitate vivo,

5 Docte sermones utriusque linguae.
Voveram dulces epulas et album
Liberi caprum, prope funeratus
Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
10 Corticem adstrictum pico demovebit
Arnphorae, fumum bibere institutae
Consule Tullo.

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum, et vigiles lucernas
15 Perfer in lucem; procul omnis esto
Clamor et ira.

Mine civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosus
20 Dissidet armis:

Servit Hispanae vetus hostis orae,
Cantaber, sera domitus catena:
Iam Scythae laxo meditantur arco
Cedere campis.

25 Neglegena, ne qua populus laboret,
Paree privatus nimium cayere:
Dona praesentis cape laetus horae, et
Linque severa.

IX

ORATI ET ALIDE

Gaia: Lide'k, lendik ere Telep'gatik Orati utzi zunak, maitale
bernia egin du, Turi'ko Katais. Orati'k, bere aldetik, maite du Kloe,

ille gorria. Baiña Lide'k eta Orati'k, naiz-ta alkarregandik berezi-
tuak, ba-dute oraindik leen- maitasunaren galda. Egi danez. onezkoak
egin zituzten azkenean. Eta maitetsu berotze onek sortu zun alkar-
izketa txukun au, izkuntza guztietara ainbat bider itzulia. Abesteko
egiña dala dirudi. Gure bertsolariak jardun oi dutenez, aldizka ari
dira emen Lide ta Orati.

Donec gratos eram tibi...

Orati7^:

Eder nintzaizun artean
ta beste gazte jaiο kutunago batek
sama txuria ez erasteen
Persarren errege lain nintzan ni zoritsu.

Lide7k:

5 Beste norbaitek zu geigo
erre ta Lide Kloe'n urrengo etzala,
ni, Lide, izan aundikua,
erromar Ilia aiña nintzan aotua.

Orati i:

10 Orain Kloe'k dit agintzen,
kantutan ikasia ta kitara jole;
alai ilgo ni uragatik,
neska bizitzekotan, adua sozezle.

Lide7k:

15 Elkar-sutan txingartzen nau
ni Kalais'ek, Turi'ko Ornitun semeak;
bi aldiz ilko nintzake,
aurra bizitzekotan, utzirik aduak.

OratiIt:

20 Ta zer, lengo sura itzuliz,
oilduak berriz borontz-uztarpean bildu?
Kloe gorrizka ezetiz,
Lide'ri eiñ ezkerο atea zabaldu?

Lidelt:

Kalais izar lez da eder,
ta zu azal-tortoxa bezela flux-ziztrin,
ta Adria latza lez sumin;
baiña zukin nai dut bizi, il.

Oarrak. - 14. Turi, Lukania'ko uri bat zan. - 21. Izarrak oso eder baitziran erromatarren iritziz, maiz irabilli oi zuten idurikizun ori, edertasunari indar geiago emateko batez ere. - 23. Adria edo Adriatika itxasoa, ekaitzetan ugari, guztiz asarrckor omen zan leenago.

Carmen IX

CARMEN AMOEBAEUM

Horatius

Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici iuvenis dabat:
Persarum vigui rege beator.

Lydia

5 Donec non alia magis
Arsisti, neque erat Lydia post Chloen:
Multi Lydia nominis
Romana vigui clarior flia.

Horatius

10 Me nunc Thressa Chloe regit,
Dulces docta modos, et citharae sciens:
Pro qua non mctuam mori,
Si parcent animae fata superstiti.

Lydia

15 Me torret face mutua
Thurini Calais filius Ornyti:
Pro quo his patiar mori,
Si parcent puero fata superstiti.

Horatius

20 Quid? si prisca reedit Venus,
Diductosque iugo cogit aeneo?
Si flava excutitur Chloe,
Reiectaeque patet ianua Lydiae?

Lydia

Quamquam sidere pulcrior
Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Hadria:
Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

LIKE'RI

Gaia: Olerki-mueta atsegingarria. Gerkrarrak "Paraclausithyron" deitu oi zieten onako poesi-tankerai, eta itxitako ate baten aurrean kantatzen ziran kantuak ditugu. Obidi'k dioskunez, auxe izan zan olerkiaren len-agerpena. Erderazko *serenata* bezela duzu, ta gure artean ere ba-zan olako oiturarik; *toberak*, esaterako, gabaz kalean naiz baserrian, kanta ta soifñu, egiten ziran jaiak genitun; askoren artean sarri, ta bakarrik ere bai. Orati'k emen, nunbait, gerkarren antzeko oda bat ondu nai izan zigun, eta baliteke berak Like'ri abestu izatea.

Extremum Tanain si biberes, Lyce...

Naiz Tanain mugan, Like, senar gaiztoakin
 zuk edan bear izan, kupi zaitez nitaz
 alare, zure ate latz aurrean, emengo
 aizetan nagon ontaz.

5 Ate ots aditzen ez el duzu, ta aizez
 zure etxe polit /Aran nola zugaztiak
 oiudagin? Ta nola ditun Jobe'k, aize uts,
 izoztzen elur jausiak?

Ken Venus'ek eder ez dun arrokeria,
 10 gibel biur ez daizun zori ardatza.
 Penelope etzindun sor aita tirrendarrak,
 senargaien axanpa.

Oi, emaitzak, eskeak, maitaleen ildura
 ubelkarak, pieriar anitz oe-aide
 15 ditun zure senarrak mendu ta ere,
 zaite eskaleen erruki.

Etzakit izan gaizto, zakit arte aiña;
 Libi-sugeak baiño zaite samurrago.
 Ez dut, ez, zure ate ta ortzi-eurien
 joa beti jasango.

Oarrak: - 1. Tanais au, gaurko Don duzu, Errusi'ko ibai aundia;
 Ivan zingiran asi ta bererun kilometru arat-onat ibilli ostean, Azof

itxasoan usten ditu ur zimoltsuak. - 11. Like tirrendar zan, ots, etruskarra. Eta tirrendar emaztekiak, soñiez eder ba'ziran ere, oi tu raz ez ornen ziran aipagarri. Plauto'ren komedi *Cistellaria'n*, bertako antzez-notin batek, LarIipadiskdk, Melenida'ri au egozten dio: "Toskana'ko emakumeak bezela, atzera zeure gorputz ederraren zarramarraz ezkon-saria hiltzen beartua izango". - 14. Pieria, Be-Makedoni¹ko eskualde zarra, eoalderuntz Olinpu duela. Orfeu ementxe jaio zan, antze danez. Bederatzi Musak ere ementxe zeukaten berai eskeñitako mendi donea. - 18. Lipi edo Mauritani'n, ba, suge asarrekor zitalak egon oi ziran.

Carmen X

AD LYCEN

Extremum Tanain si hiheres, Lyce,
Saevo nupta viro: me tamen asperas
Porrectum ante Tores obiicere incolis
Plorares Aquilonibus.

5 Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulcra saturo tecta reriugiat
Ventis? et positas ut glaciēt nives
Puro numine Itipiter?

Ingratam Veneri pone superbiam;
10 Ne currente rota funis eat retro.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrenus genuit parens.

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
15 Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; suplicibus tuis.

Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec Mauris animum mitior anguihus.
Non hoc semper erit liminis aut aquae
20 Caelestis patiens latus.

XI

LIDE'RI

Gaia: Kondaira odoltsu bat dugu oda onen gai, ots, Danao'ren alaben alegia. Biotz beltza ta basakeria, sulezan ere, zigortuak dirala erakusten zaigu beronen bitartez. Hipermnestra'k bere aitari baietz agindu zion, berak ere, bere aizpen antzera, bere senarra, ezteigauan bertan, il-eraziko zuela, baiña etzun esan egin, Linkeu'ri barkatu baizik. Orati, gertakari au aitzakitza artuta, arako Lide'gana dioa. Hipermnestra goratu ba'dadi ere, neskatxaren biitz gordiña gozatu nairik. Eta ezer baiño leen, arnas eske, Merkuri'ri ta Lira'ri dei dagie.

Mercuri, nam te docilis magistro...

Anfion'ek, Merkuri, zuk ondo irakatsita,
arriak ere kantuz dardar-erazi zitun;
eta zuk, Turtu!, zazpi zain-arietan erne,
soiñu berri-bizidun,

5 ez itz-ontzi ez eder beiñola, eta orain
aberats-mai zalea ta jauretaketakoa;
jalgi doiñu bat, Lide'n belarri setatiak
leuntzeko erakoa.

Au, ba, iru urteko moxal zelai edatu zear,
10 iñork uki ez dion jauzika dabil pozik;
oindio ez daki ark ezkontza zer dan ezta
senar gordiñen surik.

Zuk, katamotz ta baso, drakar ditzakezu
ta ibairik ariñenak ere geldi-erazi.
15 Kerber, su-barrendiko atezain ezagaitza,
zure txeraz zan bizi:

naiz-ta eundaka sugek ari osorik jantzi
sumiñezko burua, ta izan arnas mergatza
20 ta aren iru mingaindunagoari erion
zatarki zital beltza.

Titi ta Ixion'ek be par-zegiten engaraz,
eta, zuk kantu eztiz Danao'ren alabak
gozatzen zenitula, aldikoz beintzat idor
iraun zuen upelak.

25 Adi beza Lide'k gaitz ura, neskatxen zigor
jakiña, ta upel utsa, azpitik ura galtzen,
eta su-lezan ere oben bigorri aiek
naitaez zai dauzkaten

zori tzar berankorrek. Biotz-gabe aiek, ba,
30 -zer gaiztoagorik, lezaketen asmatu?-
galdu aiek senarrei burdin latzez bizia
gaizkin zieten kendu.

Bat, askoren artean ezkontz-zuzirako gai,
zear-bide gaberikitz-jale agertu zan.
35 aitaren aurka gezurti, neska aipagarria
gízaldi guztietan.

"Jeiki -esan baitzion bere ezkon gazteari-;
jeiki, bai; ez bekizu iritx lo amaigea
susmo ez dezunetik; gezur itzazu aizpa
40 dongat, ta aitaiarrea.

Auek, ba, leoi-eme txal arrapari antzo,
senarrak, ai!, banaka xetzen dituzte. Nik,
aiek baiño ziñago, etzaitut zaurituko,
ez jagon ere ertsirik.

45 Kate jasan-gaitzekin sorta nadilla aitak,
senar miñari belatz barkatu ziolako;
naramala berakin ur-ontziz numidarren
azken mugalderaiño.

Zoaz zu, oiñak eta aizeak eramana,
50 Gau ta Venus lagun dituzun bitartean
zoaz, bai, zoriz, ta irar oroikonauten itzak
nere obi gaiñean".

Oarrak. - 1. Anfion, Jupiter eta Antiopere'ren seme, ta Niobe'ren senar, txit ospetsu bere kanta oskidetsuengatik. Merkuri'k lira bat eman zion eta guztiz gozo jotzen baitzuen, Tebas'ko a rresiak jasot zean, arriak ere bakoitza bere lekuan jartzen ornen ziran. - 3. Merkuri'k, dakigunez, turtu edo xaberama baten oskolez egin zuen lenengo ari-jogaillua. - 15. Orpeu'k, lira joaz, otzandu zuen Kerber, baita Pluton emarazi ta oiñazetuen miñak bigundu. - 21. Ixion, lapitarren erregeak, gurgpil bati lotua, sulezan garbitzen du Juno

iraindu nairik egin zuen gaiztakeria. - 24. Belo'ren seme Danao'k, Babilonia erasi zuenak, Libi'tik Argos'era iges egin zuen, bere anai Egipto'ren sare artetik onez irtetzearren. Araiño ere jazartu zuten, eta bere berrogetamar billobak, emaztegaitzat, zeuzkan berrogetamar alabak. Danao'k agindu zien bere alabai, Hiper gauan bertan, bakoitzak bere senarra il-erazteko. Denak egin zuten aitak esana, Iipermnestra'k ezik. Giz-iltzaille auen nekea, sulezan, auxe zan: ondo gabeko upel bat betetzea. - 33. Hipermnestra izan zan bakarbakarrik, bere senar Linkeu'ri bizia parkatu ziona. - 47. Numidia, T.ibi'ko zati bat zan orduan, iparraldeko itxas-ertzean, eta basati zerizkioenak ziran bertako biztanleak. - 51. Hipermnestra'k iltzat zeukan bere burua, aitaren esanaren kontra jokatu zuelako.

Carmen XI

AD LYDEN

Mercuri, nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo,
'Puque, Testudo, resonare septem
Callida nervis.

5 Nec loquax olim, neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis:
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Aciplicet aures.

Quae, velut latis equa trima campis,
10 Ludit exsultim metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda manto.

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres moran.
15 Cessit inmanis tibi blandienti
Ianitor aulae.

Cerberus; quamvis Furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter saniesque manet
20 Ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque vultu
Risit invito; stetit urna paullum
Sicca, durn grato Danai puellas
Carminibus mulces.

25 Audiatur Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane limphae
Dolium fundo pereuntis irno,
Seraque fata,

Quae remanent culpas etiam sub Orco.
30 Impiae, narra quid potuere manis?
Impiae sponso potuere duro
Perdere ferro.

Una de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
35 Splendide mendax, et in onule virgo
Nobilis aevum.

Surge, quae dixit uiventi manto,
surge, ne longus tibi sompnus, ande
Non times, detur; socerum et scelestas
40 Falle sorores;

Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos, eheu! lacerant. Ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.

45 Ne pater saevis oncret catenis,
Quod viro clemens miscro peperci:
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.

I, pedes quo te rapiunt et aurae,
50 Dum favet nox et Venus; i, secundo
Ornate: et nostri memorem sepulcro
Scalpe querelam.

XII

NEOBULE'RI

Gaia: Akeu'k bezela egiñiko oda. Nebule neskatxari zuzendu zion Orati'k. Maltzurra zanez, ba-zekin ba gazte ark maite zuena ixillik. Neskatillak, beti ere, biotz leiala izan dute, illeak zuritzen asitako giza-semeentzat, baita agure zaartxoan ba'dira ere. Ura bezin garden ageri oi zaizkizu. Neobule'k maite zun Lipara'ko Hebro gazte lerdena, baiña etzun nai maitasun ori erakutsi, osaba latz gogor bati bildur ziolako. Ez-arian eta ixil-mixilka ez ibiltzeko diotsa Olerkariak.

Miserarum est, neque Amori dare ludum...

Zori gaiztoko neskatxena da
maite-jokun ez sartzea,
ardo goxotan gaitzak xautzeko
edo oturen miin-sarea
5 itzuri naiez. Zuri, Neobule,
begi bizien betea.
Kiterea'ko aur egodunak
ken dizu jostun-zarea
ta Lipara'ko Hebro'n ederrak
10 Minerba'gazko galea.
Beleroponte bezin azkar da
Hebro zaldi bizkarrean;
lepo igurtziak Tiber uretan
ezkotu zitun ostean.
15 Mutur-joka ez iñork goitu,
ez eta oiñ-lasterrean;
zelaian zear izuak jota
parrastan iges eitean.
Jaioa baita orein bizkorrak
20 gezi eztenez jotean;
eta zolia duzu, bai, ziñez!,
txara tringu sabelean
ondo gorderik dagon aketza
ixil-mixil etzitzean.

Oarrak. -4. Oto, au da, osaba. - 7. Kiterea'ko aur egodun au, Cupido edo Maitagarri duzu, neskatxari jostun-lanerako zapi-otarra kendu diona. - 9. Lipara, eoliar ugarteetako bat. - 10. Minerba'ren lurrak

ziran, noski, emakumeri dagozkienak: etxean eta orratzean maratz izatea. -11. Beleroponte duzu Pegaso zaldia igo ta ezi zuena.- 13. Igeri naiz borrokan nor-geiagoka zebiltzanak, lepo-sorbaldak olioiz igurtzita euki oi zituzten.

Carmen XII

AD NEOBULEN

Miserarum est, neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere: aut exanimari metuentes
Patruae verbera linguae. Tibi qualum Cytherae
Puer ales, tibi telas, operosaeque Minervae
5 Studium aufert, Neobule, Liparaei nitor Hebri,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus: catus idem per apertum
Fulgientes agitato grege cervos iaculari, et
10 Celer alto latitantem fruticeto excipere aprum.

XIII

BANDUSI'KO ITURRIARI

Gaia: Orati'k, dakigunez, Sabina'n zeukan bere landetxea, ta onen urbil xamar zegoen iturri au ere, Olerkariak biotz onez goretsi ta kantatu zuena. Gerkarren literatur jokoan zan orrela egitea, ots, ur-sorburu, erreka, zugatz eta mendi gaillurrak bertsoz goratu. Guk noiz ikasiko ote dugu olako zerbait egiten? Orati'k ere ainbat toki eder aipatzen ditu bere oler-lanetan. Eta Bandusi'ko iturri oni egiñak ez dira kaskarrak. Aintziñakoak uste zutenez, ur-jario, iturri-begi, zingira ta olakoak ba-zuten kutsu doneko zerbait; orixegatik eskeintzak egin oi zizkieten, ostoak, lorak eta abere illak opetsirik.

O Fons Bandusiae, splendidior vitro...

O Bandusi'ko iturri, beira bezin zillar,
ardo goxo gai; ez lorerik gabe,
aume bat eskeiñiko dizut,
len-adarrekin kopeta zut.

5 Maite-su ta jarkira ondo moldatua,
Baiña, alperrik; zuri eztuko dizkizu
talde satsuko seme onek,
odolez, ur ozkirri oiek.

Uda-miñez ezdaki, zu ikuten, aro
10 latzak; otz-giro leuna zuk damakiezu
idi goldetan neketsuai
ta deslai dabiltzan abereai.

Iturri ospetsu, zu ere, izango zera;
aitz-arroen gain dagon artea nun kanta;
15 zure ur-xirripa ortik dator,
dantza-dantzari ta txaplata.

Oarrak. -1. XII'garren mende asieraruntz, Venusa inguruko iturri bati "Fons Bandusinus" esaten omen zioten. Au ote dugu Orati'k emen goraiatzten duena? Digenza'ko iturriak ere Bandusi ezkotzen zuen. 2. Varron'ek dionez, Fontanalia deitu festetan, ots, iturri-omenez urrillaren 13'an ospatzen ziran jaietan, lorezko burestunak eskeintzen zitzaizkien urbegieri, ta urmael ta osiñak lili-txorta ta ustaiz apaintzen zituzten. - 10. Aro latza edo oso beroa zan Txakur-izartegiko Siri'ren irteera; au da; len uztaren azkeneruntz, eta gaur dagonillaren amai aldera. - 14. Orati'k, aurretik ere, aitatu zuen bere olerkietan, an urrean zegoen artadi beltza.

Carmen XIII

AD FONTEM BANDUSIUM

O Fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
Cras donaberis haedo,
Cui frons turgida cornibus
5 Primis et Venerem et proelia destinat:
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculae
10 Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Praebes, et pecori vago.

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente, cavis impositam ilicem
15 Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae,

XIV

ERROMATAR ERRIARI

Gaia: Iru urtez Espaiña aldetik gudan ibillita, Erromara dator August. Kantauritarrak batez ere osorik azpiratu ta menderatzeko erdurea Agripa'ri utzirik. Ere berean itzuli zan beiñola Erkul ere, Espaiña ugaldeetan egintza arrigarriak burutu ondorean, Itzultze au zala-ta, esker onezko jaiak egitea erabaki zun Erroma'n. Orati'k, zorionak ematen dizkio Kaisar'i gudan izan dituan egitsari eder guztien alderako; beren artean, Neere kitara jotzailleak lagunduta, izan ditzala orain egun goxoak.

Herculis ritu, modo dictas, O Plebs...

Esana danez, Erkul'en pare, o erri,
eriaz erosi oi dan ereiñotz billa
jun zan Kaisar etxera dator, garaitsuki,
Espaiña'ko lurreti.

5 Betor pozik emazte senar bakarduna,
jainko onai opari egin ondarean;
betor baita buruzai argiren arreba,
t'eskari-zintaz loba.

Neskatxen arnak, t'onez itzuliak diran
10 mutillenak. Ta zuok, gazteok, ta zuok,
neskatx senartuok, zurt zaudete, ez txarririk
zorgindu itzetatik.

Egun onek -egiz jai- kezka beltzak dizkit
oilduko; ez liskarrek, ez indar-erik
15 ez nau ni bildurtuko, bederen Kaisar'ak
ba'dauzka nerc lurrak.

Oa, ume, ta eskatu gantzu ta koroiak;
Marsa-gudu oroñlle, berriz, ardo upel bat;
Espartako'k bat bera soilki utzi ba'zun
20 arat-onat ibiltun.

Oa,datorrela azkar Neere abeslea,
bere ille beltz-illunak txiripaz lotuta.
Atezai erratsuak luzerazi arren,
ator i beingo baten.

25 Naiz eta azpi-barneko ta dema-zale izan,
illea zurutuaz gogoa samurtzen;
ez nun nik ori jasango, gazte nintzanean,
Planku kontsul zanean.

Oarrak.- 1. Orati'rentzat Erkul, gizon trebenetan trebenetariko bat zan, ezpairik gabe, ta Espaiña'z ari dalarik, baitikbat, maiz eman oi du aren izana. Gerion'en idien aurkako gudan, izan ere, Espaiña zearkatu zun gizuren ongilleak. Ipui ori guttiz zabaldua bait zegoen. Abili ta Kalpe'ko Erkul'en zutoiñak ezтира ospebakoak, ezta Koruña'ko torrea ere. - 5. Senar bakardun au Libi Drusila dugu, August'en emazte. 7. -Oktabi, August'en arreba, Antoni'ren alargun eta, lenen-goz K. Markel'ekin ezkontuta egon zalako, Markel gaztearen ama; gazte oni zuzendua izan zan "Tu Marcellus eris!" esan ospetsu hura. - 12. Ez ebaki zori gaiztoko itzik, ez loirik, ez nabarmenik, ez zorion gabekorik. - 17. Aberats eta adionekoak, jan-edate ta orritsetan, gantzuki usaitsuz igurtzi oi adionekoak, jan-edate ta orritsetan, gantzuki usaitsuz igurtzi oi zituztenberen adatsak.-18. Jesukristo'ren aurreko 91-88'garren urteetan, martsarrak, erromataren kontra sumin bízian, Itali'ko beste aunitz errirekin alkartu ta erri arteko gudu gordiña aizatu zuten. -18. Espartako, Traziko ezpatari ots-aundikoa; beste ezpatari ta gudazale batzugin bildu ta Itali osoa, Kanpani'tik Alpes'etaraiño zearkatu zun, ostu, erre ta il. Morroi-gudu esanikoan irtenena izan zan, Kristo aurreko 73-71 bitartean. - 28. L. Munaki Planku, Jesukristoren aurreko 42'garrenean izan zan kontsul, Pilipo'ko erasoaldiko urtean; an zan Orati be, 22 edo 23 urteko gudari gazte, I3ruto'ren gudarostean.

Carmen XIV

IN AUGUSTI EX HISPANIA REDITUM

Herculis ritu, modo dictus, O Plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit Penates
Victor ab ora.

Ez, Poloe'ri dagokona
ez dagokizu zuri, o Klore!
Ondo legike zur'elabak
10 lautuz gaztien etxe ta lore,
txunxun-osez su era zia
naiz-ta urdangea ba'litz zapore,
Noti'gazko suak darama
auntz saltani lez jolas-min erre.

15 Lukeri argitik urbiltxo
on dagokizu ille iresirik,
ta ez kitarik, ta ez arrosa
gorri-orien lili-bururik;
ezta ere, zarra baitzera,
ondo-beeraiño edan -upelik.

Oarrak. - 7. Poloe, Klore'n alaba gaztea, jan edanetarako ta dantzarako gai. - 15. Dauni zeritzan Apuli alderdi artako urizar bat genuan Lukeri. Ta, Estrabon'ek dioskunez, Tarento'k berak baiño ere artille bikaiñagoak ematen zitun. - 18. Arrosa gorritz apaintzen ziran aintziña bazkaldiarrak. - 20. Eta Bako'ren adiskide porrokatu ziranez, ardao-upelak ere ondo ondoraiño ustutzen zituzten, gaur euskaldunok egin oi dugun antzera edo.

Carmen XV

AD CHLORIN

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiae fige modum tuae,
Famosisque laboribus;
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoen satis,
Et te, Chlori, decet; filia rectius
Expugnat iuvenum domos,
Pulso Thyas uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
Lascivac similem ludere capreae:
Te lanae prope nobilem
Tonsae Luceriam. non citharae, decent,
Nec flos purpureus rosae,
Nec poti, vetulan, faece tenus cadī.

MEKENA'RI

Gaia: Dirua ez dugu edozer gauza, leen eta orain beronek baitutu iriki ate guztiak. Orati'k Mitologi'tik eta EdestiTik arturiko gertatu ta ulerbidez poliki azaltzen gai au, poema lirain onetan. Urreak ipiñi zuen Danae Jupiter'en eskuetan; bere bitartez lurralde zabalak menderatzen dira, saldukeri aundiak egin ere bai; azaletiko dizdiza ekartzen digu, baiña iñolaz ere gure barruak opa duen zori ona. Orati'ri beintzat etzion eman, zeruak nai zuenez erdiko maillan jarri zuelako, pozik bai zaigu agertzen oda onetan.

Inclusam Danaen turris aenea...

Gau-maitaleengandik naikoa jagona
zeuzkaten bai Danae atxilo artua,
borontzeko dorreak, ate txit sendoak
ta zakur zaindari zurbillak:

5 neskatz izkituaren jagole Akrisi
bildurtiz Jupiter ta Venus ixekatu
ezpalira. Auek bai zekiten bidea,
Jainkoa urre itzuliz, egoki.

Bezilari erditik joan oi da urrea,
10 tximista erorteak adima kementsu
aitzak ere puskatuz. Gerkar aztiaren
etxea lukurrez zan aitu.

Mekedar gizak uri-ateak doaiez
arraildu zitun, eta errege buruak,
15 bere etsaiak, eratsi; doaiak uzkalzten
ditu ontzi buru ezkaitzak.

Diru ugarituari ardurak jarraitzen,
ta geiagoren miñak, Zaldunen ospea
zeran Mekena, iguin izan nun burua
20 lar gora nabari jartzea.

Nainork, diru-grifñari uko eiñ neurrian
jainkoen eskutik du artuko. Billotsik,
ezer nai eztutenen gud'oiñera noa,
iges, aberats-sailla lagarik.

25 Aberatsago nauzu etxaguntza utzian
nere aletegian bilclu banu baiño
pulletar langilleak, on artean txiro,
areatzen duen guztia.

Aprika joriaren jabetza duenak
30 ez daki ur garbi latzak, idi-lan gutxiko
besoak eta uztaren erantzun ziurrak
zori utsa dakarzkitea.

Kalabri'ko erleak ezirik ez eman
arren, nire ardoak lestrigoni-suillan
35 zaartu ez, eta txima ugaririk prantses
pentzeak niretzat ezi ez.

Nigandik alere urrun ezeuki nekaitza,
ta geigo nai ba'dut, ez didazu ukatuko.
Diru-gosea itorik ditut ordainduko
40 obeki zerga ñimiñoak;

bai, Aliate'n ala Migdon-alorrakin
bilduta baiño obeki. Asko nai dutenai
askok uts eman. Ongi du Jainkoak
esku urrí, naikoa emana.

Oarrak. - 2. Akrisi, Argos'ko erregeren alaba; au da, Akrisi'k, bere alaba, billoba baten eskuz ilko zala azti baten bitartez jakiñik, burnizko dorre baten ezkutatu zuen, ate ta zaindarekin inguraturik, seme-alabarik izan etzezan, baiña Jupiterek dorre barrura ur antzo ixuririk, errege alaba onengandik seme bat izan zuen. Perseu zeritzan. - 11. Anpiaroa dugu azti ospetsu au, ta Adrastu onen anaia Argos'ko errege. Aberaskien euki-miñak ondatu zion etxea oso-osorik. - 13. Pilipo dugu au, Makedoni'ko errege, bere kemenez eta urrez gerkarren aginterririk geiena menderatu zuena. - 31. Gaurko Digenza, Orati'ren udetxea zegoen tokiko Bandusi ureztatzen zuen errekaztoa. - 33. Kalabri'ko erleen ezitia oso eder-etsia zan. 34. Au da, txantxil baten, ots, Formi'ko pagarrean, Lati'n, Kanpani'ko itxasertzeko uri oni -gaur Mola di Gaeta- lenago *Laestrygum* zeritzaion, Lamo'k, lestrigonderren bakaldunak jasoa izan zalako. - 35. Gali Alpes-mendikoa, bertako ardien illea txuri-txuria baitzan, Po ibaia- ren alderdi bietakoenabatez ere.- 41. Aliate, Lioi'ko errege, Kreso'ren aita, 617'garren urteetan, Kristoren aurretik bizi izan zana.

Carmen XVI

AD MAECENATEM

Inclusam Danaen turris aenea,
Robustaeque fores, et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
Nocturnis ab adulteris:

5 Si non Acrisium, virginis abditae
Custodem pavidum, Iupiter et Venus
Risissent: fore enim tutum iter et patens
Converso in pretium Deo.

10 Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus, ob lucrum.

15 Demersa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus. Munera navium
Saevos inlaqueant duces.

20 Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumque fames. Iure perhorru
Late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
An Dis plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto, et transfuga divitum
Partes linquere gestio,

25 Contemtae dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

30 Puras rivus aquae, silvaque iugerum
Paucorum, et segetis certa fides meae,
Fulgentem imperio fertilis Africae
Fallit. Sorte beatior,

Quamquam nec Calabriae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguis Gallicis
35 Crescunt vellera pascuis:

Importuna tamen Pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
40 Vectigalia porrigam,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa patentibus
Desunt multa. Bene este, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

XVII

ELI LAMIA'R I

Gaia: Oda au Olerkariaren jolasketa besterik ez duzu. Berton goratzen du Ehi Lamia'ren jatorri argia. Formi'ko len-errege izan zan Lamo'ren ondorengo noski, gure kondaira-orriak diotenez, uragandik bai dator lamitarren izena. Ehiri diotsa egun onak gozatu ditzala, sendi ta jopu guztiekin bere zoria poz-pozik jaituaz.

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo...

Eli, Lamo zarreko gizon aundikia,
emendik ei dakarte, ba, len-lamítarrak
eta auen ondorengo etorki guztiak,
edestiak dionez, deitura bizia;

ta Formi'ko muruak ark jaso zituan,
uragandik dakarzu zuk ere odola,
ta Marika ur-egalez luzatuaz doan
Liris lurralde nasai guztian nausi izan.

10 Biar, Eurok sortazi akaitz loka batek
orri askoz ereingo du usa, ta alperriko
alokaz ondartzea, belatxinga zarrak
bere euri-igarkizunez ipui ezpa-dio.

15 Al duzuño zamatu zeure sukaldea
egur leorrez: biar ardoaz atsegin,
eta, lanik ez duten otseñak taldeko,
bi illabeteko esne txerriño batekin.

Oarrak. - 7. Kanpani'ko itxas-aldeak Marica izena zekarten, lurralde ontan errege izan zan Kirko'gatikonen eriotz ostean batez ere. - 8. Liris, gaur Garigliano, ibilli nagian Marika'ko ur-ertzak miazkatzen ditun ibai. 9. Euro, neguan eguzki-aldetik datorren aizea. - 11. Egazti au, irureun bat urtetan bizi izaten zala esan oi zuten lenago; bere kua-kua ta urubiz euria iragartzen ornen du.

Carmen XVII

AD AELIUM LAIIAM

Aeli, vetusto rxobilis ab Lamo,
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos et nepotum
Per memores genus omne fastus

5 Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps et innantem Maricae
Litoribus tenuisse Lirim,

Late tyrannus; eras foliis nemus
10 Multis et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Auro
Sternet, aquae nisi fallit augur

Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
15 Curabis et porco himestri
Cum famulis operum solutis.

XVIII

PAUNI

Gaia: Olerkariak Paun jainkoaren babosa eskatzen du bere zelai ta alorrentzako. Bere lur zear biotz-bera igaro daitela; ez dezaiola

kalterik bere talde samurrari, esker onez beterik eskeintzen dizkio ba, aurre bat, ardoa ta ke usaitsua. Lotazilleko gauez ospatzen duten jaiak marrazten du. *Faunalia* deitu jaiak alere otsaillaren amairuan ospatu oi ziran; orixegatik, Orati'k emen zeazten digun jai au Mandela auzokoa edo izango zan.

Faune, Nympharum fugientum amator...

Paun, Ninpa igeskarien maitale kartsua,
zatozkit otoi biotz leun nere mugalde
ta soro zabaletaz, ez jun nere talde
txikiari on egiteke:

5 aurre guri bat illik baita urtero jausten,
Venu'ren sendi-ontzian ezta peit arnoa,
ta aintziñako opamaiak aterge du ixurtzen
ke-moltso ugari usaitsua.

Zelai belartsuan jai dagi talde denak,
10 lotazilleko nonak zutzat itzultzean:
auzoak lanik gabe, idi geldiekin,
jai dagi pentze ta larrean.

Otsoa dabil bildots ausarti artean;
zuretzat du oianak edatzen ostoa;
15 jorrazaillea pozik da oiñez irutan
ertsi dulako lur-zorua.

Oarrak. - 1. Paun, Marte'ren seme, alorretako jainko, uste zanez, Arkadi'tik Itali'ra igarotzen zan otsaillaren amairuan, eta emendik ara lotazillaren bostean; eta bai etortzean bai joatean, jai bereziak egin oi zitzaizkion. - 3. Izan zaitez mesedegarri nere aume ta bildots tipientzat. - 10. Lotazillaren bostgarrenean, zuri eskeiñitako egunean, abere guztiak jauzi ta gora dagite beren bazke-lekuetan. - 15. Jorrazaillecak berak ere pozik aurkitzen ziran, olako jaietan, egunean iru aldiz dantzatzeko astia izan oi zutelako.

Carmen XVIII

AD FAUNUM

Faune, Nympharum fugientum amator,
Permeos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis:

Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina cratei-ae, vetus ara multo
Fumat odore.

10 Ludit herboso pecus omne campo,
Quum tibi Nonae redeunt Decembris:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bo^ye pagus:

15 Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

XIX

TELEPO'RI

Gata: Akar dagio txantxetan bezela Telepo'ri, onek bada aintzi-fiako kOndaira guztietan ixillik uzten du orduko bizitza pozkor eta etsegingarria. Kodro, Inako, Eak'en etorria ta Troia'ko gidaketak gogora dakarzki, baiña ez du ezer ere aipatzen orduko ardao ospetsu, ezkotegi samur eta jolas-etxeetaz. Auek ere ez dira ixil-zulo uztekoak.

Quantum, distet ab Macho...

5 Inako'gandik aiten erri alde iltzeko
izukor ager etzan Kodro'ganagiño
zenbat urte lez ziran jun galdetzen duzu,
t'Eako'ren sendia ta Ilion sakratu
ondoan izaniko gudate gordiñak;
baiña ez diozu, ez, zegan dan erosten
Kio'ko ardo suilla; nork epeltzen duen
suarekin ura, zein etxetan t'ordutan
Peliño'tiko otzaz askatzen naizan.

10 Ekatzu bizkor, ume, txol betea Illargi
berriaren deduz, gau-erdiaren deduz,
bai Murena aztiaren omenetan ere!
Edariak, iru naiz bedatzi txikito,
txit egokitan bear dira naspillazi.

- 15 Musa bakoiti zale dan koplari zerbelak
irutan iru ontzi ditu eskatuko.
Liskar-izu Esker'ak, aizpa billuzekin,
irutik gora ukutzen ez ditu utziko.
- 20 Txoro ibiltzea, eder zait. Zergatik eten
berezinti-txirul ots bizi gozatsuak?
Txistu-lirak zergatik mutu, zintzilika?
Esku utziak iguin nin; edatu larrosak;
entzun bei ots zoroa Liko bekaiztiak,
baita arekin aier dan auzokoak ere.
- 25 Zu nai zaitu, Telepo, Errode egokiak,
ille-eder, ta Arrats-izar ditzirakor ide.
Ni Glizere'n maite-su illak nau erretzen.

Orrah. - Batzuk diotenez eraiki zuen argibutarren aginterria; beste batzuen iritziz, asmakizun bat ez dugu besterik. - 2. Kodro, Atanei'ko errege izan zan, Bein, doritarren aurkako gudan zebillela, goi-argiz jakin zuen alderdi bietatik buruzagia iltzen zitzaion erriak irtengo zuela garaille. Ta zer egin? Kuku-marro jantzi, ta etsaien arteko gudari batekin burrukatu, onek ilda erori zan. Orrela beretarrai eman zien garaipena. - 4. Eako'ren ondoren edo sendiko Paleu, Telemon, Akile, Neoptolmu, Ajax eta Teukro izan ziran. - 7. Grezi'ko ardoen artean entzute zabalena Kio'koak, Lesbos'ekoak eta Tasos'ekoak zuten. - 8. Peliño mendiak ziran Kalano zingara biratzen duten Apenino aldekoak; gaillur auetatik putz-egin oi zuen aizea zan, Erroma'ri buruz, danetan ozkirriena. - 12. Murena, il-berritan egin bai zuten azti edo igarle. Erromarren artean ospe andikoak ziran aztiak, eta auxe zan bere egitekoa: egazti ta olakoen azterketaz geroa aurrez iragarri, ta ametsak, izkutu-esanak eta zantzu-ikuska-riak estalgetu. - 17. Eskerrak iru ziran: Agiaia, Talia ta Euprosiñe; ta soiñez lau-lau, ots, apaimdura barik ibilli oi ziran.

Carmen XIX

AD TELEPHUM

Quantum distet ab macho

Codrus, pro patria non timidus mori,

Narras, et genus Aeaci,

Et pugnata sacro bella sub Ilio:

- 5 Quo Chium pretio cadum
 Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
 Quo praebente domum et quota
 Pelignis caream frigoribus, taces.
 Da Lunae propere novae,
 10 Da Noctis mediae, da, puer, auguris
 Murenæ: tribus aut novem
 Miscentor cyathis pocula commodis.
 Qui Musas amat impares,
 Ternos ter cyathos adtonitus petet
 15 Vates: tres prohibet supra
 Rixarum metuens tangere Gratia,
 Nudis iuncta sororibus.
 Insanire iuvat, cur Berecyntiae
 20 Cessant flamina tibiae?
 Cur pendet tacita fistula cum lyra?
 Parcentes ego dexteras
 Odi: sparge rosas: audiat invidus
 Dementem strepitum Lycus,
 Et vicina seni non habilis Lyco.
 25 Spissa te nitidum coma,
 Puro te similem, Telephe, Vespero,
 Tempestiva petit Rhode;
 Me lentus Glyceræ torret amor meae.

PIRRO'RI

Gaia: Pirro'k, biotzez maite zuen gazte bat, Nearko, beretik au kautan zuen neskatx baten besoetatik kendu ta urrutiratu nai du; olerkariak, ordea, ezetz diotsa, Aprika'ko leoi-eme bati leoikumak lapurtzen dizkionak bezelako arriskua izango lukela-ta. Neskatx au, ba, Pirro'k Nearko beregandik urrutiraziko ba'lu, leoi kideko izango litzake, berea duen arrapakin ederra zaintzeko. Gerkar olerkari batzuen antzera egiña dugu poema au.

Non vides, quanto moveas oerioloo.,

Ez dakusu, Pir, zein gal-zoriz dizkizun
 lapurtzen Getuli'ko leoiari kumak?
 Aurki, lapur ez-ausart, iges zu joango,
 utzirik burruka gordiñak:

5 Aurrez eingo dioten gazte talde erdian
Nearko urena indarrez kentzen bera doake.
Alkar jotze izugarri, arrapakin jabe
nor, zu ala, izango ote dan.

Zuk geziño bizkorrak gertu bitartean,
10 ark zorrotz ortz ziurrak; eta diote liskar
artekariak esku-arra ipiñi zula
aren oin billosaren pean,

ta aize leunez otzitu zula sorbaldea
ille usaitsuak naro barreia lekuan,
15 Nireu bezela eder, edo-ta Ida urtsuan
ostutakoa bezin lerdan.

Oarrak. - 15. Nireu'ri buruz Omer'ek onela dio: "Nireu, Agiaia ta Karopa erregeren seme; Nireu, Akile gurenaren ondoren, Ilion'go arresi azpianburukatu zuten gerkar guztietan ederrenak" (Iliasena, 11, 671). 16. Ganimede dugu Ida'n, Troade'ko mendi urtsuan, Tantaló'k lendabizi ta Jupiter'ek gero indarrez ostua.

Carmen XX

AD PYRRIUM

Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paullo fugies inaudax
Proelia raptor;

5 Quum per obstantes iuvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum,
Grande certamen, tibi praeda cedit
Maior, an illi.

Interim, dum tu celeres sagittas
10 Promis, haec dentes acuit timendos,
Arbiter pugnae posuisse nudo
Sub pede palmam

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis:
15 Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

TXANBIL BATI

Gata: Ardao-murko edo ontzi au Olerkariaren jaiotz-garaikoa duzu, baita bertan daukan edari gorria ere. Ta bere adiskide Mesala'kin batera edan nai du, ardaotik neurritz edatea osasuntsu baita. Katon zuzenak berak ere etzun noizik-bein txurrun-pianplin egitea ezetsi. M. Baleri Mesala Korbin, irurogeita lau unte Kristoren aurretik jaioa. Orati'ren ikaskide izan zan Atanai'n eta guda-lagun Pilipo'n. Leenengotan Antoni'ren alderdiko izan arren, gero Oktabi'renere aldatu ta onekin burukatu zuen Aki'n. Geroago Akitani'ko kontsul-orde izan zan. Izlari bikain ere ba-zan; baiña berrogei urteko zala, gudaritza ta politika utzirik, bakar-bizitza aukeratu zuan, elerti-barrutian murgildurik. Tibul'en babesle izan zan. Kristo aurreko 8'garren urtean illa.

O nata mecum consule Manlio...

O Manli kontsul-pean nerekin jaioa,
naiz ik erostak ekar, naiz jolas-jokoak,
naiz liskarrak ta maite loiak,
naiz lo erreza, txanbil samur:

5 nolanai deitu Masik ona didak zaitzen,
ta merezi duk egun eder bat jaitzea:
jatsi, Korbin'ek aginduta,
ardo aulagoak ixurtzen.

10 Ez au, naiz sokratiar erakutsiz ezko,
ark ez au iñundikan muska zapuztuko:
Katon zarra ere sarritan
artu ei zun ardo-beroa.

15 Ik adimen mergatza oi duk leunki mindu
geienez; ik iragar oi dituk Lieo
alaiez jakintsuen kezka
ta beren burubide ixillak.

Itxaro ta kemena ik diek itzultzen
gogo gutartzuei; ik, indarra tenkortzen
txiroei; i edanik, erregeen
errak, ez guda-tresnak lazten.

20 I Liber'ek eta, alai ba'letor, Venus'ek
t'Esker'ak, beren troiñu askatzen beluko,
ta argi miñak i luzatuko,
Poibu'k berriz iza rrak uxarko.

Oarrak - 1. L. Manli Torkuat kontsul izan zan, Kristo'ren aurreko 65'garren urtean. - 2. Ardaoak dakarzkin ondorenak izendatzen ditu emen, edaleak nolako seta naiz gora-giroa duten, alegia. -5. Masik au gure napar *gorria* bezela dugu; Masik, Itali'ko mastegi izen aundiko bat da. - 9. Sokrate, atenaitarra, aintziñeko jakitun edo pilosoporik aundiena. - 11. Lieu, Bako'ren izengoiti bat. - 22. Eskerrak (*Chantes*) gerkar il-etxe edo panteoian agertzen diran jainkotasunak iru diran, antza, Hesiodo'k dioskunez: Eufrosiñe (pozkorra), Agiaia (diztikorra) ta Thalia (loretsua). Beti alkarrekin zebiltzan irurak, margo-laukietan agiri diranez.

Carmen XXI

AD AMPLIO RAM

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris locos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum,
5 Quocumque lechan nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die;
Descende, Corvino iubente
promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
10 Sermonibus, te negliget horridus;
Narra tur et prisca Catonis
Saepe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
15 Curas et arcanum jocosum
Consilium retegis Lyaeo:
Tu spem reducis mentibus anxiis
Viresque: et neque iratos trementi
20 Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

DIANE'RI

Gaia: Diane zan baso-oianetako jainkosa. Ziri-bertso, au da, epigrama eder onen bitartez Diana'ren egitekoak gogorazten dizkigu Olerkariak. Baita bere udetxe gaintxoan daukart per-ondo (piñu), bat cskeiñi ere. Olerkitxairoa, inguma egalari baten irudikoa. Berau jazteko lore billa, ordea, gerkar baratzctan ibilli zitzaigula csan genezake.

Montium custos nemorum que, Virgo...

Mendi-oianetako neskatz zaindaria,
jainkosa iru-erako, frutan deitua.
entzun t'eriotik askatu:

5 Bedi zurea udetxe gaiñeko piñua,
ta urte-buru bakoitzez nik zu pozikan
okerka jo nai duen apota odolez
dizut ureztatuko bertan.

Oarrah. -2. Iru era edo antzeko; au da: Illargi, zeruan; Diana, lur-azalean; eta Ekate, lurpean, ifernuan. - 4. Egiazki erditza-jainkosa erromatarren artean June zan arren, Diane'ri ere oles egin oi zioten, eta Lutziñe izenez ain zuzen.

Carmen XXII

DIANAM

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata adimisque leto,
Diva triformis:
5 Inminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

PIDILE'RI

Gaia: Jainkoak, oparirik apal-txikarrena ere eder dute eskeintza-learen eskuak garbi ba'daude. Pidile au neskabc baserritar bat zan, noski, olerkiaren aapaldietatik atera dezakegunez. Ez du oparogai gurenik, baiña esku artean daukana pozarren eskeintzen du. Gerkarren antzera osoturiko Pidile izenak, au esan gura du: gutxikin naikotzen dana.

Coelo supinas si tuleris manus...

Eskuak zerurantz zut jaso ba'zenitza,
illargia sortzean, Pidilelarreko,
nare ba'zenitza itzalak kez,
urte-alez ta txerri-jaiez:

5 mastegi joriak ez luke egoi loirik
nabaituko, ez zure aziak erdoirik.
Ezta zure kimu goxoak
fruitu garaiz aro astunik.

Algido elurtuan opagai autua,
10 naiz arte ta artelatzt artean ase
naiz Alba-larretan azia,
apaiz-aizkorak du itzuliko.

Zuri ez dagokizu, erromeru-mirtu
zinglez jainko txikiak koroatzen ari
zeran orri, arei laguntza
15 eskatzea ardi-iltze ugariz.

Zure eskuak txau iku ba'dagi opamaia,
jainko aserraziak baretuko dítu
-opai gurenak bezin leunki-
20 zaldalez ta papur dantzariz.

Oarrah: - 2. Illargi berritan. 3. Itzalak, etxejainkoak (latiñez, *Lares, Penates*). - 5. Afrícu.s, egoi-sartzaldetik zetorren aizea. - 6. Erdoí, gorriña; ganaren gaixo onek izua sartu oi zuen Itali'ko alorretako nekazarietan. Eta ortarako *Robigo* zerítzaten jainko edo jainkosa gurtu oi zuten, bere omenezko jaiak -*Robigalias*- apirilla-

ren 25'an ospaturik: garia loratan dagon garaia, noski. Numa asi zan irudizko jai ori ospatzen, eta geienik ardi bat edo zakur eme bat eskeiñi oi zuten. - 9. Álgido mendian eta Alba inguruan, Apaiz-alkarteak larre zabalak zeuzkan, oparitako bear ziran abereak bazkatzeko. - 20. Zaldale, ots, garagar-iriña; ta papur dantzari, au da, gatz saltaria.

Carmen XXIII

AD PI-IIDYLEN

Coelo supinas si tuleris manus
Nascente luna, rustica Phidyle,
Si ture placaris et horna
Fruge Lares, avidaque porca:

5 Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Robiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus armo.

10 Nam, quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis,
Victima, pontificum secures

15 Cervice tinguet. Te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
Parvos coronantern marino
Rore Deos fragilique myrto.

20 Inmunis aram si tetigit manus,
Non sumtuosa blandior hostia,
Mollivit aversos Penates
Farre pio et saliente mica.

DIRU-ZALEEN AURKA

Gaia: Bere egunetako griña ta joera txarrak darabiltza txibita-gain. Diru-gosea batez ere uxatu bear da, ta ori lertzeko bidea darakusazki. Gaitz ontatik bait datoz oitura onak uztea ta erkalean

dauden txarkeri guztiak, ots, auzkak, eriotzak, ezkontz-austeak, apainkari larregiak, lege ta aginduak ezestea, ta gaiñerakoak. Erri basatiak eta txiro bizi diranak, zoriontuazoak dira askotan, ain zitaldurik ezpaitaude. August'ek, legez eta aziera onez, erri-oiturak berriz ta jaso bear ditu.

Intactis opulentior...

Zure dirutza arabitarren
altxor ikuge ta Indi jorikoa baiño
geigo ba'litz be, ta zeure ethez
Tirren eta Apuli'ko kresala esitu,
5 bear latzak gaillur goetan
diamantezko iltzeak itsatsi ezkeru,
ezin kezkatik gogoa eska,
ezta zeure burus balbe lakiotik.

Gurdikin etxolak alderrai,
10 obeto dira bizi eskitar lugiñak;
ta getar latzak, beren alor
ertz geak gari-fruitu jarei dakarkitzela
eta etzaie eder urte-golde ezik,
eta nekeren nekez ark igarua
15 ordeak lan berdín du pozten.
An errurik ez duen andrak ditu zaitzen
ama gabeko aur ordeak;
ezta jaurtzen senarra emazte joriak,
galai ederraz ez du usterik,
20 gurasoen on-ala sari aundi dute,
baiña garbitasuna ere,
alkartze txit seguruz iñoren gizona
muxitzen duna ziur asko:
gaitz amor egitea, ta erio sari.

Ai, nork nai lituzten ken-azi
25 ilketa gordin eta erri-matxinadak
ta asarre ezigea galgatzen
gotor ager zalako Uri-aita izenez
irudietan josia izan,
30 gure ondokoetan ospetsi egiñik;
on dana izan ere, omen txar!,
iguin da, ta kendua aren gosez gabiltz.

Zer ditugu espa goibelak
 35 errua min-oiñazez erauzi ezikan?
 Zer legeak, oitura gabe uts,
 ez bero-galdatan kuin dauden lurraldeak,
 ez Borea'tik ur daudenak,
 40 ez elurtza zoruan ere trinkatuak,
 ezpa-dituzte merkatariak
 uxatzen? Itxastarrak maltzur azpiratzen
 ur izugarriak. Laidotzat
 euki txirotasunak zernai jasatzera
 beartzen, on dana utzi-aziz,
 45 edo jun Kapitoli'ra oiuz giza-talde
 onak ots dagian tokira,
 edo bita ditzagun urreko itxasora
 txirlarri, atxurdin ta urre patal,
 gaitz aundien sortzaille. Erruz ondo damu
 50 ezkerro, naikunde gaiztoen
 gaiak erro-errotik kendu bear dira
 ta gure barren lar guriak
 gorputz-ifiarkun latz gordiñakaz azi.

Aitor-seme aulak ezdaki
 55 zaldi-bizkar egoten, ta eize-bildur da;
 jolasten alere ba-daki,
 naiz gerkar firridan zuk agindu, naiz legez
 galazi zorizko jokoak:
 olan aitaren gezur-fedeak laguna
 60 ta arrotza ditu atzipetzen,
 oiñorde gal-ezari dirua metatuz.
 Onela ezten di gaiztoak:
 baiña beti da zerbait oin koskor.

Oarrah. - 1. Petrea, arabitarren lurralde, oraindik ikutu gabea
 zan erromatarrentzat, eskualde ura ezpaitzan izan Trajano'ren agin-
 terarte erromatar erki edo probintzi. - 4. Toskana'ko itxadao ta
 Apulla edo Adriatik kolkoa. - 10. Eskitarrak Europa'n zeukaten
 eskualde bat eta Asia'n beste bat; etzeukaten uririk, ez bizi-toki
 ziurrik, eta gaurko ijituen antzera gurdietan ibilli oi ziran ara ta ona.
 - 11. Getarrak, oso ankerrak ziran, auek, alderrai biziagatik, egotez
 Danubi inguruan eta Itxaso Beltza'ren ertzetan bizi zizkitzun; lurrak
 txandaka landu oí zituzten. - 28. Norbere arri-irudien oiñean Aberri-
 Alta deitzen dion izena idatzita ikustea, beti izan da atsegingarri. -
 57. Burnizko oxo bat, giltz antzeko bultzagai batekin erabilten zana;
 mutikoen jolasa zan geienbat. - 63. Asko eukita ere, geiago naiaren
 irritsa ezin uxatu.

Carmen XXIV

IN DITIORUM LICENTIAM

- Intactis opulentior
 Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet oCCI pes
 Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum.
5 Si figit adamantinos
 Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
 Non Mortis laqueis expedies caput.
Campestres melius Scythae,
10 Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getae;
 Inmetate quibus iugera liberas
Fruges et Cererem ferunt,
 Nec cultura placet longior annua;
15 Defunctumque laboribus
 Aequali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens:
Nec dotata regit virum
20 Coniux, nec nítido fidit adultero;
Dos est magna parentium
 Vii-tus, et metuens alterius viri
Certo foedere castitas,
 Et peccare nefas, aut pretium emori.
25 O quisquis volet impias
 Caedes et rabiem tollere civicam,
Si quaeret Pater Urbium
 Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
30 Clarus postgenitis, quatenus, heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
 Sublatam ex oculis quaerimus, invidi.
Quid tristes querimoniae,
 Si non supplicio culpa reciditur?
35 Quid leges, sine moribus
 Vanae, proficiunt, si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
 Mundi, nec Boreae finitimum latus,
Durataeque soslonives,
40 Mercatorem abigunt? horrida callidi

Vincunt aequora navitae?
 Magnum pauperies ohprobrium iubet
 Quidvis et facere et pa ti,
 Virtutisque viam deserit arduae?
 45 Vel nos in Capitolium,
 Quo clamor vocat et turba faventium
 Vel nos in mare proximum
 Gommas, et lapides, aurum et mutile,
 Summi materiem mali,
 50 Mittamus, scelerum si bene poenitet.
 Eradenda cupidinis
 Pravi sunt elementa et tenerae nimis
 Mentis asperioribus
 Formandae studiis. Nescit equo rudis
 55 Haerere ingenuus puer,
 Venarique timet; ludere doctior,
 Seu Graeco iubeas trocho,
 Seu malis vetita legibus alea:
 Quum periura patris fides
 60 Consortem socium fallat et hospitem,
 Indignoque pecuniam
 Haeredi properet. Scilicet improhae
 Crescunt divitiae: tamen
 Curtae nescio quid semper abest rei.

BAKORI

Gaia: Orati'k berriz ere, liriku bertsotan, August'en egite arrigariak abestu nai ditu, ta erdi-orditua ta txerbel samar aurkitzean artzen du ortarako asmoa. Bak'i eskerrak emanez asten da, arengandik izan duen goi-argiatatik. Aiou edo goresmen geiegi bat bezela duzu oda au, erromatar arnasaz baiño gerkarrez geiago betea, ziur asko.

Quo me, Bacche, rapis tui...

Nora naramazu, Bak, zeurez betea?
 Zer oian edo leizera naiz emana
 arnas barriz? Zein arpetan neri
 entzungo, Kaiser'en ospe argi gurena

- 5 izartzen betikoa eta Jupiter'en
batzarre-lekuan jarri gura izanda?
Zerbait aundi dana dut nik goretsiko,
bernia, iñork agoz iñoiz esangea.
Nola arritu oi dan mendi-gaillurre tan
- 15 Ebie lo-galdu, Ebro, Trazi elur
zuri ta Rodope bas-oíñez jauzia
ikuskatuz, ala bide-gabe eder zait
bazterrak eta zabal utsa mirestea.
O lats-neskatxen ta lizar goiak eskuz
- 15 erasten dituzten Bake en jaun altsul
Ez dut txikirik ez kaskarrik esango,
ez ezer ilkorrik. Arrisku goxo da,
o Leneu, mats-aien berdezkaz lokiak
koroatzen ditun jainko-segi ibiltea.

Oarrah. - 2. Parnaso'ko muñoetatik bat Bako'ri eskeiñia zegoen. Eta bakotiarrak, asarreak jota zeudenean, toki bakar eta ezkutuetan sartu oi ziran. - 7. Eginkari arrigarriak edestuko ditut, berriak eta oraiñarte iñork ere aitatu gabeak. Erroma tarrak, O rati'ren aurretik, etzuten izan olerki lirikurik. - 10. *Emjus*, Bako'ren izena; Ebie, bakoitiar emakume edo Bakante bat. Ebro, gaurko Maritza, Trazi'ko ibaietako errege. Bako'ren jaiak urrillean ospatu oi ziran, eta Orpeu, ibai ospetsu orren ertzetan egin ziran jai batzuetan, bakoitiar emakumak zaparreatu zuten. 11. Rodope, gaur Despoto Dagh, Balkan mendietako gaillur bat, basakar edo trazitarrak maiz beren dantzairradaz azpatua. - 14. Ibaietako neskatx edo naiadak. - 15. Bake edo bakante indatsuak. Penteu dakarkigu onek gogora; bere amak, diotenez, bakanteak lagun arturik, zakar jazartu zuen; ark lizar baten gaiñera igo zuen, baiña bakanteak, sumindurik, zugatza eratxi ta zati-zati egin zuten errege-gai doakabea. - 18. Leneu, Bako'ren izengoitia; griegotik, *Unos, ou*, dolare.

Carmen XXV

AD BACCIUM

- Quo me, Bacche, rapis tui
Plenum? Quae nemora, aut quos agor inspecus
Velox mente nova? Quibus
Antris egregii Caesaris audiar
- 5 Aeternum meditans decus
Stellis inserere et consilio Iovis?

Dicam insigne, recens, adhuc
 Indictum ore alio. Non secus in iugis
 Exsomnia stupet Evias,
 10 Hebrum prospiciens, et nive candidam
 Thracen, ac pede barba ro
 Lustratam Rhodopen. Ut mihi devio
 Ripas et vacuum nemus
 Mirad. libet! O Naiadum potens,
 15 Baccharumque valentium
 Proceras manibus vertere fraxinos:
 Nil parvum aut humili modo,
 Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
 O Lenaeae! sequi Deum
 Cingentem viridi tempora pampino.

VENUSI

Gala: Olerkaria, oraiñarte, maite-arloan aritu da, ta ez alperrik ere, garaitza aundiak lortu baititu. Baiña orain zaartuz dijoa, ta maitakeriai agur egin bear. Ba-du lira (jogaillua), ainbat burruka irabazten lagundu diona; au, aintziñako gerrariak beren iskilluak Marte'ren aldara ondoan bezela, Venus itxastarraren aldarean jarriko du. Azkenean, alere, Kloe, bizitza zear ainbat eraman-azi diona, aspertu nai du. Aren buru arroa heeratu dezala, eskatzen dio Venus i.

Vixi puellis nuper idonems...

Lengorarte neskatxen maite-gai naiz bizi,
 ta nere burrukak ez ziran aintzageak;
 orain, iskillu ta goi-ats burrukaz illak,
 orma onek barnean dizkit idukiko.

5 Venus itxastarraren ezker-alderdia
 gordetzen dunak. Emen, utz izkizu emen
 zuzi sutan ixio, zetai ta idargiak,
 zemaitzaille zakarto, ate itxienak.

Ene jainkosa, Txipre zoritsu ta Menpi
 10 elur sitonirik ez dakina, dauzkazuna;
 oi erregiña!, iku ezazu bein beintzat
 zeure zigor garaiez Kloe tontorduna.

Oarrah. - 3. *Barbiton*, goi-arnas, goi-ats; kantu edo lira, aintzi-ñakoen eresi-jogaillua, ari askoduna. - 5. Au da, eguzki aldera begiratzen zuna. Jainkoen irudiak beti ere, jauretzetan, iparraldeko ormearen aurrekaldean egozan, eguardi aldera begira; sartzaldea zeukaten eskubitan eta sortaldea ezkerrean. - 10. *Sitonia* zan gaurko *Longos* lur-besoa, *Atos* menditik egoaldera, aintziña baten *Makedoni*'ri egokiona. - 12. *Buru-zut*, arro, tontordun dabillan *Kleo*, *Venus* maiz iruditu oi zuten, zartaillu edo zigor bat eskuan zuela.

Calmen XXVI

AD VENEREM

Vixi puellís nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
Nunc arma defunctumque bello
Barbiton hic panes habetis,
5 Laevum marinae qui Veneris latus
Costodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia, et vectes, et arcus
Oppositis foribus minaces.
O quae beatam, Diva, tenes Cyprum, et
10 Memphin carentem Sithonia nive,
Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel arrogantem.

XXVII

GALATERI

Gaia: Galate'k itxasoz joan nai du, ibillaldi luzean nunbait; baiña Orati'k ezetz diotsa, itxasoa arriskuz ta galzoriz betea dagola-ta. Beti izan da gizona adur-zale itxasoaren sabel barman daukana jakin-nairik batez ere. Zeinbat olako datzan, alere, orain kresalpean lo-zorro. Eroak! Begira Europa'ri zer gertatu zaion: zezen bategan uste-geiegi jarri zuelako, zenbat negar eta karrazi! Ezta gutxiago aitari emango dion kezka, naigabe ta samiña ere.

Impios parrae recinentis ornen...

Zitalei berraie ots txar aztorearen
naiz zakur izorraren naiz Lanubin goitik
jatsi dan otso-eme nabarraren naiz-ta
luki ernaiaren adurrak:

5 Puska beza sugeak asi dun bidea
zearka arabegi lez aldin ba'ditu
moxalak izu. Noren bildur naiteke ni,
azti arduratsu, onbera?

Gaiñeko euri-igarle degun egaztia
10 zingira munetara biurtu orduko,
eskariz esnatuko dut euzki-aldetik
igarle-kantuzko belea.

Zoritsu zu, Galate, nai dezun tokian,
bizi zaitetz gogora, nitaz oroituki:
15 berdatxak ez erroiak, zure ezker egazka,
etzaiztute, ez, galaziko.

Baiña ez dakusazu zein puxiga doan
Orion beerantza? ta nik ba-dakit zer dan
Adri'ko kolko illuna, baita zer gaitz ere
20 dagin Japix txuriak.

Oar bezate etsaien emazte ta umeak
sortuaz doan ipar-oldar itxu-itxua,
ta itxas beltzaren orro, ta ur-ertzen ikara,
enbatak gorri zauritzean.

25 Bai, Europak ere elur saietsa eman zion
zezen maltzurrari ta ikara zan ausart
itxasoa ta onen arrai gezurtiak
bidutziz izor ikustean.

Zelai zear aistian lorak alai bilduz
30 ta zor zaien koroia Ninpai oialdurik,
gau izpiz josian etzun besterik ikusi
ura eta izarkiak baizik.

Ta Kreta indertsura, eun uridunera,
jo alean, "O aita! -oiu egin zuan-,
35 alabaren izen aitzu, oi kupida
arrokeriaz gorritua!

Nundik? Nora eldu naiz? Iltze bat gutxi da
neskatzen utsarentzat. Itzar nago ta gaitz
egiña negartzen al? Ala oben gabe,
40 antz-iduri utsalak iruzur.

Marfil-atetik iges loa dakaztenak?
Zer ote zan ohea: itxas-zabal zear
ibilli arat-ona ala erne-barri ziran
liliak esku-guri bildu?

45 Orain iñork ba'lemait ats gaiztoko oni
zezen doillorra, burniz ausi, oraiñarte
bizi maite izan dudan bidutzi-adarrak
puskatzen nintzake saiako!

Zirtzilko laga ditut aberri-itzalak:
50 su-leiza bera ere likits aut berantzen!
Jainkoren batek adi ba'legit balinba,
billots nenbilke leoi arte!

Mazel gordin auetan giar itsusia
jarri ta zer samur oni gozoa atera
55 orduko, oindiño eder, katamotzen jaki
biurtua ikusi nai nuke.

Europa zirtzil, aitak be urrundik diozu,
zergatik zuk iltzea luza? Lizar ontan,
zintzoki segi dizun gerriko onekin,
60 lepoa zenekake mindu.

Naiz-ta, ederrago ba'zaizkizu iltzeko,
arkaitz-arri zorrotzak, ea, eman azkar
arkaitz biziari; naiz, errege alaba,
naiago baldin ezpa-dezu

65 Mirabe-muilloa artu, t'andre loiaren
oaide izana. Dolumen ontan an zegoan
Venus, maltzur ta irrikoi, ta bere semea,
ustaia laza zuelarik.

Gero, isekaz ase: "Utz zazu -esan zun-
70 asarre, sudur-aize ta beztun dana;
zezen gaitz-etsiak, bai, adarrak emango
dizkiozu ausi dizkiozun.

Ez dakizu Jobe'ren emazte zeranik?
Utz zotiñak, eta ikas zorion aundia
75 onean eramaten. Lurbira-zati bat
zure izenez baita deituko.

Oarrah. -Lanubin, Lati-ko uri zarbat, Api bide ertzean, muiñotxo baten gainean jarria; emendik zijoan bideak Brindis'era, itxasora ta Grezia'ra zeraman. - 5. Euria beren kantuz iragarten duten egaztiak belea, belatxinga ta gau -ontza ditugu batez ere. - 18. Orion, izardi bat; beronen jeikitze ta sartzeak, euritsuak izan oi dira geienez. 20. Japix, gureztat gallegu dan aizea. - 25. Europa, Agenor edo Penix'en alaba, Jupiter'en zezenaren antza artu ta ostu egin zuna, Minos, Radamentu ta Sarpedon'en ama izan zan. - 41. Egiazko ametsak adar-atetik irtetzen ziran; gezurrezkoak, ordea, marpillezkoik; one-la dio Bergili'k, "Eneida'n", Vrgarren kantuan. - 47. Zezen, bidutzi edo monstu au, Kreta'ra eldurik, izkutatu egin zan, eta Jupiter *giza*-antzean agertu zitzaion Europa'ri.- 75. Mundua aintziñakoak bi edo iru zatitan banatzen zuten: Asia ta Europa, Varron'ek, Salusti'k eta Plini Zarrak diotenez. Beste batzuk,, ostera, Obidi'k bezela, irutan zatitzen.

Carmen XXVII

AD GALATEAM

Impios parrae recinentis ornen
 Ducat, et praegnans canis, aut ab agro
 Ra^y a decurrens lupa Lanuvino
 Fetaque vulpes:
 5 Rumpat et serpens iter instítutum.
 Si per obliquum similis sagittae
 Terruit mannos. Ego cui timebo
 Providus auspex,
 Antequam stantes repetat paludes
 10 Imbrium divina avis imminentum,
 Oscinem corvum prece suscitabo
 Solis ab ortu.
 Sis licet felix, ubicumque mavis,
 Et memor nostri, Galatea, vivas:
 15 teque nec laevus vetet ire picus,
 Nec vaga cornix.
 Sed vides, quanto trepidet tumultu
 Pronus Orion. Ego, quid sit ater
 Hadriae, novi, sinus, et quid albus
 20 Peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri, et
Aequoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.

25 Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Belluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum, et
30 Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten, Pater O, relictum

35 Filiae nomen, pietasque, dixit,
Victa furore!

Unde? quo veni? Levis una mors est
Virginum culpae. Vigilansque ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem

40 Ludit imago.

Vana, quae porta fugiens eburna
Somnium ducit? Meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?

45 Si quis infamem mihi nunc iuvenum
Dedat iratae, lacerare ferro, et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri!

Impudens liqui patrios Penates:

50 Impudens Orcum moror! O Deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!

Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneraeque succus

55 Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.

Vilis Europe, pater urguet absens,
Quid mori cessas? Potes hac ab orno
Pendulum zona bene sequuta

60 Laedere collum.

Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant, age, te procellae
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum,

- 65 Regius sanguis, dominaeque tradi
 Barbarae pellex. Aderat querenti
 Perfidum ridens Venus, et remisso
 Filius arcu.
 Mox, ubi lusit satis, Abstineto,
 70 Dixit, irarum calidaeque rixae,
 Quum tibi invisus laceranda reddet
 Cornua taurus.
 Uxor invicti Iovis esse nescis;
 Mille singultus; bene ferre magnam
 Disce fortunam; tua sectus orbis
 Nomina ducet.

XXVIII

LIDE'RI

Gaia:Lide'ri dei dagio Olerkariak. Neptuno'ren jaia, ots, "Neptunalia", garillaren 23'an egin oi zana, berekin bat edanez eta kantatuz ospatzera; ez gero, Tiber ertzetan ostozko txabola barruan, bere etxean baizik. "Nik Neptun eta beronen Ninpak goretsiko ditut; zuk, Ordea, Latona ta Diane, Venus albora utzi gabe".

Pesto quid potius die...

Zer egin nezake oberik
 Neptun'en jai egunez. Ekar, Lide garhots,
 ixillik dezun Kekuho ori,
 eta indar-azi zeure sen ornitua!

- 5 Oartzen al beerantza doan
 eguerdia? Ta zuk, eguna gelditu
 hai'litz, ez dezu nai sototik
 Bihul kontsularen garaiko suilla atera.

- Txandaka biok goretsiko:
 10 nik Neptun ta Neraitarrak, adats ozkirri:
 zuk, lira makurrez Latona
 Ta Diana'ren suzko geziño ariñak.

- Eta azkenez guk abestuko
 Gnido eta Kiklade istatsuen bizi
 15 ta Pafos kisne uztarritukin
 ikertu oi duna. Gau be erestua duke
 merezi ditun kantu illaunez.

Oarrak. - Kakubo, Lati'ko eskualde bat zan, bertan artzen ziran ardaoak izen aundia eman ziotena. - 8. Txanbil edo suilletan - amphora- gorde oi zuten erromatarrak ardoa; ez dakizu zer neurritakoak ziran ontziok. M. Kalpurni Bibul 59'garren urtean izan zan kotsul, Juli Kaisar'ekin batera; Suetoni'k diñoanez, etzun gauza aundirik egin.

Carmen XXVIII

AD LYDEN

Festo quid potius die
 Neptuni faciam? prome reconditum,
Lyde strenua, Caecubum,
 Munitaeque adhihe vim sapientiae,
5 Inclinare meridiem
 Sentis: ac veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
 Cessantem Bibuli Consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
10 Neptunum, et vicides Nereidum comas:
Tu curva recines lyra
 Latonam, et celeris spicula Cynthiae:
Sumo carmine, quae Gnidon
 Fulgentesque tenet Cycladas, eta Paphon
Iunctis visit oloribus:
 Dicetur merita Nox quoque naenia.

XXIX

MEKENA'RI

Gata: Orati'k guztiz gizabidetsu dei egiten dio Mekena'ri, berak uritik kanpo daukan etxean egun batzuetan bizirik, atsedenari amor emon eta baketan egon daiten. Bere arazoak ez dirala ondo joango-ta, kezkarik baldin ba'luke, bera Erroma'tik landara pizkat en bizi izan arren, orrek ez diola ondoren txarrik ekarriko, diotsa adeitsu ta begirune aundiz; etorteko danaren aurrean ez ditugu geiegi gora jaso bear geure indarren kemenak: Zoria guztiz aldako-

rra dugu. -- Oda eder-ederra, mamitsua benetan. Orati emen ez dabilkigu estoikuen eskolan, ez epikurtarrenean, bien arteko baiño.

Tyrrhena regum progenies, tibi,,.

Leendik dut, tirrendarren errege leiñuko
Mekena, nere etxean, upa iñoiz makurtu
gabean, mama txit goxoa,
larros-lore guriguria

5 ta zure illentzat indi-ur ixuria.
Ez luzatu. Ez beti zur begitu Tibur
ezkoa, ez Esul-zelaiak,
ez Telegon dongearen gaiñak.

Laga gogaikarri dan ugaritasuna,
10 ta odei jaikien ur dagon jauregia;
utz ke, ondasun ta Erroma
zoritsuko oskar mirestea.

Aberatasi maiz zaie eder aldatzea;
purpur ta trozal gabe, baratz txikipean
15 txiroen apari garbiak
maiz bare zitun aien kezkek.

Or Andromen'en aita argiak su ixillia
eskeintzen, or Prozion ere txit asarre,
ta Leoi suaren izarra,
20 t'egun antzuak dakaz euzkik.

Or artzain nekatua talde nagiz itzal,
iber ta Silban gorriaren txara billa;
ta ur-ertz ixillak eztu
oar aize nagian atsa.

25 Erri onari buruz zu kezkatan zabiltz;
bildur zera Uriaz, zer nai ote duten
sertarrak eta Ziro'k jaurri
Raktra'k eta Tanais naastuak.

Jainko zugurrak dauka gau illun gorderik
30 geroaren irteera, ta irri dagi maltzur
ura jakin-nairik ilkorra
lar artegatu baldin bada.

35 Molda zazu gaurkoa zuzen, ta besteak
 ibai antzo doazki, orain kaltze erdiz
 paketsu etruskar mugaruntz,
 orain arri janak narrastuz,

 ta zugatz erauziak, abere t'etxeak,
 denak nasi, ez mendi ta urbilleko oianen
 40 orro gabe, uiol zakarrak
 sumintzean ibai-barneak.

 Ura da bere jabe, ta zoritsu bizi,
 eguna aituz, "Bizi izan naiz" ots dezakena.
 Biar, naiz Aitak odei beltzez
 goia illundu, naiz euzki garbiz

 45 azaldu, izana eztu ez izan egingo,
 ezta ere ez digu ordu igeskorrak
 eskura emana aldatuko,
 ezta ezerez biurtuko

 Zoriak, bere arlo tzar-zitalez alai,
 50 ta bere jokabide ozarretan ausart,
 txit ditu aldatzen omenak,
 oin niri gero ari onak.

 Dutanean det gora; baiña ego azkar
 igestean, ez diot emana itzultzen,
 55 ta nere indarrean oildurik,
 sarige ezeukia det billatzen.

 Zurrunak ulaizez ots ba'dagi, ezta nere
 ai-eskarira jo ta ziñitzez pakatu,
 Txipre ta Tiro'ko salgaiak
 60 ur zekenaren ogasunak

 ezpaitituzte iñolaz ugariagotzen.
 Ni, ordun, arraun biko batelean baitu,
 Egeu zakar zear naramake
 aize leun ta Polux bizkiak.

Oarrak. - 5. *Balanus*, jario-ur oso usaitsua ematen zuen Indi-
 urritza; Arabi ta Aigito'koak batez ere entzute aundikoak ziran. - 7..
 Esul, Lati'ko uri zar bat, Preneste ta Tibur tarteko mendiska baten

kokatua. - 8. Telegon, au da, Tuskul, Ulises eta Kirke'ren seme zan Telegon'ek irasia; onek, jakin gabe, bcre aita ji zuen. Orregatik deitzen dio Olerkariak "dongea", aita iltzaillea. - 10. Mekena're.n jauregia, Eskilin mendi gainean zegoen, goi-goi eraikia. - 17. Kepeu, garillaren bederatzian agertzen dan izar-moltzoa. - 18. Prozion, garillaren amabostean agertu oi da, Zakurra baiño amaika egun leenago. - 19. Beste izar-moltzo bat. Eguzkia garillaren 30'an sartzen da Leoiaren ezaugarrian. - 22. Silbandarrak, mendi ta zelaietako erdi-jainkoak ziran. - 27. Eskitiar erriak, Asia'n; Baktra'n Ziro izan zan nagusi. - 28. Tanais, gaur Don, Errusi'tik datorren ibaia; eskitar eta sarmatarrak bizi ziran ibai onen alderdietan, beti alkarrekin ixtillu ta nasteeatan.

Carmen XXIX

AD MAECENATEM

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merurri cado
 Cum flore, Macenas, rosaruIn, et
 Pressa tuis balanus capillis
5 Iam dudum apud me est. Eripe te morae:
 Ne semper udum Tibur et Aesulae
 Declive contempleris arvum, et
 Telegoni iuga parricidae.
Fastidiosam desere copiam, et
10 Molem propinquam nubibus arduis:
 Omitte mirari beatae
 Fumum et opes strepiturnque Rornae.
Plerumque gratas divitibus vices,
Mundaeque parvo sub lare pauperum
15 Cocnac, sine aulacis et ostro,
 Sollicitam explieure frontem.
Iam clarus occultum Andromedae pater
Ostendir ignem: iarn Procyon furit,
 Eta stella vesani Leonis,
20 Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit, et horridi
 Dumeta Silvani: caretque
 Ripa vagis taciturna ventis.

25 Tu, eivitatem quis deceat status,
Curas, et Urbi sollicitus times,
 Quid Seres et regnata Cyro
 Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
30 Caliginosa nocte premit Deus:
 Ridetque, si mortalis ultra
 Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere aequus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medii alveo
35 Cum pace delabentis Etruscum
 In mare, nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus et domos
Volventis una, non sine montium
 Clamore vicinaeque silvae,
40 Quun fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem
 Dixisse, Vixi: cras vel atra
 Nube polum Pater occupato,
45 Vel sole puro: non lamen inritum,
Quodcumque retro est, efficiet: riegue
 Diffinget, infectumque reddet,
 Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna saevo laeta negotio, et
50 Ludum insolentem luciere pertinax,
 Transmutat incertos honores,
 Nunc mihi, nunc ali benigna.
Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno quae dedit, et mea
55 Virtute me involvo, probamque
 Pauperiem sine dote quaero.
Non este meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad míseras preces
 Decurrere; et votis pacisci,
60 Ne Cypriae Tyriaeque merces
Addant avaro divitias mari.
Pum me, biremis praesidio scaphae
 Tutum, per Aegaeos tumultus
 Aura feret, geminusque Pollux.

MELPOMENE'RI

Gaia: Orati pozik dago, lirikar bertsoz bere izena ta entzutea iltze illezkorrakinjosi ditulako. Aintziñako arreegakberen piramide zut-goitituekin baiño oroigailu aundi ta ederragoko eredu jaso dio bere omenari. Zer gogo du geiago? Oda au aurreko iru liburuen amaia lez degu. Lenengo liburuko lenengo odan Mekena goretsi zuen; azkenengo au, ordea, Melpomene'ri eskeintzen dio. Ba liteke biok garai batean egiñak izatea.

Exegi monumentum aere perennitils...

Borontze baiño betikorrago
oroigailu bat det eraiki nik,
ta piramideen errege-zoru
bezin jaikia: ez euri-gorritz
5 ez ipar mekoz eratx eziña,
ez urte-lerro zenbatu gaitzak,
ez aldi txarrez iges-bearrak.
Ez naiz guztia ilko, ta nere
zati auncli bat Libitin'gandik
10 muzin egingo. Beti bernia,
geroak txaloz goi nau jarriko,
apez nausia neska ixillakin
Kapitoli'ra igotzorduan.

Aipatua ni Aufi zakarra
15 zarata utsez doan tokian;
Dauno, urrez txiro zan lurraldean,
erri mukerren nausi izan zan
bazter itsean; aipatua ni,
jatorriz apal, eoli-bertsoak
20 lati neurrira lenen itzuli
neuk ba-nituan. Ar, Melpomene,
nere garaitza, ondo lortua,
ta neri gogoa estutu, arren,
delpik-ereñoz buru-adatsa.

Oarrah. - 8. Aigito'ko erregeak, beren illobitzat, arrimeta ikaragariak jaso-azi zituzten, ots, arri-txuntxur edo piramideak. - 10. Libitiñe, illeten jainkosa. - 13. Apez nausia neskatx (bestal) nausia;

neskatxa ixillik egon ni zan progu ta abesbatzen erdian. - 14. Gaur Ofanto, Apuli'ko ibaia; onen alboan zegoen Venusa, Orati'ren jaioterria. - 16. Dauno, Pilumno ta Benilli'ren semea, Turno'ren aita, lurralde guztiz legorrean izan zan errege.

Carmen *11

AD MELPOMENEM

Exegi monumentum acre perennius,
Regalique situ pyramidum altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
5 Anorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar: multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque *ego* postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita Virgine pontifex.
10 Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens,
Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

IV'GAREEN SAILLA

1

VENUS'I

Gala: Gizasemeen egunak hai dirala laburrak! Ibai-beera doan orbelaren pareko, laster dagi biziaren ibil-bidea. Orati ere, leengo kemen barik daukagu, berrogetamar urte besterik ez ditun arren. Oraindik, baiña, zimiko ditu barnean gaztetako griñak; auek, ordea, ez datozki ondo bere filosofiarekin. Venus'i dei dagio zoardura, bare-aldia ta atsedena eskatuz; eztu nai istillu, guda ta liskar geiago. Or dira gazteak ortarako, or du adibidez Paul Kinto Maximo gaztea: lagun bekio bere maitezko jokaldietan.

Intermissa, Venus,

Lanez bazter utzia, Venus, eta orain
gudu-zale ostera ere? Ez, otoi, ez!
Ni ez naukazu orain Zinara onaren
agindupean nintzan eraz. Utz nazazu,
5 leia ta irrirts eztien gordin orrek;
amargarren bosturte ikutua dan au
ez eraman zuk zeure agindu leunera.

Zoaz, ordea, gazteen dei samurren billa,
-Bular gartsuk erre naiz dituzu apika -
10 Paul Maxim'enera, egal zuriz bizkor.
Ura bada, prestau ta sotil, eratsu da
t'errudun maratzentzat ez duzu ixilla,
baita eun antze-gaitan jakintsua ere:

zure gudu-zapia urrun daramake orrek;
 15 ta iñoiz obe batek leiz arbuia ba'zagiz,
 Alban osin artzean marmol irudia
 jarriko dizu limoi-zurezko gaiñ leunez.
 An bilduko dituzu aur-goxo usai aski
 lira, burrun, txaramelots ezti gozotan,
 20 berezinti txistua saiets utzi gabe.
 An, egunean bitan, neska-mutil leunak
 zerorre goi-argia goretsiko dute
 oin-txau salitar eraz iraz jorik lurre.
 Niri etzait gaur laket neskatxa-mutillik
 25 ez alkar-maitatuzko itxoin siñiskoirik,
 ez ardo-burrukarik, ez lili-kopetik.

Baiña, ai ene!, zergatik, Ligurin, zergatik
 datozkit metrail-beera negar-sorta banak?
 Zergatik nik asi itzak ixillak urratzen?
 30 Gau-ametsaz dut uste atxi zaitudala,
 edo noakizula atzean jarraiki
 ta zu egaz Made'ren sail belartsu zear,
 edo uger narraizula, ur zurrumba artean,
 ari ta ari leiatsu, sendo bezin zakar.

Oarrak. - 3. Zinara, Orati'ren neskatz adiskideetatik lenengoa, ezaguna beñik-bein; *ona* esaten dio, dirurik ateraten ez ziolako. Gaztetan ji zan itxura danez. 16. Alban, gaur Castel Gandolfo'ko osiña; Paul Maximo'k, antza, etnentxe eukan bere udetxea. 17. Plini'k dioskunez, limoi-ondoaren zura ustel-eziña da, ta orixegatik egur orrekin egin oi zituzten eliz ta jauretxeetako sapaia.. 27. Sarri ureztatzen zaizkigu matrail-ertzak, itzaldi bat aditu, pertsona bat gogora ekarriz, gai bat irakurriz, naiz bes te edozergatik; Ligurine'ko mutil gazteak, bioz-bera La sentikorrak ziran oso.

LIBER QUARTUS

Carmen I

AD VENEREM

- Intermissa, Venus, diu
Rursus bella moves. Parce, precor, precor!
Non sum, qualis eram bonae
Sub regno Cinaree. Desine, dulcium
5 Mater saeva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi,
Quo blandae iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
10 Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
Si torrere fecur quacris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
Et pro sollicitis nom tacitus reis,
15 Et centum puer artium,
Late signa feret militiae tu ae;
Et quandoque potentior
Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
20 Ponet marmoream, sub trabe citrea.
Illic plurima naribus
Duces tura, lyraeque et Berecyntiae
Delectabere tibiae
Mixtis carminibus, non sine fistula;
25 Illic bis pueri die
Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
In morem Saliũm ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer,
30 Iam, nec spes animi credula mutui,

Nec certare iuvat mero,
 Nec vincere novis tempora floribus.
 Sed cur, heu! Ligurine, cur
 Manat rara meas lacrima per genas?
 35 Cur facunda parum decoro
 Inter verba cadit lingua silentio?
 Nocturnis ego somniis
 Iam captum teneo, iam volucrem sequor
 Te per gramina Martii
 40 Campi, te per aguas, dura, volubiles.

II

JULI ANTONI'RI

Gaia: Agust'ek, bere gudu-arloan, orduantxe ain zuzen Galia'ko banaketa ta jaurbidea burutuak zitun, baita jermendarrak Rin'ez bestaldera jaurtiak ere. Jazoera au goresgarria zanez, Juli Antoni'k Orati'ri eskatu zion ospatu zitzala Pindaro'ren bertso giartsuz Kaiser'en garaipen berriok. Baña berak ezingo du ori burulii, bera Tibur'ko erlea baita, ego samurdun. Berak, juli Antoni'k otsegin bear ditu August'en egin arrigarriak, jainkoei aunitz opagai eskeñiz. Orati'k, bere aldetik, zekor bat eskiñiko zion. J. Antoni au, Kaiser'en arreba Oktabiak azia, Markele onen alabarekin ezkondu zan. Kristoren aurreko 10'garren urtean kontsul izan zan. Zortzi urte geroago bortizki iraundu zuen Kaisarra, bere erioz ordaindurik iraiña.

Pindarum quisquis studei aemulari...

Pindaro leiatu naiz dabillena, julí,
 Dedal gisa argizagi egoz igo guraz,
 leiar-ixasoari beraren izena
 ari gurarikan ezarri.

Mendi-bera eroztuz, euriak aunditu
 ditun ertz jakiñetan ibai amilduak
 orroa dagi sakon: orobat dagizu
 Pindaro'ren so eskergak;

Apol'en ereiñotz duin, bai ditiram berriz
 10 itz berriak ausarti daramazkigula
 ta bai orotariko neur-kopla zuritan
 goiak zear txairo egaztu;

naiz jainkoak abestu, eta erregak,
Kantaurak eriotza onez lertu zitun
15 jainkoen odola, ta orobat aratxi
Kimera gaitza, su-jario;

Edo-ta, jainkoen-kide, Elide'n ospea
beren aberriei biur diotenak;
20 zein burrukaria ta zein zaldia kanta
eun irudi bezain saritsu;

edo senar gaztea erauzi dioten
emazte biotz-bera negartuz, naiz gora
jaso aren kemenak, naiz urrezko oiturak
Orko itsari argia kenduz.

25 Altsua da, Antoni, Dirkear kisnea
odei kideko egaz-erazi oi duen
aizea; ni, ostera, Matin'go erle lez
nauzu, bai oituran, bai eraz;

neke-nekez esplikien gozo atsegiña
30 xurgatzen duena bai, kaskarra nauzu;
Tibur ur-ertza nik ontzen bertso neketsuak,
oianaren magal leunean.

Ari obez, koplari, kantako diozu
zuk Kaiser'i, garaitsu, dagokion aintzaz
35 daramazkila narran, malda deuna zear,
sikanbar uzu ta ezkaitzak.

Ura ainbat aundi danik ez die lurrari
ez zanak ez jainkoek egundo eskaiñi,
40 ez eskaiñiko ere, leen-urre itzul arren
etortzeko diran aldiak.

Egun aintzaz beteak kantako dituzu,
Uria poz aunditan zuk eres egingo,
August zangarra alaitsu biurtu dalako;
45 Forua abestuko liskarge.

Ordun nere aoak, entzun gairik balu,
zureakin bilduko; ta, o Euzki eder!,
o egun aipagarri!, abestuko dut nik
Kaisar itzul dalako, pozik.

50 Eta zu urbildu-ala, o garaipen aundi!,
guk otsegingo sarri, o garaipen betel,
ta berdin Urí denak gurekin batera,
jainko onei kedatsa eskeiñiz.

Zu amar zezenekin ta ainbeste beiekin,
55 asko izango; ni, berriz txal samur oraintsu
ama utzikin, nere zin-itzak betetzeko
landa jorizlasai ibillikin.

Illargi-adar makur antz aren kopetak
bere irugarren joaz gorantz egitean;
60 orbana daramatzu, elurra bai'litzan,
ta besteak borontzezkoak.

Oarrak. - 14. Eriotz merezia izan zuten Kentaurak, Eurition'ek indarrez Hioidemia ostu zuelako. - 25. Dirkear, berdin gebar; Dirke deitzen zioten Tebas ondoko iturri bati. - 27. Matino, Orati'ren sorterriko mendiska, Vanusi ondoan. - 30. Malda edo erripa dauan, Vesta'ren jauretxean asi ta Tito'ren garaitz-zubiraiñokoa. - 38. Jermandar erri basatiak, burruka ta gorabera askoren ondoren August'ek menderatu zituenak. - 44. August, iru urtez -Kristo aurreko 16-13 urteetan- Erroma'tik at ibilli ostean, garaipentsu ta ospe izugarritan itzuli zan Urira; itzultza au zala-ta, jai bero biziak gertatu ta ospatu zituzten. - 63. Etorri bearra zuen bide-egaletan aldareak jaso zituzten, jainkoei, eskerrak emonez, lurrin eta intzentsu ugari errerik.

Calmen II

AD IULUM ANTONIUM

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
Nititut pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

5 Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
Pindarus ore;
Larea donandus Apollinari,
10 Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
Lege solutis;

Seu Deos, regesve canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
15 Morte Centauri, cecidit tremendae
Flamma Chimaerae;

Sive, quos Elea domum reducit
Palma caelestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
20 Munere donat;

Flebili sponsae iuvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.

25 Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus; ego, apis Matinae
More modoque,

Grata carpentis thyma per laborem
30 Plurimum, circa nemus uviclique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.

Concines maiore poeta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
35 Per sacrum clivum, merita decorus
Fronde, Sygambros;

Quo nihil maius meliusva terris
Fata donavere, bonique Díví,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
40 Tempora priscum.

Concines laetosque dios, et Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
Litibus orbum.

45 Tum meae (si quid loquar audiendum)
Vocis accedet bona pars; et, O sol
Pulcer, O laudande, canam, recepto
Caesare felix.

Tuque dum procedis, Jo triumphe,
50 Non semel dicemus, Jo triumphe,
Civitas omnis, dabimusque Divis
Tura benignis.

Ta decem tauri, totidemque vacces,
Me tener solvet vitulus, relictas
55 Matre, qui largia iuvenescit herbis
In mea vota.

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium lunae referentis ortum,
Qua notam duxit, niveus videri,
Cetera fulvus.

III

MELPOMENE'RI

Gaia. - Olerki txairoa. Gizaldiak zear askorentzat izan da miresgarri. Eskaligero'k esaten ornen zuen, berak naiago zukela Aragoi'ko koroidun izan baiño poesi onen *egille* izatea. Batez ere bere uzkurtzazetasunagatik arlanduzko oroigailu bat merezi ornen du; aintza dakar olerkiak, berari dagokiona, baina au musari zor dio.

Quem tu, Melpomene,

Zuk, o Melpomene, jaiotzerakoan,
bein begi samur-errez beitzen cliozuna,
ez du onek egingo burrukari argi
Itsmiar lanak, ezta ez du eramango
5 gerkar gurdiz, garaille lez, zaldi bizkorrak,
ezta guda-egintzak ez Kapitoli'ra
deliar ostoz eder, suntsi zitulako
errege arroputzen noizbaiko zemaia;
ez, Tibur emakoia bustitzen dun urak
10 ta oian adats zarriak eoli bertsotan
egingo dute aurka ots ozonaren jabe.

Erromar jatorriak, urien buruak,
koblarien taldeko artzen nau laztanki;
ta gitxigo didala bai oizkatzen orain
15 ondamu errearen ortz-agin zorrotzak.

Oi Pieri!, urrezko liraren soiñu leun
orlan araenduten duzun antzelari!
Zuk bai, gura ezkeru, eman kisne-kanta
mintzulak diren arrai itz-motz aiei ere!

20 Guzti au zuk emanik dugu on-egiña,
atzez jakin-aztea bidez dabilzanak,
erromar lira jotzen duzun orren ernai tz;
bizi ta atsegin eman (atsegiña ba'naiz
ez dut ori zure on-egiña besterik.

Oarrak. - 4. Korinto'ko lur adar edo bcsoan Neptun'cn omenez
egin oi ziran jokuak. - 5. Gerkar ego antziñako gurdia. Akaia,
Greziako egoi-aldera dagoena, erromar erkia zan. - 7. Ereñotz-
orritz, Delos'en jaiotako Apol'i eskeiñitako zugaitza. - 16. Pieri,
Mekedonia'ko mendia, ipuiñez eta gurtzaz Maitagarriai opatua;
Picitarrak zeritzaien Musai, mendi au zala-ta.

Carmen III

AD MELPOMENEM

Qucm tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaico
Victorem, neque res bellica Deliis
Orna turn foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
Et spissae nemorum cornac,
Fingent Aeolio carmine nobilem.
Romae principis urbium
Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros:
Et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureae
Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas:
O, mutis quoque piscibus
Donatura cycni, si libeat, sonum!

Totum muneris hoc tui est,
quod monstror digito praeterreuntium
Romanae fidicen lyrae:
Quod spiro et placeo (si placeo), tuum est.

IV

DRUSO'RI GORALPENAK

Gaia: Druso gazte-txo zalarik, onek azpiratu zituen Tirol iparral-dera, gaurko Baviera lurraldetan bizi ziran erre ter eta bindeldarrak, erromatarrai obeki eusteko elkaturik zeudenak. Danubio ta inguruetako ibai ertzetan bananduta bizi ziranak ziralarik ere, Druso'k Tirol'go Alpes malkartsuetatik inguratu ta indarrez artu zituen; baita bertan erromar koloni batjaso ere. Gertaera au zala-ta Augustek Oda bat cskatu zion Orati'ri, garaitzaillearen gorapenezko bertsoz egiña. Egia esan, zear-mearka ta lasai ari da, besteeten oso neurritsu dugun olerkaria: arrano baten pareko da Druso, leoi baten antzeko, Icíñargia ta eziketa zabalekoa. Goi jartzen du Anibal, eta erromarren kemena, indarraren indarra.

Qualem ministrum fulmints

Oi egazti, ostrontzen sei-mutil leiala,
(Jupiter, goi-jainkoen erregeak eman
zion aalmencz guztiz zurra
joaz Ganimene ebastea),

ez-jakiña oindio lan eta aize zakar
gaztea bein atera ziguten kabitik,
bedats-izotzak jadan urrun,
lan zailletara zuten oitu;

gero laister, barne-lei ezin eutsi batek
10 artalde eskortara jo erazi zun etsai;
orain jan-gosek, liskar-zalek
dragoien aurka daramate;

amaren ugatza utzi-berri dun leoiak
auntza dakus sartua larre leun guritan,
15 bere egin gazte artean
gura luke il eta xeatu;

- berdin guda egiñez Alpes arroctan
ikusi zuten Druso Reti-Bindeldarra;
20 ordez ez jakin noiztik Amazonak
besoan dakarzten aizkoldoak;
- ez duzu ain erreza oso jakitea,
baiña guda-taldeak noznai, nun nai garai,
gazte baten esanai esker
berriz ere azpiratuak,
- 25 oar ziran jauregín ezi ta azitako
gogo-biotzak zer aal zuten beren kasa
August'en aita senak atan
Neron'dar gaztien artcan.
- Sendoak ditu sortzen sendo eta onak;
30 zekor ta moxaletan gurasoen funtsa
da idorotzen; sai mokokariak
ez dute iñolaz uso koldarrik ern azten.
- Irakatsiak, baiña, funts ixilla pizten,
ta eziketa onak gogo kementzen;
35 oiturak maiztuz, onenak be
lera dongeak ditu loitzen.
- Erroma, zer diezun zor zuk Neron'darra,
Metauro ibaia duzu lekuko, ta Asdrubal
goitua, t'egun eder ura,
40 Lati'ko illunpeak uxatuz,
- lenengoz zuEna par-egin aintza lasaiz
Afrikar latz gogorra zaldi-gaiñ igaro
zanetik, Itali-uri zear
ardaitik sua lez, Rur Sikul uín zcar.
- 45 Geroztik lan aldezko azi zan erromar
gaztedia, ta peno-arramar dongeak
zuzitu jauretxeak berriz
jainkoak ikusten jasoak.
- T'esan zuen azkenik Aníbal ankerrak:
50 "Luki arraparien baituran garala,
orein lez goaz ziria sar
ta iges doanari jarraika".

Enda errotsu onek ber'Ilion erretik,
tuskar ur-ertzetatik erauzia izanik,
55 jainkoak zitun, seme ta aitak
itzul ausoniar urira;

ala ala aiotz zakarrez Algido gaiñean
adar itsez jori dan arte moztua be,
60 kalte, moztutze ta burnitik
kemen ta indar oi ditu jaiki.

Hidrea etzan, soin-motz, goitua zala-ta
miñik zegon Herkul'en aurka aulago jaiki,
ez Kolko'k ez ekinar Teba'k
etzuten gauz motzgorik sor.

65 Itxaspe murgildua, ederrago da andik
irteten; beeratua, eintzaz zutik jartzen
garaille, ta senar-emazteen
itz-gai arrunt egiña gero.

Mezulari arrorik ez, ez dut geiago
70 Kartago'ra botako; il da, il da oro
Asclrubal'en erioz geure
uste ta izenaren zoria.

Klauditarren eskuz ezik, ezer ez gaurtikan;
75 jupiter'ek bait ditu zaintzen jainkotasun
gogoz, ta aurre ikuste zorrotzez
darabiltz guda-goraberak.

Oarrah. -4. Ganimecle, troiar erregegaí gaztea, zorarazlea; izar-kietan du bere egoitza, Ugeta izenez ezaguna. - 12. Arrano ta dragoi edo sugeen arteko burruka, sarri erabilli izan zuten antziñako olerkariak. - 38. Metauro, Unbria'ko ibai txiki bat; ospatsu da batez ere Klaudia Neron eta Libi Salinator kontsulak, onen ur-ertzetan erail bait zuten Asdrubal, Jesukristoren aurreko 207'garren urtean. Gerrari auetatik lenengoa Druso gaztearen aitaren aldeko aitona zan eta bigarrena amaren aldekoa. - 63. Kolkida n urrezko ille-zama gordetzen zuen dragoia aipatzen da emen; baita Kadmo'k, Tebas ondoan, garbitu zuen beste ura ere. Ekinar, Ekilon'ek lagun egin ziolako Kadmo'ri bere eginkizunean. - 70. Kanas'ko eraso ondorean Magon'ek eman bear izan zuen mezua,

Carmen IV

DRUSI LAUDES

Qualem ministrum fulminis alitem,
Cui rex Deorum regnum in aves vagas
 Permisit, expertus fidelem
 Iupiter in Ganymede flavo,
5 Olim iuventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium:
 Vernique, iam nimbis remotis,
 Insolitos docuere nisus.
Venti paventem: mox in ovilia
10 Demisit hostem vividus impetus:
 Nunc in reluctantes dracones
 Egit amor dapis atque pugnae;
Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta, fulvae matris ab ubere
15 Iam lacte depulsum leonem,
 Dente novo peritura, vidit:
Videre Rhaetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici: quibus
 Mos unde deductus per omne
20 Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quaerere distuli;
Nec scire fas est omnia; sed diu
 Lateque victrices catervae,
 Consiliis iuvenis revictae,
25 *Sensere*, quid mens rite, quid indoles,
Nutrita faustis sub penetralibus,
 Posset, quid Augusti paternus
 In pueros animus Neronis
Fortes creantur fortibus et bonis;
30 Est in iuvenicis, est in equis, patrum
Virtus; neque inbellem feroces
 Progenerant aquilae columbam.
Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant;
35 Utcumque defecere mores,
 Indecorant bene nata culpae.
Quid debeas, O Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen, sed Hasdrubal
Devictus, et pulcer fugatis
40 Ille dies Latio tenebris,

Qui primus alma risit adorea,
 Dirus per urbes Afer ut Italas,
 Ceu flamma per taedas, vel Eurus
 Per Siculas equitavit undas.
 45 Post hoc secundis usque laboribus
 Romana pubes crevit, et impio
 Vastata Poenorum tumultu
 Fana Deos habuere rectos:
 Dixitque tandem perfidus Hannibal:
 50 Cervi, lupurum praeda rapacium,
 Sectamur ultro, quos opimus
 Fallere et effugere est triumphus.
 Gens, quae, cremato fortis ab Ilio,
 Iactata Tuscis aequoribus sacra,
 55 Natosque maturosque patres,
 Pertulit Auzonias ad urbes
 Duris ut ilex tonsa bipennibus
 Nigrae feraci frondis in Algido,
 Per damna, per caedes, ab ipso
 60 Ducit opes animumque ferro.
 Non Hydra secto corpore firmior
 Vinci dolentem crevit in Herculem:
 Monstrumve submittere Colchi
 Maius, Echioniaeve Thebae.
 65 Merses profundo, pulcrior evenit:
 Luctere, multa proruet integrum
 Cum laude victorem, geretque
 Proelia coniugibus loquenda.
 Carthagini iam non ego nuntios
 70 Mit-tam superbos; occidit, occidit,
 Spes omnis et fortuna nostrí
 Nominis, Hasdrubale interemto.
 Nil Claudiae non perficient manus:
 Quas et benigno numine Iupiter
 75 Defendit, et curae sagaces
 Expediunt per acuta belli.

V

AUGUSTI

Gala. August agintaria, Kristoren aurreko 16 urtetik 13'erte
 Erroma'tik kanpo bizi izan zan, **Galia'ko ta Jermani'ko**
 gauzak atondu bear izan zitulako. Orati oda onetan Erroma ta

uritarren esker onaren adierazle bezela agertzen zaigu, beren Buruzagia diru, oitura on eta erri-segurutasunaren babeskitzat aitortuz; baiña uritik kenpo luzaroegi dabillelako, irrikaz nai dute aren etorrera.

Divis arte bonis, optime Romuiae...

O zu, August, jainkoen adeitik sortua,
Erromul jende-zai on, luze zabiltz ortik;
azkar itzultzeko itza eman zenion bein
guraso-Batzarrari: atoz!

5 Berri-az, Nagusi on, argiz zure erria;
jendea zu ikusteaz, udaberri antzo,
poz-alaiago duzu egunez gauez,
euzkiak biziago dirdai.

Amak bere semea, Karpati itxas-urez
10 andik Ego erreak, supazter leunetik
Urrin, amaige diran urteetan barrena,
daukanak, zin-itzez, opariz

ta otoitz beroz eskatu oi duen bezela,
ur-ega/ makurretik begiak kentzeka;
15 antz orretanzu ere, Kaiser, nai biziz artua,
Aberriak zaitu billatzen.

Idia larran dabil zugatik seguru;
Keres ta Asko dontsuak alotzak joritzen;
on oira itxas-gizonak kresal paketsuan;
20 Fedeak ez susmo beldurrik.

Ezkontz-nastek loitzen ez supazter garbirik;
oiturak ta legeak dute gaitza ezi;
goratuak aitaren antzeko seindunak:
erru aren atzetik zigorra bizkorki.

25 Nor lazte Partiarrek? Nor Eskitar otxak?
Nor, Kaiser onez dala, Jermani iziaren
illortuen beldurrez? Nor kezkatuko ote
Iberi ankerreko gudaz?

Bakoitzak eguna aítzen bere etxetik dakus,
30 ta zugaitz alargunaz rnaats-aienak lotzen;
ortik aren ardura da itzultzen ondoren,
ta jainko lez zaitu mairatzen.

Otoitz asko ta ardoa dizu ontzi-íxurtzez
eskeintzen, su-babesak zure jainkoz naste,
35 Grezia'k Kastor legez, eta onelatsu
Erkul aundia gogoraziz.

O bai, Buruzagi on! Espera ba'zenu
jai luzez utziko! Auxe guk eskatzen,
goiza astean; auxe guk opa gero, ordirik,
40 Eguzkia itxaspe sartzean.

Oarrah. - 10. Noto'k edo Egoak putz egiten die Bitini'tik Kerpatotar itxasoz Itali'ra datoztenei. - 18. Pakeak ugaritasuna dakar, alorretan naiz urietan. -25. Partitarrak, Eskitarrak, Jermandar edo Sigganbriak eta Kantaunitarrak menderatuak izan ziranean, zati baterako beintzat, pakea etorri zitzaien erromatarrei. - 35. Greziarrak Kastor (Dioskoru) ta Erkul zeuzkatcn jainko obcrentzat, August'ek bere jainkoa nastatuko du aberri-jainkoekin.

Carmen V

AD AUGUSTUM

Divis orto bonis, optime Romulac
Custos gentis, abes iam nimium cliu:
Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto concilio, redi.
5 Lucem redde tuae, Dux bone, patriae:
Instar Veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et soles melius nitent.
Ut mater iuvenem, quem Notus invido
10 Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domo,

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec facim litore demovet;
15 Sic desideriiis icta fidelibus
Quaerit patria Caesarcm.

Tutus bos etenim rura perambulat;
 Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas:
 Pacatum volitant per mare navitae:
 20 Culpani metuit Fides;
 Nullis polluitur casta domus stupris:
 Mos et lex maculosum edomuit nefas:
 Laudantur simili prole puerperae;
 Culpam poena premit comes.
 25 Quis Parthun paveat? quis gelidum Scythen?
 Quis, Germanía quos horrida parturit
 Fetus, incolumi Caesare? Quis ferie
 Bellum curet Iberiae?
 Condit quisque diem collibus in suis,
 30 Et vitem viduas ducit ad arbores;
 Hinc ad vina redit laetus, et alteris
 te mensis adhibet Deum:
 Te multa prece, te prosequitur mero
 Defuso pateris; et Laribus tuum
 35 Miscet numen, uti Graecia Castoris
 Et magni memor Herculis.
 Longas O utinam, Dux bone, ferias
 Praestes Hesperiae! dicimus integro
 Sicci mane die, dicimus uvidi,
 40 Cum Sol Oceano subest.

VI

APOI;I

Gata: "Betiko kantua"-ren osagarri bezela ornen da oda au. Apol'i oles egiñik, Paris ete Akil'eren arteko burruka gogorazten digu, orrela gaizkatu bait zitun troiarrak, Erromatarren asabak. Abeslari taldeei diotse arretaz ari ditezuela, gozo ta antzetsu oiukatuz. Kristoren aurreko 17'garren urtean idatzia.

Dive, quem proles Niobeae magnae...

Jainko, Niobe'n semek eta Tit abeslek
 ta Akil Ptik, ia garaille Troia guenean,
 beren mingain lotsarik gabekoagatik
 aier etsiak;

Akil'ek, bestez nausi, zukin berdin ez,
naiz eta itxastar alaba Teti'ren seme izan,
gudari, troiar gaiñak jo ta auntsi zitun
lantza-muturrez.

Ura, ler burni la tzak joa bezelaxe,
10 edo Euro'k astindu nekosta beltza antzo,
zabal jausi zan samea amildurik
teukrar autsean.

Urak, zaldian sarge, Minerba'ri eskain
opari atxakiz ez ditu marrotuko
15 troiar erruz lasai ta Priamu'ren etxe
dantzan alaiak;

baizik-eta agerian zital lotuekin,
ai, gaitz, ai! gerkarren aur oraindik itz-geak
autan lituzke arreko, baita emaren erraian
20 gordeak ere.

Jainkoen aitari ta Venus eztiaren
dejad zor, Enea'ren lan lan asmotsuak
ziloka obeagoz eraikitako ormak
bide zirala.

25 Poibu, txirula joaz, Tali zoliari
zuk irakasten Xanto ibaian adatsa
xautzen; Agieiu leunak babes bai Dauniar
Musaren ona.

Poibu'k arnastu nindun, Poibu'k ornan zidan
30 bertso atsaren sua t'olerkari izena,
neskatx entzutedunak ta aita argiengandik
datozten aurrak.

Deli jainkosa alde dunak, lintz igestiak
ta oreñak bere uztaiz galga tzen ditunak,
35 oar lesbiar oiña ta ikus ala-ala
ene atz joa;

Latona'n aurrari egoki abestuz,
gauan dirdira gaituz ñirñirla danari,
uztak ugaldtu ta illen bira azkarki bete
40 oi ditunari.

Ezkondua, zuk oi: "Nik, jainkoen lagun,
Orati poetaren kopla atsegiñak
jainkoen omenetan oiukagu nitun,
ludia alaituz".

Carmen VI

AD APOLLINEM

Dive, quem proles Niobeae magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,
5 Ceteris maior, tibi miles impar;
Filius quanquam Thetidos marinae
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Illa, mordaci velut icta, ferro
10 Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille, non inclusus equo, Minervae
Sacra mentito, mate feriatos
15 Troas et laetam Priami choreis
Falleret aulam;
Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
20 Matris in alvo;
Ni, tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, Divom Pater adnuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.
25 Doctor Argivea fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
Levis Agyieus.
Spiritus Phoebus mihi, Phoebus artera
30 Carminis, nomenque dedit poetae.
Virginum primae, puerique claris
Patribus orti,

Deliae tutela Deae, fugaces
 Lyncas et cervos cohibentis arcu,
 35 Lesbium servatæ pedem, meique
 Pollicis ictum,
 Rite Latonae puerum canentes,
 Rite crescentem face Noctilucam,
 Prosperam frugum, celeremque pronos
 40 volvère rñenses.
 Nupta iam *dices: ego* Dis aInicum,
 Saeculo festas referente luces,
 Reddidi carmen, docilis modorum
 Vatis Horati.

VII

TORKUATI

Gaia: Orati'k, Oro aldatuz doala ikusiz, eta dana aInaituz, naiz-ta leiñuak itxuraz beintzat, aurrera jarraitu, gibel datozen urteekin berriro ere izatera itzuliaz, eta gizona bakar-bakarrik bein atzendu ezker, ez duela biderik atzera biurtzeko, biotz-aundiko ta esku-zabal izateko diotsa lagun eta adiskiekin batez ere: ezerk ez du iges egingo oiñordekoaren diru-gosetik, egin duen onak ezik. Nor ote dugu Torkuat au?

Diffugere nives: redeunt iam gramina campis...

Joan dira elurrak; landan azkia dager,
 ta zugaitzak adatsez;
 lurra da ber-aldatu, eta ibaiak urrituz
 beren ertz barru doaz.
 5 Eskerra, billuts, Ninpa eta bi aizparekin
 ikus dantzan gidari.
 Ez itxoin ezilkorrik, urteak ta egunak
 guri kentzen Ordua.
 Otza arintzen aize ezтик; ji bear duen uda
 10 udaste aurrez doa;
 bere uzta leun ematen digu udazken aitak,
 negu nagia dator gero.
 Illargi berrituak bai ongitzen kalteak;
 gu ordea Enea dagon
 15 lekura jaistekcran, Tul naiz Aneu benlintsu,
 auts izango gera, itzal.

- Nork jakin goi-jainkoak, gaurko egun metani
biarkoa geituko?
- 20 Bai, etxe mutillari igesi doakio
zuk gogo onez emana.
Zu bein ji ondoren, ta Mino'k zutaz epai
zabala egitean,
ez leiñuak, Torkuat, itz-jariok, ez ezerk
bizia itzul-aziko.
- 25 Diana'k ez askatzen leize beltz illunetik
Ipolito garbia.
Ta Teseu'k ezin ausi barrendiko loturak
Piritoo laztanari.

Oarrah. - 15. Auts, errauts kutxan; itzal, lurpeko barrene tan. - 23. Gizaseme au, noski, odolez prestua zan. - 25. Diana'k berak ere ezin bizira ekar izan zuen Itolito erabea. Teseu'en semea zan, eta Fedra bere amegiñarrebaren irrika lizunai gogor egitearren bere aitaren aurrean biraokatua, bere burua erail zuen.

Carmen VII

AD TORQUATUM

- Diffugere nives: redeunt iam gramina campis,
Arboribusque cornac:
- Mutat terra vices: et decrescentia ripas
Flumina praetereunt:
- 5 Gratia cum Nymphis geminisque Sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet Annus, et almun
Quae rapit Hora diem.
- 10 Frigora mitescunt Zephyris: Ver proterit Aestas
Interitura, simul
Pomifer Auctumnus fruges effuderit: et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparent caelestia lunae;
Nos, ubi decidimus,
- 15 Quo pius Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.
Quis scit, an adiiciant hodiernae crastina suIrimae
Tempora Di superi?

- Cuncta manus avidas fugient haeredis, amico
 20 Quae dederis animo.
 Quum semel occideris, et de te splendida Minos
 Fecerit arbitria:
 Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
 Restituet pietas.
 25 Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
 Liberat Hippolytum:
 Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
 Vincula Pirithoo.

VIII

KENSORINIERI

Gaia: Olerki onek naastu xamarra dirudi, beronen adierazleak aitortzen dutenez, eta ala ematen du ikus dezakegunez. Markel Kensorin kontsulari duzu zuzendua. Kristoren aurreko 8'garren urtean, Orati ji zan urtean ain zuzen, kontsul izan zana. Saturno'ri eskeiñitako jaietan, antza danez, bertsotan eman oi zizkioten alkarri zorionak eta esku-muiñak. Orati'k bere koplak eskeiñiz egiten dio bere goralperik bikaiñena.

Donarem pateras grata que commodns...

- Nik gogo onez emango nere adiskideai,
 oi Kensorin!, goporrak ta borontz atsegiñak,
 ernan bai iruroiñak, gerkar ausarte sari;
 ta ez zenituzke zuk emaitz txarrak artuko,
 5 ni aberats izanik Parrasi ta Eskopa'k
 egin ertiz; au arriz, gizonak ta jainkoak
 eratuz, ura trebe ixur-margo lanean.
 Nik, orde, ez dut aal ori; ez bait du zure etxeak
 10 olako bearrik, ez zuk antzeko laketik.
 Bertso-zale zeranez, koplak ditugu eingo,
 eta emaitz auen sal-neurria oi u egin.
 Ez atxurdiñak arri-ozketan zilkatuak
 -auetxeak bait diete arnasa ta bizia
 15 buruzagi gurenai berriro akar-azten-
 ez iges leiatuak, ez Anibal'en zemai
 oilduak, ez Kartago dongaren erretzeak,
 kalabriar Musak lain, Afrika goituz izen
 aundiko itzul zanari goraltzak agertuko.

- 20 Naiz-ta gutunak ixil, on-egin duzunaren
 saria zuk dukezu. Zer lijaren eta
 Gudu'ren semez ixil-min doillor lez zitala
 Erromul'en egiñen ba'lebilkigu aurka?
 Poeta altsuen zuurtziak, babes eta mingaiñak
- 25 Uarte zoruntsuak, ta Bak, dinetsi bai ziyuzten
 estigiar uretik onez gaizka bait zitun.

Ospe-duin dan gizona Musak ez ditu iltzen
 iñolaz ere utziko: zeruz saritzen daki.

- Era ortan daukazu Erkul, ez alper aurki,
 30 Jupiter'en maikida dala gaur zoriontsu.
 Berdin Tindar-semeak, izar argi, ñirñir-uts,
 ur-barrendik erauziz iz-ontzi zartatuak;
 berebat Liber'ek, maats ezez lokiak ader,
 onera daramazki azkenez giza-naiak.

Oarrak. - 2. Ba-ziran txol edo edontzi arin, ondo gutxikoak, kirtenez ornituak, ixurketak egiteko erabilli oi ziranak. Korinto'n batez ere, borontzezko erti-lan asko osatzen ziran: edontziak, giza-irudiak eta abar. - 3. Iruroin, iru ankako edo trebereak, eta beste olako tresnak, saritzat eman oi ziran maiz Grezi'ko sariketetan. - 5. Parrasi, margolaria, Efeso'n jaio zan Kristoren aurreko 400`garren urtean, Zeusis'en leikide. Eskopa, ordea, taillugille, Paros'en jalo zan Kristo aurreko 395'tik 350 tartean; ba-ditu lan bikaiñak, "Niobe'ren semeen eriotza" ta "Akil itxas-jainkoak eramana", adibidez. - 13. Errietan, ateburu ta toki nabarietan noski, urteak, izen-abizenak eta egite arrigarriak azalduz jartzen diran atxurdiñak. - 18. Ennio'ko Musa, Kalabri'ko Rudies'en sortu, lendabiziko Afrikarra koplaz go-raipa zuena; Eskipion ain zuzen lenengo Afrikarra. - 25. Aipamen illun samarra. Eak, Egiñako len-errege. Eta Uarte zoriontsuak? Gaurko Kanariak, hear hada, aintzañakoak ortxe bait zuten jartzen "Zorion-Zelaia".

Carmen VIII

AD CENSORINUM

Donarem pateras grataque commodus
 Censorine, meis aera sodalibus;
 Donarem tripodas, praemia fortium
 Graiorum; neque tu pessima munerum

- 5 Ferres, divite me scilicet artium,
 Quas aut Parrhasius, aut Scopas,
 Hic saxo, liquidis ille coloribus
 Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.
 Sed non haec mihi vis: nec tibi talium
- 10 Res est aut animus deliciarum egens.
 Gaudes carminibus; carmina possumus
 Donare, et pretium dicere muneri.
 Non incisa notis marmora publicis,
 (Per quae spiritus et vita redit bonis
- 15 Post mortem ducibus); non celeres fugae
 Reiectaeque retrorsum Hannibalis minae;
 Non stipendia Carthaginis impiae,
 Eius, qui domita nomen ab Africa
 Lucratus rediit, clarius indicant
- 20 Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
 Si chartae sileant, quod bene feceris,
 Mercedem tuleris. Quid foret Iliae
 Mavortisque puer, si taciturnitas
 Obstaret meritis invida Romuli?
- 25 Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
 Virtus, et favor, et lingua potentium
 Vatum divitibus consecrat insulis.
 Dignum laude virum Musa vetat mori:
 Caelo Musa beat. Sic Iovis interest
- 30 Optatis epulis impiger Ilercules:
 Clarum Tynclaridae siclus ab infimis
 Quassas eripiunt aequoribus rates;
 Ornatus viridi tempora pampino
 Liber vota bonos ducit ad exitus.

IX

Gaia: Olerki ontan Orati'k baiezten ditu, xalotasun larregi gabe bear bada, bere doai ta balioak: olerki-lanaren arnasa ta kemena agert-azten dizkigu, onek bait ditu aaztutzetik gaizkatzen gizaseme gurenen egintzak; Loli'ren egiñak ere ilezkortasuna merezi dute, Musak emango diona noski. M. Loli au Kristoren aurreko 21-garren urtean, zori gabea sikanbertarren aurkako gudan, eta zikoitz galanta ere bai. Geroago partitarren adiskide egin zitzaigun, Erroma'ren etsai ziranekin ain zuzen. Onek galdu zuen, bi urte leen ago Kristoren aroa baiño.

Ne forte credos interitura

Ez uste ilko diranik, urrun ots aundi dan
Aufido ondo sortu zan onek lira aria!
adostuak, gaur arte ezagun
ez diran nere kantagaiak.

5 Naiz meondar Omer'ek leen -aulki bere izan,
ez daude ezkutuan Pindar-Zeos Musak,
Alkeu'ren sorle izugarriak
t'Estesiokor'en neskatxak.

Etzitun xautu Aldi'k, ez, Anakreon'en
10 beñiolako jolasak; gaur be maite-leia
bizi dauka eoli-neskak
lirari emaniko suak.

Lakedemoniar Elene etzan bakarra izan
loiaren ille-txortaz ase zitzaigune,
15 etzitun miretsi ark soilki
urrezko jantzi ta eralde.

Teukro etzaizun izan zidoniar uzaiz
geziak lendabizi egotzi zituna,
ez Ilion xeetu bakarra,
20 ez Idumau t'Estanel soilki,

gudari, Musak ozen kanta zituztenak;
etzaizun Hektor izan, ez Deifobu latza
leenengo zartakoak artzen
emazte garbi ta aurrengatik.

25 Sendorik asko ziran Agamenon aurrez,
baiña denak ez malko, ez aipa-aztarna,
gau luzean murgil dauzkagu
ez zutelako koplarririk.

Indar gordetik ezta urrun ere beldur
30 obitu. Ez nik laga, Loli, zu ixil-zulo,
ezta nik aizu egin ere
zu aantzi-lezera egotziz,

zure zenbait lan zigor gabe irentsi ditzen;
35 zuur ta gurbil dan arnas baten jabe zaitut
eta zintzoki diarduzu
zori onetan naiz txarretan;

iruzur zikoitartzen apentzaille izanik,
dena loitzen dun diru goscrik czeko,
40 kontsul-azkuz, ez urte betean,
epai-jaun on eta zuzenari

eder deritzanetan eta kopet argiz
ortan autu, t'errudun emaitzak ezetsiz,
garailla agertuz aurkako
45 jendeari bere izkilluak.

Ez dugu ongi eingo zoriontsu deituz
asko dunari; obez dagokio itz ori
zuur-zentzunez dakienari
jainkoen doiak erabiltzen;

50 ezeuki latza irauten oitua danari
ta erioz gaiñ dedu-ezari lotsea,
eztu beldurrik olakoak
ezkon, aur ta aberriz iltzeko.

Oarrak. - 6. Zeos, au da, Simonide. - 7. Alkeu ta Estesiozor urteide ziran; baita kide poema-gaietan ere. Alkeu'ren lirika eoliarra zan, Estesiozor'ena, ordea, dorikarra. Biak ziran epikara iritxi naiez zebiltzanak, eta bigarrenagatik dio Kintilian'ek eutsi egin ziola bere liraz epopeiaren astuntasunari. - 11. Mitilene'n sortua, eoliarra zan Safo, olerkari bero samurra. - 17. Zidon, Karate itxaldeko uri ez garrantzi bagea; ospe aundia zuten ango gezilariak. - 22. Deifobu, Hektor'en anai kutuna. Elene'kin ezkondu zan Paris eriotz ondoren, eta azkenik Menclau'k il eta zati-zati egin zuen. (Ikus Bergili, *En & da*, VI'garren liburuan).

Carmen IX

AD LOLLIIUM

Ne forte credas interitura, quae
Longe sonantem natus ad Aufidum
Non ante vulgatas per artes
Verba loquor socianda chordis.

5 Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Horneras, Pindaricae latent,
Caeaque, et Alcaei minaces
Stesichorique graves Camenae;

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
10 Delevit actas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comtos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus inlitum
15 Mirata, regalesque cultus
Et comites, Helene Lacacna:

Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
20 Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Muis proelia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit iotus pro pudicis
Coniugibus puerisque primus.

25 Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes inlacrimabiles
Urgentur ignotique loriga
Nocte, carent quia vate sacro.

Paullum sepultae distat incrtiae
30 Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos pa tiar labores.

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
35 Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus:

Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducntis ad se cuneta pecuniae:
40 Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

Iudex honestum praetulit utili, et
Reiecit alto dona nocentium
 Voltu, et per obstantes catervas
 Explicuit sua victor arma.

45 Non possidentem multa vocaveris
 Recte beatum: rectius occupat
 Nomen beati, qui Deorum
 Muneribus sapienter utí,

 Duramque callet pauperiem pati,
50 Peiusque loto flagitium timet,
 Non ille pro caris amicis
 Aut patria timidus perire.

X

LIGURINI

Gaia: Olerki laburra, baiña txanbelifia. Fernando I Herreral eta egin zituzten saiaok onen antzeko oda rinnirioak arildu nairik; eta Voltaire'k Orati'd zuzendu zion gutunean, onan: "Ez naiz ni ausartzen zuri zeure Ligurin'ez mintzatzen". Gazte au, ageri danez, arro zebillen bere burua eder ikusirik, ets Olerkariak irudikizun politetz, dotorez eta ziper edertasun orren utsala gogorazten dio.

O crudelis adhuc, ei Veneris muneribus potens...

O zaputz alen ori, i eder-doaiz aundi!
Arroz gaiñ dukanean illeuna ez ustez,
orain lepo-gaiñ egaz kizkurak erori.
ta arrosa bezin bizi claman margo ori aul,
5 Ligurin ederri antz lazkil biurtzean,
"Ai! -dasakek ispillun aldatua ikusiz-,
zergatik ez dut orain umetan nun asmo?
Zergatik gaur leen nuen antz-eder ez eman?"

Oarrak. - 2. Gerkar olerkarirtatik jasotako metaforak; aien olerlanetan sarri ditugu idoroten gisa ontako esaera lerdanak, Orati'ri ere noizpenka eder zitzaizkionak. - 5. Venus'ek apain jantzi zaitulako, arro zabiltz orain, baiña aldiak bere ardatz bizkorrean laster egiten aldaketak: atzo apain zeukan aurpegia, gaur bilo latz eta zimurrez itsusitu egin zaizu; zure margoa ez da lena,

AD LIGURINUM

O crudelis adhuc, et Veneris muneribus po Leas,
Insuperata tuae quum veniet pluma superbiae,
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comac,
Nunc et, qui color est puniceae flore prior rosae,
5 Matatus Ligurinum in faciem verterit hispiclarn:
Dices, heu! quoties te in speculo videris alterum,
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

XI

PILI'RI

Gaia: Pili neskatzaxa gazteari dei egiten dio Orati'k jorraillaren amairuan bere etxcra joan cladin; oturuntza eder batekin ospatu nai du Mekena'ren jaiotz-urtea. Jai-lauki ori oso trebeki margoztu digu oda onetan. Orrez gaiñera, Telepo'ri dion maitasunetik urrutiratu nai du neskatzaxa: bakoitzak bere kideko laguna aurkitu bear ornen du czkontz-uztarria cgoki eramateko.

Est mihi nonum snperantis annum...

Nik, Pili, Alban'go ardoaz dut upa,
bederatzi urte bete dituna;
api dut ortuan, koroik euntzeko,
ta ba-dut untzik

5 asko, illa dirdirak ditzazun eio;
etxea zillar-par; izusta aratzez
beteriko ondiak bildots illaren
intza dizu irrirts.

Leiaz esku oro; ara-onaka
10 neska ta mutil naas, zoli dabilta,
ke beltza doala iraul-iraulka
dardaraz goruntz.

Jakin daizun nai dut zer jai ospatzen
dei dagitzudan, bai iduk eitera,
15 Venus itxastarrak bereizten bait du
jorrazeko illa.

Gurena da nitzat; nere jaiotza
bezin deuna oso: nere Mekena'k
argi ortaz ditu dauzkan urteak
20 erara jartzen.

Laztan duzun Telep neska aberatsak
beste bat du maite; ura ez duzu
zuretzat jaioa, ta beste batek
dauka pozetan.

25 Paeton sutuak, nai duen dena
eskeintzen dio ta Pegaso zaloik
irakatsi ona Beleropont zaldiz
estu danari

damaio; zuk, ba, on dena jarraitu,
30 ta kideko ez dan laguntza utzirik,
laket danetik gaiñ opa izatea
etzazu nai izan;

zabiltza olanxe, ene maitale,
-ez dut nik maiteko beste neskatxik-:
35 ikas maitagarri diran abestiz
miñak uxatzen.

Oarrak. - 1. Albano mendiko maatsak zekarren ardaoa, aokera gozo eztikoa zan, oso estimagarri erromatarrentzat. - 3. Jan-edanetan ille-adatsak eiotzeko apio erabilli oi zuten, koroiak batez ere; bazuen illeta zentzua arabat. - 6. Izusta edo berbena, eta helar oni zentzu zabalagoa emanik, edozein belar-mota, olio-adar, mirto naiz ereiñotz. - 18. Mekena, Orati'ren babesle miña, gaixorik zegoen garai artan, lur jota, erio laister zetorkiola-ta, kezkatu; Orati'k bizkor-azi nai du oraindik une luze ta onak izango ditula-ta. 15. Jorrail edo apirillari Venus'en illa deitzen zitzaion, onen jai nagusia illabete onen lenbizian ospatu oi zalako.

AD PIILLIDEM

Est mihi nonum supoerantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Philli, nectendis apium coronis;
Est hederæ vis

5 Multa, qua crines religata fulges.
Ridet argento domos: ara castis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.

Cuneta festinat manus; huc et illuc
10 Cursitant mixtae pueris puellae;
Sordidum flammae trepidant rotantes
Vertice fumum.

Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis; idus tibi sunt agendae,
15 Qui dies mensem Veneris rmarinae
Findit Aprilem:

Zure sollemnis mihi, santiorque
Paene natali propio, quod ex hac
Luce Maecenas meus adfluentes
20 Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuae sortis iuvenem, puella
Divos et lasciva; tenetque grata
Compede vinctum.

25 Terret ambustus Phaethon avaras
Spes: et exemplum grave praebet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem:

Semper ut te digna sequare, et, ultra
30 Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam meorum
Finis amorum,

Non enim posthac alia calebo
Femina, condisce modos, amanda
35 Voce quos reddas. Minuentur atrae
Carmine curae.

XII

BERGIL'RI

Gaia: Bergili au, ez gero ezagun dugun olerkari latindarra, usai-saltzaille bat baizik, bere etxera ekarri nai du Orati'k. Bidean dator aurreratuz udaberria, landak eta zelaiak bigundu zaizkigu, edertuz doaz bazterrak, ibaiak ez daude izotz eta jelez geldirik. Au dala-ta deitzen du Orati'k bere adiskidea, jazoera au bere etxean ospatzera; ado bikaiña eskeiñiko dio, baiña Bergili'k ere bere usainkietatik akara (nardo) pota bete ekarri bear dio ordaiñez. Noizik bein onak dituzu olako zorakeriak.

Iam Veris comites, quae mare temperant...

Kresala ibitzen duten udaste lagunak,
traziar jada aizeak, oialak bultzatzen;
landak ez daude gogor, otsik gabe ibaiak
negu-elurrak izoztuta.

5 Kabigintzan Iti'z min dan txori dokaitza, .
Zekropi-etxeko izan txar betikoz dana,
anker bait zun apendu errege dongaren
gurari loi, zakar, abreak.

10 Belar jori malgu gaiñ txirul-ots bertsoak
kantatzen ardi gizen zai ari direnak,
ardiak ta Arkadi'ko muiño beltz ospelak
eder zaizkion jainkoari.

15 Edan-griña ekartzen aroak, Bergili;
baiña Kalen'go ardoz egarri ba'zera,
gazte zuur arteko orrek, akaraz didazu
ordain bearko egin-zorra.

20 Akara pota batek ardo upelak beste
balio dizu, orain Sulpitzu sotoan
uste luzez dagona, eta min gordiñen
uxatzaille bizkor du una.

Pozok nai ba'dituzu, zatoz belu gabe,
itz-eman salneurriaz; duban ez dituzu
edango riere txolak, aberatscn etxe
nerea balitz hezelaxe.

25 Utz izkizu luzatze ta irabaz-apetak,
gogorazi su illuna ta gaur al bait duzu,
onu ta ero naasi laburzki batean:
leun da-ta zoramen ueña.

Oarrak. - 2. Traziar edo ipar-aldeko aizca.- 5. Txori doakabea, Proene duzu, enara biurtua. Pandion, Atika'ko erregaren alaba ta Trazia'ko erregeTereu'ren emaztea. Ezkontza ontatik erne zan seme bat, Itio. Beronen amak, zitalkeriz, ji egin zuen, bere aitari semearen aragia jaten emonik. - 6. Au da, Atenai'ko errege-sendia, Zekropi'k bait zuen irasi. - 12. Muiño auek ziran; Likeu, Erimantu ta Menal. - 14. Kales Kanpani'ko uritik datorkio izena. - 18. Sulpitz Galba'k beko zoterrain aundiak zeuzkan, upel sail aundiakin, geroago Galba agintariarenak izango ziranak.

Carmen XII

AD VIRGILIUM

Iam Vcris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae:
Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.

5 Nidum ponit, Ityn riebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiae domus
Acternum opprobrium, quod malo barbaras
Regum est ultra libidines.

Dicunt in tenero gramine pinguium
10 Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque Deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili,
Sed pressum Calibus ducere Liberum
15 Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina mcrebere.

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis ad cubat horreis,
Spes donare *novas* largus, amaraque
20 Curarum eluere efficax.

Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tinguere poculis,
Plena divas ut in domo.

25 Verum pone moras et studium lucri:
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consilii brevem:
Dulce est desipere in loco.

XIII

LIKE'RI

Gaia: Atsekabeak eragindako oda bear bada, emakume buru-arin baten aurkako irri miña. Leen zeukan maite-sua itzalia bait zan; baiña zaartua izanik ere, oraindik loikerira joa zebillen, eta Orati'k ez zuen au begi onez ikusten: mutillak iges egiten diote, baiña bera aien atzetik.

Audivere, Lyce, Di mea vota, Di...

Jainkoak bai, Like, entzun dute nere deia;
jainkoak bai, oi Like!, aditu didate!
Zarra aiz ta alare eder ageri nai;
josta-zale aiz ta edale

5lotsarik gabe, ta abots dardarti, ordia,
nai loaia dun eskatzen. Ta ura Kie ezeren
masail eder gain zaizu etzan,
lira jotzaille anteretsu.

10 Arte zurbillen gaindi muker dagi egaz,
urrun doa ígandikan, ire ortzak zurail
bait ditun itzuli, zimurrak
ikusten t'elurra buruan.

Koe'ren gorria ez iñork itzuliko,
eztare arri-pibák, zirrara biziko,
15 Aldi igeskorrak ber'ospetan
dizkigun gorderik urteak.

Nora baiña *iges*, Venus? Ai!, nore margoak?
Ta aurpegi liraiña? Zer daukan oraindik, zer?
Maite-su sortzaille intzanean
20 ni senetik at jarten nindunan.

Zinara'z gero ire nintzala, eder i?
Baiña aduak Zinara urte laburretan
zorioneko egin zuen,
eta luzaroz iraun-azi

25dik, Like, belatxinga zaartua iduriko;
gaztedi sukartuak ikus zedin aurki,
ez parre naiko egin gabe,
auts biurtu aurpegi antzo.

Oarrah. - 6. Zu zaar eta edale, Kie ordea gazte ta Kupioo'k irrikatua. - 11. Koe, edo Kos, matrail gorri ta eder. - 15. Iradu dijoaz bai egunak eta aldiak, ona naiz gairza, gizonak egiña, bere kandaira-orrietan utzirik. -21. Orati'ren maitale bat, Zinara izenekoa.

Carmen XIII

LYCEN

Audivere, Lyce, Dî mea vota, Di
Audivere, Lyce. Fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque et bibis impudens,

5 Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiaie
Pulchris excubat in genis.

Importunus enim transvolat andas
10 Quercus, et refugit te, quia luridi
Denles te, qui rugae
Turpant et capitis nives.

Nec Coae referunt iam tibi purpurae,
Nec clari lapides tempora, quae semel
15 Notis condita fastis
 Inclusit volucris Dies.

Quo fugit Venus! heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
 Quae spirabat Amores,
20 Quae me surpuerat mihi,

Felix post Cinaram notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cinareé breves
 Annos fata dederunt,
 Servatura diu parem

25 Cornicis vetulae temporibus Lycen:
Possent ut iuvenes visere fervidi,
 Multo non sene risu,
 Dilapsam in cineres facem.

XIV

AUGUSTI

Gaia: Nola Erroma'k ulertu August'en egunetan berari egindako etekin, emendio ta mesedeak? August'en izkilluak goi-goiraño jaso dituzte Erroma ta Itali. Druso'ren anai Tiberi'k eta onen laguntzaille andanak, Erroma'ren etsai izugarri ziran erretarrak ere buru-makur jarri zituzten. Amabost urte iraun zuen Akkio'ko gudu ondoren, errialderik basati ta urrunenak ere erromarren aginduperaturik dauzkagu.

Quae cura Patrum, quaeve Quiritium...

Nola ta nolako omen dizute eskeiñiko
guraso ta Kirete'k, ludiak dirauño,
zure egiñen egiñak, oi August!,
ezilkor iltzetan kokatuz,

5 zuri bai, eguzkiak argitu lurretan
aurrena zeran orri? Ikas-berri dute
bindelitarrak, oraindiño
latin legera makur-ezak,

zer ziñan, Marte lagun. Druso'k zur'gudariz
10 jermendar basatiak zitun menderatu,
breundar ariñak ere berdin
Alpe latzetan kokatuak

cratsi zitun, guda sarri ekiñean.
Neron-dar aundienak liskar zakarra izan
15 zuen l'erretar odolkoiak
zentzu onez zitun erroiztu.

Atsegiñezko zan izan eraso latzean
balbe askera eman bular aiek
zenbait triskantzaz ikustea:
20 egoak oi ditunez naasi

ezigaitz diran uñak, Pleiade taldeak
odeiak eutsi-ala, etsai-taldeak jo
oi zitun ark, tu sur erditik
kemetsu zijoan zaldia.

25 Gurpillez doa zezen-antzeko Aufidu,
Apuhi lurreko Deun esitzen duena:
orro dagi ixuriz, ta ugoldez
alor ereiñak ditu soiltzen.

Klaudi'k ere bardin zituen suntsitu
30 eraso aundiz basa-jendeen sail uxuak,
lerro leen-azkenak ebakiz,
garaille, ta galtzerik gabe,

zuk emanez gudari, onu ta jainkoak.
Alexandere'k bada, eskatuz, atea
35 zizkitzun lasai zabalazi
ta uts-utsik zeuzkan jauregiak.

Irugarren bost-urtez, zori doatsuak
amaira zun gudate onik aterea,
aintz-dedu bizi opa izana,
40 zure leen-gorespena ugalduz.

Zu, kantauritar aurrez azpiratu ezak,
zu baita inedu, indu t'eskitar or-onak
miresten zaitue, Itali'ko
t'Erroma'ko jagole leial.

45 Zu, Nilo nun ernea gordez dabillenak,
zu baita Ister ta Tigris bizkorki doanak,
zu upatzen Britandarra bilduz
ots dagian Okean zaillak.

Zu, erio izu ez dan Gali lurraldeak,
50 zeure mendeko duzun Ibertar bortitzak:
iltzea nai ez dun siganbrok
drundak utziz zaitu agurtzen.

Oarrak. - 7. Bindeli errialdea, Danubi goian ta Erreti beian eurkitzen dana. - 11. Breundarrak, Alpe mendietako Ibarrean bizi ziran Tirol aldera. - 14. Klaudi Neron, geroago Tiberi kaisar'a izan zana. - 15. Erretiarak ziran, hin ta Adigio ibaien tarte bi irik, zati aundia Tirol'en eta Suiza'n grisondarren, lurraldea artzen zituztenak. - 21. Pleiadak ziran ipar-aldeko izarkiak. - 25. Zezen-itxuran iruditzen ziran ibai jainkotuak, beren ibillian oldartsu ta zakar ziralako, bear bada. - 34. Iru ate zeuzkan, Estrabon'ek dioskunez. - 42. Medu edo partarrak, 20'garren urtean indarrez Kraso'ri kendutako arranoak. Indutarrak mezu bi bialdu zizkioten Augusti: bata Tarragona'ra ta beste Samos'era 26'garren eta 30'garren Kristo aurreko urteetan. Eskitarrak pake eske etorri zitzaizkion Augusti. - 45. Danubi'k, edo onen bee-aldeak, Ister erromarrentzat, ba-du zerikusia Nilo'rekin: iturburu ezagun-ezatatik dator eta udan neguan baiño beteago ageri da.

Carmen XIV

AD AUGUSTUM

Quae cura Patrum, quaeve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastus
5 Aeternet? O, qua sol habitabiles
Inlustrat oras, maxime principum;
Quem legis expertes latinae
Vindelici didicere nuper,
Qui Marte posses. Milite nam tuo
10 Drusus Genaunos, implacidun genus,
Breunosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis,

Deiecit acer plus vice simplici.
 Maior Neronum mox grave proelium
 15 Conmisit, inmanesque Rhaetos
 Auspiciis pepulit secundis:
 Spectandus in certamine Martio,
 Devota morti pectora liberae
 Quantis fatigaret ruinis:
 20 Indomitas prope qualis undas
 Exercet Auster, Pleiadum choro
 Scindente nubes: impiger hostium
 Vexare turmas, et framentem
 Mittere equam medios per ignes.
 25 Sic tauriformis volvitur Aufidus,
 Qui regaa Dauni praefluit Appuli,
 Quum saevit, horrendamque cultis
 Diluvium meditatur agris;
 Ut barbarorum Claudius agmina
 30 Ferrata vasto diruit impetu,
 Primosque et extremos metendo
 Stravit humum, sine clade victor:
 Te copias, te consilium et tuos
 Praebente Divos. Nam, tibi quo die
 35 Portus Alexandria supplex
 Et vacuum patefecit aulam,
 Fortuna lustris prospera tertio
 Belli secundos reddidit exitus,
 Laudemque et optatum peractis
 40 Imperiis decus adrogavit.
 Te Cantaber non ante domabilis,
 Medusque, et Indus, te profugus Scythes
 Miratur, O tutela praesens
 Italiae daminaeque Romae;
 45 Te, fontium qui celat origines,
 Nilusque, et Ister, te rapidus Tigris,
 Te belluosus qui remotis
 Obstrepat Oceanus Britannis;
 Te non paventis funera Galliae
 50 Duraeque tellus audit Iberiae;
 Te caede gaudentes Sygambri
 Compositis venerantur armis.

AUGUST'I GORALPENAK

Gaia: Orati'k goratzarre bizia eskeintzen dio Kaiser August'i. Konparaketan diarduala, itxaso zabal sakon batekin berdintzen du, izontzi txikientzat ezin ibillia dana. Ba leiteke emen geiegikerietan murgil ibiltea, gertatu zana goragotik jotea. August'en garaiak ziurkatzen dio Erroma'ri munduko pakea. Egoki da berau jaiez eta bertsoz ospatzea, esker onez beterik. Jainkoak eta Venus'en etorkiak, au da, Julitarren sendikoak, batez ere parte artu bearrean daude.

Phoebus volentem proelia me 'poni...

Guda ta uri xeetuak nik otsegin naita
Poibu'k bere lirakin gogor artu nindun,
Tirren uretaz ez nezan jo
nere ojal txikiz alclerri.

5 Zure mendeak, Kaiser, jarri zitun lanak
ugaritasun betez, Jupiter'i itzuli
partitar atetzar errotik
kenduak; orduan Jano'ren

Jauretxe utsala itxi; ordun galgatu zan
10 lege zuzena austen zun aske izate loa,
erru-ogenak uxaturik
eta erti zaarrak herriztuz;

Italiar indarrak, latitar izena
eta aginterriaren aunditasun gaitza
15 eguzkiaren seaskatik
Esperi-oiraiño luzatuz.

Kaiser dala babesle, ez erri-sumiriak
ez nasteak ezingo dute pakea autsi;
ez ezpata-zale dan errak,
20 ez uria asaldatzen dunak.

Ez Danubi sakonez edan oi dutenak,
ez dituzte ausiko julitar agintzak;
ez getar, ez serar, ez persar
gezurtik, ez Tanai-ur erneak.

25 Eta guk, asteguna naiz jaieguna izan,
Liber jai-min danaren emaitzen artean,
geure ondoko ta anderakin,
oi legez jainkoak otoiztuz,

gure asaba onak, Lide'ren txirulaz
20 nasta, gogoz ditugu kantuz goretsiko;
Troia guk goituko, ta Ankises,
ta Venus liraiñaren enda.

Oarrak. - 7. Jupiter, Kapitolikoa, Erroma'ko jainkoetatik gore-
nengoa zan. - 8. Jano'ren jauretxea, August nagusiaren aurretik,
birritan itxi zuen Numa'k; eta bigarren punikar gudu ondoren iru
aldiz itxi zuten August agintari zala, Kristo'ren aurreko 29,25 ta
8'garren urteetan. - 22. August'en legeak ez dituzte zapalduko: Juli
ere August'i zeritzan, Juli Kaiser'ek semetzat artua izan zalako. - 24.
Tanais ibaia, gaur Don, Europa ta Asia banatzen dituna.

Carmen XV

AUGUSTI LAUDES

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes, increpuit, lyra;
Ne parva Tyrrhenum per aequor
Vela darem. Tua, Caesar, actas
5 Fruges et agris retulit uberes,
Et signa nostro restituit Iovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus et vacuum duellis
Ianum Quirinum clusit, et ordinem
10 Rectum evaganti frena Licentiae
Iniecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes:
Per quas Latinum nomen et Italiae
Cre^yere vires, Famaque et imperi
15 Porrecta maiestas ad ortum
Solis ah Hesperio cubili.
Custode rerum Caesare, non furor
Civilis aut vis exiget otium,
Non ira, quae procudit enses,
20 Et miseras inimicat urbes.

Non, qui profundum Danubium bibunt,
Edicta rumpent Julia, non Getae,
 Non Seres, infidive Persae,
 Non Tanain prope fumen orti.
25 Nosque et profestis lucibus et sacris,
 Inter iocosi numera Liben,
 Cum prole matronisque nostris,
 Rite Deos prius adprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmina tibiis,
 Troiamque et Anchisen et almae
 Progeniem Veneris canemus.

ORATI'REN

EPODO LIBURUA

MEKENA'RI

Gaia: Orati'k uste zuen Mekena'k Oktabi'ri lagunduko ziola Akkio`ko itxas burrukarekin garaille irtengo zan gudaldian, eta aren oiñatz atzetik nai du, arekin batera zorion eta zoritxarretan parte artzeko. Baiña Mekena etzan gudura joan, ezin beraz Orati'k ari lagundu. Pilipo'ko triskantzan babeskia bota zuen besoak etzan luzaro astun izango guda -aztakiñean ipiñita. Oda onetan nabarmendu dazakaguna, geien-geien gero, Orati'k Mekena'ri zion maitasun zintzo ta benetakoa dugu.

Ibis Liburnis inter alta navium...

Ba-zoaz zu, lagun, Liburtar ontzian,
gudako tresneri artean;

Kaisar'en arrisku oro egari-prest
ba-zoakez zu, Mekena on?

5 Eta ni, zu biziz atsegin bait zaida
bizia, ta zu ezik, gibel?

Segiko nik ote, zuk esan bezela,
ats-arte ez gozoa, zu gabe?

10 Guduan au egiz: kementsuak bear
duten arreraz nik jasango?

Nik jasango dut, ta zu Alpe-gaiñez
naiz Kaukas arrotz-etsai zear
eguzki aldeko azken kolkoraiño
bulartsu dizuk jarraituko.

15 Galde zuk: nik zertan zure lana neike,
meko, indarge onek, arindu?

Lagunduz nik beldu gutxiago nuke,
urruti danak geiago bait du.
'I'xita lumageak zaintzen ditun ama
20 sugeen beldurtzenago duzu,
ez ta gero aiek babestu bearrez
naiz-eta aiekin egon bear.

Pozik nenbilke ni zure ardura urtez,
ontan naiz edozein gudutan;
25 ez nere goldeak idi sail askori
uztartuak izan daite7en,
nire abereak, Kalabri'z oituak,
Lukan'goz ez dezaten alda;
naiz Tuskal gainean dutan landetxeak
30 zirkar ormea iku ez dezan.
Biotz ez zekenak asko ta geiegi
joritu nau, eta ez dut metatuko,
Kremes zikoitzak lez, lurrak gorde edo-ta
etxe-jalek xauko didanik,

Oarrak. - 1. Itxas-lapurrak ziran geienbat Iliri aldean bizi ziran Liburtarrak, eta ortarako erabilten zituzten ontziak, mee zorrotz bizkorrak ziran. Antoni'k zeuzkanak, ordea, aundi eskergak, torrez orniduta. - 27. Kalabri'ko lurraldeak beroagoak dituzu ta artzaiak neguz ara eraman oi zituzten bere artaldeak, eta udan Lukani'ra, au otz-ausiagoa zalako. -29. Tuskul, gaur Frascati. - 33. Kremes, gerkarlatindarren antzerkietan maiz dator izen au agure zaar zikoitza adierazteko. Lukur bat noski.

Carmen I

AD MAECENATEM

Ibis Liburnis inter alta navium,
Amire, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo?
5 Quid nos? quibus, te, vite, si superstite,
Iucunda; si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium,
Non dulce, ni tecuin simul?

An hunc laborem mente laturo, decet
 10 Qua ferre non molles viros?
 Feremus; et te vel Alpium iuga,
 Inhospitalem et Caucasum,
 Vel occidentis usque ad ultimum sinum,
 Forti sequemur pectore.
 15 Roges, tuum labore quid iuven meo,
 Imbellis ac firmus parum?
 Comes minore sum futurus in metu,
 Qui maior absentes habet.
 Ut adsidens implumibus pullis avis
 20 Serpentium acclapsus timet
 Magis relictis; non, ut adsit, auxili
 Latura plus praesentibus.
 Libenter hoc et omne militabitur
 Bellum in tuae spem gratiae;
 25 Non ut iuvenis illigata pluribus
 Aratra nitantur mea:
 Pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascua:
 Nec ut superni villa candens Tusculi
 30 Circaea tangat moenia.
 Satis superque me benignitas tua
 Ditavit; haud paravero,
 Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
 Discinctus aut perdam, ut nepos.

II

NEKAZARI ZORIONTSUA

Gaia: Jauregiko bizitza arbivatuz, baserriko lugintza goratzen du. Gebara'ko gure Antonio lekaideak ba-du antzeko liburua. Alor bizi tankerari dagokion oda samur au zoramena dariola dago, ezo ta eder bere iruntzean busti dan lili musugorri bat iduri. Alpiu zikoitza, uriko ainbat zarata, iskanbillez aserre, baserriko bizitza gorai-patzen ari zaizu; gero, alan ere, zikoizkeriak azpiratua, berriro doa leen bezela dirua irabazita jartzera. Azkeneko irri-esanak ez dio ezer kentzen lan osoari. Ez dakigu noiz mamitua dan.

Beatus ille, qui procul negotiis...

- "Ura hai doetsu, arazoz urruti,
leengo giza-semeen erara
diru-griña gabe arbasoen soro
ta alorrak dizkiguna lantzen!
- 5 Ez gudako adar izuak esnatu,
ez itxas-orroak dardaraz;
zairik nai ez duna, ez erritar diruz
okituen ate arrorik.
- 10 Ederdu, ordea, matsaien aziak
zumar jaikietan ezkindu,
ta pudaz mozturik beso gauza-ezak,
obeagoak barneratu,
naiz suil berritan ezti iratzia sar,
niaiz ardi aulak ille-moztu.
- 15 Edo-ta udazkenak ale elduz burua
apaiñik oso jasotzean,
poza hai sumatzen udarak bilduaz,
naiz purpur-lei diran maats-mordak,
zuri, oi Priapu, eskeiñi gurarik,
zein zuri, Silban, muga-zaia.
- 20 Arte zaar itzalpe, zein helar malguan
opa izaten dizu eratzan.
Ixuriz tarteka dator ura goitik
ta ullu-min oian egaztiak;
- 25 ots-intziri baten dijoazten urak
lo leunera gaitue deitzen.
- Jupiter'ek, baiña, burrunha dagigu
euri ta elurrak moltzotuz.
- 30 Ark bialtzen ditu zakur askorekin
sare gordetara basurdak;
naiz zotz ariñetan ditu zabalazten
zozo ongoseentzat azpikari.
Erbi beldurtia du lokiz arrapatzen,
ta kurlu-arrotz, lan-sari on.
- 35 Zer autan ibilliz, nor aaztu ez ote
maitasunak dakarzkin antsiz?
Zer andre maratzak zaitzen ba'dizkitzu
etxea ta aur samur-samurrak?

40 Sabiña'rrak lez, naiz euzkik kiskali
 apuliar ernean ezkonak,
 senar nekatua etxera orduko
 sua asetuz egur igarrez
 ta eskortan bilduz abere guztiak
 ugatz bateak dizkie usten.

45 Ez zaizkit izango janago Lukrin'go
 txirla, luki naiz artarrañak,
 ez ekaitz trumoiduk sortalde olatuz
 gurera neguan egozten ditunak;
 ez afrikar oillo, ez joni-txoria,
 50 gure urdaillera jaits-azirik;
 Oiek baiño obego dira zugatzeko
 oilio-aran txit guriak,
 landa zorarazle dan lapatz biguna,
 naiz zigiña, soin-osagarri;
 55 naiz Azken-jaietaz ildako artxoa,
 zein otsori kendu bildotsa.

Ta jakiok artuz, pozez duzu ikusten
 itzul datozen ardi aseak!
 Ta idi akituak etxerantz goldea
 60 iraulita, lepo-gaiñ makur.
 Etxalde oneko morroi langilleak
 sutondoan dute jarleku".

Eta Alpiu zikoitzak, orrela mintzatuz,
 nekarazitzan sartu zanak,
 65 illeko dirua bildu zun guztia
 irabazitan jarriz bera.

Oarrak. - 18. Priapu, ortu, solo ta baratzen jainkoa, Bak'en eta Venus'en semea. Txorimalo antzera jartzen zuten, makilla bat eskuan zuelarik. - 19. Silban, Pauna'ren semeak, alor, heresi ta landen mugak zaintzen ditu. - 45. Kanpani aldera jausten zan I,ukrin aintzira; emen azten ziran entzute aundiko txirla ta maskorrak. - Eskaro, luki edo oin-okor arraiña, guztiz gozoa zan eta Jupiter'en garunak deitzen zioten. - 48. Afrika'ko oillo au, indi-oillar motakoa, jateko samurgozoa; joniar ebaztia, ordea, Asia'ko Jania'tik zetorren txori aorako gozoa. -55. Azken-jai zeritzenak, otsaillaren 23'an ospatu oi ziran.

Carmen II

VITA RUSTICA

- Beatus vir, qui procul negotiis,
 Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura hubus exercet suis;
 Solutus ornni foenore.
- 5 Neque excitatur classico miles truci,
 Neque horret iratum mare;
Forumque vítat, et superba civium
 Potentiorum limina.
- Ergo aut adulta vitium propagine
10 Altas maritat populos,
Inutilesque falce ramos arnputans
 Feliciores inserit;
Aut in reducta valle mug-ientium
 Prospectat errantes greges;
- 15 Aut pressa puris mella condit amphoris;
 Aut tondet infirrnas oyes;
Vel, quurn decorurn rnitibus pomis caput
 Auctumnus arvis extulit,
Ut gaudet insitiva decerpena pyra,
20 Certantem et uvam purpurae,
Qua muneretur te, Priape, et te, pater
 Silvane, tutor finium.
- Libet iacere, modo dub antiqua ilice,
 Modo in tenaci gramine.
- 25 Lahuntur altis interim ripis aquae,
 Queruntur in silvis aves,
Frondesque lymphis ohstrepunt manantibus,
 Somnos quod invitet leves.
- At quum Tonantis annus hibernus Iovis
30 Imbres nivesque cornparat.
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
 Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
 Turdis edacibus dolos;
- 45 Pavidumque leporern, et advenam, laqueo, gruem,
 Iucunda, captat, praemia.
Quis non malarurn, quas amor curas habet,
 Hace inter obliviscitur?
- Quodsi pudica mulier in partem iuuet
40 DoInum atque dulces 'iberos,

Sabina qualis, aut perusta solibus
 Pernicis uxor Appuli,
 Sacrum et vetustis exstruat lignis focum,
 Lassi sub adventum viri;
 45 Claudensque textis cratibus laetum pecus
 Distenta siccet ubera;
 Et horna dulci vini promens dolio,
 Dapes inemptas apparet;
 Non me Lucrina iuverint conchylia,
 50 Magisve rhombus, aut scari,
 Si quos Eois inyonata fluctibus
 Hiems ad hoc vertat mare;
 Non Afra avis descendat in ventrem meum,
 Non attagen Ionicus
 55 Iucundior, quam lecta de pinguisimis
 Oliva ramis arborum,
 Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
 Malvae salubres corpori;
 Vel aqua festis caesa Terminalibus,
 60 Vel hoedus ereptus lupo.
 Has inter epulas, ut iuvat pastas oyes
 Videre properantes domum!
 Videre fessos vomerem inversum boyes
 Collo trahentes languido!
 65 Positosque vernas, ditis examen domus,
 Circum renidentes Lares!
 Hace ubi loquutus foenerator Alphius,
 Iamiam futurus rusticus,
 Omnem rededit Idibus pecuniam,
 Quaerit Calendis ponere.

III

MEKENA'RI

Gaia: Osasunerako ona izanarren, bein ez zitzaion eder izan Orati, ta itzalak esaten ditu baratxuri edo berakatzaren kaltez. Mekena'k dei *egin* zion bazkaltzen eta ara joanik bapo jan zuenagatik, ez zion bat ere onik egin an irentsi zuen baratxuriak. Orixega.tik, naiz-ta bera beraz apala, esatekoak esaten di tu, mintzoera egoak goi-goi jasorik.

Parentis ohm si quis impía manu...

Iñoiz iñork esku madarikatuaz,
aitari ba'leio korcia rautsi,
baatxura jan beza, zikuta aiña galkor.
Oi, segarien sarkutz latza!

5 Zer pozoi daukat nik urdaila erratzen?

Belarrok ez suge odolaz
egositakoak? Kanide'k ez ote
zitun janariok gertatu?

10 Beste Argonauta'z etzaigun Medea
maite nausi ederraz baizik;
giñar ezaun-ezez idiak lotzeko
ur orrez Jason igurdia.

Orla usaindua uxa zun neskatz loia,
suge egodun gero iges eiña.

15 Apuli egartsuk etzun iñoiz izan
izar-irrits ain bizirik;

ezta argi ere Herkul altsuaren
bizkar-gaiñ ark artu emaitzak.

Zu iñoiz olako griñak jo ezker,

20 Mekena zeure gisako ori,
zure neskak, otoi, zure pot iguñiez
ager bei, ta oi-bazter gorde.

Oarra. - 4. Ao gozoko zuten latindar nekazariak baratxuria. Ikus bergiliren *Alor-hantak*, 2,11. - 7. Entzute aundiko sorgiña, geroago ere aurkituko duguna. - 8. Medea, koltxotarren errege Eetas'en alaba, beren buruzagiaren edertasunez maitemindua; kapitain au Nason zan Tesalia'ko errege Eron'en semea. - 13. Glauze zan oelagu n au, Korinto'ko errege, Kreon'en alaba. - 17. Neso'ren odoletan bustitako soin-gaiñekoa bidali zion Deiamira'k Herkul'i, berekíko maite-suan iraun-aziko zuelakoan, baiña etzan orrela izan, criotza ekarri baizik.

Carmen III

AD MAECENATEM

Parentis olim si quis impía manu
Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
O dura messorum ilia!

- 5 Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
 Num viperinus his cruor
 Incoctus herbis me fefellit? an malas
 Canidia tractavit dapes?
 Ut Argonautas praster omnes candidum
 10 Medea mirata est ducem,
 Ignota tauris illigaturum iuga,
 Perunxit hoc Iasonem:
 Hoc delibutis ulta donis pellicem,
 Serpente fuga alite.
- 15 Nec tantus unquam siderum insedit vapor
 Siticulosae Apuliae:
 Nec munus humeris efficacis Herculis
 Inarsit aestuosius.
 At, si quid unquam tale concupiveris,
 20 Iocose Maecenas, precor
 Manum puella savio opponat tuo,
 Extrema et in sponda cubet.

TV

JAREGIN BATEN AURKA

Gaia: Jaregin edo askatu bat, -Sexto Mena edo Bedi Errufo- ez dakigu zein, zigorpe darabil Orati'k. Dalako ori jopu izanik, erromar zaldun eta gudari sail buru izetera iritxi zan. Erriak etzun au begi onez ikusten. Triunbiru edo Irukien gudari-talde baten egiten zuen buru.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit...

- Otso ta bildotsak elkar etsai dira,
 berdintsu ni ere irekin,
 bizkarra ibertar lokiz astindua,
 bernak zail ditukak orrekin.
 buru-zut diruz ibilliz, ibilli
 zoriak enda ez aldatzen
- 5 Ez aiz oar, Bide deuna ik neurt-az-tean
 sei kana ditun toga luzez
 dabiltzanak oro i aurpegiz zauritzen
 lotsa gabeko aserrear?

- "Ona au Irukiak -oiu- zigortua,
 10 ots-egilea arritzeraiño.
 Falerno'n milla idi-lan ditu aratzen
 t or Api bidea zaldiñoz zapaltzen;
 Zaldun aundi legez, Oton erdeiñatuz,
 leenen mailletan zaizu jartzen.
 15 "Zertako ditugu ainbat burni-ontzi
 itxas-lapurren aurka bizkor,
 ta mendeko matxin taldeak, ori bai,
 gudarien sailburu ba'da?"

Oarrak. - 1. Abere biok izateak berak emanda dakarren etsaigoz ezin dute elkar ongi artu. -3. Espaiña'ko cia edo iiz (espartuz) egiñak ziran aiek erabiltzen zituzten zigorrak, jopuak zentzarazteko noski.
 - 5. Bide Deuna zan orduan Erroma'ko eder-bikaiñena; bertako jende alper aundikia ara joan oi zan, ordu berezi batzutan batez ere.
 - 12. Destaiñazko eztenkada polita bere erriko alor-lanek lagarik, urira, emen Erroma'ko 313'garren urtean, leenengo zatia beintzat, izena ere ezarri zion Apio Kauldi Zeko'k eraikia miresten etorri oi diran en aurkakoa. Kanpani'ra joateko bidea zan eta geienetan egurats-toki. - 13. Roski Oton tribuno zala, onek ediezazi ta aurrean jarririk, zaldunentzat gordeak izango ziran antzoki-aurreko amalau leenengo jarlekuak, senadoreen atzekaldean, auek bait zeukaten orkes taren tokia.

Carmen IV

CONTRA MAENAM LIBERTUM

- Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
 Tecum mihi discordia est,
 Ibericis peruste funibus latus,
 Et crura dura compede.
 5 Licet superbus ambules pecunia,
 Fortuna non mutat genus.
 Videsne, Sacram metiente te viam
 Cum bis trium ulnarum toga,
 Ut ora vertat huc et huc euntium
 10 Liberrima indignado?
 "Sectus flagellis hic Triumviralibus,
 Praeconis ed fastidium,

Arat Falerni mille hindi iugera,
 Et Appiam mannis terit;
 15 Sedilibusque magnus in primis eques,
 Othone contempto, sedet.
 Quid adinet tot ora navium gravi
 Rostrata duci pondere
 Contra latrones atque servilem manum
 Hoc hoc tribuno militum?"

V

KANIDE AZT EN AURKA

Gaia: Azti-mundua. Kanide da auetako bat, beste sorgin batzuk bere lanbidean ditularik. Bere ta abarraz, mutiko ba ti egingo dizkio-ten oiñaze ta kabak gertatzen dituzte, Lau zati bezela ditu epodon onek: 1) mutikoaren negarra, 2) era askotariko sorgiñen itzak; 3) auek ez dirala indartsu ta eragikor ikusiz, aztien zemaia oiñaze aundiagoetara jo naiez, eta 4) mutikoaren arao ta etsipena.

At, O Deorum quicquid in caelo regit...

"Goitik baiña lurak eta giza-enda
 zaintzen duten jainko guztiak!
 Zer da iskanbil ori? Zergatik aurpegi
 denak batera nere aurka?
 5 Zeure semez, otoi, deitua, Lukiñe,
 zeure egiazko sorpenetan,
 purpur-dedu u tsalez ote zaitut utzi
 -zigor- az bait lidake Jobe'k-
 zergatik azama gisan zuk neri so,
 10 naiz burniz zauritu pizti lez?"
 Ulu auek oa dardarka botarik,
 jantzi erantzitako aurrak
 gorputz eldugea zuen erakutsi,
 trazitarrai ere errukior.
 15 Ille suge txikia estutu Kanide'k
 buru bandil marruistatuak,
 agintzen bai dula kolkier gar-sutan
 erre ditzatela auntz-ikoak,
 erre ditzatela illeta nekostak,
 20 obitik atera berriak,

arrautzak ordea igel odoletan
 eta gau-ontzaren egatsak,
 Iolko ta Iberi'tik bialdu belarrak
 pozoiz beterik eta indartsu,
 25 eta txakur-eme goseari autik
 kenduriko agin-ezurrak.
 Sagane'k, tartean, magala bildurik,
 etxean ixurtzen leiza ura,
 ille izukor berau, itxas-lakatz ba'litz,
 30 naiz basurde lasternari latz.
 Kezka gabe Beiak zuen ateratzen
 lurra zulotik aitzurrakin,
 ez izerdi barik, eurra sartzeko zan
 toki-unean ari ta ari,
 35 il arteño emen bearko zun egon
 burua ezik eortzia;
 urez galdu dana, okotzetik zintzil,
 egon oi danaren antzera,
 janari bi-iruz alda diotena,
 40 au garratz!, begipe duela;
 aren buru-muiñez eta gibel idorrez
 maitezko edaria egin
 ta begi-niniak ogi debekatuz
 ase arteraiño ziurki.
 45 Eta Neapoli nagiak uste zun
 eta albo erritar guztiak
 an etzela falta Arimin'go Foli,
 ordots-irritsez asetua
 tesaliar zoraz izar ta illargia
 60 goitik eratx-azten dituna.
 Ontan, ortz ubelez jankatuz egundo
 moztu eztan erpuru gaiña,
 zer esan Kanide'k, zer etzun ark esan?
 "O ene lanen lekuko onak,
 65 zu Gau, ta Diana, ixilla ekartzen
 duzuna, opari ospatzez:
 zatoz orain; etxe etsaien kaltez
 iraul sumiña, jainko-ala.
 Pizti beldurriak, lozorro gozotan,
 70 oian barne dira gordetzen,
 Subura'ko txitxik mau-mau dagiote
 ziñu-gai duten zaar loiari,
 nire eskuk obeki landu ezin zuten
 akar-uriñez gantzutuari.

75 Zer zait gerta? Zerren basatar Mede' ren
 pozoiak dute indar gutxigo?
 Orduan ura igeska apendu zitzaion
 Kreon alaba, neska goiari,
 soiñekoa zorne gaiztoz igurdiaz
 80 ezkon-barria erre ta illik.
 Belar sustraik ez zidan utsik egin,
 ez ezkutuan gorde ere egon.
 Lo dagi, aaztua, urdanga emetxar
 guztien oe zakarretan.
 85 Ai! ai! kantuz dabil lilluraz jareña,
 azti ikasiago baten alez.
 Erabil ez diran edariz, oi Varo!,
 negar asko ixurko duzuna,
 zatzait itzuliko, eta zure gogo
 90 itz-garratz deitua ezta itzulko
 Gertatuko dizut, edari geiago
 emango gogaikari orri.
 Goia dut jarriko itxaso azpitik
 aren gaiñez lur edatua,
 85 zu nire maitez suz goritu orduko,
 su beltzetan uia bezela".
 Aurra ontan leen itz atsegiñetan lez
 antsi gozoz etzan agertzen,
 bai zalantzaz nundik ixilla etengo,
 90 Tieste'k lez zigun egotzi:
 "Azti-pozoiak, on naiz gaitz, oro naspil,
 ezin baiña alda giz-zoria.
 Araoz zaituet ta arao mergatza
 ezta opariekin txautzen.
 95 Il ondoren ere, lazki bait nauzu iltzen,
 gau-sumin izango natzaizu
 ta aurpegia mamu makur urratuko,
 au da-ta Man jainkoen ala.
 ta zuen erraiak kezka-egoitz eiñik
 100 loa dizuet uxatuko;
 Jendeak arrika edozein auzotan
 ilko zaituzte, atso loiok.
 Gero otsoak zuen soin eortz gabeak
 ta Eskilindar saiak jango,
 t'ene gurasoak, ai enel, biziak,
 105 iku gai au ezingo itzuri".

Oarrak. - 7. Pretexta, toga antzekoa, azpian urreezko zinta bat zeukana; erromar epaikariak erabili oi zuten, baita nezka-mutillak ere, sendi leiñargietakoak, amazapi urtera iritxi arte. - 23. Iolko, Tesali'ko uria, aztien eskualdea. Iberi, omen ez da Espaiña, Asia'ko lurraldea baizik, Kaukaso ondoan, Ponto Euxino ta Kaspi itxasoaren tartean kokatua. - 29. Leize edo infernuko ura, ots, Kanpani zingirakoa: onek, uste zanez, lurpeko infernuarekin eukan ar-emana. - 46. Alboko erriak ziran Kapua, Kumas, Ponpei, Erkulan, Sorrento, ta abar. - 47. Arimin, gaurko Rimini. - 71. Faro ondoko auzotegia, izen txarrekoa. - 90. Ezaguna zan au erromarrentzat; Ennio, Varo ta Seneka'k pertsonai oni ta beronen zoritxarrari buruz trajediak idatzi zituzten. - 98. Man edo ildakoen animak, omenduak eta jainko-antzekotza t edukiak.- 104. Leenago, Eskilin mendia Erroma'tik urrun gelditzen zan, eta an, baratz eta obitegi artean, txiro, jopu ta eriotzara epaituen gorpuak egozten ziran oxin eta potzuak.

Carmen V

IN CANIDIAM VENEFICAM

At, O Deorum quicquid in caelo regit
 Terras et humanum genus!
 Quid iste fert tumultus? aut quid omnium
 Vultus in unum me truces?
 5 Per liberos te, si vocata partubus
 Lucina veris adfuit,
 Per hoc inane purpurae decus precor,
 Per improbaturum hace Iovem,
 Quid ut noverca me intueris, aut uti
 10 Petita ferro bellua?
 Ut hace tremente questus ore constitit
 Insignibus raptis puer,
 Impube corpus, quale posset impia
 Mollire Thracum pectora;
 15 Canidia, brevibus implicata viperis
 Crines et incomtum caput,
 Iubet sepulcris caprificos erutas,
 Iubet cupressus funebres,
 Ut uncta turpis ova ranae sanguine,
 20 Plumamque nocturnae strigis,
 Herbasque, quas Iolcos atque Iberia
 Mittit, venenorum ferax,

Et ossa ab ore rapta ieiunae canis,
Flammis aduri Colchicis.
25 At expedita Sagana per titan domum
Spargens Avernales aguas,
Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut Laurens aper.
Abacta nulla Veia conscientia
30 Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus;
Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis
Inemori spectaculo:
35 Quum prominere ore, quantum extant aqua
Suspensa mento corpora:
Exsucta uti medulla, et aridum iecur
Amoris esset poculum:
Interminato quum semel fixae cibo
40 Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum:
45 Quae sidera excantata voce Thessala,
Lunamque caelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
50 Non infideles arbitrae,
Nox, et Diana, quae silentium regis,
Arcana quum fiunt sacra,
Nunc nunc adeste; nunc in hostiles domos
Iram atque numen vertite.
55 Formidolosae dum latent silvis ferae,
Dulci sopore languidae,
Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanae canes,
Nardo perunctum, quale non perfectius
60 Meae laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbarae minus
Venena Medae valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem
Magni Creontis filiam,
65 Quum palla, tabo munus imbutum, novam
Incendio nuptam abstulit?

Atqui nec herba, nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis,
 Indormit unctis omnium cubilibus
 70 Oblivione pellicum.
 Ah! ah! solutus ambulat veneficae
 Scientioris carmine.
 Non usitatis, Vare, potionibus
 O multa fleturum caput!
 75 Ad me recurre; nec vocata mens tua
 Marsis redidit vocibus.
 Maius parabo, maius infundam tibi
 Fastidienti poculum.
 Priusque caelum sidet inferius mari,
 80 Tellure porrecta super,
 Quam non amore sic meo flagres, uti
 Bitumen atris ignibus.
 Sub haec puer, iam non, ut ante, mollibus
 Lenire verbis impias;
 85 Sed dubius, unde rumperet silentium,
 Misit Thyesteas preces:
 Venena magnum fas nefasque, non valent
 Convertere humanam vicem.
 Diris agam vos: dira detestatio
 90 Nulla expiatur victima.
 Quin, ubi perire iussus exspiravero,
 Nocturnus occurram Furor,
 Petamque vultus umbra curvis unguibus,
 Quae vis Deorum est Manium;
 95 Et inquietis adsidens praecordiis,
 Pavore somnos auferam.
 Vos turba vicitim hinc et hinc saxis petens
 Contundet obscenas anus.
 Post insepulta membra different lupi,
 100 Et Esquilinae alites,
 Neque hoc parentes, heu mihi superstites!
 Effugerit spectaculum.

MINGAIN GAIZTOEN AURKA

Gaje: Ba-dira pertsona batzuk besteai kalte egiten naiz iraintzen atsegiña artzen dutenak. Olako bat darabil Orati'k darda gaiñean,

olerkari bat apika edo literatur talde bat, bere iritzitan bat ez zetorrena. Mebi ote zan?

Quid inmerentes hospites vexas, canis...

- Zergatik, i zakur!, arrotz errugeak
ozkatzen, otsoekin koldar?
Zergait ez nauk ni zemaika zauritzen
ozka bait dial erantzungo?
5 Potzo naiz Lakon'dar zakur ille-gorri
-artzaientzat babes kementsu-,
belarri-zut jungo nauk elurtza zear
aurreko piztiak sakailduz.
I, zaunk beldurkorrez oianak beterik,
jaurtigi jana duk usaintzen.
10 Kontuz, kontuz gero! adar latzak ditut
gaiztoen klatez zorrotzuak,
Likanbe'ren suinak *egin* zun bezela
edo Bupaloz bere etsaiak.
15 Ortz beltzez norbaitek ba'ninduke joko,
aur lez negarka, apendu gabe?

Oarrak. 5. Potzo, Epiro'ko txakurra, dogo motakoa; Lakoni ta Esparta'koa, berriz, artzain-txakur antzekoa zan. **bereAlo'r** (III, 405) aberean jagole bezela aipatzen du. Biak ziran eizarako egokiak. - 13. Likanbe'k bere alabaren eskua ukatu zion Arkiloko koplariari; onek aita-alabak beztu zituan, gero urkatu ziranak.- 14. Gerkartaillugillea zan Bupaloz, motz-itsusia zan Efeso'ko Hiponax olerkaria marraztu zuena; au baiña aspertu zitzaion Arkiloko'k bezin bertso zakar izugarriak mamiturik.

Carmen VI

CONTRA HOMINEM MALEDICUM

- Quid inmerentes hospites vexas, canis,
Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
Et me remorsurum petis?
5 Nam, qualis aut Molosus, aut fulvus Lacon,
Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata nives,
Quaecunque praecedet fera.

Tu, quum timenda voce complesti nemus,
 10 Proiectum odoraris cibum.
 Cave, cave! namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua;
 Qualis Lycambae spretus infido gener,
 Aut acer hostis Bupalò.
 15 An, si quis atro dente me oetiverít,
 Inultus ut flebo puer?

VII

ERROMA'KO ERRIARI

Gaia: Sumiñak joa dugu olerkaria anai arteko liskarretan Erroma ikusirik. Oktabi ta Sexto Ponpei buruzagien artean sortu zan guda-gatik da, ziur asko. Burruka ta eztabaida guztiak iguingarri, baiña erri-arteoak askotaz iguingarriago.

Quo, quo scelesti rujas? aut cur dexteris...

Nora zoazte, ut!, amel-beera gaizto?
 Zergatik gaur ezpatak eskun?
 LatirIdar odolik asko ez al dugu
 5 urez ta lurrez ixuria?
 Ez erromatarrak Kartago putzaren
 gazteluak kiskaldu zitzan,
 ez britandar uki-gea jatsu zedin
 katetan Bide Deunan beera,
 10 baizik-eta Uri au, partarren naieraz,
 beren eskuz ondatu dadin.
 Etzan au otso ez leoien oitura,
 beren kidekoekin baizik.
 Sumin itsuk ausaz, ala indar latzagok?
 15 Geure erruz ote? Erantzun, otoi.
 Ixil-ixil; ori aurpegiak, zuri,
 ta adiak izaturik dardar.
 Olan da: abe txarrak zigortzen Erroma,
 eta anai odolaren gaitzak:
 20 Erromu'ren odol merezi-eza ixur
 zanetik, lur-gain, sendi kaltez.

Oarrak. - 9. Gorago esan dugunez, goitik beera zetorren Bide Sagara genduan au, gero antzokia eregi zan lekutik Antonin eta Faustiñe'n jaureIxeraño jasten zana. - 12. Sumiña, barnetik datorki-guna duzu; eta errua, ordea, zigorra eskatzen duena.

Carmen VII

AD POPULUM ROMANUM

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum cst Latini sanguinis?
5 Non ut superhas invidae Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
10 Urbs hace periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
Nunquam, nisi in dispar, feris.
Furorne caecus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
15 Tacent; et ora pallor albus inficit,
Mentesque percussae stupent.
Sic est; acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternas necis:
Ut immerentis fluxit in terram Remí
20 Sacer nepotibus cruor.

VIII

ATSO LIZUN BATI

Gaia: Orati'k, itxura danez, albora utzi dizkigu emen lotsa, begirune ta garbitasuna. Latz bezin gordin margozten digu emagaldu zaar urdangaren iduria.

Rogare tengo putidam te saeculo...

Esain, mende luzez maskal-azo orrek,
zergatik naun kirio pizten?
Soil daukan ortz loia, ta zaar iroldua
zimur-nabarrez bekokia:

5 ire uzki zakarrak mazel its artean
 arrausi dagi bei-tutu lez.
 Ik sustatu nai dun bulartzat oiekin,
 beor-errape lez zintzilik;
 10 sabel enu, iztarte atsitu oiekin,
 berna puzei biri itsatsiak.
 Adi zorientsu; ire illeta orduz
 beude iduri garaiak asko,
 ezpei egurastu ezkon-berri danik,
 pitxi geiagoz zamaturik.
 15 Zer? Beude estoikoen idaz-liburuak
 ziriko-koltxa gain eroso.
 Ezjakiña, ustez, zain motela duzu?
 Esna zaillago bear bada?
 Gogoz bearko dun saia, ao-kemetsu,
 20 nai dukan arroa gaintzeko.

Oarrah. 11, Au da, izan adi aberats, guren, beste edozein andera
 baiño goenago eseria; arri-pitxiz ere ezbei iñorbera baiño obeki iñor
 apaindu. - 12. Odolez eta egitez aundi ziran aurretikoak, noski. - 20.
 Atso lizunaren esanera jarri nai ez zuena.

Carmen VIII

AD ALIQUAM VETULAM

Rogare longo putidam te saeculo,
 Vires quid enervet meas?
 Quum sit tibi dens ater, et rugis vetus
 Frontem senectus exaret;
 5 Hietque turpis inter andas nates
 Podex, velut crudae bovis.
 Sed incitat me pectus, et mammae putres,
 Equina quales ubera;
 Venterque mollis et femur tumentibus
 10 Exile suris additum.
 Esto beata, funus etque imagines
 Ducant Triumphales tuum;
 Nec sit manita, quae rotundioribus
 Onusta baccis ambulet;
 15 Quid? quod libelli Stoici inter sericos
 lacere pulvillos amant:

Inlitterati num minus nervi rigent?
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore adlaborandum est tibi.

IX

MEKENA'RI

Gaia: Albiste pozgarria iritxi da Erroma'ra. Akki'n garaipen ederra lortu da, Antoni ta Keleopatra azpiratuak izan dira-ta. Poza erein nai du Orati'k Mekena'rekin jai bikaiña ospaturik.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes...

Noiz dut nik adango, Mekena doatsu,
zurekin batera Kekubo
Zeure etxe jaikian (Jobi'k nai duenez)
jaietarako daukazuna,
5 Txirula La lira bateratsu joaz
au doritar, ura basati?
Oraintsu, Neptun'en seme, buru zana
iges jun zan untzi erreekin.
Erroma zemaituz bere jopu dongai
10 kendutako oin-burni estuz.
Erromar mutillak (ai!, geroak du itza)
ama baten esku artean
Babes eta iskillu daramazkiala
iren lauskituak mendetuz;
15 T'euzkiak ba-dakus guda-ikurditzan
aren etxola laidotsua.
Bi milla galiar Kaiser'i txaloka
aren aurka zaldi zaluak,
Etsai-tresnak bizkor kai-alderantz txopak
20 ezkerrera dira gordetzen.
O garaitz! zuk geldi azten orga urrezkok
eta abere ikutu gabeak.
O garaitz! ez zenun zuk kidekorik izan
Yugurta'ren aurkako gudan,
25 Ezta Kartago'n bere obi izan zun
Afrikarraren aurkakoan.
Ur ta lur etsaia garaitu ondoren
latsez itzuli zun soñeko gorria.

30 T'orain, aize Lxarrez, Kerete'ra doa,
 bere eun Iriz prestu danera;
 Edo Ipar'ek joten ditun Sirtelara,
 naiz itxaso dagi, zidor ziur gabe.
 Ekar ona, mutil, txol aundiagoak
 ta Kio'ko arno, naiz Lesbia'koa.
 35 Edo ixur oka uxa-indarra dun
 Kekubo eman azaiguzu.
 Lieu gozoz nai nik ito Kaser'ekin
 izan zitun kezka-beldurrak.

Oarrah. 2. Kekubo edo Zebuko, ospe zabaleko ardaoa; Fondi ondoan artzen zan, Lati ta Kanpani mugetan, Api Bidetik ez urrun. Estrabon'ek ere aipatzen du. - 7. Sexto Ponpei, Neptuno'ren seme, bere ustez: itxas-kolorezko gainsoiñeko edo klamide jazten zuen. - 16. Keleopatira duzu au, emen ixil-azten duena. Orati'k ez zuen egundo ere aren izenez aipatu gura izan. - Lieu edo Bak, ardaoaren jainko.

Carmen IX

AD MAECENATEM

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
 Victore laetus Caesare,
 Tecum sub alta, sic Iovi gratum, domo,
 Beate Maecenas, bibam,
 5 Sonante mixtum tibiis carmen Iyra,
 Hac Dorium, illis Barbarum?
 Ut nuper, actus quum freto Neptunius
 Dux fugit, ustis navibus,
 Minatus Urbi vincla, quae detraxerat
 10 Servis amicus perfidis.
 Romanus, eheu! posteris negabitis,
 Emancipatus ferninae,
 Fert vallum et arma miles, et spadonibus
 Servire rugosis potest!
 15 Interque signa turpe militaria
 Sol adspicit conopium!
 Ad hoc gremes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem;
 Hostiliumque navium portu latent
 20 Puppes sinistrorsum citae.

lo Triumphe! tu moraris aureos
 Currus, et intactas boyes;
 lo Triumphe! nec Iugurthino parem
 Bello reportasti ducem;
 25 Neque Africanum, cui super Carthagincom
 Virtus sepulcrum condidit.
 Terra marique victus hostis, Punico
 Lugubre mutavit sagum.
 30 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
 Ventus iturus non suis;
 Exercitatas aut petit Syrtes Noto;
 Aut fertur incerto mari.
 Capaciores affer huc, puer, scyphos,
 Et Chia vina, aut Lesbia,
 35 Vel, quod fluentem nauseam coérceat,
 Metire nobis Caecubum.
 Curam metumque Caesaris rerum iuvat
 Dulci Lyaeo solve.

X

MEBI OLERKARIARI

Gaia: Mebi au etzan ona, itxura danez. Bergili'k berine aipua egiten du *Alor-Kantaten* (3, 90), eta Orati'k emen ekaitz zakarra opa dio, bertan zirimoldua izan dadin. Bai dala alde giza-izate batetik bestera: Bergili'k era samurrez akar degio, eta Orati'k gordin ere gordin, ezbear eta naigaberik larrienak opa izanik.

Mala soluta navis exit alite...

Zantzu txarrez doa ontzia itxasora,
 Mebi satsua daramana.
 Goikaize zitalak, itxasoan ekaitz,
 apurtu bitza arraun ta zirga:
 5 Iparra betor bai, mendietan arte
 zangarrak erasten dituna.
 Gau beltzez, Orion goibelik jaustean
 ezpeí izan izarrrik ongille.
 10 Ezpei itxaso egin gerkar gudu-talde
 garaitsuak bezin ur narez,

Troia erretzean Aiaz'en ontzia
txarra Pala'k itzul zuenez.
Nekea bai izango ire itxas-mutillak,
eta ik ire istasun larua,
15 Ta ez giz-ulurik, ez negar zotiñik
Jupiter minduari deika,
ire ontzia, ai!, zatitzean Joni
kolkoan, Notu itsaren orruz!
Ta ertz makurrean, baitura bikaiñaz
20 potorroak lirateke poztuko;
nik, orde, Ekaitzei diet eskaiñiko
aker lizuna ta arkumea.

Oarrak. 20. Potorro edo txiliporta, itxas ertzetako aizetan bizi ta janaria billatzeko urpean sartzen dan txori beltza; Plini Zarrak aipatzen du, baiña ez dakigu ziur aragi ustelezalikatzen diranik. 21. Ekaitzak jaureAxe bat zeukaten Erroma'n, L. Eskipion'ekjasota; onek bota zituen Kartagotarrak Korzega ta Zerdeñalik, Hannon gudalburu zala.

Carmen X

AD MAEVIUM POETAM

Mala soluta navis exit alite,
Ferens olentem Maevium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento, fluctibus.
5 Niger rudentes Eurus, inverso mari,
Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
10 Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur aequore,
Quam Grata victorum manus:
Quum Pallas usto vertit iram ha Ilío
In impiam Aiakis ratem.
15 O quantus instat navitis sudur tuis,
Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis eiulatio,
Preces et aversum ad *Jovem*;

Ionius udo quum remugiens sinus
20 Noto carinam ruperit!
Opima quod si praeda curvo litore
 Porrecta mergos iuveris;
Libidinosue immolabitur caper,
 Et aqua Tempestatibus.

XI

PETI'RI

Gaia: Mutil gazte bat, maitasunaren sare artean katigu. Orati'ren leenengo sorpenetakoa dan ezkeru, ba liteke gazte au olerkaria bera izatea. Maite-lerak ez dio bizitzen ere uzten; egoera larri ortatik iges nai duenarren, ez daki nola askatu.

Petti, nihil me, sicut antea iuvat...

Peti, ez dut jada leengo pozik, koplak
ontzen, maitez joa bait nauzu:
Ezer ez beste aur polit, neskatz launak
laztantzen naraman maitea.
5 Eren lotazilla da Inake'n lera utziz,
oianei ederra diedala kentzen.
Ai, ene! (ainbeste gaitzez lotsa bait naiz)
Uriko alegi ni noski!
Maitea salatuz, aul-ixiltzat joa,
10 barrendik irten antzi ugariz.
Malkotan urtua, zuri nagokizu,
billa nabil, bai. Zu otoizten:
"Txiro-sena ez al da ezer
irabazpidearen aurka?
15 Bere beroaz bat jainko mozkortuak
ixillak ager-az zizkidan.
Ta gibel-ur aske, barrua azaskatuz
nere kezkek aizetara uxa,
Ezer arintzen ez dan nere zauria,
20 lotsage botako nukena".
Au zuri aitortuz, goretsi ondoren,
"zoaz etxera" esan zenidan;
Zurera ninjoan, ai ene! ai ene!
ta ate latz bizkar-saiesentzat!

25 Likisko'ren suak nauka gaur atxilo,
edozein eme bezin samur:
Ez nau ezerk ere agandik kenduko,
ez aiskide onuk, ez destaiña latzak:
Ez neska galantek, ille-naas mutillek,
ez ba nau lilluraz asetzen.

Carmen XI

AD PE'I I'IUM

Petti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos Amore percussun gravi:
Amore, qui me praeter omnes expetit
Mollibus in pueris aut in puellis urere.
5 Hic tertius December, ex qua destiti
Inachia furere, silvis honorem decutit.
I-Ieu! me, per urbem (nam pudet tanti mali)
Fabula quanta fui! conviviorum et poenitet,
In queis amantem et languor et silentium
10 Argnit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium? querebar, adplotans tibi;
Simul calentis inverecundus Deus
Fervidiore mero arcana promorat loco.
15 Quod si meis inaestuat praecordiis
Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;
Desinet imparibus certare submotus pudor.
Ubi haec severus te palam laudaveram,
20 Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi postes, et heu!
Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet:
25 Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed alius ardor aut puellae candidae,
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

Carmen XII

ATSO ZAAR BATEN AURKA

Gaia: Emen ere, zortzigarren epodonean bezela, ez du gaizki astintzen emakume galdu au. Zail benetan ekandu gaiztoak lepotik botatea. Emakume loi onek ere leengora joten; Orati, ordea, oitura garbiko gizasemea gendun, bere olerki-sorpenetatik ageri zaigunez. Ezin, ba, olako narrita ta zirikamenik jasan, zaartzaroan batez era. Berez irtena du, beraz, nasai urari egin zion jipoi berotzea.

Quid tibi vis, multer nigris dignissima barris?

Zer lera dun, eme, misera losin-zai?
Zergatik niretzat bezuzak?
Ez bait naiz iretzat gazte, ez asid sendo:
nere usma zoliak zorna du,
5 Urdandegi loi bat, eta akertzar baten
galtzarrai darien sunda itsa.
Soin-atal irolak eta izerdi patsak,
nolako kirats! Doi sena aska,
Azkar jorik ire zentzu-irritsa ito naiz,
10 eztun orain eder-margorik
Kokorril gorotzez egiñik; izerdiz
orain, oiak dardar, goia austen.
Eta ik itz mergatzez beztan naun esanik:
"Gartsugo Iñake'z niketz baiño?"
15 Gau batez irutan gozatzeko gauza,
ta nigaz aul? Ii bedi gaitzez
Lesbia, ain galai lolo ar zizuna:
zezen billa ni, Kous Aminta
Izanik su bizi, munan zain sendoko
20 dagon zuaiza bezin muker.
Norentzat zuretzat ezik, Tir-gorritan
eio ziran ulezko eunez?
Bazkaldarretan ez zindun iñork ere
zure kutunak aiña maite.
25 Ni hai errukarri! Zu igeska zabilzkit,
otsoz artzoa, leoiz auntza.

Carmen XII

CONTRA QUAMDAM ANUM

Quid tibi vis, mulier nigris diginissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo iuveni, nuque naris obesae?
Namque sagacius unus odoror,
5 Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis et quam malus undiq̄uc mc̄mbris
Crescit odor! quum, pene soluto,
Indomitam properat rabiem sedare, neque illi
10 Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; iamque subando
Tenta cubilia, tecta quc̄ rumpit.
Vel mea quum saevis agitat fastidia verbis:
"Inachis langues minus, ac me;
15 Inachiam ter nocte potes; mihi ~per ad unum
Mollis opus: pereat malo, quae te,
Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem;
Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cuius indomito constantior inguinc nervirs,
30 Quam nova collibus arbor inhaeret.
Muricibus Tyriis iteratae vellera lanæ
Cui properabantur? tibi nempe;
Ne foret aequales inter conviva, r̄n̄agis quem
Diligerct mulier sua, quam te.
35 O ego infelix, quam tu fugis, ut paver acres
Agn̄a hipos, capraeque leones".

XIII

BERE ADISKIDEEI

Gaia: Orati'k, bere lagun eta adiskideei zuzenduz, auei diotse, txikierclia ta godaleta eskuan, uxa ditzatela gogorakizun illunak eta kezka nekagarriak. Kiron zuurra dakarkikc credu.

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres...

Ekaitz izukorrek goia du lakartu,
t'elur-euriz Jobe azkartzen;
Itxaso t'oianak daude Traziar ots.
Egun alai dugu, lagunok!,
5 Ta belaunak sendo, bijoa zaargiro.
Txo!, eiñ Torkuat kontsul zala
Ondu ardoa ta utz bestek ixil: jainkok
asmo onez lekura itzuliko.
Eder zait akemen nardoiz igurtzia
10 ta Kilen-liraz barne poza.
Kentaro'ck azkaia eskolatuz zion:
"Teti'gandiko aur illezkor!
Zai duk Asarak lur, Eskamendri, simois
ur-besoaz ezkotzen dana.
15 Baiña Parkak beren bilbe uts eziñaren
ukoz, amak ez etxerutzen.
Ta ardoz ta kantuz an naretzen gaitz oro,
ta autu leun itun gazizezak.

Oarrak. - 20. Kilene, Arkadi'ko mendia, Akaia'tik ur-ur; Merkuri, tiraren aita ementxe jaio zan; eta ementxe zeukan bere jauretzea ere.
- 11. Kentaur, Kiron eskolatu zuena, Pelion mendi artean bizi izan zana, eta onek berez Akil eskolatu zuen. - 13. Asarako lurra, ots, Troade; Eskamandro, gaur Kirke-Keuzler, eskualde aunditzat jo zigun Omer'ek; toki au, gaiñera, gizasemeak olan izendatu arren, jainkoak Xato izena eman oi zioten. Simois, ordea, gaur Dunbrak, errekazto pitiña da, Ida'n jaio ta Eskamandro'n bere urak usten dituna.

Carmen XIII

AD AMICOS

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
Nivesque deducunt Iovem; nunc mare, nunc silvae
Threicio Aquilone sonant; rapiamus, amici,
Occasionem de die; dumque virent genua,
5 Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
Tu vina Torquato move Consule pressa meo.
Cetera mitte loqui. Deus hace fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenia

Perfundi nardo iuvat, et fide Cyllenea
 10 Levare diris pectora sollicitudinibus.
 Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
 Invicte, mortalis Dea nato, puer, Thetide,
 Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
 Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois;
 15 Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
 Rupere; nec mater domum caerulea te revehet.
 Illic omne malum vino cantuque levato,
 Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiiis.

XIV

MEKENA'RI

Gala: Orati'k, yanbi bertsotan idatzita zeukan poesi-liburu bat, eta Mekena'k idazti au gura zuen eskuetan euki. Orrela agindu zion Orati'k, baiña onek maitekerietan sarturik zebillelako, etzion *egi* n-dua betetzen. Maitte-mindu ibilteak axolage egiten du.

Mollis inertia cur tantarn diffuderit ¿mis...

Ilgarria zait zuk, Mekena on ona,
 nik briñola zuri esana
 ta zuk ari ta ari eska didazuna,
 nik aitzu, zintzur-legor edan
 5 ba'nu Leteu-loa lekarkidana lez.
 Jainkoak ez dit, ez, lagatzen
 nik agindutako yanbo bertso-lanak
 zilla azkena emanik jartzen.
 Erabat diote, Sami'ko Batilo'z
 10 Tei Anakreant sutu izan zan
 sarri negartuz bertso baldresetan
 lira makur ber'maitesuna.
 Su zagoz zu ere, gaixo, su bizitan;
 yaiogo ez Ilion sua.
 15 Alai zeure zoriz. Prine'k erretzen,
 Batez pozten ez dan jareñak.

Oarrak. - 13. Izan ere, etorki argiko andera batek lilluraturik zeukan, Terentza zeritzanak; onekin ezkondu zan gero, baiña emakume aundiki onek, bere zoramen, atsegin eta xarmagalluekin, pozal-

diak bezin naigabe larriak ere ekarten zizkion. - 15. Prine'k, itxura danez, Plauto'k esanari jarraitzen zion, au da: goi-etorkiko anderei bakarrik maitale batekin naiko izatea.

Carmen XIV

AD MAECENATEM

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
Oblivionem sensibus,
Pocula Lethaeos ut *si* ducentia somnos
Arente fauce traxerim,
5 Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, tambos
Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
10 Anaacreonta Teium;
Qui persaepe cava testudine flevit amoren,
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser; quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
15 Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat,

XV

NEERE'RI

Gata: Sentipenez eta biotz-samurtasunez gainezkako lana, *egi-*lleak ez du beste bat onen neurrikorik maite-lerazkoetan, Astiro ta gogartuz berau irakurriz, laster kontuan erortzen gera, oda au Orati'k gartzetan, ta lilluraz beterik zebillen urteetan idatzi zuela. Nor dugu Orati'k maite zuen Neere au?

Nox erat, et caelo fulgebat Luna sereno...

Gau zan, ta ortzi nare Illa ~~nik~~ ditzira
izarki txikien artean,
jainko gurenak laster minduko zenituna:
nere solasaz zin zenezan

5 untza arte jaikiari itsasten dan bezela
 nere besoetan lotua:
 "Otxoa abereei nazkata Orion kaltekor
 itxastarrai negu aldian,
 eta aizeñok Apol'i buru soilla orrazten,
 10 leraz maite izango guk elkar".
 Nere senak, oi Neere!, zu zaitu garbai ízango!
 Ta giza-ezer ba'du Flako'k,
 ez dizu utziko gauak bestek zuri ematen,
 t'erre zuk beste bat billauko,
 15 nire tinkotasuna ezta, ez, makurtuko,
 barne miñak ziztata ere.
 Zerana zerala, zu sendo agertzen orain,
 nire kaltez zabiltz arrozki;
 aberats zerala naiz aberez naiz lurraldez,
 20 Paktolo'k jario zuretzat,
 Pitagora'k, biztua, iragar bere ixillak
 ta eraz nirea beste izan,
 ai!, negar zuk maitea beste bati emana.
 Neretzat ordun irri-aldi!

Carmen XV

AD NEAE RAM

Nox erat, et caelo fulgebat Luna sereno,
 Inter minora sidera,
 Quum tu, magnorum numen laesura Deorum,
 In verba jurabas mea,
 5 Arctius, atque hedera procera adstringitur ilex,
 Lentis adhaerens brachiis;
 Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
 Turbaret hibernum mare,
 Intonsosque agitaret Apollinís aura capillos,
 10 Fore hunc amorem mutuum.
 O dolitura mea multum virtute Neaera!
 Nam, si quid in Flacco viri est,
 Non feret assiduas potiori te dare noctes,
 Et quaeret iratus parem,
 15 Nec semel offensi cedit constantia formae,
 Si certus intrarit dolor.

At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
 Superbus incedis malo,
 20 Sis pecore et multa dives tellure licebit,
 Migue Pactolus fluat,
 Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
 Fromaque vincas Nirea:
 Eheu! translatos alio moerebis amores:
 Ast ego vicissim risero.

ERROMAR ERRIARI

Gala: Erroma'k naitaez ondamendira darama bere burua. Zer egin, beraz, ortik iges egiteko? Pokeutarrak egin zutena: laga bere uria ta beste leku batean eraiki beren aberria. Okeanez andik ba-dira ta ugarteak, oraindik an urre aroak irauten du. Zoritxar izugarri baten osiña dugu, izan ere, anai arteko burruka ta iskanbilla. Itz eta irudikizun its-gordina darabiltza Orati'k zorigaiztasun eta ondiko ori margoztuteko. Gai berdiñez ari da Bergili ere bere laugarren Unai-kanta edo eglogan. Garai berdintsuan idatziak dira, dirudie-nez, olerki biok, Kristoren aurreko 40'an Bergili'k eta 41'an Orati'k, Perusa'ko guda asi-aurretxoan.

Altera çam te'ritur bellis civilibus aet as...

Beste aro bat anai arteko gerran aultzen,
 bare indarrez da erroma iltzen.
 Etzuten ori egin marsotar auzokoak,
 ez Porsena etruskarrak,
 5 ez kapuar zaintsuak, ez Espartako'k ere,
 ez ori! Alobrox etoiak;
 etzun goitu jermandar gaztedi beturdiñak,
 ez Ahibal gutarren izuk.
 Guk, bai, odol zaleok, sunsituko dugula,
 10 piztiak berriz jabe egiñik,
 Basatiak garaille autsak ditu oinpean,
 ta Uria zaldi-apatx otsez,
 ta Kirin'en ezurak, begientzat laidosko,
 15 aize t'eguzkiz zabal ozar,
 Guztiok ausaz, edo beintzat onenak galdez
 zer dezakegu gaitzok autsiz?

Bedi zerik onera: Pokeutarrak egiña,
 uri gaitz-etsitik urrundu:
 20 etxe ta lur, sukalde, orobat otoitz-leku,
 basurde t'otso kabi utzirik,
 oiñak nora araxe jo, Notuk urez deadar
 naiz Afirkar larrik, araxe.
 Ongi deritxazue? Oberik bai al du iñork?
 25 Zoriz zergatik ez ontzira?
 Ziña dagigun, beraz: ez gerala itzuliko
 azpi-arriak ur-gaiñ arte.
 Ez lotsarik ontziak etxerantza jarteko
 Po'k Matin-kukutzak garbitzean,
 30 naiz Apenin goi-goia itxasora amiltzean;
 naiz maite bitxi, ziko egin
 elkar mamu berriak, otsoak naiz oreiñak,
 uso apal naiz aztoreak,
 el siñist-errezak ez leoi-beldur ere;
 35 ta akerrak leun maite beza ura.
 Guzti au denok ontzat ar dezakegonean,
 bijoa Uri gaitzetsi dena
 edo erri xeaz ez leial ta muker dabilena;
 eta beste belaskak, itxaropen gabeak,
 40 beude beren oitzarrai tinko-tinko itsatsiak.
 Zuok, seme-illetak utzirik,
 egaz jo etruskar ur-ertzen egalez andik.
 Zai dugu guk Okean, lurra esiz; goazen,
 alor ta izaro joritarra.
 45 Lurrak godatu gabe dakar an urtero uzta,
 moztu gabe maastiak loran;
 olibu-kimak eme ta etsi gabe eman-azten
 ta iku beltzak emaitza edertzen;
 eztitan arte arro, mendi garaietatik
 50 zurmur gozoz da ura leratzen.
 Auntzak datoz erakar gabe bere kaikura,
 ardi kutunak erro bete;
 artza arrastiz ez dabil uluka artoki biran,
 lur sakona ez sugaz sortzen.
 55 Abereak kutsurik ez dute, ez izarkik
 gaitz-erazten, ezta an antzurik.
 Zer geiago miretsi? Euro urtsuak ez ditu
 soroak intz luzez lertuko,
 ezta sokil idorrak kiskal, azi joria
 60 goi-erregek oro girotzen.
 Argos ontziak etzun ona arteztu arraunez,

ezta Kolkos'ko loiak ere etzun oiña jarri.
 Sidon'dar itxastarrak ez onantz jar adarrak,
 ezta Ulise'n lagun aulduak.
 65 Jobe'k jende ona nai zun ur-ertz ontarako,
 urre-epe lorontzez loitzean;
 borontzez hai, ta gero burniz tinko mendeak,
 t'ontatik, diot, onek iges.

Oarrah.- 4, Porsena, Ziuzi'ko errege, E truria lurretan. - 5. Kapua etzan garrantzi gabeko uria, Kikeron'ek (*De lege agraria* liburua n, II, 87-an) "beste Erroma ura" esanez, gorai patzen bait du. - 18. Pokeu-tarrak, ain zuzen ere, Kristoren aurreko 534'garren urtean, Ki ro 'ron orde zko zan Harpago'k uria inguratu ziotenean, toki ura laga ta, itxasoraturik, Kirnos eta gero Regigilun'era bidea artu zuten. Baiña, Orati'k ez dionarren, aietatik ardiak baiño geiago berriz itzuli ziran Porkea, beren urira; iges joanik itzuli etziranak, Marsella oirrean ezarri ta antolatu zuten. - 29. Kalabria'ko mendia. - 62. Kolkos'ko loaia, au da, Medea, Jason lagun zuela Grezia'rantza uren joan zana.

Carmen XVI

AD POPULUM ROMANUM

Altera iam teritur bellis civilibus aetas,
 Suis et ipsa Roma viribus ruit.
 Quam neque finitirni valuerunt perdere Marsi
 Minacis aut Etrusca Porsenae rnanus,
 5 Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
 Novisque rebus infidelis Allohrox;
 Nec fera caerulea domuit Germania pube,
 Parentibusque abominatus Ilannibal:
 Impia perdemus devoti sanguinis aetas;
 10 Ferisque rursus occupabitur solum.
 Barbarus heu! cineras insistet victor, et urhem
 Eques sonante verberabit ungula;
 Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini,
 Nefas videre! dissipabit insolens.
 15 Forte quid expediat, communiter, aut melior pars
 Malis carere quaeritis lahoribus.
 Nulla sil hac potior sententia; Phocaeorum
 Velut profugit execrata civitas:

Agros atque Lares proprios, habitandaque farra
20 Apris reliquit et rapacibus lupis:
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
25 Sed juremos in haec: Simul imis saxa renarint
vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domun pigeat dara lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina;
30 In mare seu celsus procurrerit Apenninus;
Novaaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet ut tigres ausidere cervis,
Adulteretur, et columba miluo;
Credula nec ra^yos timeant armenta leones;
Ametque salsa laevis hirens aequora.
35 Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum;
40 Etrusca praeter et volate littora.
Nos manet Oceanus circumvagus, arva, beata
Petamus arva, divites et insulas;
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque vinea;
45 Germinal et nunquam fallentis termes olivae,
Suamque pulla ficus ornat arborem;
Mella cava manant ex ilice, montibus altis
Levis crepante lynpha desilit pede.
Illic iniussae neniunt ad mulctra capellae,
50 Refertque lenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovili;
Nec intumescit alta viperis humus.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
Gregem aestuosa torret impotentia.
55 Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urrantur semina glabis;
Utrumque rege temperante Coelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
60 Neque impudica Colchis intulit pedem;
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
Laboriosa nec cohors Ulixei.

Iupiter illa piae secrevit litora genti,
Ut inquinavit aere tempus aureum:
65 Aerea dehinc ferro duravit saecula, quorum
Pis secunda vate me datur fuga.

XVII

ICANIDE'RI

Gaia: Irri-mirri ta eztenka diardu emen Orati'k, piper-miñez ondo igurtzitako aapaldi auetan. Bostgarren epodoan ere emakume oni buruz ari izan zitzaigun, naizta ez emen bezin samurki, emen omen eta atxakiz gaiñezka bait datorkigu. Leenengo zatian au, eta bigarreanean, Kanide'kberak erantzuten dio damutze ta irain-ordain erakuste au benetan arturik.

Iam ꝑam efficaci do manus scientiae...

Orati'k

Eskuak eman bai ire jakin azkarrari,
eta Proserpina'ren barne-otoitz umil,
ta Diane jainkosa kutsu-eztilarren,
eta arao liburu zerutik lurrera
5 izarrak ekartzeko ala dunagatik,
Kanide, utz erabat eure dei doneak,
ta itzul atzera, otoi, biratu ardatza.
Telefo'k otzandu zun Nereu'n semesoa,
arro bait zun bidali gudari taldea
10 misitarren aurka, azkon zorrotz jaurtika.
Iliar amak zuten oriokiz igurtzi
txori-zakur jaki zan Hektor eraillea,
arresiak utzirik, ai ene! erregea
Akil muker oiñetan auspeztu zanean.
15 Ulise'n arraunlari nekez aunatuak,
Kirke ados zalarik, larru latzak kendu
zituzten, soin-billostuz, ta orduan ziran
adimen, itz ta arpegiz berriz ere jantzi.
Naiko ta aski jos nauzu naigabe ta minez
20 itxastar-saleroslez maite zeran orrek.
joan zan gaztaroa, ta margo gorria,
larru oriz dituzu ezurak jantzita:

- neri illea zuritu ire usaien gantzukiz,
 ta ene gaitzak ez du pakerik, ez menik.
- 25 Gauak bultz egunari, t'egunak gauari,
 ez du ezerk arintzen nire bular - ziztu.
 Itxia, beraz, onar bear errukarri,
 sabindar araoak biotza samintzen,
 marsotar oiũ itzak burmuiña nastutzen.
- 30 Zer gogo dun geiago? Oi itxas! Oi lur! Herkul
 Nesu'n odol beltzetan beste naiz erretzen,
 Sikiliar Etna'ren gar goritan aiña.
 Zu, orde, ni auts arin, aizak naramala
 kolkoar pozoiz zera, beterik, erretzen.
- 35 Zer amai, zigor, ote daukan neretako?
 Esain, esana diñat leialki beteko;
 gerturik naun edozein ordain burutzeko,
 naiz eun idi eskaiñiz, naiz lira gezurtiz
 soiñu joaz; xau aiz i, ona i, ortzi zear
- 40 ibilliko aiz beti, urrezko izar dizdiz.
 Kastor eta beronen anai txit gurenak,
 Elena'ri egotzi iraiñez minduta
 koplariari biur zioten argia.
 Ik berriz, aal duna-ta, jarein ni erogotik,
- 45 ik bai guraso loitik eme etziñan orrek:
 ezeukien obia ez oa i, atso zuur,
 bederatzi egunez autsa zabaltzera.
 Biotz-muin bigun eta esku aratz ori:
 jori da ire sabela, ta ire odolez bai
- 50 txautzen zapi gorriak emagin lagunak,
 erdi-ondoren bipil zuk oea uztean.

Kanide'k

- Zertan nere belarri itxiak nekatzen?
 Ez dituzte sorrago itxastar billosak
 Neptun'ek neguz joten ditun aitz jaikiak.
- 55 Ik zigor gabe muzin ein dizkik Kotiti
 itz-ontzi uts danari eta Maiteder'i?
 t'Eskilin aztiaren buru nausi orrek
 bete zuk zigorge Uri dana nire izenez?
 Beliñar atsoak zer dala-ta aberastu
- 60 pozoi bizkorragoa naste erakutsiz?
 Baiña azti nagigoak ba-ditun gorderik;
 bizi latza eraman bearko duk gaixo

samin berriak beti lepo ditukala.
 Tantal, Pelope'n afta itz-txuri on-ezak
 65 jaki ona oparik, atsedena nai du;
 Prometeu'k orobatsu, saiari lotua;
 Sisifu'k mendi-gain nai du arkaitza ipiñi;
 baiña Jobe'ren aintzak ez die lagatzen.
 Naikoa duk batzutan dorre-beera amildu,
 70 noizka nori-ezpataz bularra eregi;
 eta itun miñaren min gogait egiña
 alperrik lot naiko duk loki beltza saman.
 Orduantxe ni naukak besaburu zintzil,
 t'ene mukerkerian i lurrera makur.
 75 Nik al dut, ik ba-dakik, ezko antzak igi,
 nere deiaz ortzitik illargi erauzi,
 eta ildako erreak bizira biurtu,
 ta maitasun edari bizia eratu:
 Negarkotu ote nere al-eza ire aurka?

Oarrak. - 8. Telefono, misitarren bakalcluna, AlciFek zauritu zuen bere lantzaz, eta azti-erantzunez jakiñik, Akil'en lantzak bakar-bakarrik sendatuko zuela, Akil ortaratu zan, Nereu'ren billoba, ta lantzaren ugerrak sendatu zion zauria. Bala-bala zebillen alegia. - 28. Azti-eskualdea zan Sabina. - 55. Kotiti, traziar jainkosa, Atenai'n omendua. Egintza zadortsuok gauzez ospatu oi ziran.

Carmen XVII

AD CANIDIAM

Horati u s

Iam iam efficaci do manus scēntiae
 Supplex, et oro regna per Proserpinae,
 Per et Dianae non movenda numina,
 Per atque libros carminum valentium
 5 Defixa caelo devocare sidera,
 Canidia, paree vocibus tandem sacris
 Citumque retro solve, solve turbinem.
 Movit nepotem Telephus Nereium,
 In quem superbus ordinarat agmina
 10 Mysorum, et in quem tela cuta torserat.

- Unxere matres Iliae addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis moenibus rex procidit
Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
- 15 Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixei,
Volente Circa, membra; tunc mens et sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
- 20 Amata nautis multum et institoribus.
Fugit iuventus, et verecundus color
Reliquit ossa, pella amicta lurida;
Tuis capillus albus est odoribus,
Nullum a labore me reclinat otium.
- 25 Urget diem nox, et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo, negatum, vincor, ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire naenia.
- 30 Quid amplius vis? O mare et terca! ardeo
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
IniuriOsis aridus ventís ferar,
- 35 Cales venenis officina Colchicis.
Quac finis? aut quod me manet stipendium?
Effarc: iussas cum fide poenas luam;
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuencos, sive mendaci lyra
- 40 Voles sonari; tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sídus aureum.
Infamis Helenae Castor affensus *vice*,
Fraterque magni Castorís, vícti prece,
Adempta vati reddidere lumina.
- 45 Et tu, potes nam, *solve* me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et purae manus:
- 50 *i*uusque venter Pactumeius; et tuo
Cniore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exsilis puerpera,

Canidia

- Quid obseratis auribus fundis *preces*?
Non saxa nudis surdiora navitis
- 55 Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini Pontifex venefici
Impune ut urbem nomine impleris meo?
- 60 Quid proderat ditasse Pelignas anus,
Sed tardiora fata te votis manent;
Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas doloribus,
- 65 Optat quietem Pelopis infidus pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat supremo conlocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Iovis.
- 70 Voles modo altis desilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humaris tunc ego inimicis eques,
- 75 Mcaequae terra cedet insolentiae.
An, quae movere cercas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos,
- 80 Desiderique temperare poculum,
Plorem artis, in te nil agentis, exitum?

MENDE - BURUKO 'CANTA

Gala: Erromarrak, oitura zanez, eun urtetik urtera ospatzen zituzten mende jai edo jakuak. Erroma irasi ondoren, Iifgarren gizaldi azkenerantza ospatu ziran lendabizikoz. Eta beurok egin oi zituzten jainkoak aserre zeudela uste zutenean; jaiok ordain ekintzak ziran geienaz, ta illeta-kutsuz beterik zeuden. Lurpeko jainkoei dei egiten zitzairen, Pluton eta Proserpina'ri batez ere; gauez ornentzen ziren, margo beltzdun opagaiak eskaiñirik. Mendean bein ospetzen ziranez, garrantzi aundia ezarten zitzairen. Augusten aginduz egin ziranak, ezta dudarik, Tan ospatu ziran.

Abestekoa zan kanta au, neska-mutillak abestuko zutena. Estrofa baten neskatilletako bati, onela edo, diotsa Orati'k: "Jazoko da eguna, zuk ezkondua, esango duzuna: Mende-mugak jaiak eraman zituzten, jai sagaratuak, neu izan nintzan bat, Orati olerkariak erakutsitako kantu atsegiñak jainkoei abestu nizkiena".

Poibu ta oian-jabe Diane itzal
ortzi-dirdira, beti gurgarriak,
eder ornenduak, eman arren eska
dizugutena.

5 Noizaldi ontan sibilar bertsoak
ots digutela neskatz ta aur garbiak
zazpi Muiñoko jainkoei gozoro
opa izateko.

Eguzki jator, gurdi aratzean,
10 eguna argitu ta illuntzen duzuna,
ta biar berdin; ikus al Erroma
bezain aundirik?

Erdí-elduak mugonez irekiz
babes itzazu amak, Iiliti leun;
15 naiz Lukiñe'k naiz-ta Sor-erazleak
seintzara deitu.

- 20 Zabal, jainkosa! gure enda azia,
ta jarri mardo arbaso esanak,
ezkondutako ta aur berrietazko
lege giarrez.
- Mendea itzuliz, biurtu ditezen
kanta,jokuak iru egunetan
jaiari eman, ta beste ainbeste,
gaua poztu-aziz.
- 25 Ta zuok, Parkok, egiti zarenok,
baten esanez gauzak bait zitzaigu
ziur gertatzen, eman jun diranei
patu onbera.
- 30 Uztakin bete lurra eta aberez,
koroitu bedi Kerez be galburuz,
azia bazka ur osasungarriz.
ta aize biguñez.
- 35 Apol'ek arrai ta atsegin, gorderik
geziak, aur-deiak ditu entzuten:
illargi izarren erregiña danak
neskenak aditzen.
- 40 Erroma ba'da zuen lana ta
guda ontziak Toskana'ra eldu,
etxez aldatu zaitzeltela aginduz,
ta Uri ontzitu...
- Eneis garbiak, aberriz bizita,
bide egin zuen ezerk kalte ekarke
Troia errean barna utzia aiña
ematen zula:
- 45 Jainkoak, eman gazteai oikun onak!
Jainkoak, zarrei atsedeen gozoa!
Ta ondasunak Erromul endari;
eman aurrak ta aintza!
- 50 Ta idi zuriz gur-egiten dizunak
Venus ta Ankise'n odol aundizuak
eman bezaie eskatzen zaiena;
Nagusi bedi gudan aurrena, leun
etsai jausiaz.

rr Jada beldur da ur te lur medarra
gure b ouz,tuulbuodurujzkoruz'
eskitar arro ta ioúobzur'euuoub
dituzte eskatzen.

Jada Fede ta Pake, DDedu, Lotsa
leengoak, eta onbide ezetsia
60 itzuliz datoz, ta adarra beterik
Joriak dargi.

Poibo aztiak, uztai argiz eder,
ta bederatzi Musak maitatua,
65 osasun-antzez soin-atal jausiak
bizkorle danak,

onez ba'dakus Palatinegoitza,
zabal-az beza erromar al-ertza,
urte luzeko ei6ib mende nbez'
Lati dontsuan.

70 Abeobo'eu lez AJgic/oa8uodan
Diuuek entzun bitza umabodcu
oivak, t'ezorlcuoúÍbelarriak
gazteen deiari.

Ta ni, Poibu ta Diane'n dei-kantak,
Jobe ta jainko oro izanik lagun,
irakatsi naiz ari izan naizen mu'
itxaro gozoz zamaturik noski,
noa neurera.

Oarrak. - 5. Sibillaren kantak ziotenez, Erroma'ko neska-muti Oububeotobcurzituuteu'gizuldi«zzgutulorejokuetau; -gnztcunek famili onekoak izaten ziran- 7.Drnnuu'bo zazpi nuoiúoub}{ir; oal, Dinoioul,]Iapitolio'ExúÍlio,Pulutiu'}{elio,ta&bcutio.-30.l{rioto'rcó aurreko 1D'gurreu urtean xeoudoukuu luriúzouctoito^]nliu^xcritzaino ezkontzari buruzko legeak ezkontza babesten zuen. - 54. Alba, Erroma'ren ama; aizkora zuen ikur. -54. Apol'ek, Eskulapi'ren aitak, lau bereiz i zeuzkan: Igarkuntza,Uztai-trebetasun, Musika ta Osakuntza. - 70. Abentin'en zeukan Diane'k bere jauretxe naguxiu.- 71. Gizasemok bi izan ziran leo t ' baiña Silagandik urrera, amabost, geraporka apurka irurogeiraiño eidorib. 17'garren urteko Mende-jokueta, 21 izan ziran, dirndieuo. Goiesanak zaindu ta iraun-azi bear dituzten apaizak ziran auek, erromar aginterriari buruzkoetanbatez ere. Agripu zan ulburtebomaisu, ta August lendakari nausi.

CARMEN SAECULAR E

- Phoebe, silvarumque potens Diana,
Lucidum caeli decus, O colendi
Semper et culti, date, quae precamur
Tempore sacro:
5 Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos,
Dis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
10 Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris; possis nihil urbe Roma
Visere maius.
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres:
15 Sive tu Lucina probas vocari,
Seu Genitalis.
Diva, producas subolem, Patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis, prodisque novas feraci
20 Lege manita.
Certus undenos decies per anuos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
25 Vosque, veraces cecinisse, Parcae,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona iam peractis
Iungite fata.
Fertilis frugun pecorisque Tellus
30 Spicea donet Cererem corona:
Nutriant fetus et aquae salubres,
Et Iovis aerae.

Condito mitis placidusque telo
 Supplices audi pueros, Apollo:
 35 Siderum regina bicornis, audí,
 Luna, 'mellas.
 Roma si vestrum est opus, Iliaeque
 Litus Etruscum tenuere turmae,
 Iussa pars mutare Lares et urbem
 40 Sospite cursu:
 Cui per ardentem sine fraude Troiam
 Castus Aeneas patriac superstes
 Liberum munivit iter, daturus
 Plura relictis:
 45 Dî, probos mores docili iuventae,
 Dî, senectuti placidae quietem,
 Romulae gentí date remque prolemque
 Et decus omne.
 Quique vos bubus veneratur albis,
 50 Clarus Anchisae Venerisque sanguis,
 Imperet, bellante prior, iacentem
 Lenis in hostem.
 Iam mari terraque manus potentes
 Medus, Albanasque timet secures.
 55 Iam Scythae responsa petunt, superbi
 Nuper, et Indi.
 Iam Fides, et Pax, et Honor, Pudorque
 Priscus, et neglecta redire Virtus
 Audet: apparetque beata pleno
 60 Copia cornu.
 Augur, et fulgente decorus arcu
 Phoebus, acceptusque novem Camenis,
 Qui salutari levet arte fessos
 Corporis artus,
 65 Si Palatinas videt aequus arces;
 Remque Romanam, Latiumque, felix
 Alterum in lustrum meliusque semper
 Proroget aevum.
 Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
 70 Quindecim Diana preces virorum
 Curet, et votis puerorum amicas
 Aplicet aures.
 Haec Iovem sentire, Deosque cunctos,
 Spem bonam certamque domum repo rto,
 Doctus et Phoebi chorus et Dianae
 Dicere laudes.

ORATI'REN ODA TA EPODOETAN

AURKITZEN DIRAN

BERTSO-MOTA BEREZIAK

Alta Urbano Campos eskolapioaren
itzulpenak dakarrenez. Madrid
M. DCC: LXXXIII:

Bertso deritxoguna alako eran jarritako oin-lerroa, besterik ez da, amaiera jakin batez. Latin-itza, *vertere* (itzuli) aditzetik datorrena. Lerroz lerro ipiñitako bertsoak, ba, biurtu edo itzuli egin bear cUra, irakurri naiz idazteko lerro bakotxaren azkenean eta asierara biurtu *egin* bear dogu.

Oiña barriz bertsoaren zati edo ataltxo bat da, silabat neurtzeko darabilguna, eta onei dagokienez, bertsoa soiñu arauz doa antza danez. Batzuk bakar edo bakunak dira oiñak eta batzunak edo alkartuak beste batzuk; lenengoak bi naiz iru silaba daukiez, bigarrenak ostera bakarrakaz osotzen dira.

SI A BIKOAK

1. *Espcmdeu*, silaba luze bi dituna, *Possunt* lez.
2. *Pirriki*, labur bikoa, *1?uit* lez.
3. Janbo, labur bat eta luzea, *Viro* lez.
4. *Trokeu*, naiz Kintilian'en eritxiz *Koreu*, luze bat eta labur batekoa, *Arrua* lez.

IRU SILABAKOAK

1. *Motoso*, iru luzekoa, *Audiri* lez.
2. *Tibrakio*, iru laburrekoa, *Priamus* lez.
3. *Daktilo*, luze bat eta labur bi, *Sidera* lez.

4. *Anapesto*, labur bi ta luze bat, *Domini* lez.
5. *Balio*, labur bat eta luze bi, *Egestas* lez.
6. *Antibakio*, edo *Kretiko*, labur bat luze biren artean, *Castitas* lez.
7. *Anfibrako*, luze bat labur biren artean, *Cadebit* lez.

OIN ALKARTU EDO LAU SILABAKOAK

Amasei bat dira oneik, eta on da euron izenak jakitea, bai eurotan ba-diralako bertso alkartu batzuk eta bai au barik ezin leikelako ondo ulertu Kikeron'ek eta Kintilian'ek zenbaki ta esaldien azken-doiñuari buruz diñoena.

1. *Dispondeu* edo *Espondeu* bikotea, lau luzek osotua, *Concludentes* lez.
2. *Prozeleusmatiko*, lau laburreko pirrikio bigaz egiña, *Hornibus* lez.
3. *Dijanbo*, janbo bikoa, *Severitas* lez.
4. *Dikoreu*, edo *Ditrokeu*, trokeu bik osotua, *Comprobare* lez.
5. *Joni-aundia*, *Espondeu* eta *Pirrikio* bat, edo-ta luze bi ta labur bik osotua, *Cantabimus* lez.
6. *Joni-txikia*, au da, *Pirrikio* bat eta *Espondeu* bat; naiz labur bi ta luze bi, *Venerantes* lez.
Oin bi onei jonitar deritxe, jonitarrak erabilli ebezalako aurrenik.
7. *Korianbo*, au da, koreo bat eta janbo batez osotua, edo bardin dana, labur bi luze biren erdian, *Historias* lez.
8. *Antipasto*, au da, janbo bat eta trokeu bat: luze bi labur biren artean, *Secundare* lez.
9. *Epitrilo-lena*, janbo bat eta espondeu batekin osotua, au da, labur bat eta iru luzekin, *Salutantes* lez.
10. *Epitrilo bigarrena*, trokeu ta espondeuz eratua, ots, luze bat, eta labur bat, luze bi ondoren dituela, *Concitati* lez.
11. *Epitrilo-irugarrena*, espondeu batek eta janbo batek eratua, edo luze bik, labur batek eta luze batek, *Communicant* lez.
12. *Epitrilo-laugarrena*, espondeu batek eta trokeu batek eratua, au da, iru luzek eta labur batek, *Incautare* lez.
13. *Peon-lena*, trokeu batek eta pirriki batek egiña, ots, luze bat eta iru labur, *Conficere* lez.
14. *Peon-bigarrena*, janbo bat eta pirriko bat, edo bardin dana, labur bat, luze bat eta gero labur bi, *Resolve* lez.
15. *Peon-irugarrena*, pirrikio bat trokeu batez egiña, au da, labur bi, luze bat eta labur batez, *Sociare* lez.
16. *Peon-laugarrena*, pirrikio bat eta janbobatekin eratua, ots, iru labur eta luze batez, *Celeritas* lez.

Peon au Epítrito'ren aurkako dozu silaban ainbestea neurtzerakoan. Oin oneitatik eraturik dagoz askotsuen bertso-erak, Orati'ren Odetan datozanak. Baiña bertsoak daroezan izenak be gogoan euki bear dira, batzutan bada bere asmatzaillearen edo Olerkariren izena artu daroa, geien erabilli ebazanarena noski. Beraz, *Acionihoah* Adonis-gandik artu eban bere izena; *Alhaihu*, Alkeu'ganclik; *Alkamani*, Alkman'gandik; *Arhilohu*, Arkiloko'gandik; *Aristofani*, *Aristofane*'gandik; *Asklepedihu*, Asklepediade'gandik; *Glihonihi*, Glikone'gandik, *Ipomahtihu*, Ipomax'egandik, *Perehrazi*, *Perekrate*'gandik; *Sapihu*, Sapo emakume olerkariagandik.

Beste batzuetan, daukezan neurkera edo oiñetatik artzen dabe izena; orrelaxe, oin bi bakarrik daukazan bertsoari *oinbiho* derítza, iru oiñekoari *iru-obleho*, lau oiñekoari *lau-oiñeho*, bost oiñekoari *bost-oiñeho*, seiikoari *sei-oiñeho* ta abar. Oar zaitez, baiña, sei oin daukiezan bertso batzuetan *iru-oiñeho* (trimetros), lau oiñekoai *oi-biho* (dimetros) deitzen jakela; oitura zan, bada, neurtzerakoan oiñak bakoiztea, au da, neurkera bakotxean oin bi sartzea.

MUETA ASKOTAKO BERTSOAK

Orati'ren olerkarietan amar erako bertsoak aurkitzen dira.

1. Oin bikoak, au da, daktilo bat eta espondeu batekoak. *Adoniku* deritxo oni, aoibidez:

Terruit / urbem.

2. Oin bi ta erdikoa, au da, daktilo bi ta sílaba bat geiago. *Arkilohihu* deritxo, adibidez:

Pulvis et / umbra su / mus.

3. Iru oiñekoak, eta bertso oneik lau motakoak dozuz:

Glihonihua, espondeu batekin eta daktilo bigaz egiña, adibidez:

Plena / dives ut / in domo.

Perehrinia, espondeu baten erdian daktilo batekon datorrena, adibidez

Multa / non sine / risu.

Joni-txikia, anapesto bat, daktilo bat eta espondeu batekin osotua, adibidez:

Patruae / verbera / linguae.

Koraikua, edo trokaikua, daktilo bategaz eta koreu bigaz egiña, adibidez:

Lydia / dic per / omnes.

4. Iru oin eta erdikoak. Era bikoak dozuz bertso oneik:

Koraiko, edo trokaiko soilla, koreu bigaz eta beste silaba bategaz eginda, adibidez:

Tradi / tur oi / es di / e.

Koraihu, edo trokaiku askea, koreu batez, espondeu batez, daktilo bat eta silaba batez osoturik, adibidez:

Cur ti / met fla / vum Tibe / rim.

5. Lau oiñekoak. Iru eratakoak dira oneik:

Bertso janbikua, edo txikia, edozein leku artu daiken, azken lekua izanik, janbo batekin eratua; baiña aurretik ipiñi daiteke espondeu bat naiz daktilo bat, eta bigarren tribrakio bat, eta irugarrenean espondeu bat, adibidez:

Sacer / nepo / tibus / cruor.

Fortu / na non / mutas / genas.

Vide / re prope / rantes / domum.

Asti ego / vici / sim ri / sero.

Falisko bertsoa daktilo batek egiña da, edo-ta espondeu batek len-oin bietan; daktilo batez irugarrean, eta espondeu batez azkenengoan; eta onexek dozuz Sei-oiñekoaren (Hexametroaren) lau azken-oiñak. Onela:

Mobili / bus po / maria / rivis,

Cras in / gens ite / rabimus aequor,

Carmine / perpetu / a cele / brare,

O for / tes pe / jora que / passi.

Bertso *arkilikukua*, edo daktilo-koroikoa, daktilo biz ta koreo biz egiña, adibidez:

Vertere / funeri / bus tri / umphos.

6. Lau oin eta erdi dituenak, au da, espondeu naiz janbo bat lenengo lekuan; janbo bat bigarren eta laugarrenean; espondeu bat ete silaba bat irugarrenan, adibidez:

*Cante / mus au / Busti / tropae / a.
Olan / tisux / ores / mari / ti.*

7. Bost oiñekoak. Iru gisakoak dagoz Orati'ren olerkietan. *Sapikua*, koreu batez, espondeu batez, daktilo batez eta koreu bigaz egiña, adibidez:

Jam sa / tis ter / ris nivis / atque / dira.e.

Asklepiadeu txikia, espondeu, daktilo, espondeu, anapesto ta janbo batez osotua, adibidez:

Maece / nas ata / vis a / dite re / gibus.

Alkaikua, espondeu batez, bertso batzuk janbo batez, lenengo lekuan; gero janbo, espondeu, anapesto ta janbo batez osoturik, adibidez:

*Qualem / nimis / trum ful / minis a / titem.
Vides / ut al / ta stet / nive can. / didum.*

8. Bost oin eta erdikoak. Orati'k ez eban erabilli onakorik, baiña bai era batekoa: *korianbikua* dozu au, janbikoa lez lau oiñez eratua, bostgarrenerako janbo batekin, eta silaba bat geigarri, adibidez:

*Mea / reni / det in / como / lacu / nar.
Regum / que pue / ris nec / satel / les Or / si.*

9. Sei oiñekoak. Lau eratakoak aurkitzen doguz Orati'gan.

Pttio, geienetan sei-oiñekoa (Hexametro) esaten jakona. Lenengo lau oiñetan, daktilo edo espondeu batekin eratu oi da; daktilo batekin, eta noizik bein espondeu batekin bostgarrenean, eta espondeu batekin seigarrenean. Iñoizka ipinten da anapesto bat ere lenengoan, adibidez:

Vehemens / et / liqui / dus pu / roque si / millimus / amni.

Janbikua. Janbo batekin egiten da au, leku guztietan jarri daikenakin, baiña beti egon bedi bostgarrenean eta seigarrenean. Jarri daiteke, alaere, espondeu bat, naiz anapesto bat eta alakoren baten daktilo bat, lenengoan naiz irugarrenean; bigarrenean, ordea, tribrakio bat, adibidez:

*Optat / quie / tem Pelo / pis in / fidi / pater.
Pavidum / ve lepo / rem et ad / venam / laqueo / gruem.
Deripe / re Lu / nam ver / sibus / possum / meis.*

Asklepiadiku aundia. Onela eginten da au: espondeu, daktilo, espondeu, anapesto batez eta daktilo birekin, adibidez:

Nullam, / Vare, sa / cra vi / te prius / severie / arborem.

Joni aundia. Au anapesto batekin osatzen da lenengo ta laugarren oiñean; daktilo batekin bigarren eta bostgarrenean, eta espondeu batekin irugarren eta seigarrenean, adibidez:

Tibi qua / lum Cythe / reae / puer a / les, tibi / telas.

10. Zazpi oiñekoak. Auteko bat besterik ez dauka Orati'k, au da, Arkilokiko nagusia. Iru lenengo tokietan daktilo edo espondeu batez eratzen da; daktilo batez laugarrenean, eta iru koreuz, azken iruretan, adibidez:

*Solvitur / acris hi / ems gra / ta vice / veris / et Fa / voni.
Alter / na ter / ram quati / unt pede / dum gra / ves Cy /
clopum.*

ERA ASKOTAKO ODAK

Orati'ren Odak taiu bitakoak dira: bakunak eta batzunak. Baku-nen artean iru gisako dauzkagu, ots, ari berbereko bertsoekin era-tuak; eta sei batzun, ots, ezberdiñeko era edo gisakoekin osatuak.

ODA BAKUNAK

I'GO SAILLA

Iru motakoak dira auek; eta emen sartzen dira:

1. *Asklepiadeu txikia*, bakar-bakarrik, adibidez:

Maece / nas ata / visae / dite re / gibus.

Oneko Odak

Lib. 1. Od. 1.
Lib. 3. Od. 30.
Lib. 4. Od. 8.

2. *Asklediadeu nagusia* bakarrik, espondeu, daktilo, espondeu, anapestoz eta daktilo birekin egiten da, adibidez:

Nullam / Vare sa / cra vi / te prius / severis / arborem,

Odak

Lib. 1. Od. 11. 18.
Lib. 4. Od. 10.

3. Janbiko *aundia*, bakar-bakarrik, adibidez:

Bea / tus il / le qui / procul / nego / iis.

Onako odak

Epod. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10.

Oda-mueta oni deitzen zaio *Monoliolo monostropus*, bertone bertso-era bat besterik, ez bait daukagu.

ODA BATZUNAK

II'GARREN SAILLA

Oda auek bi bertso dira bein banan errepikatuak. Zortzi tankerako dauke.

1. Bertso *Glikonihua*, espondeu batez eta daktilo biz eratua, Asklepiadeu txiki batekin txandaka aldatuz; bost oin dauka espondeuz, daktiluz, espondeuz, anapestoz eta janboz osatuak, onela:

*Sic te / Diva po / tens Cypri
Sic fra / tres Hele / nae lu / cida si / dera.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 3. 13. 19. 36.

Lib. 3. Od. 9. 15. 24. 25. 28.

Lib. 4. Od. 1. 3.

2. Itu oin eta erdiko *trokaiku* edo *koraihua*; au da, iru koreu ta silaba bat geiagoa daukana, korianbiku bat ondoren duala, lau oiñeko junbikua bezela osatzen dana, junbo bat bostgarrenerako ta silaba bat geiago, adibidez:

Non e / bur ne / que cure / um.

Mea / rení / det in / domo / lacu / nar.

Onako Odak

Lib. 1. Od. 10.

3. *Pitio* duzu au, edo Hexametro, sei oiñekoa, Arkilokiko txiki bat ondoren duelarik, daktilo birekin eta silaba bat geiagoz egiña, onela:

Diffu / gere ni / ves rede / unt jam / gramina / campis.

Arboris / busque co / mae.

Onako Odak

Lib. 4. Od. 7.

4. *Pitio* edo Hexametro, Falisko bat jarraika duela; daktilo edo espondeu bat darama lenengo bi oiñetan; daktilo bat irugarrenean • ta espondeu bat azkenengoan, adibidez:

Albus ut / ostu / ro de / terget / nubila / coelo.

Saepe No / tus, neque / parturit / imbres.

Onako Odak

Lib. 1. Od. 7. 18.

Epod. Od. 12.

5. *Pitio* edo Hexametro, janbiko txiki bat ondoren duela; oin guztietan, baiña beti azkenengo toldan egongo dan janbo batekin egiña: jarri daiteke, ala ere, espondeu bat lenengoan, edo daktilo bat; bigarrenean, tribrakio bat, eta irugarrenean espondeu bat, onela:

*Pocula / Leto / os ut / sí du / centia / somnos.
Aren / te fau / ce tra / xerim.*

Onako Odak

Epod. Od. 14. 15.

6. *Sei oiñehoa* (Hexametro), janbiko nagusia atzetik duela; sei oin dauzka, ta edozein leku artu daiken janbo batez eratzen da; lenengoan, alaere, berau ipiñi daikezu, ta irugarrean espondeu, eta anapesto bat, baita iñoizkoren baten daktilo bat ere; bostgarrenean espondeu bat, edo-ta anapesto bat; bigarrenean, ostera, tribrakio bat, onela:

*Altera / jam teri / tur bel / lis et ci. / villijus / actas.
Suis / et ip / se Ro / ma via / ribus ruit.*

Onako Odak

Epod. Od. 16.

7. Auxe duzu janbiko aundia, txikia jarraiko duela. Onela:

*Bea / tus il / e qui / procul / nego / tits.
Ut pris / ca gens / marta / liinn.*

Onako odak

Epod. Od. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10.

8. *Arhilokiko nagusia* duzu au, daktilo edo espondeu batekin osotu a lenengo iru mailletan; daktilo batekin bostgarrenean, eta iru koreokin azkenengo iruretan; bost oin eta erdiko korianbiko bat jarraian duela, au da, lau oiñeko janbiko legez, bostgarrenerako janbo batekin eta silaba bat geiago. Onela:

*Solvitur / acris lii / ems gra / ta vice / venís et / Fa / van i.
Trahunt / que sic / cas ma / chinne / cari / nas.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 4.

Edu onetako bertsoai *Disholo distropah* derítzaie; *Disholo*, era bitako bertsoak daudelako aietan, eta *distropo* biñan-biñan irauli edo txandaka doaztelako.

III'GARREN SAILLA

Oda auek iru bertsokoak dira, aldizka doaztenak, beurotatik bi neurri berdifiñekoak izanik. Era bitakoak ezagutzen ditugu.

1. Trokaiko bat duzu, naiz Koraiko askea, iru oin eta erdikoa; au da, koreo, espondeu, daktilo batez eta silaba bat geiagoz osatua, trokaiko soil biren erdian ipiñita, eta auek iru koreo bat eta silaba bat geiago eukiko ditu. Onela:

*Lydia / clic per / omnes
Te De/oso/roSyba/rin.
Cur prope / ras a / mando.*

Onako Odea

Lib. 1. Od. 8.

2. *Jonitar* bertso aundi bi dituzu; anapesto bat lenengoan eta laugarrenean; bigarrenean daktilo bat, eta berdín bostgarrenean ere; irugarrenean eta seigarrenean, espondeu bat jonio txiki bat jarraika dutela, iru oiñez egiña. Onela:

*Tibi qua / lum Cytæ / reae / puer a / les, tibi / telas.
Opero / saeque Mi / nervae / studium au / fert Neb / bula.
Lipaae / i nitor / Hebri.*

Onako Odea

Lib. 3. Od. 12.

Dikolo distrapo deritzaie gisa onetako Odai, beurotan era bitako bertsoak daudelako. Irunan-irunan doaz aldizkatuz.

IV'GARREN SAILLA

Auek dira neurri ezberdiñeko iru bertsoz osaturiko Odak. Bi erakoak daude.

1. Sei oiñeko edo Hexametro bat doa bertson, janbiko txiki bat atzetik duela; janbo bat da au, oin guztietan esku artu daikena, beti ere azkenengo tokia daukala; lenengoan, ordean, jarri dezakezu espondeu bat, eta ondoren arkilokio txiki bat, bi daktilo ta beste silaba bat dituna. Onela:

*Horrida / tempes / tas coe / lum con / traxi.t et / imbres.
Nives / que de / ducunt / lovem.; nunc mare / nunc sil / vae.*

Onako Odea

Lib. Epod. Od. 13.

2. Arkilokiko txikia da janbiko biren tartean sartua, auetan bata sei oiñekoa zaizu, nagusiena, ta bestea laukoa, txikiena. Nagusia janbo batekin osatua da, ta edozein toki artzeko gai, baiña beti ere laugarrenean egonik, edo-ta seigarrenean; baina lenengoan naiz irugarrenean espondeu bat naiz anapesto bat, baita iñoizkoren baten daktilo bat ere; bostgarrenean espondeu bat edo anapesto bat, eta bigarrenean tribrakio bat; onela:

*linde ex / pedí / re non / ami / corum / queant.
Libera / consili / a, nec con / turne / liae / graves.*

Onako Odea

Epod. Od. 11.

Edu onetako Odai *Trikolo tristropo* esaten zaie; onakoen artean iru bertso tankera sailkatzen dira, eta irunan irunan dute txanda.

VGARREN SAILLA

Oda auen estrofa lau bertsoz eratuta daude. Baiña beuretan ez dugu ezagutzen bi eratakoak izan ezik. Auek:

1. Iru *safiku*, trokeuz, espondeuz, daktiloz eta koreuz edo trokeu batez eratuak, jarraian bertso Adoniku bat aurkiturik. Onela:

*Jam sa / tis ter / ris nivis / atque / dirae /
Grandi / nis mi / si.t pater / et ru / dente
Dexte / ra sa / cras iacu / latus / arces
Terruit / arbem.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 2. 10. 12. 20. 22. 25. 30. 32. 38.

Lib. 2. Od. 2. 6. 8. 10. 16.

Lib. 3. Od. 11. 14. 18. 20. 22. 27.

Lib. 4. Od. 2. 6. 11.

Mende-buruko Kanta.

2. Iru Asklepiadeu txiki. Espondeu bat, daktilo bat, espondeu bat, anapesto bat eta janbo bat, espondeu batekin eta bi daktilokin osatzen dan Glikoniko bat jarraika dutela, dira bertso-mota onetan dauzkagunak. Onela:

*Scribe / ris Vari / o for / tis et hos / tium
Victor / Maeoni / i car / minis a / lite
Quam rem / cumque fe / rox na / vibus aut / equis
Miles / te duce / gesserit.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 6. 15. 24. 33.
Lib. 2. Od. 12.
Lib. 3. Od. 10.15.
Lib. 4. Od. 5. 14.

Diholo tetraastrofa deritzaio onako Oden saillari. Bertso tankerabi dauzkagu bertan. Eta bi motakoak dira.

1. *Ashlepiadeu txiki* bi dituzu, Perekrazio bat ondoren dutela jarraika, onan eraturik: daktilo oin bat espondeu biren erdian, eta gero Glikoniku bat, espondeu oinbategin eta daktilo birekin. Onela:

*O na / vis, refe / rent in / mare te / novi
Fluctus, / o quid a / gis? for / titer oc / (lipa
Portum, / nonne vi / des ut
Nudum / remigi / o la tus.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 5. 14. 21. 23.
Lib. 3. Od. 7. 13.
Lib. 4. Od. 13.

2. *Alkaiko* bi dira, onela osatuak: espondeu oin bat, eta batzuetan janbo bat lenengo tokian; janbo bat, espondeu bat, anapesto bat, eta janbo bat; jarraian doa janbiko bat lau oin eta erdikoa; eta gero arkilokiko bat lau offleko, au da, daktilo bi eta koreu bi. Adibidez:

*Velox / amoe / num sae / pe Lucre / tilem
Mutat / Lycae / o Fau / nus et ig / neam
Dejen / dit aes tatem / capel / lis
Usque me / is, pluví / os que / ventos.*

Onako Odak

Lib. 1. Od. 9. 16. 17. 26. 27. 29. 31. 34. 35. 39.

Lib. 2. Od. 1. 3. 5. 7. 9. 11. 13, 14. 15. 17, 19. 20.

Lib. 3. Od. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 19. 21. 23. 29.

Lib. 4. Od. 4. 9. 14. 15.

Onako Odai Triholo *tritratropak* deritzaie, berton iru bertsoko tankerak aurkitzen ditugulako, launan launan txandatuak.

Azkena

AURKIBIDEA

7

I'go SAILLA

Liber Primus

	Mekenari	13
	Ad	14
II		15
II	Ad Augustum Caesarem	17
III	Bergili daraman ontziari	19
III	Ad Virgilium	21
IV	L. SextPri.	22
IV		23
V	Pirra'ri	24
V	Ad Pyrrham	25
VI		25
VI	Ad Agrippam	26
VII	Manutzi Planku'ri	27
VII	Ad Munatium Plancum	28
VIII	Lide'ri	29
VIII	AdLydiam	30
IX	Taliarku'ri	30
IX	Ad Thallarchum	31
X	Merkuri'ri	32
X	Ad Mercurium	33
XI	Leukonoe'ri	34
XI	Ad LeucOnoen	35
XII	August'i	35
XII	AdAugustum	37
XIII	Lide'ri	38

XIII	Ad Lydiam	39
XIV	Erkalari	40
XIV	Ad Rempubicam	41
XV	Nereu'ren Iragarpena	41
XV	Nerei vaticinium de Excidio Troiae	43
XVI	Zuri-aldia	44
XVI	Polidonia	45
XVII	Tindari'ri	46
XVII	Ad Tyndaridem	48
XVIII	Kintili Varo'ri	48
XVIII	Ad Varum	49
XIX	Glizere'ri	50
XIX	De Glycera	51
XX	Mekena'ri	51
XX	Ad Maecenatem	52
XXI	Diane ta Apol'en gorlpenak	53
XXI	In Dianam et Apollinem	53
XXII	Ariste Fusko'ri	54
XXII	Ad Aristium Fuscum	55
XXIII	Kloe'ri	56
XXIII	Ad Chloen	57
XXIV	Bergili'ri	57
XXIV	Ad Virgilium	58
XXV	Lide'ri	59
XXV	Ad Lydiam	60
XXVI	Eli Lami'ri	60
XXVI	De Aelio Lamia	61
XXVII	Maikideeri	62
XXVII	Ad Sodales	63
XXVIII	Arkita'ri	64
XXVIII	Archytas	65
XXIX	Iki'ri	66
XXIX	Ad Iccium	67
XXX	Venus'i	68
XXX	Ad Venerem	68
XXXI	Apol'i	69
XXXI	Ad Apollinem	70
XXXII	Bere Lirari	70
XXXII	Ad Lynam	71
XXXIII	Albi Tibul'i	72
XXXIII	Ad Albium Tibullum	72
XXXIV	Buru Zuritze	73
XXXIV	Confessio Poetae	74

XXXV		74
XXXV		76
XXXVI	PlotiNonuidu'ri.....	77
XXXVI	AdPüo l izruNnoiduno.-----	79
	}C^^^II ^u^8o^uú^-----	79
XXXVIII	Bere -----	81
	}C< VID^d^oerom.....	82

II'GARREN SAILLA

Liber Secundus

I	A sirüPolioo'i.-----	83
I	A IAsioiomPoDiouano-----	86
D	KrapoOulnrM'd	86
D	Ad Crispum Oulloutiuo	87
DI	Del^ri.....	88
II	^d ^llinn^.....f.....f.....	89
IV	XuutiPnkeo'ri -----	90
IV	Ad XuotbiuruPbocenou.....	91
V		92
V	Lalage	QJ
VI	Septimi'ri	94
VI	Ad Septimium -----	SS
VII	Pnupei Varo' ri——.——.-----	96
VII		97
VIII		98
VIII		00
IX	.-----,	100
IX	101
X	LikioüMoreou'ri -----'	102
X		103
XI	Irpin}siu l ni'ri.....	104
XI	AdQuiucúnru ---.---.---.---'	105
XII	Mekeuuti	106
XII		107
XIII		108
XIII	^dArborem --_-----	109
XIV	Pnobznuo'ri.....	110
XIV		112
XV	KirkilüeriLarre}iureu aurka	IIJ
XV	Ad Luxum	114

}O^	C^ruspn'ri-----.- 114
}O/I	^d(^rospbno^—..—..... 11G
}^A1	D^e^eouri...--_—..... 117
}O^II	/1dB^uereuten^--..... 11U
^8D	2a^eo6u1----- 1% U
}O^II	^dverxnxbzznoo..-----,----- 121
}O^	Da^^.....,----- 122
}^^	IoBuonboox----- 124
}CK	&1p^poa'ri-----,----- 125
I^	^d----- 126

III'GARREN SAILIA

I	IBeoeta^o^orlon^-----,-----,----- 128
I	i^d^eruro&s^c^ateoo----- 131
D	^are^^^^^^i--....._----- 138
D	/^^^r^icom....--..--.- 134
DI	^ü^mmemoe^i^t^o^r -----...----- 134
ID	J&d/&zoicon.----- 157
D/	^^^o^^r ----- 1J3
D/	/^d^^Dio^en----- 1%U
\7	ûxz^ost^o{^ora^xo^e^----- 1^^
\	^aom/^u^umt —_--_----- 1^T
^^	^rrozout:rr^8..----- 1^8
^7	/\dflo-ro^oom....----- 1^1
VII	/^^er^rü.—...—...—...—...— 1S2
\^I	/^^^^ter^eu...----- 154
\^II	8de^eoati_.....----- 155
\^II	z&^ ----- 157
D{	K^r^1 et^lide.--.....----- 1^?
C^	^rmeooroe^ueum....----- 15U
{	^^^e^ü....-----,----- 168
}}{	/^d^^^e^.....----- 1G1
^3	Tjde'ri—....—...----- 1S3
^I	û^^^^eo.....----- 184
}^1	I^eo^oúe^i.----- 18G
3II	/ld^^o^^beo.-----,-----,----- 167
3ID	18aodumi^^ICurdmr ----- 1G7
^III	/^d^o^teznB:^dum^mm.----- 1G8
}OV^	^r-rorout^r^rr^a^.....-----,----- 1SQ

XV	&3ore'ci.	171
XV	A Í Cbúozio-.....	172
XV	173
XVI	175
XVII	Bli Lamia'ri	176
XVI	177
XVIII	Paoo'i.....	177
XVIII	AdFu000nn.....	178
XIX	Ielepó'ri---...-----..	179
XIX	AdTelephnco.-.----. _--. _- _--	180
}O(Pirro'ri.,... _--.-----.	181
XX	182
}• ^M	T _x aoóibluú.....	183
XXI	Ad A upborunu - - - - - . - - - - .	184
}DQ	Diuu'ri.....	185
XXII	^dI}b/oam.-----..-----.	185
XXIII	Pidile'ri.....	186
XXIII	^ul^6ul^ú^o.....	187
XXIV	Diru-zaleen aurka.....	187
XXIV	In Diüorum LiCeot ano.....	190
XXV	Da^o^i-----	191
XXV	/^dDwc^bom--.-----	132
XXVI	\7euou'i---.-----.	193
XXVI	AdVeorenú.....	194
}D0/	^uúúe^i.....	194
XXVII	z^d(^u^úeanu.....	197
}[XVI[[Ljdn ^{ti} .-- _-----^	100
XXVIII	/^8^^de^.....	200
XXIX	^^e^eoa'ri.....	200
XXIX	Ad Maeceuatenu -- . _ . - - - . _ . - - - .	303
>OCX	Mel»onoeoe'ri.-..-.-.-----.-..	205
300C	^u].....	206

IVGARRF,N8AILIA

Liber quartus

I	\/enum'i.....	207
	209
D	^uI/^z100ü^^.....	210
D	AdImburoAntoolnrm.....	212
DI	214
DI	Ad Melpomenem.....	215

IV	Druso'ri Goralpenak	216
IV	Drusi Laudes	219
✓		220
✓		222
VI		223
VI		225
VII		226
VII	Ad Torquatam	227
VIII	Kensorin'eri	228
VIII	Ad Censorinum	229
IX		230
IX		232
X		234
X		235
XI	Pili'ri	235
XI	Ad Phillidem	237
XII	Bergili'ri	238
XII	Ad Virgilium	239
XIII		240
XIII	Ad	241
XIV	Augussti .	242
XIV	Ad Augustum	244
XV	Augusti Goralpenak	246
XV	Augusti Laudes	247

EPODO SAILLA

Epodo Liber

	Ad	249
		250
II	Nekazari Zorionsua	251
II	Vita Rustica	254
II	Mekenari	255
III	Ad Maecenatem	256
IV	Jaregin baten aurka	257
IV	Contra Maenam libertum	258
✓	Kanide aztiaren aurka	259
✓	In Canidiam veneficam	262
VI	Mingain gaiztoen	264
VI	Contra hominem maledicum	265
VII	Erroma'ko erriari	266
VII	Ad Populum romanum.....	267

VIII	Atso lizun bati	267
VIII	Ad aliquam Vetulam	268
IX		269
IX		270
X	Mebi olerkariari	271
X	Ad Maevium poetam	272
XI		273
XI		274
XII	Atso zaar baten	275
XII	Contra quamdam anum	276
XIII		276
XIII	Ad Amicos	277
XIV		278
XIV		279
XV	Neere'ri	279
XV	Ad Neaeram	280
XVI	Errornar Erriari .	281
XVI	Ad Populum romanum.....	283
XVII		285
XVII		287
	Mende-buruko Kanta	290
	Carmen	293
	Orati'ren Osa eta Epodoetan aurkitzen diran bertso-mota bereziak	295

